

SZEGEDI EGYETEMI TUDÁSTÁR 3.

Szent-Györgyi Albert a Délmagyarországban
és a New York Timesban

Szegedi Egyetemi Kiadó
2014

SZEGEDI EGYETEMI TUDÁSTÁR 3.
Szent-Györgyi Albert a Délmagyarországban
és a New York Timesban

Szerkesztette:
HANNUS ISTVÁN

SZEGEDI EGYETEMI TUDÁSTÁR sorozat

1. Szent-Györgyi Albert szellemi öröksége
2. The intellectual heritage of Albert Szent-Györgyi
3. Szent-Györgyi Albert a Délmagyarországban és a New York Timesban
  4. Élő természettudományok
  5. Élettelen természettudományok
  6. Bölcsészettudományok
  7. Bölcsészet- és társadalomtudományok
  8. Egyetemtörténeti fotóalbum

Sorozatszerkesztők:

DUX LÁSZLÓ, HANNUS ISTVÁN, PÁL JÓZSEF, ÚJSZÁSZI ILONA

A sorozat elkészítésében közreműködött:

SZTE Klebelsberg Könyvtár

Készült:

a Szegedi Tudományegyetem megbízásából, a „TÁMOP-4.2.3.-12/1/KONV – 2012-0035, Tudományos eredmények elismerése és disszeminációja a Szegedi Tudományegyetemen” pályázat keretében.

SZEGEDI EGYETEMI TUDÁSTÁR 3.

Szent-Györgyi Albert a Délmagyarországban
és a New York Timesban

Szerkesztette:
HANNUS ISTVÁN

Szegedi Egyetemi Kiadó
Szeged, 2014

Szerkesztette és az angol cikkeket fordította:
HANNUS ISTVÁN

Lektorálta:
PÉTER LÁSZLÓ

A szerkesztésben közreműködött:
MOLNÁR SÁNDOR
SZTE KLEBELSBERG KÖNYVTÁR

© Szegedi Tudományegyetem
© Szerzők, szerkesztők
© Szegedi Egyetemi Kiadó

Minden jog fenntartva.

A kiadásért felel:
a SZEGEDI EGYETEMI KIADÓ
vezetője

Borító, műszaki szerkesztés:
LOSJAK LÁSZLÓ

Korrektúra:
SINKOVICS BALÁZS

Nyomdai kivitelezés:
GENERÁL NYOMDA KFT.

ISBN 978-963-306-348-4

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	7
SZENT-GYÖRGYI ALBERT A DÉLMAGYARORSZÁG	
HASÁBJAIN 1928 ÉS 1948 KÖZÖTT	11
SZENT-GYÖRGYI ALBERT A NEW YORK TIMES	
HASÁBJAIN 1933 ÉS 1986 KÖZÖTT	239

Előszó

Ismert, hogy Szent-Györgyi Albert (1893–1986) orvosként szerzett diplomát, biológusként, biokémikusként dolgozott, és 1927-ben Cambridge-ben kémiaiából doktorált. A doktori témája a mellékvesekéregből izolált, erősen redukáló anyag vizsgálata volt, amelynek ekkor, kis mennyisége miatt, csak az összegképletét tudta megállapítani ($C_6H_8O_6$), és ezt a hat szénatomos, savas kémhatású anyagot a publikáláshoz hexuronsavnak nevezte. A korábban Hollandiában, Groningenben és Angliában, Cambridge-ben elért, a biológiai oxidáció, a sejtlégzés terén kapott eredményei miatt már nemzetközileg ismert volt, amikor Klebelsberg Kuno kultuszminiszter meghívta a szegedi egyetemre, az Orvosi Vegytani Tanszék vezetésére. A Délmagyarország első vele kapcsolatos híre 1928 szeptemberében kinevezéséről szól. Mivel az egyetemi építkezések még folytak, Szent-Györgyi kért és kapott 2 év fizetés nélküli szabadságot kutatásai befejezésére, és 1930 őszén kezdte meg oktató- és kutatómunkáját a Kálvária téren, a mai Déri Miksa Szakiskola épületében. Ekkortól kezdve Szeged patinás napilapja rendszeresen beszámolt érdekes tudományos és szerτεágazó közéleti tevékenységéről, sportolói és sportvezetői (röplabda, kosárlabda tenisz, sakk stb.) aktivitásáról. A Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárának munkatársai a közelmúltban digitalizálták a Délmagyarországot, és így egyszerűvé vált a különböző témákra, így a Szent-Györgyi Alberttel foglalkozó cikkekre való keresés. Amint a következő táblázat mutatja, 1928 és 1948 között 525 vele kapcsolatos írás jelent meg. Nem meglepő, hogy a két maximum közül az első 1937/38, a Nobel-díj elnyerése és az azt követő év, a második pedig 1940/41, rektorságának ideje.

év	cikkszám	év	cikkszám
1928	1	1939	29
1929	1	1940	51
1930	4	1941	63
1931	9	1942	19
1932	8	1943	23
1933	37	1944	9
1934	34	1945	35
1935	8	1946	27
1936	18	1947	6
1937	67	1948	4
1938	72	összesen	525

A Délmagyarország cikkeinek időbeni eloszlása

Könyvünk csak ízelítőt tud adni ebből a széles kínálatból, több cikknek a rövidített változatával, de bemutatva a Szent-Györgyi Albertről szóló írások teljes spektrumát. Akinek felkeltettük az érdeklődését, utánanézhet a Délmagyarország digitalizált változatában (amely elérhető egyrészt a Klebelsberg Könyvtár "SZTE Contenta", vagyis az SZTE repozitóriumainak közös honlapjáról: <http://dm.ek.szte.hu/szteda/delmagyar?p=0> , illetve a Délmagyar Online Délmagyar Archív <http://www.delmagyar.hu/delmagyarchiv/> linkről). Igyekezünk a mai helyesírási szabályokat követni, a '30-as években még vajjon, ucca, tennisz szerepelt, és az egybeírás-különírás szabályai is mások voltak. Szent-Györgyi Albert saját nevét sem írta következetesen, így a sajtóban is változatosan szerepelt. A Nobel-díj elnyerése után, 1937. november 5-én adta hírül a Pesti Hírlap szegedi tudósítójának interjúja alapján, hogy a tudós belügyminisztériumi segítséggel állapította meg a névírás helyes alakját Szent-Györgyiként. Összeállításunkban kezdettől ezt az alakot használtuk. Nobel-díjasunk 1947 augusztusában második feleségével, Borbíró Mártával az USA-ba távozott, így amerikai életéről és munkásságáról az egyik legismertebb amerikai napilap, a The New York Times cikkei alapján tájékozódhatunk. Az újság az 1930-as, '40-es években már magyarországi tevékenységéről is beszámolt, de a cikkek többsége az 1948 utáni, Amerikában végzett tudományos és közéleti tevékenységéről ad kitűnő képet. Ezután a róla és munkájáról szóló hírek – amint a következő táblázat mutatja – rendszeresen megjelentek az újság hasábjain.

év	cikkszám	év	cikkszám
1933	2	1961	7
1934	1	1962	10
1937	2	1963	11
1939	3	1964	2
1940	1	1965	5
1942	2	1966	8
1944	1	1967	5
1945	2	1968	1
1947	2	1969	3
1948	1	1970	8
1951	6	1971	7
1952	2	1972	6
1953	1	1973	3
1954	2	1974	2
1955	7	1975	3
1956	3	1976	2
1957	4	1978	1
1958	2	1981	1
1959	1	1986	2

összesen

132

A New York Times cikkeinek időbeni eloszlása.

Tudományos riportok, beszámolók különféle eseményekről, olvasói levelei és az emberiség jövőjéért aggódó cikkei, valamint a vele készült interjúk egyaránt megtalálhatók ezek között. A statisztika két maximumot jelez. A '60-as évek elején számos olvasói levelét jelentette meg az újság híres *Letters to Editor* rovatában, amelyekben a nukleáris fegyverkezés, az atomháború veszélyére hívta föl a figyelmet. Ebben az időben kezdett rákkutatással is foglalkozni. Ez a küzdelem személyesen is érintette, mert egyetlen lánya, Kornélia (kis Nelli) és imádott második felesége, Borbíró Márta is mellrákban halt meg.

A második maximum a '70-es évek elején mutatkozott, amikor Szent-Györgyi a vietnami háború elleni tiltakozásban volt nagyon tevékeny. Híres könyve, *Az örült majom* megjelenése után hosszú interjú készült vele *A biológus kételkedik abban, hogy az emberiség képes életben maradni egy olyan világban, amelyet a változáshoz túl öreg „idióták” vezetnek* címmel. „Ez forradalmi könyv – nyilatkozta –, mert csak 40 lap, két óra alatt el lehet olvasni. Az a baj a könyvekkel, hogy nem lehet elolvasni őket. Ki az ördögnek van ideje elolvasni 300 lapot? Nincs olyan fontos dolog, amelyet nem lehetne elmondani két óra alatt.”

Ekkoriban írta *15 perc zéróig* című hatásos cikkét is, amelyben sürgette az USA és a Szovjetunió közti fegyverkezési verseny leállítását, mert különben az emberiség belátható időn belül elpusztítja magát. „Sürgős irányváltásra van szükség – írta –, és a fegyverekre szánt pénzt az oktatásra és egészségügyre kell költeni.”

Később tudományos és közéleti tevékenysége csökkent. 1986-ban a New York Times a nekrológját közölte. 93 éves korában halt meg.

Szimbolikus jelentőségű, hogy még halála után is jelent meg hír munkásságáról. Az újság szabadalomfigyelő rovata halála után egy héttel közölte, hogy elfogadták Fodor Gáborral (szintén a Szegedi Tudományegyetem korábbi professzorával) közös szabadalmukat, amelyet az emberi szervezet immunrendszerét erősítő vegyületekkel kapcsolatban nyújtottak be.

A New York Times 132 híradása – amelyekben található az ő cikkei, olvasói levelei, róla készült írások, tudományos hírek, interjúk, napi hírek – kitűnő képet ad Szent-Györgyi Albert amerikai tudományos (izomkutatás, rákkutatás) és közéleti tevékenységéről (tiltakozás a fegyverkezés, a vietnami háború ellen), így a korról is, amelyben élt.

Szeged, 2014. október

Hannus István

Szent-Györgyi Albert
a Délmagyarország hasábjain
1928 és 1948 között

SZERDA, 1928. SZEPTEMBER 26.

A szegedi egyetem új vegytanára

Budapest, szeptember 25. A kormányzó¹ a vallás- és közoktatásügyi miniszter² előterjesztésére dr. *Szent-Györgyi* Albert groeningeni (Hollandia) egyetemi magántanárt a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen üresedésben levő orvosi vegytani tanszékre egyetemi nyilvános rendes tanárrá kinevezte.

KEDD, 1929. OKTÓBER 1.

Eddig 11 millió pengőbe kerültek az egyetemi építkezések

Érdekes adatok Dézsi Lajos rektori beszámolójában az egyetem ünnepélyes tanév megnyitóján.

(A Délmagyarország munkatársától.)

Vasárnap délelőtt az egyetem tanácsa ünnepélyes tanévnyitó ünnepélyt tartott. Az ünnepélyen megjelentek többek között dr. *Glattfelder* Gyula püspök, dr. *Mártonffy* Károly miniszteri osztálytanácsos a kultuszminiszter képviselőjeként, vitéz dr. *Szabó* Géza kulturatanácsnok, gróf *Teleki* Pál, a polgári, egyházi és katonai hatóságok több képviselője. Dr. *Dézsi* Lajos múlt évi rektor vezetésével vonult be az aulába a tanács, utánuk jött dr. *Győrffy* István, az új rektor az új dékánokkal. A rektor előterjesztette jelentését a lefolyt 1928–29. tanévről. Mindenekelőtt elparentálta az egyetem múlt évi halottjait, dr. *Davida* Jenő és dr. *Szabó* József professzorokat és elbúcsúztatva az egyetemről a budapesti egyetemre távozó dr. *Kolozsváry* Bálint, vitéz dr. *Moor* Gyula és dr. *Szandtner* Pál professzorokat. Üdvözölte ezután az év folyamán kinevezett új professzorokat: *Surányi Unger* Tivadar miskolci jogakadémiai tanárt, dr. *Horváth* Barna kincstári ügyészt, dr. *Darányi* Gyula főbakteriológust, dr. *Jeney* Endre és dr. *Szent-Györgyi* Albert³ egyetemi magántanárokat. (...)

---

¹ Horthy Miklós

² Klebelsberg Kuno Cambridge-ből hívta Szegedre a már nemzetközileg ismert fiatal kutatót.

³ Szent-Györgyi Albert 1928-ban letette az esküt, de két év fizetés nélküli szabadságot kért és kapott kutatásai befejezésére. Egy évet az USA-ban töltött, és ott nyert ki márhák mellékveséjéből 25 gramm hexuronsavat, amiről később bizonyította, hogy maga a C-vitamin.

PÉNTEK, 1930. NOVEMBER 14.

Csütörtökön délután különös incidens játszódott le az egyetem Kálvária téri épületében

Szent-Györgyi professzor a diákok tanulásáról – Idegen hallgatók a medikusok kémiai óráján – Dr. Issekutz Béla professzor eltávolította az előadóteremből a szegedi fajvédőlap munkatársát – Zajos jelenetek a folyosón és az előadóteremben – A központi egyetemen csütörtökön teljes rend volt – A zsidó vallású hallgatók még pénteken sem jelennek meg az előadásokon

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az egyetemen a csütörtöki nap rendezavarás nélkül telt el. Az előadásokon a zsidó vallású hallgatók négy nap után sem vettek részt. A MIEFHÖE⁴ vezetősége csütörtökön délből egyébként megjelent dr. Kováts Ferenc rektornál, és nyilatkozatot nyújtott át. A rendőri készenlélet és a preventív intézkedéseket a rendőrség a csütörtöki nappal megszüntette. Az egyetem tanácsa hétfő óta állandó permanenciában van, és mindennap a késő esti órákba nyúlnak a tanácsülések. Az egyetem környéke visszanyerte régi képét, teljes a rend és a nyugalom. Este a zsidó vallású egyetemi hallgatók ismét megjelentek a rektornál, és az újabb tanácskozások eredményeképpen a zsidó hallgatók a pénteki előadáson sem vesznek részt. A bajtársi szövetségek is gyülekeztek este az egyetemen, és az ülés után rendben szétoszlottak.

Incidens a Kálvária téri kémiai intézetben

Nagy feltűnést keltett az az incidens, ami csütörtökön délelőtt a kémiai intézetben játszódott le. Még a szerdai kémiai órán dr. Szent-Györgyi Albert professzor több hallgatót kikérdezett, azonban nem megfelelő feleleteket kapott, és erre azt a kijelentést tette a hallgatók előtt, hogy *egyetlen jó feleletet kapott, azt is egy zsidótól. Az urak jobban tennék, ha tüntetés helyett tanulnának.* A professzor kijelentését a hallgatóság *türelmetlenül hallgatta végig.* Szent-Györgyi professzor órájára csütörtökön délután megtelt az előadóterem, azonban *jórészt idegen elemekkel*, akik nem tartoztak az orvosi fakultáshoz. Óra után küldöttség ment Szent-Györgyi professzorhoz, és *magyarázatot kért tőle szerdai kijelentéseivel kapcsolatban.* Szent-Györgyi professzor kijelentette, hogy a keresztény hallgatókat nem akarta lekicsinyelni, azonban a hazafiság éppen

---

⁴ Magyar Izraelita Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Egyesülete

a szorgalomban és a tudásban juthat kifejezésre. Az óra után a folyosóra kitóduló diákság nagy zajt csapott, zúgtak, méltatlankodtak, hangosan vitatkoztak.

A nagy zajra elősietett dr. *Issekutz Béla* professzor a szobájából, aki csendre intette a zajongókat, majd amikor látta, hogy idegen elemek is befurakodtak a hallgatók közé, *felszólította az idegeneket, hogy hagyják el az épületet.*

A folyosóról a professzor bement az előadóterembe, ahol szintén nagy lármá volt, és ott is *leintette a zajongókat.* Közben a professzor meglátott egy fiatalembert, *akit nem ismert.* A professzor megszólította, és megkérdezte tőle, *kicsoda.* A Szegedi Új Nemzedék munkatársa vagyok – felelte a fiatalember.

– *Van rektori engedélye, hogy itt tartózkodik?* – kérdezte a professzor.

– *Nincs!*

Egyre *izgalmasabb* lett a szóváltás, aminek azután az lett a vége, hogy dr. *Issekutz galléron ragadta az Új Nemzedék munkatársát, és kilökte az ajtón.*

A jelenetet a diákok is végignézték. Egy részük abcugolt, másik részük pedig helyeselt.

– *Igaza van a professzor úrnak!* – kiáltották többen.

A diákok ezután kitódultak az utcára. Dr. *Issekutz Béla* professzor ezután bement a szobájába, a zajongókat pedig *az elősiető tanársegédek intették le, és utasították ki az épületből.*

Közben *a rendőrség is értesült a hangos jelenetekről,* készültség jelent meg a kémiai intézet előtt, azonban *beavatkozásra nem került a sor,* mert a hallgatók kisebb csoportban szétoszlottak.

(...)

A rektor felhívása a diákokhoz

Dr. *Kováts Ferenc* rektor felhívást intézett az elmúlt napok eseményeiről az egyetem hallgatóságához. A felhívás többek között a következőket mondja: »Az egyetem hallgatói közül többen olyan súlyos kihágásokat követtek el, amelyek nemcsak az egyetemi fegyelmi szabályzat rendelkezéseibe, hanem még a büntetőtörvénykönyvbe is ütköznek. Ezek a cselekedetek éles ellentétben állanak az egyetem minden egyes hallgatója által az egyetem polgárai sorába történt beiktatásuk alkalmából tett fogadalommal. *Nyomatékosan felszólítom a hallgatóságot fogadalmának legnagyobb mértékben való tiszteletben tartására és arra, hogy minden olyan cselekedettől, amely ezzel ellentétben áll, a legszigorúbban tartózkodjék, mert ellenkező esetben – amennyiben más megtorló intézkedések eredményre nem vezetnek – az egyetem bezárása iránt fogok intézkedni, amely a félév elvesztését fogja maga után vonni.* Egyben értesítem a hallgatóságot, hogy a Karok Dékánjait megkerestem, hogy *mindazok ellen,*

akik a fegyelmi szabályzat ellen vétettek, a fegyelmi eljárást folytassák le. Ezzel kapcsolatban felhívom mindazokat, akik a tüntetésben, illetve atrocitásokban részt vettek, hogy az illetékes Karok Dékánjainál haladéktalanul jelentkezzenek.»

SZOMBAT, 1930. NOVEMBER 15.

A szegedi liberális párt feliratban fordul a kultuszminiszterhez az egyetemi események ügyében

A pénteki nap teljesen nyugodtan telt el – A zsidó vallású hallgatók egyhetes kényszerszünet után hétfőn megjelennek az előadásokon – Issekutz professzor a csütörtöki incidensről

Este bajtársi gyűlést tartottak – Beavatkozásra sehol sem került sor

(...)

VASÁRNAP, 1930. NOVEMBER 16.

A szegedi testnevelési kongresszus előadói

A november 22-én kezdődő országos testnevelési kongresszus előadói: dr. Szent-Györgyi Albert, dr. Veress Elemér, herceg Eszterházy László, gróf Teleki Pál, dr. Vadas Gyula, dr. Zsembery Gyula, dr. Mártonffy Miklós, Kaukovszky Artúr. A kongresszust gróf Klebelsberg Kuno és Karafiáth Jenő, OTT⁵ elnök beszédei nyitják meg.

VASÁRNAP, 1930. NOVEMBER 23.

Szombaton megkezdődött az első testnevelési kongresszus

Ünnepélyes sportesemények keretében avatták fel a rókusi tornacsarnokot

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az Országos Testnevelési Tanács kétnapos szegedi kongresszusa szombaton délelőtt kezdődött a városháza közgyűlési termében. *Karafiáth Jenő*, az OTT elnöke nyitotta meg a diszközgyűlést. Szólt a sport demokratizálásának diadaláról, felsorolta a kultuszminiszter sportalkotásait, a fedett uszodát, az olimpiai kiküldetéseket, a testnevelési

---

⁵ Országos Testnevelési Tanács

főiskola felállítását. Végso célként a nemzeti stadion felépítését jelölte meg. *Gróf Klebelsberg Kuno* kultuszminister mondotta el ezután ünnepi beszédét. A magyar testnevelés utolsó évtizedének történetét ismertette. A háború után a nemzetek belátták, hogy profilaktikus intézkedésekre van szükség, és ezért felkarolták a testnevelés gondolatát. Nem tornáról vagy kellemes időtöltésről van szó, hanem nagy nemzeti ügyről. Nagy elismeréssel beszélt a kultuszminister a leventeoktatók működéséről.

(...)

Felolvasások

A délutáni programot felolvasások töltötték ki. Elsőnek *Szent-Györgyi Albert* egyetemi tanár az iskolai ifjúság testneveléséről beszélt, amely ma még nálunk sok kíváncsalmat hagy maga után. Nagy baj az, hogy kevés időt fordítanak az iskolai testnevelésre, pedig naponta 2–3 órát kellene sportolni. A gyermek és a serdülő ifjú túl van tömve tanulnivalóval, a sportolásra több gondot kellene fordítani. Dr. *Veress Elemér* a testneveléssel kapcsolatban az orvos hivatásáról beszélt, *Eszterházy László* herceg a magyar főiskolai sport nemzetközi értékéről és fejlesztéséről, *Vadas Gyula* a vidék testnevelési feladatát vázolta, gróf *Teleki Pál* előadását gyásza miatt nem tarthatta meg, helyette *Sík Sándor* egyetemi tanár beszélt a magyar cserkészmozgalomról.

(...)

CSÜTÖRTÖK, 1931. FEBRUÁR 5.

Szabadegyetemi előadás

A Ferenc József Tudományegyetem Barátainak Egyesülete ma, csütörtökön délután 6 órakor az egyetem jogi karának I. számú tantermében (központi egyetem, II. em.) szabadegyetemi előadást tart. Előad dr. *Szent-Györgyi Albert* egyetemi tanár a biokémia alapjairól. Belépődíj nincs.

KEDD, 1931. MÁRCIUS 10.

Szegedi egyetemi tanár nagy jelentőségű felfedezése

Dr. Szent-Györgyi Albert kutatásainak eredményéről

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szeptember óta a szegedi egyetemen dolgozik dr. *Szent-Györgyi Albert* professor, és a Kálvária téri laboratóriumban a legnagyobb csendben végzett

munkájára felfigyel az egész tudományos világ. Most került nyilvánosságra kutatásainak legújabb eredménye, ami nagy jelentőségű felfedezést jelent az orvostudomány terén. A professzor meghatározta a bronzkór kórokozóját, és ezzel az anyaggal a lehetőségek egy új sorát nyitotta meg. A megállapítások nagy feltűnést keltettek az orvostársadalomban, a szakkörök nagy érdeklődéssel várják Szent-Györgyi professzor további eredményeit. Szent-Györgyi professzor nevét a külföld jobban ismeri, mint saját városa. Tudományos működését Németországban kezdte, majd Hollandiában dolgozott hét évig, többek között tanára volt a leideni egyetemnek is. Négy évet Angliában töltött, egy évre meghívták Amerikába, és munkásságának, kutatásainak híre egyre nagyobb területeket futott meg. Szakcikkei, tudományos publikációi egymás után jelentek meg New York-i, angliai, németországi szaklapokban, míg a szegedi egyetem hívására visszajött, és elfoglalta a Ferenc József Tudományegyetem biokémiai tanszékét. Az ősz óta itt dolgozik a Kálvária téren, földszinti laboratóriumában elmerülve a kutatóműhely könyvei és kémcsövei közé. Felfedezéséről most számolt be a budapesti Orvosegyesületben, fejtegetései mindenütt nagy figyelmet keltettek. Az előadáson nagyszámú orvos jelent meg, többek között végighallgatták a beszámolót Korányi, Hajnis, Grósz és Tóth tanárok is, akik a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak Szent-Györgyi Albert munkásságáról. A professzor hétfőn délután laboratóriumában fogadta a Délmagyarország munkatársát. Mosolygás és szerénység az első impresszió, ahogy a fiatal professzor elhárítani igyekszik az érdeklődést. Közvetlenség és egyszerűség jelzi egyéniségét, ahogy kedves mosolygással rágyújt kis angol pipájára, majd egy pillanat türelmet kér, amíg a laboratóriumban eligazít egy esti kísérletet. Asztalán levéltömeg, angol és amerikai küldemények: érdeklődések és értesítések. És a falon egy angol tábla, az íróasztallal szemben könyvek, kémcsövek és egy nagy tartály a sarokban. Valami közvetlen amerikai írónak látszik, ahogy keresetlen öltözékében visszatér. Elhárítani igyekszik az érdeklődést, ki szeretne térni a kérdések elől, szerénységével szinte kisebbiteni akarja munkásságának eredményeit. A kérdésekre aztán így magyarázza meg nagy jelentőségű kutatásait:

– A vizsgálatokat Angliában és Amerikában kezdtem meg. A munka arra vonatkozott, hogy mi a mellékvese működése. *Sikerült azután egy anyagot kivonni, és tiszta állapotban előállítani, amely – úgy látszik – az egész szervezetre fontos szerepet játszik, amennyiben az elégségi folyamatokat közvetíti.* Ennek az anyagnak tulajdonságaival *részben meg tudjuk magyarázni annak a betegségnek tüneteit, amit a mellékvese hiányos működése okoz.*

– Az anyag másik érdekessége az, hogy azt megtaláljuk különböző növényeknél, így a citromnál, narancsnál és káposztánál is. Ezeknél a valószínűség

szerint ugyanazt a szerepet játssza a sejt kémiájában, mint amilyent az állati testben, és így *ennek az anyagnak ismerete hozzájárul ahhoz, hogy áthidaljuk azt a nagy űrt, ami a növényi és az állati világ között fennáll.*

Szent-Györgyi professzor ezután munkásságának a bronzkórra vonatkozó részéről a következőket mondta:

– A mellékvese szabálytalan működése okozza a bronzkórt, amelynek egyik legfeltűnőbb tünete éppen *a betegek bronzszínű elszínesedése. Az elszínesedést tudjuk azután ezzel az anyaggal megakadályozni, amelynek ismerete szép és tiszta kémiai magyarázatát adja a bronzsín keletkezésének.*

– New York-i kutatók rájöttek arra is – folytatta a professzor –, hogy *a golyva keletkezésében is szerepe van ennek az anyagnak, és ma is folytatják a vizsgálatokat. Megvan a lehetősége annak, hogy ez gyógyászati szempontból is felhasználható lesz. De erről most még korai lenne nyilatkozni. Ebben a pillanatban még a szer előállítása is nehéz. Amerikában, ahol éveken keresztül folytattam a vizsgálatokat, 15 grammnyit állítottam elő, és az anyag minden grammja mintegy 2–3 ezer pengőbe került. Egyelőre így nehéz volna bevezetni a gyakorlatba, de remény van arra, hogy olcsóbban lehet majd előállítani.*

Ehhez először is az anyag pontos kémiai képlete szükséges. Angliában az egyik legnagyobb laboratórium foglalkozik most ezzel a kérdéssel.

Szent-Györgyi professzor egyébként nyolc éve dolgozik ezen a munkán. Angliában és Amerikában kezdte a vizsgálatokat, és az egyes részeredményekről már több alkalommal beszámolt külföldi folyóiratokban. A kutató tudós tovább folytatja munkáját. Mindenfelől érdeklődéssel, figyelemmel és elismeréssel nézik azokat a kutatásokat, amelyeket a szegedi professzor Kálvária téri műhelyében végez elvonulva könyvei és kémcsövei közé. Szent-Györgyi Albert kutatásai elviszik Szeged hírét túl a határokon.

(Vér György)

SZERDA, 1931. JÚNIUS 17.

A szegedi egyetem Budapesten⁶ avatja díszdoktorrá Murray Butlert

Nicolas Murray Butlert, a Columbia Egyetem és Carnegie Alapítvány elnökét, akit a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem tegnap avatott díszdoktorrá,

---

⁶ 70 évvel később Madeleine Albright amerikai külügyminiszternek adták át Budapesten az egyetem vezetői a díszdoktori oklevelet, mert a biztonságiak kockázatosnak ítélték Szegedre utazását a délszláv háború idején. Mára változott a szabályzat, és a kitüntető cím csak az egyetem hivatalos helyiségében adható át.

csütörtökön délben 12 órakor Budapesten Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter hivatali szobájában avatja a szegedi bölcsészet-, nyelv- és történettudomány díszdoktorává. A díszoklevél-átadási aktuson dr. Kováts Ferenc, a szegedi Ferenc József Tudományegyetem rektorán kívül jelen lesz dr. Kiss Albert, a jog- és államtudományi kar dékánja, továbbá a bölcsészettudományi kar dékánja, Szent-Györgyi Albert és Surányi-Unger Tivadar profeszszorok. Az eredeti terv az volt, hogy Nicolas Murray Butler Klebelsberg Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszterrel együtt csütörtökön repülőgépen érkezik Szegedre az avatásra, mivel azonban Butlernek már nincs ideje arra, hogy Szegedre utazzék, a miniszter úgy rendelkezett, hogy az ő hivatali szobájában történjék meg az átadási aktus.

VASÁRNAP, 1932. MÁJUS 8.

35 egyetemi állás megszüntetése ellen memorandumban fordultak a kormányhoz és az országgyűlés tagjaihoz

Megalakult a szegedi tanársegédi kamara

(A Délmagyarország munkatársától.)

A jövő évi állami költségvetés – mint ismeretes – jelentős mértékben csökkentett összeget irányoz elő az egyetem fenntartási költségeire. A jövő tanévtől kezdve mintegy 30–35 adjunktusi, tanársegédi és gyakornoki állást is megszüntetnek, tehát összszel 30–35 fiatal szakember marad kenyér nélkül. A tervezett elbocsátások nagy aggodalmat és elkeseredést váltottak ki az asszisztensek körében, akik most népes értekezletet tartottak.

(...)

Az értekezleten Veress Elemér rektor a legmesszebbmenő támogatásáról biztosította az értekezletet. Felszólalásában utalt arra, hogy az egyetemi tanárokat is sújtaná a nagyszabású elbocsátás végrehajtása, hiszen ők is elvesztenék a maguk nevelte, kipróbált munkatársaikat. Dr. Jeney Endre, az orvosi kar dékánja javaslatot tett arra, hogy ha a tervezett elbocsátások mégis bekövetkeznének, mi módon lehetne bizonyos lehetőségek igénybevételével az elbocsátottak közül egyesek számára megélhetési lehetőséget teremteni. Ezután Szent-Györgyi Albert professzor tett javaslatot egy tanársegédi kamara létesítésére. Engel Rudolf magántanár ismertette a megalakítandó kamara célját és szervezetét, javaslatára egyhangúlag kimondták a kamara megalakulását. Elnökké Veress Elemért, ügyvezető elnökké Szent-Györgyi Albertet választották meg.

SZOMBAT, 1932. NOVEMBER 5.

Előadás a vitaminokról

A MIEFHÖE kultúrelőadásainak sorozatában csütörtökön este dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi professzor tartott előadást. Érdekes és hallgatóinak figyelmét magával ragadó fejtegetéseivel magyarázta a tudománynak mai nézetét a vitaminokra vonatkozólag; végigvezette a vitaminkutatás fejlődését, és bepillantást engedett abba a nehéz és fáradságos munkába, melyet a tudomány végez. Előadás után hozzászólások hangzottak el. A nagyszámú közönség lelkes tapsal honorálta az értékes előadást.

SZOMBAT, 1932. DECEMBER 17.

Szent-Györgyi professzor kitüntetése

Budapest, december 16. A Budapesti Orvos-Egyesület mai közgyűlése a Tauszk Ferenc-díjat dr. *Szent-Györgyi* Albert szegedi egyetemi tanárnak ítélte a mellékvese működéséről végzett tanulmányaiért. A professzor – mint ismeretes – felfedezte a hexuronsavat, amely azonosnak bizonyult a C-vitaminnal. Ez a felfedezés világszerte elismerést szerzett szegedi tudósnek.

PÉNTEK, 1933. MÁRCIUS 17.

A paprikamonopólium

A földművelési miniszter kiküldöttei Szegeden

(A Délmagyarország munkatársától.)

Csütörtökön délután Szegedre érkezett *Ráday* Gyula miniszteri tanácsos, a földművelésügyi minisztérium növényforgalmi ügyosztályának vezetője és *Újhelyi* Andor miniszteri tanácsos, a földművelésügyi minisztérium képviselőjében. A két miniszteri tanácsos szegedi látogatása összefüggésben van a *paprikamonopólium* tervével, amely hónapok óta nyugtalanítja a szegedi paprikaérdekeltségeket. A látogatás célja az, hogy a miniszteri megbízottak ismertessék a szegedi paprikaérdekeltségek képviselői előtt a monopólium tervének részleteit. Ebből a célból *Baranyi* Tibor főispán pénteken délelőtt 11 órára összehívta az érdekeltségek képviselőit. *Ráday* Gyula és *Újhelyi* Andor csütörtökön délután látogatást tett dr. *Szent-Györgyi* Albert professzor laboratóriumában, ahol a professzor tájékoztatta a vendégeket a C-vitamin előállítására

végzett kísérleteinek eredményeiről. Szent-Györgyi professzor – mint ismeretes – *a paprikából vonja ki a C-vitamint, és mivel a C-vitamin előállításához óriási tömegű paprikára van szükség, nem lehetetlen, hogy a nagy jelentőségű tudományos felfedezés gyakorlati alkalmazása megoldja a paprikaválságot.* Csütörtökön délben nagyobb röszei küldöttség kereste fel Baranyi főispánt *Kopasz Antal plébános* vezetésével. A küldöttség a röszei paprikatermelők és kikészítők nevében tiltakozott a paprikamonopólium tervének megvalósítása ellen.

(...)

KEDD, 1933. MÁRCIUS 28.

Dr. Szent-Györgyi Albert professzor Stockholmba utazott

Európai előadókörúton ismerteti a paprikából előállított C-vitamin kérdését

(A Délmagyarország munkatársától.)

Ismeretes az a nagy jelentőségű felfedezés, amit dr. *Szent-Györgyi Albert*, a szegedi egyetem kiváló biokémiai tanára a C-vitamin előállításával kapcsolatban megállapított. A felfedezés nyilvánosságra jutása után az európai hírű tudóst számos külföldi előadásra hívták meg, hogy ismertesse *a paprikából előállított C-vitamin kérdését.* Dr. Szent-Györgyi *vasárnap utazott el hathetes európai útjára*, amelynek során előadásokat tart Stockholmban, Londonban, Uppsalában, Angliában, Párizsban és Zürichben. A professzor magával vitte kísérleteinek anyagát, amelyben ott szerepelnek a paprikából előállított fehér vitaminkristályok. A professzort elutazása előtt miniszteri kiküldöttek keresték fel, akiknek dr. Szent-Györgyi elmondotta, hogy a további munka most három irányban folyik. Elsősorban azzal kísérleteznek, hogy a gyárak milyen módon állíthatják elő a paprikából a tiszta vitamint, másodsorban *a paprikából nagyon olcsó konzervkészítményeket kívánnak előállítani, amelyek a széles néprétegek ellátását lesznek hivatva szolgálni, ami nagy jelentőségű kérdés az olcsó népélelmezés miatt, és a friss paprika fogyasztása is jelentékenyen nőni fog*, ami által érezhetően emelkedne a paprika exportja is.

Dr. Szent-Györgyi Albert előadójútról való visszatérése után tovább folytatja a munkát az Alföldi Mezőgazdasági Intézet közreműködésével. *Obermayer Ernő* fővegyész mindenfajta paprikát a kísérletek céljaira rendelkezésre bocsát.

VASÁRNAP, 1933. ÁPRILIS 9.

Harc az egyetemért

A pénzügyminiszter bejelentette expozéjában, hogy a négy egyetem nem tartható fenn, s vagy az egyik egyetemet meg kell szüntetni, vagy össze kell vonni a fakultásokat. A pénzügyminiszternek ez a bejelentése munkára, harcra és küzdelemre kell hogy szólítsa Szeged egész polgárságát. Ennek a városnak nincsenek olyan politikai támaszai⁷, mint amilyenekre Debrecen és Pécs rábízhatja érdekei védelmét. A szegedi polgárságnak magának kell helyt állania magáért, s magának kell pótolnia a politikai protektorok összeköttetésének, tekintélyének és fellépésének minden súlyát. Meg tudja-e ezt tenni a szegedi polgárság?
(...)

Ha a pénzügyminiszter – helyesen – azt mondja, hogy az Operát és a Nemzeti Színházat, bár évi két millió pengő terhet jelent fenntartásuk, a kultúra és művészet védelmében fenn kell tartani, akkor szabad-e egyetemet csonkítani azért, hogy egy pár egyetemi tanár fizetése és nyugdíja közötti pár ezer pengő megtakarítható legyen? Arról lehet beszélni, hogy az országnak szüksége van-e négy egyetemre, de meglévő egyetemet lerombolni sokkal nagyobb bűn, mint felesleges egyetemet fenntartani. Az egyetemnek nemcsak az a rendeltetése, hogy diplomát nyomjon az ifjúság kezébe. A nőgyógyászati klinika nemcsak azt a feladatot tölti be, hogy orvostanhallgatókat tanít. Vajon mi fontosabb, az-e, hogy a természettudományi fakultás egy-két vegyészdokort avasson fel évenként, vagy pedig az, hogy Szent-Györgyi Albert professzor folytassa és végezze be az egész világ érdeklődését felkeltő kísérleteit?

És mi tudna annyi érdeklődést felkelteni e város iránt, mint amennyit a szegedi egyetem korán elköltözött világhírű professzora, Haár Alfréd, nem is életével, munkájával és eredményeivel, de halálával keltett fel és fordított Szeged felé?
(...)

Az egész várost szólítsák sorompóba, s a város egész népe engedelmessé legyen a munkára toborzó felhívásnak, amikor a szegedi egyetemet, mindannyiunk értékét kell megvédelmezni.

SZERDA, 1933. JÚNIUS 7.

Teniszbajnokság Újszegeden

Szent-Györgyi Albertné versenyzőként (Női egyesben 2., Vegyespárosban 1.), Szent-Györgyi professzor szurkolóként vett részt a versenyen.

---

⁷ Szeged politikai támasza, Klebelsberg Kuno 1932-ben meghalt.

CSÜTÖRTÖK, 1933. JÚNIUS 8.

Szent-Györgyi professzor rádióelőadása a C-vitaminról

Kétezer kiló szegedi paprikából fél kiló tiszta vitamin – „A C-vitaminnal az amúgy is híres magyar paprika hírneve nagyon megnövekedett”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem európai hírű tanára szerdán délután előadást tartott a rádióban a vitaminkutatásairól és a magyar paprika új szerepéről. Az előadást párbeszédese formában rendezték meg; a rádiószpiker kérdéseire Szent-Györgyi professzor világos, könnyen érthető válaszokban adott felvilágosítást munkásságáról, kutatásainak eredményeiről.

Az első kérdésre: *mi a vitamin*, elmondta, hogy az élő szervezetet sok-sok anyag építi fel. Ezeknek az anyagoknak egyik kis része a vitamin, amely az egészség és az élet fenntartásához nélkülözhetetlen anyag. A további kérdések során elmondta, a múlt század elején *Eichmann* holland orvos azt állította, hogy a *beri-beri*, a *skorbut* és a *pellagra* betegségek a *hiányos táplálkozás* következményei. Ezeket a betegségeket főleg a tengeren élő matrózok kapták meg, akik nem vehettek magukhoz zöld táplálékot. Így jöttek rá arra, hogy *a zöld táplálékban kell egy anyagnak lenni, amely nélkülözhetetlen.*

Azóta indult meg a kutatás a vitaminok kérdésében. Nyolc vitamint ismer ma a tudomány, és valószínűleg több nem is létezik.⁸ Jelölésük *A, B, C, D, E vitamin*. A B-vitamin négy különböző anyagból áll, amelyeknek jelei *B1, B2, B3, B12*.

A C-vitamin – mellyel Szent-Györgyi professzor foglalkozik – forrása a gyümölcs. Célja *a C-vitamin tiszta állapotban való előállítás és kémiai analízise.*

1928-ban állította először elő, és ez volt *az első kristályos, tiszta vitamin*. Kísérleti állata a *tengerimalac* volt, amely a trópusokon és kizárólag zöld táplálékkal él. Laboratóriumában megvonta tőle megszokott táplálékát, mire az állat gyengülni kezdett. Fokozatosan táplálta azután ismét zöld anyagokkal, és így jött rá, hogy *mely anyagokban van vitamin.*

Ezt a kísérletet addig végezte, míg sikerült a vitamint tisztán előállítani.

Kísérleteinél *a paprika nagyon fontos szerepet játszott. Az összes növények között abban van a legtöbb vitamin.* Angliában, majd Amerikában dolgozott. Amerikai működése során a vágóhidakról nagy mennyiségű *mellékvesemirigy* állt rendelkezésére. Egy évi munkával és rengeteg kitartással 25 gramm

⁸ Ma 14 vitamint tartunk számon.

C-vitamint sikerült azokból előállítani. A csekély eredmény már-már elvette a kedvét a további munkától, amikor *a sors Szegedre vezette.*

– A múlt évben egy este *zöldpaprikát* tálaltak vacsorára – folytatta ezután Szent-Györgyi professzor. Meglátva a friss, zöld növényt, elhatározta, hogy ismét megpróbálkozik.

Nagy kedvvel fogott hozzá a kísérletezéshez, és kétezer kilogramm paprika feldolgozása után fél kiló tiszta vitamin állt rendelkezésére, amelyet azután szétosztott a *világ tudományos intézetei között.* Még soha ilyen nagy mennyiségben nem állítottak elő vitamint, és ezzel az amúgy is híres magyar paprika hírneve nagyon megnövekedett.

– A vitamin jelentőségét – mondotta ezután – nemcsak a beri-beri, skorbut és pellagra betegségek megelőzése szolgálja. *A gyermekeknek, főleg pedig a csecsemőknek életfontosságú a vitaminos táplálkozás.* Gyenge anyáknál hiányzik a vitamin, és ezt *a jövőben mesterségesen lehet majd pótolni.* A közelmúltban külföldön előadásai során külföldi vegyészgyárakkal tárgyalt, amelyek magyar paprikából fognak vitamint előállítani.

A vitamin előállításához *kizárólag zöldpaprika használható:* meg kell találni a módot, hogy a paprika friss, zöld állapotban legyen szállítható. Befejezésül arról beszélt a szegedi egyetem nagyhírű tanára, hogy egy modern államban *összefüggésnek kell lenni az ipar, kereskedelem, mezőgazdaság és a tudomány között.* A tudományos kutatás olcsóbb eszközökkel nagyobb eredményt érhet el, mint a hadsereg. Szent-Györgyi professzor előadását mindenütt nagy figyelemmel kísérték. Kitűnő, világos, értékes előadásának nagy sikere volt.

KEDD, 1933. JÚLIUS 18.

A balatoni viharban eltűnt 3 angol tudós

Hétfőn délután sértetlenül megtalálták őket

A balatoni viharban vasárnap délután *eltűnt a tihanyi kutatóintézet három angol vendége,* egy férfi és két nő. A társaság vitorlás csónakon ment kirándulni a Balatonra, valószínűleg eltévedtek, hétfő délig még nem találták meg őket. Dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem professzora hívta fel az egyik kirándulóhajó kapitányának a figyelmét arra, hogy a viharban két angol nő és egy férfi küzd a hullámokkal. A professzor elmondotta, hogy a három angol délután kiment vitorlázni a Balatonra. Amikor találkozott velük, már nem voltak urai a vitorláknak, de nem tudott segíteni rajtuk, mert két kisgyermekkel volt. A hajó azonnal elindult a külföldiek keresésére, és az ítéletidőben a késő

éjszakai órákig kereste az angolokat. Végül is kénytelen volt eredmény nélkül visszatérni. Az egész Balaton-vidék aggódik az angolok életéért.

A tihanyi biológiai intézet angol vendégei megkerültek. Amikor a Balatonon kitört a vihar, a szél ronggyá szaggatta vitorlájukat, lehorgonyozták a csónakot, a hullámok azonban kitepték a fenékhorgonyt, és tovább sodorták a hajót, amely 14 órai izgalmas hajózás után Balatonszemesnél ért partot.

SZERDA, 1933. OKTÓBER 25.

Az orvosi fakultás segédtszemélyzete is tiltakozott kedden délelőtt az egyetem megcsonkítása ellen

14 tagú küldöttség kereste fel dr. Veress Elemér orvostudományi dékánt. A küldöttség szónoka társai nevében ecsetelte azokat az aggodalmakat, amelyek a segédtszemélyzetet nyugtalanítják a miniszteri terv kipattanása óta. A dékán a következőket mondta a küldöttségnek:

– Ha a tervezett egyetemcsonkítás valóra válnék, sok tanársegéd és gyakorlonok vesztené el állását, köztük olyanok is, akik a magasabb kultúra munkásaivá válhattak volna, sőt, elvesztenék azt is, amit senki vissza nem adhatna nekik: az időt, amit jövőjük reményében olyan munkára fordítottak, amely éppen a jövő szempontjából hiábavalónak bizonyulna, a munkalehetőség megvonása esetében. Mindenkit meg kell, hogy hasson a kétségbeesés szava, és mindenkinek figyelembe kell venni a letörésnek, a félbemaradásnak, a hiábavaló anyagi áldozatoknak és a munka hiábavalóságának elkeserítő hatását. A dékán vázolta a védekezés módjait, kilátásait és bizalomra, reménykedésre buzdítva a megjelenteket, kérte őket, hogy munkájukat az eddigi lelkesedéssel és szorgalommal folytassák. Ezután a küldöttség dr. Széki Tibor rektort akarta felkeresni, de Széki professzor hivatalosan távol volt, a küldöttséget nem fogadhatta. Előre értesült azonban az orvosi asszisztensi kar szándékáról, őket a legmesszebbmenő támogatásáról biztosította. Kilátásba helyezte, hogy Szegedre való visszaérkezése után, csütörtökön a küldöttséget annál is inkább szívesen fogadja, mert akkor talán alkalma lesz a kar jövőjét illetően már konkrét formában is nyilatkozni. A küldöttség végül dr. Szent-Györgyi Albert professzort, a szegedi egyetem világhírű biokémikusát kereste fel, és támogatását kérte. A professzor a következőket mondotta az asszisztensi kar küldötteinek:

– Én csak azt tanácsolhatom, hogy menjetek vissza, és folytassátok azt a fontos kultúrmunkát, amellyel az országnak eddig is olyan nagy szolgálatot tettetek, jobban járulva hozzá annak biztonságához és jövőjéhez bárki másnál. Tudom, hogy ilyen háborgatott viszonyok között az állandó bizonytalanság

érzetével nem lehet eredményesen dolgozni, és megnyugtatósul én is csak a magam személyes érzésével szolgálhatok. Én magam meg vagyok győződve, hogy semmi olyan intézkedés nem történhetik, amely akár egész egyetemünket, akár annak bármely fakultását létében fenyegetné. Nem tudom elképzelni, hogy bárki vállalja a felelősségét annak, hogy létében ingassa meg az országnak egyetlen egyetemét, amelynek a pestin kívül múltja, és amelynek gyökerei vannak, és azt az egyetemet, amely Erdélyre tartott jogaink jelképe, azt az egyetemet, amely a pesti után a legteljesebb, legtökéletesebben fel van szerelve és működésképes, amelyet nagy, az egész világon ismert tudományos kutatói tevékenysége igazolt. A múlt évben volt alkalmam Párizsban átnyújtani a Rockefeller-alap elnökségének három hatalmas kötetet, amely az orvosi karnak az utolsó két év alatt megjelent tudományos munkáit, kutató eredményeit tartalmazza, amely kötetekben a ti munkátok is lényeges szerepet játszik.

– De ezenkívül az orvosi vagy a természettudományi kar megszüntetése nálunk azért sem lehetséges, mert ezen kar tudományos intézetének felszereléséhez a Rockefeller-alap óriási összegekkel járult hozzá, amivel szemben az ország kötelezettséget vállalt az irányban, hogy az intézményeket fenntartja. Az egyezmény egyoldalú megszegése az összeg hiánytalan visszafizetésén kívül egy olyan, a becsületesség szabályaival ellenkező tett volna, amely világszerte közbotrányt okozna, és megingatná a magyar nép megbízhatóságába vetett mindjobban erősödő hitet. Magam, aki lényegesen járultam hozzá ahhoz, hogy a Rockefeller-alap nekünk segítséget nyújtott, egy ilyen megszüntetési üggyel egy percig sem azonosíthatnám magamat, és ha ilyen irányú intézkedés történne, *az egyetemet és az országot kénytelen volnék elhagyni.*

– Azok a kósza és hivatalos háttérrel nélküli hírek, amelyek szerint belőlünk kutatóegyetem lesz, a tanári karban azt a meggyőződést alakították ki, hogy egy ilyen változás egyértelmű a megszüntetéssel, annak csak húzódó módszere. Ezt a nézetet magam is teljes mértékben osztom. – A mi karunk végül nem szüntethető meg azért sem, mert az Szeged városával, amely az egyetemért olyan óriási áldozatot hozott, elválaszthatatlanul van összefonva. Ezt bizonyítottuk nemrég a Szegedet veszélyeztető tífuszjárvány leküzdésével és azokkal a vizsgálatokkal, amelyek a reményüket vesztett paprikatermelőknek, kivált a kisgazdáknak új reményt hoztak, és már az idén hozzájárultak a paprika fokozott értékesítéséhez. Nem hiszem, hogy bármely kormány is akár aránylag jelentéktelen megtakarításért, akár bármiféle politikai sakkhúzásért, magára akarná és merné vonni az ország második legjelentősebb és leghívebb városának keserű gyűlöletét.

– Kétségtelen, hogy a mai anyagi helyzet takarékoságot követel, melyből részét az egyetemnek is ki kell vennie, de bízom abban, hogy a kormány, amely

a teremtő munka jelszavával állott az ország élére, meg fogja találni a megtakarítás módját anélkül, hogy az egyetemet vagy annak bármely fakultását, az egyetem egyetemességét, létében veszélyeztetné, és amely olyan derekasan, odaadóan működő tanársegédeinkből és gyakornokainkból desperádókat⁹ és a mai társadalmi és politikai rend elkeseredett ellenségeit kovácsolna.

CSÜTÖRTÖK, 1933. OKTÓBER 26.

Mibe kerül a tudomány?

Próbáljunk továbbra is nyugodtan, szenvedelmek nélkül, rideg, számszerű adatok alapján beszélni az egyetem dolgáról. Mellőzzük ezúttal a kérdés politikai részét, amellyel már foglalkoztunk. Ne említsük az érzelmi momentumokat, amelyek kifejezésre jutottak az általános megdöbbenés megnyilatkozásaiban. Ne foglalkozzunk a város különleges szempontjaival sem, mert ezeknek a pénteki rendkívüli közgyűlés fog hangot adni. Érezzük magunkat felmentve a tudomány megkárosításának fejtegetése alól is. Ez mindennél jobban kidomborodik Szent-Györgyi professzor tegnapi nyilatkozatában, melynek igazi tudóshoz méltó, önérzetes hangja jólesően üt el a megalkuvás és opportunus stílusától. Mindezekről most nem beszélünk. Beszélnek helyettünk a számok, amelyekből az derül ki, hogy mibe kerül a tudomány?

Három vidéki egyeteme van az országnak, az ábécé sorrendjében Debrecen, Pécs és Szeged. Egyetemi felfogás szerint a debreceni teljes, mert megvan mind a négy hagyományos fakultása. Pécs elméletileg teljes, de gyakorlatban ez a teljesség úgy értelmezendő, hogy hozzákapcsolták a soproni evangélikus teológiai főiskolát. Szegednek a négy fakultása még a kolozsvári hagyomány alapján úgy van meg, hogy külön kart létesítettek a matematikai és természeti tudományok számára. A klasszikus egyetemi hagyományoktól ez némi eltérést jelent ugyan, de a gyakorlatban bevált. A reális tudományok erősebb kidomborítása nem ártott meg a kolozsvári és szegedi egyetemnek, és külföldön is van példa ilyen speciális fakultások szervezésére. A három vidéki egyetem létesítése kétségtelenül tetemes áldozatokba került. Ezek az áldozatok azonban nem egyenlő mértékben oszlottak meg a kultúra decentralizálásáért árlejtést rendező állam és az egyetemekért versengő vidéki városok között. Debrecen kezdettől fogva a kivételes pozíció előnyeit élvezte, mert egyetemének alapítása még a háború előtti évekbe nyúl vissza, s ami a háború után adatott neki, csak végleges kiépitése volt a már megadott kereteknek.

---

⁹ kétségbeesett, mindenre elszánt kalandor

Új áldozatot a város viszonylag keveset vállalt. Pécsett jóformán még csak körvonalak vannak meg, az egyetem épületei még hiányzanak. Se Debrecen, se Pécs áldozatainak mértéke nem hasonlítható össze azzal a példátlan erőki-fejtéssel, amelyet Szeged vállalt, hogy biztosítsa magának egyeteme megszerzését és csorbítatlan fennmaradását. Kétségtelen ugyanis, hogy amit a város az egyetembe befektetett, abban a tudatban tette, hogy ez lesz az egyetem állandóságának garanciája. Nemcsak az áldozatok meghozatalának tudatalattiságában volt meg ez az érzés: a tárgyalások során, a kormányhatalom képviselőinek szájából hallottuk a kijelentést, hogy a klinikák, tudományos intézetek építéséhez való hozzájárulás örökre biztosítja Szegednek az egyetemhez, mégpedig a csorbítatlan egyetemhez való jogát. Mondhatná valaki, hogy vannak a jogoknál erősebb hatalmak is. Politika és gazdasági kényszerűség legázolhatja a jogot. Ma, mikor törvényes és rendeleti intézkedések belenyúlnak a magánjogokba, vajon lehet-e a kultúrához való jogot tisztára jogszerűség címén érvényesíteni? Lehet-e a siker reményével küzdeni a szegedi egyetem csorbítatlan fenntartása mellett csupán a szerződészerűség és az állammal kötött kölcsönös tehervállalás alapján? Elég erős-e a város, hogy ezen az alapon kiküzdje a maga igazát, és nem kell-e felsorakoztatni a jogi érvek mellett az igazat, csakis igazat mondó számokat is?

A magyar állam költségvetése külön-külön feltünteti, hogy mennyibe kerül a három vidéki egyetem fenntartása. El vannak különítve ebben a felállításban a személyi és dologi kiadások. Lássuk, miként oszlottak meg ezek a kiadások a két utolsó költségvetési évben a három vidéki egyetem között.

1932–1933 költségvetési évben

	személyi	dologi	összesen
Debrecen	996 920	1 767 530	2 764 450
Pécs	943 040	1 270 410	2 213 450
Szeged	1 204 900	1 160 230	2 365 130

1933–1934 költségvetési évben

Debrecen	942 530	1 644 570	2 587 100
Pécs	892 090	1 172 410	2 064 500
Szeged	1 124 990	1 050 210	2 175 200

Mit árul el ez a kimutatás? Azt, hogy személyi kiadások tekintetében a szegedi egyetem vezet, dologi kiadások tekintetében azonban messze elmarad a másik két egyetem, de különösen a debreceni mögött. Vajon mi lehet ennek a magyarázata? Az talán, hogy a szegedi egyetemnél aránytalanul jobban

dotálnák a professzorokat, vagy itt hemzsegnék a felesleges és nélkülözhető katedrák?

Szó sincs róla. Egyszerűen az, hogy a szegedi egyetemen a legtöbb a hallgatók száma, tehát a legnagyobb oktató személyzetre van szükség. Debrecenben a hallgatók száma 1400, Pécsen 1100, Szegeden 2200. Ha ennek figyelembevételével az egyetemre fordított összes kiadásokat arányba állítjuk a hallgatók számával, kiderül, hogy Debrecenben és Pécsen egy-egy hallgató évi 1800 pengőjébe, Szegeden ellenben csak 1000 pengőjébe kerül az országnak. Ha szabad ezt mondanunk, ennyibe kerül a tudomány. Azaz, mégsem ennyibe. Ha a kiadásokból levonjuk a tandíjak formájában mutatkozó bevételt, Szegeden még kisebb az egy főre eső költség, vagyis Szeged viszonylag és tényleg a legolcsóbb egyeteme az országnak. Nagyon fontos és nagyon súlyos következtetéseket lehet levonni ezekből a megállapításokból. A szegedi egyetem a legnépesebb, tehát – ha szükségszerűségről lehet beszélni –, a legszükségesebb. A szegedi egyetem a legolcsóbb, tehát – ha pénzügyi szempontokról lehet beszélni –, pénzügyileg a legindokoltabb. Ha csupán rosszul értelmezett takarékosági jelszavak nyomán hozzányúlnak a szegedi egyetem bármelyik fakultásához, megnövelik azt az egy főre eső évi költségátlagot, amibe a tudomány megszerzése kerül. Ha az egyetem az a bolt, ahol a tudományt árulják, s a kultuszminiszter a boltos, aki ezt a drága portékát áruba bocsátja, a tervezett racionalizálás – milyen szép is ez a szó a csonkítás elleplezésére – azt jelenti, hogy a boltos lezárja az egyik kirakatot, de drágábban árulja a gyertyát, lámpát és a világítás szövétnekét.

PÉNTEK, 1933. OKTÓBER 27.

A közeljövőben monstre kísérlet kezdődik az egész világon a C-vitamin élettani hatásának megvizsgálására

Dr. Szent-Györgyi Albert professzor előadása

(A Délmagyarország munkatársától.)

Dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár igen érdekes és értékes előadást tartott a C-vitaminra vonatkozó vizsgálatok eredményeiről szerdán délután a bőrgyógyászati klinika előadótermében. Dr. Szent-Györgyi professzor ismertette a C-vitamin szerkezetére vonatkozó kutatások eredményét. Még az elmúlt őszy folyamán sikerült Szent-Györgyi professzornak szegedi paprikából mintegy félkilónyi vegytiszta aszkorbinsavat, illetőleg C-vitamint előállítania. Ebből az aránylag nagy mennyiségű anyagból ajándékozott

több neves külföldi kémikusnak, hogy derítsék fel a C-vitamin szerkezetét. A C-vitamin szerkezetére vonatkozó kutatások igen gyors tempóban folytak, az egyes kutatások között valóságos kémiai harc indult meg a szerkezet felderítése körül, amelyhez a muníciót Szent-Györgyi professzor szállította vegytiszta C-vitamin alakjában. Az egymás után megjelenő közleményekből ezután kikristályosodott a C-vitaminnak kétséget kizáróan bebizonyított szerkezete. Egy híres angol kémikus nevéhez fűződik a C-vitamin szerkezetének felderítése. Szent-Györgyi professzor előadásában bejelentette, hogy a közeljövőben egy monstrekísérletsorozatot rendeznek a világ összes klinikusainak közreműködésével, hogy a C-vitamin fiziológiai hatását közelebbről tanulmányozzák teljesen új irányokban. Ismertette egy svéd orvos nagy jelentőségű megállapításait, amely szerint a C-vitamin hiánya következtében előálló szövettani változások, megbetegedések az emberi szervezetben sokkal előbb jelentkeznek, mint a skorbut tünetei. A monstre kísérlet célja annak a megállapítása lesz, hogy milyen elváltozások következnek be a szervezet ellenálló képességében, ha a C-vitamint részben vagy egészben megvonják a kísérlet alá vetett egyénektől. Ehhez az óriási jelentőségű kísérlethez, amely talán egészen új irányt ad a vitaminkutatásnak, és új lehetőségeket nyit a kutató orvostudomány számára, azt az 5 kiló C-vitamint használják fel, amelyet Szent-Györgyi professzor munkatársai közreműködésével több ezer kiló szegedi paprikából állított elő szegedi laboratóriumában. Ennyi vitamint a világ egy tömegben még sohasem látott. A lebilincselően érdekes előadást nagy figyelemmel hallgatta végig a nagy számban megjelent közönség, amely szünni nem akaró tapsal és éljenzéssel ünnepelte az előadás végén a kiváló kutatót.

CSÜTÖRTÖK, 1933. NOVEMBER 16.

Hírek

Szent-Györgyi Albert előadása

Dr. Szent-Györgyi Albert professzor ma tartja népszerű előadását az Alföldi Utazók és Kereskedők Egyesületében (Kálvin tér 6.) a C-vitaminról. Bevezetőt mond dr. Tonelli Sándor.¹⁰ Belépődíj nincs, vendégeket szívesen látnak. Az előadás este 9 órakor kezdődik.

---

¹⁰ 1913-tól 1941-ig a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara főtitkára

---

VASÁRNAP, 1933. DECEMBER 10.

Szerkesztői üzenet

120 aláírás. Kívánságukra összeállítottuk a naptárat arról, hogy az egyetem integritásának védelme érdekében október 21-től november 5-ig mit végzett a Délmagyarország. Parancsoljanak. Pl.

Október 28. Agitációnknak, amelyet az első napokban szinte egyedül végeztünk, máris mutatkoznak eredményei. Már ebben a számunkban tudósítást közölhetünk arról, hogy a Kereskedők Szövetsége állást foglalt az egyetem megcsonkítása ellen. Külön hathasábos tudósításban közöljük Szent-Györgyi Albert professzor ismeretes, bátor nyilatkozatát, ismertetjük az egyetemi ifjúság tüntetését, 6 memorandumát. Baranyi Tibor főispán 27-re összehívta a rendkívüli közgyűlést.

PÉNTEK, 1934. MÁRCIUS 9.

Egészségtani előadás

A szegedi Népművelési Bizottság legközelebbi egészségügyi előadását szombaton délután 6 órai kezdettel dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár: „Az emberi szervezet élet- és kórvegytana” címen tartja dr. Széki Tibor I. számú vegytani intézetének tantermében¹¹ (Templom tér.) Az előadás díjtalan.

VASÁRNAP, 1934. MÁRCIUS 11.

Az anyaszeretet és a – mirigyek

Dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár érdekes előadása az egyetemen

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az Iskolánkívüli Népművelési Bizottság rendezésében szombaton délután dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár „Az emberi szervezet élet- és kórvegytana” címmel tartott népszerű, tudományos előadást. A kórbonctan szerepéről beszélt bevezető szavaiban, a kémia és az orvostudomány szempontjából ismertette a *mikroszkóp felfedezésének rendkívül nagy jelentőségét*. Kifejtette, hogy a kémikus munkája, a biokémia sok olyan kérdésre ad világos feleletet, amely nélkül az orvostudomány nem juthatna előre. Nagy érdeklődés közben beszélt ezután Szent-Györgyi

---

¹¹ Ma Szent-Györgyi Albert előadóterem a szerves kémiai tanszéken, Dóm tér 8.

professzor a *mirigyek szerepéről*, és arról, hogy a legszebb emberi tulajdonságot: *az anyaszeretetet is a mirigyek idézik elő*. Az egyik emberben jobban, a másikban kevésbé van kifejlődve az anyaszeretet tulajdonsága – mondotta –, és ez tisztára a mirigyek kérdése. A kakukkról általánosan elterjedt, hogy az anyaszeretet hiányzik belőle. Ezt a kérdést a tudósok vizsgálni kezdték, és rájöttek arra, hogy azok a mirigyek, melyek az anyaszeretetet előidézik, hiányzanak a kakukkanyából, és *ha bizonyos kémiai anyagok bejutnak a kakukk szervezetébe, a kakukkból is kiváló anya lesz*. A kémia tehát a célnak megfelelően tudja átformálni a szervezeteket. Szent-Györgyi professzor ezután különböző betegségeknek, főképp az izomsorvadásnak kiütő határait mutatta be vetített képekkel, és kifejtette, hogy az izomsorvadást és az Indiában gyakori *beri-beri* betegségeket a szervezetben bizonyos anyaghiány idézi elő. Ez az anyaghiány a *rossz és egyoldalú táplálkozás következtében támadt*, és vitaminokkal pótolható. Rámutatott Szent-Györgyi professzor a vitaminok óriási fontosságára is. Az ősember korában nem ismerték a vitaminokat – folytatta előadását a kiváló tudós –, és az *ősembernek nem is volt szüksége vitaminra, mert a szabad természetben mindazt megtalálta, amire a szervezetének szüksége volt*. A huszadik század embere azonban el sem képzelhető vitamin nélkül, mert már nem találja meg mindazt, amire a szervezetének szüksége van. A biokémia célja a természet megismerése, és nagy mértékben hozzájárul az emberi szenvedés enyhítéséhez, mert előállítja azokat az anyagokat, amelyekre az emberi szervezetnek, a beteg szervezetnek szüksége van.

A mindvégig érdekes előadás végeztével a nagyszámú hallgatóság hosszantartó tapsal köszöntötte a professzort.

SZERDA, 1934. MÁRCIUS 21.

Szent-Györgyi professzor Belgrádban előadást tart a C-vitaminról

(A Délmagyarország munkatársától.)

Jelentős értékű meghívást kapott dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem professzora, aki nevét a C-vitamin előállításával tette ismertté az egész tudományos világ előtt. A belgrádi királyi orvosegyesület azt a kérést intézte Szent-Györgyi professzorhoz, hogy vitaminkutatásaival kapcsolatosan *tartson előadást Belgrádban*. Dr. Szent-Györgyi a meghívást elfogadta, és közölte a belgrádi orvosegyesület vezetőségével, hogy *szombaton este tartja meg előadását Belgrádban*.

A professzor pénteken utazik el Szegedről, és a jövő héten tér ismét vissza. A belgrádi tudományos körök minden előkészületet megtettek a szegedi tudós fogadására.

SZERDA, 1934. MÁRCIUS 28.

Szent-Györgyi professzor ünnepeltetése Belgrádban

Meleg szerb–magyar barátkozás a C-vitamin lobogója alatt

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szenzációs szereplése volt dr. Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak, a világhírű tudósnek Belgrádban, ahol a szerb orvosegyesületben tartott német nyelvű előadást az általa felfedezett C-vitaminról. Szent-Györgyivel már útközben az a baleset történt, hogy Szegeden felejtette az útlevelét, s ezért Szabadkán feltartóztatták, azonban a szerb belügyminiszter nyomban intézkedett, hogy útlevél nélkül is tovább utazhassék. A tudományos estnek messzire kiemelkedő momentuma volt az a beszéd, amivel dr. *Stefanovics* Szvetiszlav, az ismert szerb író és az orvosegyesület elnöke üdvözölte a professzort. A minden tekintetben, főleg 1934-ben jellemző beszédben ugyanis többek közt a következőket mondotta dr. *Stefanovics*:

– Egész sor külföldi tudós után, akik egyesületünket előadásaiikkal megtisztelték, örömmel üdvözlöm vendégünket egy szomszéd országbeli nemzetből, amellyel a jugoszláv és különösen a szerb nép annyi évszázadon át olyan közeli kapcsolatban állott. Ezek a kapcsolatok gyakran szívélyesek és barátiak voltak, de gyakran rosszak is, amint az már közeli szomszédokkal gyakran megtörténik, azonban eme kapcsolatok folytán népeink igen sokoldalú befolyást is gyakoroltak egymásra. *A magasabb szellemi szférákban ez a befolyás a magyar költészet és irodalom jelentős részvételében mutatkozott meg a modern szerb és jugoszláv költészet kialakulásában, de a szerb és jugoszláv kormány is köszönhet egyet s mást a magyar tudománynak, amely annyi orvosunknak és tudósunknak nyújtott kiképzést.*

– Itt is megmutatkozott, hogy a szellemi alkotásnak ugyan korlátolt keletkezési forrásai vannak, de működésüknek és befolyásuknak nincsenek határai. Hangsúlyozni kell, hogy *a tudomány, még inkább, mint az irodalom és a művészet, a jelenkor minden akadályán keresztül is megmaradt nemzetközinek, abban az értelemben, hogy továbbra is az összes népek közös kincse maradt.* Ha tehát beszédem elején azt mondtam, hogy külföldi, mindjárt helyesbítenem kell magamat: *Ön professzor úr, nem idegen számunkra, ön a mienk is, és reméljük, hogy ezután az este után még inkább az marad.*

– Még egyet szeretnék ezúttal bizonyos megalégedéssel hangsúlyozni: azt, hogy ön egy kis nemzetnek a tagja. Volt idő, amikor azt hitték, hogy csak

az úgynevezett nagy nemzetek alkothatnak nagyot az irodalomban, művészetben, tudományban. Azonban kiderült, hogy mindezekben a tereken a kis népek is alkothatnak sok értékeset és nagyot.

SZOMBAT, 1934. ÁPRILIS 7.

Interpelláció készül a képviselőházban a felső-ipariskola épülete ügyében, amelynek tatarozását egyik minisztérium sem hajlandó elvállalni

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az egyetemi klinikák felépítésével felszabadult a felső-ipariskola Kálvária téri épülete. Az épület udvari szárnyában a közegészségtani intézet van elhelyezve, néhány helyiséget pedig a dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár vezetése alatt álló orvosi vegytani intézet foglal el. A nagy épület többi helyiségei üresek, és évek óta kihasználatlanul állanak. Annak idején, amikor az egyetemi klinikák céljaira igénybe vették az épületet, nagymérvű átalakítások történtek az épületben. Falakat átvágtak, leszerelték az ipariskola gépeit. Az iskola rendbe hozásának, valamint az épület tatarozásának legalább 120–140 000 pengő volna a költsége. A város egy ízben már felhívta a kultuszminisztériumot, hogy hozassa rendbe az épületet, a minisztérium azonban ez elől kitért, azzal az indoklással, hogy az új ipariskola épületét a háború első hónapjában kórház céljaira vették igénybe, így az átalakítások tulajdonképpen nem a kultuszminisztérium, hanem a hadügyi tárca érdekében történtek. A honvédelmi minisztérium viszont azzal érvelt, hogy a háború befejezése után az épületet az egyetem céljaira engedték át, és így a kultuszminisztérium fennhatósága alá került. Ilyen körülmények között az épület tatarozására egyik minisztérium sem hajlandó.

VASÁRNAP, 1934. ÁPRILIS 22.

Sport

Tanárképző főiskola–Kémiai intézet 22:14 (10:6)

Kosárlabda bajnoki mérkőzés, bíró: Kovács B. János. Góldobók: Ábrahám (14), Zemlényi (4), Molnár (3), Szabó, illetve dr. Szent-Györgyi (4), dr. Hernádi (4) és Straub (6). A kémiai intézet csapatában dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár is játszott.

SZOMBAT, 1934. MÁJUS 19.

A Rotary Clubok szegedi összejövetele

(A Délmagyarország munkatársától.)

A magyarországi Rotary Clubok ez évi városközi összejövetelüket vasárnap és hétfőn Szegeden tartják meg. Az összejövetelre az ország minden részéről érkeznek vendégek Szegedre. Az ismerkedési összejövetel szombaton este háromnegyed 9 órakor lesz a Hungáriában. Vasárnap délelőtt az összejövetel tagjai tiszai sétahajózáson vesznek részt, a hungáriabeli társas ebéd után fél 3 órakor tartják meg a kereskedelmi és iparkamara termében a magyarországi Rotary-körzet évi záró közgyűlését. Fél 8 órakor orgonahangverseny lesz a fogadalmi templomban, ezután a Tisza kertjében bankett. Hétfőn, pünkösd másodnapján a Rotary-tagok megtekintik a Nyilasy emlékkiállítását és az ipari vásárt, 11 órakor pedig a városháza közgyűlési termében előadóülést tartanak. Márkus László „A rotary a közéletben”, Tausz Gyula „A rotary ideológiájáról”, dr. Szent-Györgyi Albert¹² „A paprika vitaminjáról” tart előadást. Az előadóülésen a közönséget is szívesen látják. Az újszegedi vigadóban lesz az ünnepi ebéd.

(...)

CSÜTÖRTÖK, 1934. JÚLIUS 12.

Szent-Györgyi professzor a londoni vitamin-kongresszusról

Az értekezlet teljes egészében elfogadta a professzor C-vitamin-vizsgálatainak eredményeit

(A Délmagyarország munkatársától.)

Dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem európai hírű tanára – mint jelentette a Délmagyarország –, a Népszövetség meghívására három héttel ezelőtt Londonba utazott, ahol részt vett a vitaminkutatók nemzetközi tanácskozásán.

Szent-Györgyi professzor külföldi útjáról most érkezett vissza Szegedre, és a londoni megbeszélések eredményeiről a következőket mondotta a Délmagyarország munkatársának:

---

¹² 1938-ban Szent-Györgyi Albert töltötte be a szegedi klub elnöki tisztét. A '90-es években újjáalakult klub fölvette a nevét.

– A Népszövetség¹³ politikai munkásságán kívül – amelyről ezúttal ne essék szó –, igen értékes munkáját képezi, hogy időről időre a *tudományos kutatásokat egységes nevezőre kívánja hozni*. A különféle vitaminkutatásoknál ez különösen fontos volt, és a londoni tanácskozásokon *egységes álláspont alakult ki a vitaminkutatási eljárást illetően*.

– *Közös irányelveket, mérőegységeket állapítottunk meg* – folytatta Szent-Györgyi professzor –, *és ez most már kötelező lesz az egész tudományos világra*. A londoni értekezlet *teljes mértékben elfogadta a C-vitaminra vonatkozó vizsgálataim eredményeit*. Szent-Györgyi professzor a C-vitaminra vonatkozó kutatásait most már teljesen befejezte.

– Az intézetemben ez idő szerint *elvont kutatómunkát* folytatok – mondotta. Ez a munka *az égés kémiaiájára* vonatkozik. Tíz éve foglalkozom ezzel, és ennek a munkának egyik része volt a C-vitamin előállítása. Most már azonban semmi dolgom a C-vitaminnal, az erre irányuló kutatásaimat *befejeztem, kimerítettem minden vonatkozását*.

A professzor tavaly két hold földet kért bérbe a várostól. Ki is jelölték a területet, és úgy volt, hogy Szent-Györgyi professzor a városi bérföldön *paprika-termelési kísérletezéseket* fog folytatni.

– Tanulmányozni akartam, hogy a paprika a fejlődés különböző stádiumában mennyi vitamint tartalmaz – mondotta Szent-Györgyi. A kísérletezésekről azonban lemondtam, és a kétholdnyi területen nem is folytattam kísérletezéseket.

Érdeklődtünk, hogy mikor kerül *gyógyszertári forgalomba a C-vitamin*.

– Elvben már elhatározták, hogy a C-vitamin *gyógyszertári forgalomba* kerülhet – mondotta –, de amíg nem tisztázzák a *gyógyszer pontos gyakorlati alkalmazását*, addig nem kerülhet a *gyógytárakba a C-vitamin*. Most orvosi szempontból tanulmányozzák azt a kérdést, hogy a C-vitaminnak milyen legyen a gyakorlati alkalmazása. Az már tisztázva van, hogy *milyen betegségeknél* kell használni, ellenben tisztázásra vár az a kérdés, hogy *milyen betegségi állapotoknál, gyermekeknél milyen korban és mekkora mennyiségben* alkalmazható a legjobb eredménnyel a C-vitamin. Az orvostudomány most ezen dolgozik Szegeden és Budapesten is és a kísérletezések értesülésem szerint annyira előrehaladtak, hogy *rövidesen mint gyógyszer is megjelenik a C-vitamin*.

Kijelentette végül a professzor, hogy egyelőre valószínűleg még egy teljes évig *az orvosi vegytani intézet megmarad régi helyén, a felső-ipariskola épületében*.

¹³ A Népszövetség (Nemzetek Szövetsége) az ENSZ elődje. Létrehozását a párizsi békekonferencia írta elő 1919-ben. Formailag a második világháború alatt is létezett, megszűnését az ENSZ megalakulásakor 1945-ben jelentették be.

Erre nézve a minisztériumtól ígéretet kapott. Az intézet új helyét még nem jelölték ki, csak pusztá feltevés az, hogy az orvosi vegytani intézetet esetleg a gyógyszerintézetben helyezik el. Erről még nem tárgyaltak az egyetemmel, és Szent-Györgyi professzor nem tudja, hogy ez az elhelyezés megfelelő lenne-e.

Szent-Györgyi Albert szeptember elején *Skóciába utazik*, és a tudományos társaságban tart előadást kutatásairól.

PÉNTEK, 1934. JÚLIUS 13.

Egy húszezed gramm: a C-vitamin egysége

(A Délmagyarország munkatársától.)

Jelentette a *Délmagyarország*, hogy a Népszövetség meghívására a nagyobb államok vitaminkutató tudósai legutóbb Londonban kongresszust tartottak, amelyen Magyarország képviselőjében dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem európai hírű tanára vett részt. Beszámoltunk tegnap arról, hogy a londoni kongresszus teljes egészében elfogadta Szent-Györgyi professzor C-vitamin-vizsgálatainak eredményét, és közös irányelveket, valamint mérőegységeket állapítottak meg. Szent-Györgyi professzor csütörtökön a következőket mondta a *Délmagyarország* munkatársának a londoni kongresszus nagy horderejű határozatainak részleteiről, amelyek az egész tudományos világra érvényesek:

– A háromnapos londoni tanácskozáson *egy angol, egy svéd, két amerikai, egy dán, egy olasz, egy spanyol, egy norvég, egy holland és egy francia vitaminkutató* jelent meg. Magyarország részéről én kaptam meghívást Londonba. Ilyen tudományos kongresszusokat a Népszövetség öt évenként szokott egybe hívni, és most a vitaminkutatás problémája a Népszövetség részéről egyelőre a következő öt esztendőre lezárult. A kongresszus ezúttal, mint már ismeretes, *közös irányelveket és mérőegységet* állapított meg.

– A mérőegység ezentúl a C-vitaminnál *egy húszezed gramm* lesz. Az egész tudományos világ által elfogadott mérőegysége lesz ez a C-vitaminnak. A húszezed grammnyi egység a *C-vitamin hatékonyságára* vonatkozik. Van például egy anyagom, mondjuk, valamilyen gyümölcsle, amelynek a vitamintartalmát akarom meghatározni, ha másik anyag hatékonyságához hasonlítom.

Közönséges példával azt mondhatnám, hogy keresni kell egy anyagot, egy folyadékot, amelytől éppen olyan mámoros lesz az ember, mint egy liter tokaji bortól. A tokaji bor hatékonyságát tudományos szempontból csakis így lehetne más anyaggal pontosan meghatározni.

– A C-vitamin kémiai neve: *aszorbinsav*. Az egység a húszszed gramm, és az összehasonlításnál azt vizsgáljuk, hogy bármely idegen anyagban, amelyben a vitamin esetleg előfordul, *mekkora a vitamin hatékonysága*. A mérőegység alapján *az egész világon egyformán és pontosan megtudják határozni, hogy valamelyik anyagban, ha vitamin abban előfordul, mekkora a vitamin hatékonysága*. A közös mérőegység nemcsak a C-vitaminra, hanem *mind a négy vitaminra vonatkozik*.

SZERDA, 1934. SZEPTEMBER 12.

A Rockefeller-kutatóeszközök útja a szegedi egyetemről Debrecenbe

„Mivel a szegedi egyetemen a kórtani tanszék a jövőben szünetelni fog ...az eszközöket szigorú kivételképpen kölcsönadják Debrecennek, bizonytalan időre”

Dr. Kiss Albert rektor Jeney Endre professzor eltávozásáról

(...)

CSÜTÖRTÖK, 1934. SZEPTEMBER 20.

Szeged a New York Timesban

Amerika legnagyobb lapja, a „The New York Times” szeptember 8-án megjelent éjjeli kiadásában¹⁴ az első oldalon hatalmas cikkben foglalkozik dr. Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárral és a C-vitaminnal. A lap közli, hogy Szent-Györgyi professzor a híres szegedi egyetem tanára; foglalkozik Szegeddel, amely a paprika hazája. Megírja a New York Times, hogy a professzor, aki Csikágóban kutatta éveken keresztül azt az anyagot, amelyből a legtöbb C-vitamint elő tudja állítani, Szegeden találta meg ezt az anyagot a paprikában. A lap hosszasan méltatja a professzor érdemeit és a C-vitamin fontosságát az emberi szervezetre.

CSÜTÖRTÖK, 1934. OKTÓBER 4.

A felső-ipariskola rövidesen visszakapja régi hajlékát

A Kálvária téri épületben megkezdték a tatarozást – A jövő félévben megnyílik Szegeden az első elektrotechnikai szakiskola

(...)

---

¹⁴ Ez valószínűleg a New York Times Evening Post, amely külön újság. Az idézett cikk nem is található a New York Times tárgymutatójában.

KEDD, 1935. JANUÁR 29.

Szent-Györgyi professzor elutazott amerikai felolvasó útjára

Dr. Szent-Györgyi Albert a szegedi egyetem tanára, aki a C-vitamin felfedezésével világhírűvé tette nevét, hétfőn a bostoni Harvard¹⁵ egyetem meghívására Amerikába utazott, ahol előadásokat fog tartani. A professzor néhány hetet tölt Amerikában.

KEDD, 1935. MÁJUS 28.

Szent-Györgyi professzor előadása az orvosi nagyhéten

Budapestről jelentik: Az Orvosi Nagy hét ünnepélyes keretek között kezdte meg tanácskozásait hétfőn reggel. Az együttes ülésen Buday Kálmán egyetemi tanár elnökölt, és az első vita a vitaminhiány körül folyt, amelynek előadója Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem világhírű tanára volt. A professzor fejtegetéseit nagy figyelemmel hallgatták. Az orvosi nagy hét keretében minden folytatják az előadásokat.

SZERDA, 1935. DECEMBER 25.

A C-vitamin után, reméljük, rövidesen eljutunk a második lépéshez is

Szent-Györgyi professzor intézete az állati szervezet égési folyamatának titkait kutatja

A közönség a legtöbbet talán annak az intézetnek a munkájáról tud, amelynek dr. Szent-Györgyi professzor a vezetője: a biokémiai intézet munkájáról. Szent-Györgyi professzor itt jutott világhírűvé vált felfedezésére, itt találta meg a módját annak, hogy miképpen lehet előállítani paprikából a C-vitamint. A nagyközönség erről a felfedezésről úgy tudja, hogy annak korszakalkotó jelentősége van. Szent-Györgyi professzor viszont a tudós szerénységével vagy pedig a tudós soha ki nem elégülő szomjúságával azt mondja, hogy a C-vitamin tudományos szempontból csak kisebb jelentőségű részeredmény, mellékhatása annak a soha véget nem érő tudományos munkának, amely a természet titkainak megismeréséért folyik szakadatlanul.

---

¹⁵ Tudósított róla a New York Times is.

Szent-Györgyi professzor a C-vitamin előállításának titkaira a Kálvária téri laboratóriumban bukkant. Azóta intézete hajlékot cserélt, átköltözött a Dóm téri palotába.¹⁶ Bejárata éppen szembe néz a dóm homlokzatával. A „leépítés” következtében Szent-Györgyi Albertnek kellett átvennie dr. Széki Tibor¹⁷ intézetét, a szerves és gyógyszerészeti vegytani intézet vezetését is, miután Széki professzor eltávozott Szegedről. A két vegytani intézet azért külön működik, csak közös vezetés alatt. Amikor közöltem Szent-Györgyi professzorral, hogy szeretném újabb kutatásairól tájékoztatni a közönséget, tájékoztató nyilatkozatát írásban juttatta el hozzám. Ez a pársoros nyilatkozat így szólt: „Az intézet tudományos munkássága az állati sejtben történő égések felkutatását célozza. Ez az alapvető kérdés oly bonyolult, hogy az távol van a nagyközönség érdeklődését foglalkoztató kérdésektől. Ez a program intézetemet kezdettől foglalkoztatja, és ennek egyik hajtása volt csupán a C-vitamin felfedezése. Hogy ez a vizsgálat hoz-e még majd más hajtást is, azt előre megmondani lehetetlen.”

Végül mégis úgy alakult a helyzet, hogy fölengedett a tudós szűkszavúsága. Intézetének helyiségében: a lombikok, a műszerek, a precíziós gépek világában, lelkes munkatársai között elárult többet is tudományos céljairól.

– Hogy mi a főcél? Az égési folyamat megértése. Azt kutatjuk, hogy az égés miképpen folyik le a szervezetben. A folyamat olyan komplikált, a kérdés annyira elvont, hogy azt néhány szóval megmagyarázni nem is lehet.

Megállapított tudományos igazság az, hogy a szervezetet is éppen úgy az égés táplálja, mint a lokomotívot. A tudomány az égés megértésére törekszik, keresi az égési termékeket, az anyagokat, amelyek szerepet játszanak ebben a kémiai folyamatban. Az egyik ilyen anyag a C-vitamin. Ennek a felfedezése csak az első lépés volt. Most, reméljük, rövidesen eljutunk a második lépéshez is. A professzor most a tudományos kutatás és a gyakorlati téren hasznosítható eredmények közti különbségről beszélt.

– A csillagász – mondotta –, sohasem gondol arra, hogy vizsgálódásainak, kutatásainak lesz-e gyakorlati haszna. Mégis kutatja, vizsgálja az ég titkait. A közönség szempontjából csak annak a fölfedezésnek van értelme és jelentősége, aminek közvetlenül is élvezheti a hasznát. A közönség szempontjából csak az a felfedezés számít, amit, mondjuk, por alakjában bevehet, amitől elmúlik a gyomorgörcse vagy a fejfájása. Ez azonban a tudóst nem érdekli. A tudomány célja a megismerés, a megértés, az igazság keresése. Mivel

¹⁶ 1935 őszén már itt kezdődött az oktatás.

¹⁷ Széki Tibor (1879–1958) Kolozsvárról jött Szegedre, 1922-ben lett a szerves kémiai tanszék vezetője, 1933/34-ben rektor volt. 1935. jan. 28-án a pesti egyetemre távozott.

azonban minden betegség a normális mechanizmus elromlása, az elromlott mechanizmust csak akkor hozhatjuk ismét rendbe, ha értjük, ha tudjuk, hogy a hibát milyen anyagnak a hiánya idézte elő. Ha azután rendelkezünk ezekkel az anyagokkal, és azokat be tudjuk vinni a megzavart működésű szervezetbe, a felismert hibát kiküszöbölhetjük. A tudós megismerésre törekvő munkája során rábukkan ezekre az anyagokra is, ezzel tehát gyakorlati eredményeket is produkál. Kétségtelen, hogy több betegség származik (cukorbetegség, Basedow-kór) a szervezet égési folyamatának elromlásából. Remélem, hogy ha magát az égési folyamatot meg tudjuk érteni, akkor módunk lesz az ilyen megbetegedések gyógyítására is. Eddigi vizsgálódásaink során merült föl egy új anyag, a C-vitamin. Remélem, hogy rövidesen megismétlődik ez a részeredmény. A kilátások mindenesetre kedvezőek.

– Az ilyen természetű kutatásnak ebben az intézetben igen jó esélyei vannak, mert zavartalanul, csendben dolgozhatunk. Igen jó helye, hajléka van intézetünknek. Fontos az is, hogy a klinikákkal igen szoros belső kapcsolatot tarthatunk fenn, mert így azt, amit a teória felvet, a klinikákon rögtön gyakorlatilag is kipróbálhatjuk. Munkánk szempontjából tehát Szegeden majdnem ideális a helyzet. Szent-Györgyi professzorral történt beszélgetés után egyik munkatársa megmutatta a hatalmas intézetet. Végigmentünk a laboratóriumok hosszú során. Mindenütt folyik a csöndes, komoly munka. Halk zümmögéssel dolgoznak a gépek, fiatal asszisztensek komoly tekintetűek ellenőrzése alatt. A lombikokban, a centrifugáló készülékekben, a kémcsövekben, az egymásra zúdított elemek szabályozott kémiai harcában forr, formálódik a cél: a biokémia súlyos titkainak megismerése.

– A C-vitamin arra is jó volt, hogy megmentse ezt a nagyszerűen felszerelt intézetet a leépítés veszedelmétől.

SZERDA, 1936. FEBRUÁR 5.

A gyermek fejlődése és tápláléka

Dr. Szent-Györgyi Albert és dr. Waltner Károly előadása

(A Délmagyarország munkatársától.)

Kedden délután zsúfolásig megtöltötte a közönség a rókusi tornacsarnokot abból az alkalomból, hogy a pedagógiai előadások keretében dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár „A vitaminok és a gyermek fejlődése”, dr. Waltner Károly magántanár „A gyermek táplálkozása” címmel tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást. Dr. Szent-Györgyi Albert bevezetőben ismertette azt

a felfogást, amely a múlt század végén a táplálékkal kapcsolatban felszínre került. A legfontosabb táplálék e felfogás szerint a fehérje, a zsír és a szénhidrát, amely nélkül nincs élet. A múlt században még azt hitték, hogy ha a táplálék kielégítő, ha elegendő mennyiségű tápanyagot tartalmaz, akkor a betegség csak külső káros tényezők hatására keletkezhet. Ezt a felfogást a *vitamin felfedezése teljesen átalakította.*

– A modern orvostudomány már tudja – folytatta a professzor –, hogy *nemcsak a táplálék mennyiségének kell elegendőnek lenni, hanem nagyon fontos szerepe van a táplálék minőségének.* A tápláléknak feltétlenül tartalmaznia kell a *vitaminokat.* Ha a vitaminok a táplálékból hiányoznak – ebben az esetben az ember szervezete megbetegszik.

A professzor ezután ismertette az egyes vitaminokat; az A-, B-, D- és a C-vitamin lényegét.

A C-vitaminnál a *szegedi paprika fontos szerepet játszik, ismertette a C-vitaminnal folytatott vizsgálatait.*

Dr. Waltner Károly a gyermek táplálkozásáról beszélt. Bevezetőben elmondta, hogy a *gyermeknek megfelelő táplálékra van szüksége, mint a felnőtteknek; a gyermeknek napi háromszori étkezésre feltétlenül szüksége van.* Nélkülözhetetlen a *napi fél liter tej,* nyerstejet azonban nem szabad adni a gyermeknek. Elmondta, hogyan kell a téli és kora tavaszi hónapokban a gyermek táplálékát összeállítani. A gyermeknek két hét alatt kétszer krumpelit, háromszor kelkáposztát, kétszer káposztát, kétszer babot, egyszer borsót vagy lencsét kell kapnia. Ezeknek az ételeknek hasznos pótléka a savanya cékla, a sütőtök, a retek, a sós vagy ecetes uborka és az ecetes paprika. Akkor kielégítő a gyermek táplálkozása, ha a rántáshoz megfelelő zsírt adnak. Ezek azok a táplálékok, amelyekre a *gyermeknek feltétlenül szüksége van.* Akinek módjában van, az bővítheti a gyermek táplálékát hússal, tojással és gyümölcs-csel. Ezután táblázat alapján részletesen ismertette a fontosabb táplálékok kalória- és fehérjetartalmát. A babban majdnem annyi fehérje van, mint a húsban. Fontos, hogy a gyermek *nyersen* fogyasztható ételt is kapjon, ennek azonban feltétlenül tisztának kell lenni. A nagyszámú közönség melegen megtapsolta a két kiváló előadót az értékes előadásokért.

SZERDA, 1936. MÁRCIUS 18.

Hírek, előadások

– Az Egyetembarátok Egyesületének természettudományi szakosztálya 18-án délután 5 órakor az I. számú vegytani intézetben szakülést tart a következő

műsorral: dr. Szent-Györgyi Albert, dr. Annau Ernő, dr. Straub Brunó, dr. Laki Kálmán „A sejtoxidációk mechanizmusa és energetikája” címen. Üléselnök dr. Náray-Szabó István. Belépés díjtalán, vendégeket szívesen lát az elnökség.

PÉNTEK, 1936. SZEPTEMBER 4.

Szent-Györgyi professzor előadása Luzernben

Luzernben most tartják a nemzetközi orvoshatet az egész tudományos világ élénk érdeklődése mellett. A svájci kongresszuson részt vesz az orvostudomány számos nemzetközi nevű kitűnősége, többek között Ratkéry Párizsból, Pick professzor Bécsből, Jacobaens Stockholmból, Mellandy Londonból, Sauerbruck professzor Berlinből, Frontali Páduából, Fulton professzor New Havenből, Gregoire Párizsból és még számos, ismert orvostudós. A magyar orvostudományt dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem kiváló tanára képviseli, aki tegnap nagy érdeklődéssel kísért előadást tartott az anyagcsere, a hormonok és a vitaminok kérdéséről. Előadásában ismertette új kutatásainak eredményeit is.

KEDD, 1936. SZEPTEMBER 19.

Hogyan állították elő szegedi paprikából a szegedi egyetemen az új vitamint

Szent-Györgyi és Rusznyák professzorok kutatómunkájának nagy jelentőségű új eredménye: a P-vitamin

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem egyre emelkedő tudományos rangját most egy olyan nagyfontosságú kémiai és orvosi felfedezés viszi el a nemzetközi tudományos világhoz, amelyre máris felfigyeltek a legjelentősebb tudományos és orvosi körök. Mint még emlékezetes, néhány év előtt a szegedi egyetem biokémiai laboratóriumában sikerült dr. Szent-Györgyi Albert professzornak *szegedi paprikából előállítania a C-vitamint*, amely ismét a Szegeden folyó tudományos munka felé fordította az európai és az amerikai tudományos körök figyelmét. A C-vitamin előállítása nagy lépéssel vitte előre az orvostudományt. Szent-Györgyi professzornak azóta számos nemzetközi tudományos kongresszus előtt kellett előadást tartania munkásságának eredményéről. Most legutóbb – mint jelentette a Délmagyarország – a luzerni nemzetközi orvos kongresszuson

számolt be az új kutatásairól és előadásai általános nagy tudományos visszhangot arattak.

A nemzetközi tudományos világ figyelme most megint a szegedi egyetem intézetei felé fordul, ahol két nagyhírű szegedi orvos tanárnak több munkatársuk közreműködésével sikerült előállítani és a gyógyászat terén eredményesen alkalmazni a legújabb vitamint, a különböző vérzéses megbetegedéseket gyógyító - P-vitamint.

A tavasz óta folytak ezek a kísérletek a szegedi egyetem orvosvegytani intézetében Szent-Györgyi professzor és a belgyógyászati klinikán dr. Rusznyák István professzor vezetésével. Az új vitaminról magyar nyelven még csak a közeljövőben történik meg az első tudományos beszámoló, amikor befejeződnek a most folyamatban lévő vizsgálatok. A nemzetközi orvosvilág már most olyan nagy figyelemmel fordult a Szegeden folyó párhuzamos kutatás felé, hogy az egyik legismertebb német orvosi szemle, a *Deutsche Medizinische Wochenschrift* egyik legutóbbi számában terjedelmes közleményben ismertette a szegedi professzorok munkáját. A kutatók mindeddig elhárították a nyilvánosság érdeklődését azzal, hogy a tudományos és gyakorlati munka még tovább folyik és csak a jövő hónapban fogják publikálni a vizsgálatok eddigi eredményét az orvosi nyilvánosság előtt. A Délmagyarország munkatársának most alkalma van ismertetni a nagy jelentőségű felfedezés részleteit.

Az új vitamin

A kutatómunka első fázisa a szegedi egyetem orvosvegytani intézetében, dr. Szent-Györgyi Albert laboratóriumában kezdődött, majd dr. Rusznyák István belgyógyászati klinikáján folytatódott, ahol első ízben alkalmazták az új vitamint. A kutatómunkában részt vett a két orvostanár három fiatal munkatársa: dr. Armentano Lajos, a szegedi belklinikai kitűnő tanársegédje, dr. Béres Tibor, aki a pécsi egyetem tanársegédje és dr. Bencsáth Andor¹⁸.

A munka akkor kezdődött el, amikor több intézet Szent-Györgyi professzortól *aszkorbinsavat* kért. A professzor abban az időben nem tudott rendelkezésre bocsátani aszkorbinsavat, és azzal válaszolt, hogy alkalmazzák az azóta forgalomba került C-vitamin preparátumot, a *paprikából készült „Vitapric”-ot*.

Nemsokára azután aszkorbinsavat is küldött, és nem sokkal később jelentős megállapításokra figyelt fel a professzor. Kiderült, hogy a tiszta aszkorbinsav

¹⁸ 1945 után Bencsáth Aladár (1907–1999).

nem volt hatásos vérzéses megbetegedéseknél, ellenben a *C-vitaminos Vitapric paprikapreparátumot érdekes eredményekkel alkalmazták.*

A professzor vizsgálat alá vette a két anyagot, és arra a megállapításra jutott, hogy a paprikapreparátumban, illetve a paprikában a C-vitaminon kívül kell lennie még egy anyagnak, még egy vitaminnak, amelyre reagálnak bizonyos vérzéses megbetegedések.

Azonnal megindultak a kísérletek, hogy megállapítsák ezt az akkor még ismeretlen anyagot, amelyet ma már *P-vitamin* néven ismer a tudományos világ.

2 gramm citrin

A munka az elmúlt tavasszal kezdődött meg, de a munkát megnehezítette az a körülmény, hogy ebben az időben nem állott *rendelkezésre megfelelő mennyiségű friss paprika*. Dr. Szent-Györgyi nem várta be augusztust, míg beérik az *új paprikatermés*, hanem *citrommal kezdett kísérletezni*, amelyben ugyancsak nagy mennyiségű C-vitamin van. Bekapcsolódott a munkába a fiatal dr. Béres Tibor, akinek az volt a feladata, hogy *tiszta citromlevet állítson elő. 200 kilogramm citromból a munka során sikerült 70 liter citromlevet kapni*, a levét azután hosszú vizsgálatok és kísérletek után különböző kémiai folyamatoknak vetettek alá.

Végül is sikerült *2 gramm tiszta, minden más anyagtól mentes kristályos anyagot kapni, amelyet ma már citrin néven ismernek, és amely az új vitamint tartalmazta.*

Az első gyógyítások

Már az eddigiekből is megállapítható volt, hogy az új anyag hatással van különböző vérzéses elváltozásokra, a Vitapricot az egyik kísérletező *a hámorrhagikus hajlamosságánál alkalmazta*. A kísérletek során a laboratóriumban *háromféle preparátumot állítottak elő*, és ezeket alkalmazták bizonyos vérzéses megbetegedéseknél. Az új vitaminnal fontos eredményeket értek el *különböző felületi vérzési eseteknél*.

Főképpen olyan vérzések gyógyításáról van szó, *ahol a bőr alatti vérzést a hajszálerek áteresztik*. Előreláthatólag a közeljövőben sikerül az orvosi nyilvánossággal közölni az új vitamin gyógyító hatásának minden kidolgozott részletét, most a vizsgálatokat mindkét intézetben tovább folytatják.

A professzorok első közlésükben beszámolnak arról, hogy egy 33 éves munkásnál jelentkezett *az évek óta időről időre fellépő bőrvérzés*. Már 1934-ben *aszkorbinsavval* próbálták kezelni a szegedi belgyógyászati klinikán, de minden jelentősebb

eredmény nélkül. Harmadszor, amikor ismét jelentkezett a bőrvérzékenység, februárban vették fel a klinikára. Márciusban megkezdődtek Szent-Györgyi intézetében az új kísérletek, és ekkor kezelték először *az új vitamin első preparátumával*. Májusban, júniusban és júliusban *folytatták a vizsgálatot addig, amíg sikerült előállítani az eltrint, az új vitamin harmadik preparátumát, és öt kezelés után megszűntek a bőrvérzések, gyógyultan bocsájtották el a klinikáról.*

A megállapítások szerint ennél a betegnél a vaszkuláris purpura tipikus esete volt konstatálható, és az új vitaminnak mai alakjával való kezelés után 12–14 nap alatt sikerült a vérzést meggyógyítani.

A második esetben egy 32 éves nőnél végeztek eredményes vizsgálatokat, akinél ugyancsak évek óta tartottak a bőrvérzések. Rövid citrinkezeléssel *eltűntek a klinikai tünetek*, és a permeabilitás normálissá lett.

A nyáron kezelték a belgyógyászati klinikán egy 26 éves leányt, akinél több éve tartó vaszkuláris purpurát konstatáltak. A leánynál májusban *súlyos orrvérzés lépett fel*. Azóta naponta *citrininjekciókkal* kezelték. Június elején megszűntek a vérzések. *17 citrininjekció után teljesen eltűntek a klinikai tünetek*. Ez az eset is bizonyította az új vitamin nagy jelentőségű hatását.

*P-vitamin*¹⁹

A vizsgálatok után az első tudományos beszámoló a következőkben foglalta össze az új kísérletek eredményét:

– A purpuramegbetegedések eseteiben a tiszta aszkorbinsav hatástalannak bizonyult, ezzel szemben a különleges paprikakivonatok és a citromléből előállított kristályok alkalmazása eredményes volt. Ezek alapján megállapították, hogy a jelzett növényekben a *C-vitamin mellett még egy másik hatóanyag van, és ezt az anyagot permeabilitás-vitaminnak, P-vitaminnak* nevezték el. *A P-vitamin Szeged számára ismét jelentőséget hoz, a szegedi paprikával folytatott kísérletek során jutottak el öten az új vitamin megállapításához és alkalmazásához.*

Az új anyagot tulajdonképpen *L-vitaminnak* kellett volna elnevezni, mert K-ig már ismeretes volt a vitaminok sora, és most az abc sorrendjében az L következett volna. Elsősorban arra gondoltak a professzorok, hogy *ehhez a vitaminnak is a paprika vezetett el*, de tovább menve az új vitaminnak nagy szerepe van a *permeabilitásnál, tehát a P-vitamin* elnevezést fogadták el, átugorva az abc néhány betűjét.

¹⁹ A P-vitamin hatóanyagai a flavonoidok ma is élettanilag fontos anyagok, de már nem tekintik őket vitaminnak, mert nem elégítik ki azt a szigorú követelményt, hogy teljes hányuk halált is okoz.

A vizsgálatoknak és a kísérleti munkának ma még számos ága van, a munka tovább folyik, és ma még nem ismeretes, hogy mely *betegségcsoportra* lesz kihatással. Ma még nem látható, hogy egy nagy csoport betegség van-e érintve, vagy csak azok a betegségek, amelyekre való hatását a P-vitaminnak már ma is ismerik az eddigi klinikai vizsgálatokból. Sok munkára és sok megfigyelésre van még szükség, amíg teljesen tisztán látható lesz a kérdés teljes jelentősége. Október folyamán minden valószínűség szerint megtartják a professzorok az orvosegyesületben az első tudományos beszámolót. Ebben a beszámolóban is ki fogják fejteni, hogy még hosszú munkára van szükség, és ma még csak az első eredményről lehet szó.

Az egész nyilvánosság nagy érdeklődéssel várja a szegedi tudós tanárok további munkáját és azt az első tudományos beszámolót, amely egy új nagy jelentőségű magyar felfedezésről fog képet adni az egész nemzetközi nyilvánosság és orvostudomány számára. (v. gy.)

SZERDA, 1936. SZEPTEMBER 30.

Napi hírek

– Kalkuttai fiatalember a szegedi egyetemen. *Érdekes vendége van a szegedi egyetemnek: Das kalkuttai fiatalember, aki Stockholmból érkezett Szegedre, hogy itt megszerezze a vegyészeti diplomát. A hindu fiatalember dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár intézetében dolgozik, és tehetséges tanítványnak bizonyult. Das a vegyészeten kívül futballozni is szeret. A hindu fiatalembernek a KEAC-ot ajánlották. Das rövidesen kilátogat az egyetemi csapat tréningjeire is.*

CSÜTÖRTÖK, 1936. OKTÓBER 22.

Szent-Györgyi és Rusznyák professzor előadása a P-vitaminról

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szerdán délután a bőrgyógyászati klinika előadótermében megkezdődtek az orvosi szakülések. Az idei első ülés keretében dr. Szent-Györgyi Albert és dr. Rusznyák István egyetemi tanárok számoltak be azokról a nagy jelentőségű kísérletekről, amelyet a *P-vitamin előállítása és alkalmazása ügyében végeztek. Szent-Györgyi professzor* azzal kezdte előadását, hogy a *növényi festékanyagoknak*, a flavonfestékeknek a viselkedését tanulmányozta, és rájött arra, hogy a növényi festékcsoport, amely a növényi sejtekben átváltozást hoz létre, az állati sejtekre is hatással van. Ebből arra lehet következtetni, hogy az élő anyagok

kemizmusánál, növényi és állati sejtek között nincs lényeges különbség. Amikor a kísérletekkel eddig eljutottak, azt kezdték vizsgálni, hogy a *növényi festékcsoport bekapcsolódhat-e az állati biológiába*. A további kísérletek arra mutattak, hogy a növényi festékcsoportnak, a *flavonoknak vitaminjellegük van*. Alapvető konklúzió volt ez, és ez alapon folyt tovább a kísérletező munka. Szent-Györgyi és Rusznyák professzorokat az a kérdés hozta össze a kísérleteknél, hogy *a paprikában van még egy másik anyag is, amely az aszkorbinsav mellett nagy mennyiségben fellelhető*. Az fontos volt, hogy ezt az anyagot *kivonják, izolálják*, és amíg eddig eljutottak, *sok ezer kísérletre, experimentációra volt szükség*. Egy bizonyos kémiai anyagra irányították a professzorok a figyelmüket, ez a flavon, a *paprika festékanyaga volt*. Hosszú munka után végre *sikerült kivonni a paprikából ezt a festékanyagot, és azt kristályos formában is előállították*. Most már a kísérleteknél az volt a cél, hogy a paprika flavonjával *gyógyszeres hatást érjenek el*. A további kísérletek már a *belgyógyászati klinikán* folytak Rusznyák professzor és munkatársainak irányításával. Miután *a kísérletek és az eredmény a paprikával áll összefüggésben, ezért kapta az új anyag a P-vitamin elnevezést*.

Dr. Rusznyák István professzor a flavon festékanyagok klinikai hatásairól számolt be nagy figyelemmel kísért előadásában. A klinikusok először a flavonkészítmények *hatását* próbálták ellenőrizni egy igen veszedelmes betegségnél: a *vérzékenységnél*. Egy szegedi munkásnál, egy 26 és egy 32 éves nőbetegnél folytatták a kísérleteket a citromból kivont anyaggal, a flavonnal. *Mechanikus vérzékenységet idéztek elő, és azt tapasztalták, hogy a C-vitamin-kezelés nem használta a vérzékenység megszüntetésénél*. Amikor azután flavont ismetelten adagoltak, a *vérzékenységet sikerült csökkenteni, és a normális állapotot helyreállítani*. A kísérletek a klinikán most *tovább folynak*, még pedig *aszorbinsavval és flavonnal közösen*. Előrelátható, hogy rövidesen *újabb fontos megállapítások várhatók ezen a téren*. A két professzor nagy fontosságú értékes előadását a nagyszámú közönség hosszantartó tapssal jutalmazta.

CSÜTÖRTÖK, 1936. NOVEMBER 5.

„A vitamin szerepe a terápiában sokkal nagyobb lesz, mint gondolhattuk volna”

Dr. Szent-Györgyi Albert előadása az új vitaminvizsgálatokról

(A Délmagyarország munkatársától.)

A hetenkénti orvosi szakülés keretében szerdán este dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár a *vitaminterápia újabb irányzatairól* tartott nagy figyelemmel

kísért érdekes előadást. Bevezetőben ismertette azokat a kísérleteket, amelyeket *tengerimalacokon végeztek a vitaminnal*. A malacok táplálékából elvonták a C-vitamint, a kísérletek idején pontosan figyelték, hogyan reagálnak az állatok a beavatkozásra. A megfigyelések eredménye az volt, hogy két héten át rendesen nőttek a malacok, azután *megállt a növekedés*, mintha csak elvágták volna. A harmadik hét végén pedig egyszerre nagy esés következett be.

– A vizsgálatok azt mutatták – folytatta Szent-Györgyi professzor, hogy a C-vitamin-mentes táplálkozásnál az állatok kezdetben teljes egészségnek örvendenek. Ez azonban csak *látszólagosan* van így, mert a mikroszkópiai vizsgálatok már arra mutattak, hogy *súlyos elváltozások lépnek fel az állat szervezetében, funkciós zavarok támadnak, a szervezet védekezőképessége rendkívül lecsökken* a különböző betegségekkel szemben. A professzor ezután arról beszélt, hogy egyes embereknek különböző a vitaminszükségletük. Megfigyelték azt is, hogy különböző állapotoknál más és más a vitaminszükséglet.

– Különböző betegségeknel *lázás állapotban hirtelen nagy vitaminkövetelés lép fel*. Nem lehet még pontosan megállapítani, hogy egyes embereknél mennyi a vitaminszükséglet, annyi azonban bizonyos, hogy *betegségeknel, különösen meghülésnel, emelkedik az ember vitaminkövetelése*. Többféle állapot létezik, így megfigyeltünk olyan állapotot is, amelynél a beteg tápláléka rendben volt, mégsem volt képes hozzájutni a szükséges vitaminhoz, ezért kénytelenek voltunk P-vitamint adagolni.

– Indiában pusztít egy betegség, amely *idegrendszeri elváltozásokat* hoz létre, évenként 40 000 ember esik áldozatául. A jelenségeket megfigyelték, és felmerült az a gondolat, hogy a *vitamin hiányzik* ezeknek a szerencsétlen embereknek a táplálékából. Fialat kutyákkal kísérleteztek, elvonták a vitamint, illetve vitaminmentes táplálékra fogták az állatokat. Az állatokon ekkor ugyancsak súlyos idegrendszerű elváltozásokat tapasztaltak.

– Az újabb megállapítások szerint nem is a vitaminhiány játszik szerepet az indiai betegségekben, hanem *bizonyos táplálékanyag mérgezést okoz a szervezetben, és ezt kell ellensúlyoznunk a vitaminnal*. A kísérletek most már lényegesen bonyolódnak, nem az a kérdés, hogy van-e a szervezetben vitamin, vagy nincs, hanem a *normális táplálékot kell balanszíroznunk*. Előrelátható már most, hogy a *vitamin szerepe a terápiában sokkalta nagyobb lesz, mint gondolhattuk, és olyan betegségekkel jön kapcsolatba, amelyre eddig nem is mertünk volna gondolni*.

Azzal fejezte be nagy érdeklődéssel kísért előadását Szent-Györgyi professzor, hogy a vitaminkérdésben *napról napra bonyolódik a helyzet*, de remény van rá, hogy a megoldás is bekövetkezik.

PÉNTEK, 1936. NOVEMBER 20.

Tudományos ülést tart Szegeden a belgrádi egyetem orvoscari dékánja

(A Délmagyarország munkatársától.)

Nemrégiben dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem kiváló professzora a belgrádi tudományegyetem meghívására a vitaminkutatásokról előadást tartott Belgrádban. Szent-Györgyi előadása a *magyar–jugoszláv kulturális kapcsolatok kiépítésének* egyik jelentős mozzanata volt, és már akkor beszéltek arról, hogy a magyar és a jugoszláv orvostársadalom több előadás tartásával igyekszik a kulturális kapcsolatokat kimélyíteni a két ország között. A közeledés tovább tart. Értesülésünk szerint *rövidesen Szegedre érkezik dr. Kosztics Alexa, a belgrádi egyetem orvosi fakultásának dékánja, és itt az egyetemen előadást tart. (...)*

KEDD, 1936. NOVEMBER 24.

Hollandiába hívták meg Szent-Györgyi professzort

Tovább folynak a kísérletek a szegedi egyetemen a vitaminokkal

(A Délmagyarország munkatársától.)

Érdekes meghívást kapott dr. Szent-Györgyi Albert, egyetemi tanár, az európai hírű vitaminkutató. *A hollandiai egyetemek kérték fel Szent-Györgyi professzort, hogy kutatásairól tartson előadást. A professzor a szegedi egyetem karácsonyi szünetében utazik Hollandiába, ahol több egyetemen számol be a vitaminkutatás legújabb eredményeiről.* A vitaminnal kapcsolatos kísérletek tovább folynak a szegedi egyetem belgyógyászati klinikáján, ahol a *vérzékenység gyógyításának* terén próbálnak a klinikusok minél nagyobb eredményt elérni. Szent-Györgyi professzor legutóbbi előadásában – amelyet orvosi szakülés keretében tartott – annak a nézetének adott kifejezést, hogy *a vitaminok szerepe a gyógyászatban sokkal nagyobb lesz már a legközelebbi jövőben, mint amelyre eddig gondolni mertek volna.* Most a kutatásokat a megjelölt irányban folytatják, és *könnyen meglehet, hogy rövidesen újabb nagy jelentőségű megállapítások lesznek a vitaminokkal kapcsolatban.* A vitaminokkal a szegedi egyetem több intézetében folynak a széles körű vizsgálatok: a kémikusok Szent-Györgyi professzor vezetésével, a klinikusok Rusznyák István egyetemi tanár irányítása mellett folytatják a kísérleteket. A belgyógyászati klinikán a *P-vitaminnal* – mint ismeretes – *több esetben sikerült a vérzékenységet gyógyítani.* Egy női beteggel most is folynak a kísérletek, mert amíg a többi esetekben kielégítő eredményt értek el, ennél a betegnél *nem látnak*

javulást az orvosok. A beteget injekciózással kezelik, kutatják mi lehet az oka, hogy ez a beteg nem reagál olyan mértékben a vitaminterápiára, mint a többi hasonló betegek, akiknél meglepő gyorsan szép eredményt értek el.

SZOMBAT, 1936. NOVEMBER 28.

Napi hírek

Szent-Györgyi professzor kinevezése.

Budapestről jelentik: A vallás- és közoktatásügyi miniszter a külföldi magyar intézetek kuratóriumának tagjává dr. Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárt kinevezte.

SZERDA, 1937. FEBRUÁR 10.

Medikus–Patikus bál

A vidám, gondtalan farsangi hangulat lopózott vissza a hétfő esti Medikus–Patikus bálra. Színes jelmezek megszámlálhatatlan sokasága hullámzott a Tisza-szálloda termében, amelyet erre az alkalomra nagyon ízlésesen feldíszítettek. A falak mentén és a terem közepén díszes páholyok húzódtak végig. A közönséget Kékny Miklós tanársegéd, bálfőnök üdvözölte, majd a zenekar rázendített a „Hallod-e, rózsám, Katika, kell-e doktor, patika...” kezdetű csárdásra, és megkezdődött a tánc, amely a legjobb hangulatban a kora reggeli órákban ért véget. A bálon megjelent az orvostársadalom számos tagja, az egyetem tanári karából ott láttuk dr. Miskolczy Dezső dékánt, dr. Szent-Györgyi Albertet, dr. Veres Elemért és még többeket.

CSÜTÖRTÖK, 1937. FEBRUÁR 18.

Érdekes előadások az egyetem természettudományi szakosztályában a Magas-Tátra növényzetéről, az oxidációról és a magyarországi gyapottermelésről

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az egyetem természettudományi szakosztálya szerdán délután tartott ülésén dr. Györffy István egyetemi tanár a Magas-Tátra növényzetéről tartott érdekes előadást, és több olyan növényt mutatott be, amelynél egészen különleges fejlődés tapasztalható. Az ülés további részében Szent-Györgyi Albert professzor

az oxidációról és a fermentációról tartott előadást. Képletekkel mutatta be, hogy a szervezet hogyan képes a hidrogént feldolgozni, miképpen egyesül a hidrogén az oxigénnel, majd az oxidáció legutóbbi tudományos vizsgálatait ismertette. Az egész élő világ csak egy anyagot ismer, mondotta, ez a hidrogén, mert az oxigén azonnal átalakul a szervezetben. *Benczés Ferenc* tartott ezután előadást arról, hogy milyen tapasztalatokra jöttek rá Szeged környékén a gyapottermesztők.

SZERDA, 1937. MÁRCIUS 31.

Szent-Györgyi professzor a római Volta-kongresszuson

Az Olasz Tudományos Akadémia meghívta dr. Szent-Györgyi Albertet, a szegedi egyetem európai hírű tanárát, hogy mint az Akadémia vendége, szeptemberben egy hetet töltsön Rómában, és részt vegyen a Volta-kongresszuson. Szent-Györgyi professzor a meghívást elfogadta. A Bécsi Orvos Egylet legutóbb Szent-Györgyi professzort levelező tagjává választotta.

CSÜTÖRTÖK, 1937. MÁJUS 6.

A volt orvostanhallgató, aki álkulccsal járt szigorlatozni

A hamisított szigorlati bizonyítványért három hónapi fogházra ítélték – Súlyos helyzete miatt az ítélet végrehajtását felfüggesztenék

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi törvényszék *Molnár-tanácsa* szerdán délelőtt rendkívül érdekes közokirat-hamisítási ügyet tárgyalt. A vádlottak padjára egy jól öltözött, szarukeretes pápaszemet viselő fiatalember került, aki a tárgyalás megnyitása után izgatott hangon megszólalt;

– Zárt tárgyalás elrendelését kérem.

– Zárt tárgyalást csak a közérkölciség és a közrend megóvása érdekében lehet kérni. Az iratok között nyoma sincs annak, hogy itt valamelyik is veszélyben forogna – válaszolta az elnök.

– A közérkölciség érdekében kérem a zárt tárgyalás elrendelését... – ismételte a vádlott. A bíróság elrendelte a zárt tárgyalást arra az időre, amíg a vádlott kérelmét megindokolja.

Nem telt bele két perc sem, a tárgyalóterem ajtajai megnyíltak, és újból bebocsájtották a hallgatóságot, ami azt jelentette, hogy a bíróság mellőzte a zárt tárgyalást.

Ezután került sor a vádlott személyi adatainak ismertetésére. Kiderült, hogy a fiatalember 25 éves, *volt szegedi orvostanhallgató, és igen előkelő győri szülők gyermeke. Az ügyészség háromrendbeli közokirat-hamisítással vádolta a fiatalembert, mert 1935 júniusának egyik éjszakáján belopózott az egyetem orvosi dékáni hivatalába, és ott az orvosi szigorlati könyvbe olyan bejegyzést hamisított, mintha bonctanból és élettanból jól szigorlatozott volna, holott egyáltalán nem szigorlatozott. Odahamisította dr. Veress Elemér professzor és dr. Gellért Albert magántanár nevét, majd a bélyegzőt is ráütötte a hamis okiratra. Hamisított azután egy szigorlati jelentkezési okmányt, amelyre dr. Szent-Györgyi Albert akkori orvoskari dékán aláírását hamisította, végül még egy hamis okiratot készített, és így összesen háromrendbeli közokirat-hamisítást követett el ugyanaz éjszakán.*

– Megértette a vádat? Bűnösnek érzi magát? – kérdezte az elnök.

– Igen, megértettem, és bűnösnek érzem magam – felelte a vádlott.

– Hát, fiatalember, mondja csak, *miért tette ezt?* – kérdezte ezután az elnök.

Elmondotta ezután a volt orvostanhallgató, hogy 1935 januárjában kellett volna *élettanból és bonctanból szigorlatoznia*, tanult és el is készült, de közben *súlyos betegséget szerzett*, aminek következtében később izületi gyulladást kapott.

– Ez még nem indokolja meg cselekedetét! – szakította félbe az elnök a vádlottat.

– *Édesapám megtagadta a további segítséget*, mert nem szigorlatoztam, de nem tudtam, olyan lelkiállapotban voltam akkor. Közben *meg kellett nősnöm is*, hogy születendő gyermekemnek nevet adjak... *minden összejött ...* Nyomorogtam, most már a feleségemmel együtt..., és ki akartam engesztelni apámat...

– Hogy jutott be a dékáni hivatalba?

– Az ajtóhoz kulcsot reszeltettem, *éjszakára pedig bezárattam magam az egyetem épületébe.*

Amikor minden elcsendesedett, *kinyitottam a dékánátus ajtaját, és elkészítettem az iratokat...*

– Akar még valamit mondani?

– Igen, védekezni akarok! – felelte kétségbeesetten a fiatalember... – *Betegségem, gyors nőülésem, pénztelenségem juttatott erre a helyre. Nem is tudtam, hogy mit cselekszem. . .*

– *Tanulni kellett volna, fiatalember!* – felelte az elnök. Nem lett volna könnyebb dolog tanulni, és emberré lenni, mint ilyen bűncselekményt elkövetni?

– De, igen, könnyebb és jobb lett volna... Az elnök ezután ismertette, hogy a vádlott ellen az egyetemen is fegyelmi eljárás folyt, és a vádlottat *az ország összes egyetemeiről kicsapták*.

Dr. Szarvas János ügyész vádbeszédében azt hangoztatta, hogy a szerencsétlen megtevédt fiatalembert el kell ítélni, de *nem a legsúlyosabban*, mert fiatalos meggondolatlansága, nyomora vitte a bűn útjára.

Dr. Szécsi György védőbeszéde után a bíróság bűnösnek mondotta ki a volt orvostanhallgatót, és *három hónapi fogházra ítélte, de az ítélet végrehajtását három esztendei próbaidőre felfüggesztette*.

Az ítélet indokolásában a bíróság felsorolta azt a nagyszámú és nyomatékony enyhítő körülményt, amelyeket a bíróság az ítélet meghozatalánál figyelembe vett. A bíróság úgy látta, hogy a *végleges züllésbe taszítaná a vádlottat*, ha letöltetné vele a kiszabott fogházbüntetést, míg így remény van arra, hogy megkomolyodik, és értékes tagja marad a társadalomnak.

A fiatalember meghatva köszönte meg a bíróság méltányos ítéletét.

– *Abban a reményben, hogy többé nem találkozunk itt*, én is megnyugszom az ítéletben –mondotta az ügyész, és így az ítélet nyomban jogerőre emelkedett.

KEDD, 1937. OKTÓBER 26.

Dr. Szent-Györgyi Albert a Nobel-díj jelöltje

Stockholm, október 25. Az Aftenbladed értesülése szerint az orvosi és vegytani Nobel-díjat ebben az évben leginkább azoknak a tudósoknak ítélik oda, akik vitaminkutatások terén értek el eredményeket. A lap többek között megemlíti Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak, az ismert vitaminkutatónak, továbbá Carner svájci és Walter Havort²⁰ angol kutatónak a nevét.

PÉNTEK, 1937. OKTÓBER 29.

Nobel-díjat nyert Szent-Györgyi Albert, a C-vitamin világhírű felfedezője

Stockholm, október 28. A Karolin orvosi intézet ma döntött az orvostani Nobel-díjról, és azt Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak ítélte oda *A szegedi egyetem fiatal tanára az első Nobel-díjas magyar tudós*

---

²⁰ Paul Karrer és Walter Haworth helyesen a nevük.

(A Délmagyarország munkatársától.)

Csütörtökön a késő esti órákban érkezett meg a szűkszavú hír Szegedre, hogy Stockholmban megtörtént a döntés az idei orvosi Nobel-díj ügyében. *A bizottság a Nobel-díjat dr. Szent-Györgyi Albertnek, a szegedi egyetem világhírű tanárának ítélte oda.*

Néhány nappal ezelőtt közölték a jelentések, hogy Szent-Györgyi professzor is *jelöltje* ennek a kitüntetésnek, és bár a beavatottak számította arra, hogy a fiatal tudós megkapja ezt a világraszóló kitüntetést, a hír mégis *a szenzáció erejével* hatott.

Csütörtökön este, Szigeti József, a világhírű hegedűművész tartotta nagy érdeklődéssel várt hangversenyét a Tisza-szálló nagytermében, amely zsúfolásig megtelt erre az ünnepi alkalomra. A város társadalmának színe-java volt jelen ezen a nevezetes művészi eseményen. A hangverseny szünetében terjedt el a hír, hogy Szent-Györgyi Albert megkapta a Nobel-díjat. Óriási izgalom támadt a hangversenyteremben, mindenki erről a nagy szenzációról beszélt, és az izgalom csak akkor csillapodott le, amikor hosszú szünet után a művész ismét megjelent a dobogón és folytatta hangversenyét.

Pedig az első percekben senki sem tudta pontosan, hogy mi is történt tulajdonképpen. A közönség csak annyit tudott az izgatottan továbbadott hírből, hogy a szegedi egyetem tudós professzorát olyan kitüntetés érte, amilyent csak a legérdemesebbek is csak a legritkább esetben értek el. *Magyar tudós pedig még soha nem kapta meg a Nobel-díjat.*

Az első távirat

Stockholmból érkezett és csupán ennyit mondott: *A Karolin orvosi intézet ma döntött az orvostani Nobel-díjról, és azt Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak ítélte oda.*

Néhány perc múlva már új, magyarázó távirat is érkezett:

Stockholm, október 28. A Karolin intézet néven ismert stockholmi orvostudományi főiskola az 1937. évi élettan-tudományi és orvostudományi Nobel-díjat ítélte Szent-Györgyi Albert szegedi professzornak az elégetés élettani folyamatai körül tett felfedezéseinek – különös tekintettel a C-vitaminra és a fumarsav katalizációjára – jutalmazásaképpen.

A városban úgy tudták, hogy a fiatal tudós nem tartózkodik Szegeden. A Délmagyarország munkatársa érdeklődött Szent-Györgyi professzor lakásán, és telefonhívására maga a professzor jelentkezett.

– Már tudom az újságot mondotta a telefonba – Stocholmból kaptam róla telefonértesítést. Jelenleg Stockholmban tartózkodik egy magyar kollégám, Beznák Aladár²¹ professzor, aki tanulmányúton van. Ő hívott fel az imént és elmondotta, hogy részt vett a bizottság ülésén, és amint értesült a döntésről, azonnal felhívott, hogy közölje velem a jó hírt. Mondanom sem kell, hogy nagyon boldog vagyok.

Életemnek talán legboldogabb pillanatához érkeztem el, mert jól tudom, hogy egy kutatót életében csak egyszer érhet ilyen öröm. A döntés részleteit még nem ismerem, de azt hiszem, hogy a C-vitaminra vonatkozó kutatásaim eredményéért részesültem ebben a nagy kitüntetésben. Hogy mi az előzménye ennek az eseménynek? Tíz esztendő óta dolgozom egyetlen problémán, és közben több érdekes adatra bukkantam. Jelöltje már többször voltam a Nobel-díjnak, de a bizottság eddig nem tartotta elég méltónak munkámat és az eredményeimet a kitüntetésre.

Hogy mi a tervem, a jövő programom? Továbbdolgozni. A további kutatásokra ez a tekintélyes díj most már anyagi lehetőséget is biztosít, minek az én számomra óriási jelentősége van.

Mindenki örül Szent-Györgyi professzor kitüntetésének. Mindenki boldogan, büszkén veszi tudomásul, hiszen először történt, hogy Magyarországon dolgozó magyar tudós nyerte el a tudományos életnek ezt a legnagyobb kitüntetését.

De a szegediek még fokozottabban örülnek, hiszen Szent-Györgyi professzort, aki mindössze hét esztendeje dolgozik a város falai között, de azóta szívvel-lélekkel szegedivé vált, amit számtalan esetben be is bizonyított, szegedinek tudja és érzi mindenki.

Szeged öröme

– Olyan boldoggá tett a most kapott hír – mondotta a Délmagyarország munkatársának dr. Pálffy József polgármester –, mintha közvetlenül Szeged várost érte volna ez a páratlan kitüntetés. Szent-Györgyi Albert már eddig is hírt, dicsőséget szerzett városunknak, de azzal, hogy tudományos eredményeivel kiérdemelte ezt a legnagyobb kitüntetést, világhírűvé tette Szegedet.

A város közönsége és hatósága meg fogja találni a módját annak, hogy örömet és háláját megfelelő formában kifejezésre juttassa a Nobel-díjas tudós

---

²¹ Beznák Aladár (1901–1959) 1935-től a budapesti egyetem élettani tanszékének vezetője volt.

előtt éppen úgy, mint a szegedi egyetem előtt, amelynek régóta igaz büszkesége Szent-Györgyi Albert.

Szent-Györgyi Albert fiatalember. A tudományos Nobel-díj történetében nem sokszor fordult elő, hogy negyvennégy éves tudóst ért ez a kitüntetés. Az orvosi diploma megszerzése után hosszú évekig dolgozott külföldön, ezen kutatások terén elért eredményei révén lett ismert. Hét évvel ezelőtt, 1930-ban került Szegedre, a szegedi egyetem kötelékébe, és a vegytani intézet igazgatójává nevezték ki. Első laboratóriumát a Kálvária téren, a felső-ipariskola alagsorában rendezte be, és itt jutott arra a felfedezésre, amelyet most a tudományos világ a Nobel-díjjal értékelt. Itt jött rá arra, hogy *a C-vitamint* a szegedi paprika tartalmazza aránylag igen nagy mennyiségben, és felfedezte a vitamin előállításának a módját is. Fölfedezéseinek, találmányainak jelentőségét ma már az egész világ ismeri és méltányolja. Amikor először kapta szárnyra a világhír a nevét, a legnagyobb külföldi tudományos intézetek keltek versenyre azért, hogy leköthessék előadások tartására. Egymás után kapta a meghívásokat, és 1934-ben külföldi előadókörutat tett, amelynek során igen sok helyen tartott előadást kutatásainak eredményeiről. Mindenütt óriási lelkesedéssel fogadták és ünnepelték a fiatal tudóst, aki hazaérkezése után változatlan buzgalommal folytatta kutatómunkáját, és csakhamar új fölfedezéssel ajándékozta meg a világot. Rusznyák István professzorral együtt felfedezte *a P-vitamint*, amelynek jelentősége az orvostudományban talán még a C-vitaminnál²² is nagyobb. Óriási jelentősége van annak a felfedezésnek is, amelyet a cukorbetegség gyógyítása terén ért el. Eddig a cukorbetegség egyetlen gyógyszerének a rendkívül drága inzulint ismerte az orvostudomány, amelynek adagolása is komoly nehézségekbe ütközik. Szent-Györgyi Albert megállapította, hogy *a borostyánkősav* szájon át való adagolásával ugyanazt az eredményt lehet elérni, mint az inzulinnal, tehát a cukorbetegség gyógyítása nemcsak olcsóbbá, hanem könnyebbé, veszélytelenné is válik. A borostyánkőssal való kezelés klinikai ellenőrzését a szegedi belgyógyászati klinikán kezdték meg és igen szép eredményekkel folytatják. Ezt a tudományos felfedezést nemrég az angol sajtó hasábos cikkekben ismertette és méltányolta. A magyar közvélemény éppen az angol sajtó híradásaiból értesült a fiatal tudós újabb nagy eredményeiről.

Szent-Györgyi Albert *típusa a modern tudós*nak.

Ha kilép laboratóriuma ajtaján, magánemberré változik, aki különben fáradhatatlan, lelkes segítőtársa tudományos kutatásaiban – és leányával – aki egyébként szintén orvosnak készül – együtt lelkesebb hódolója a sportnak,

²² A C-vitaminnal kapcsolatos eredményei maradtak igazán időállóak.

különösen teniszezni szeret, kitűnő autóvezető, és ami talán egy tudósnál a legszokatlanabb, kitűnő táncos. Sokan vannak Szegeden, akik sokszor gyönyörködve nézték a rokonszenves professzort, amint a kávéház parkettjén jókedvűen tangózik a feleségével vagy leányával. Szent-Györgyi Albert külseje sem emlékeztet a tudósok jellegzetes alakjára, inkább a keresetlenül elegáns férfitípus, amelyet leginkább az amerikai filmekről ismerhet a közönség.

Ezek az apró egyéni tulajdonságok, amelyek a kiváló tudós személyét már eddig is mindenütt rokonszenvesé tették, még őszintébbé és még nagyobbá teszik az örömet, amelyet az egész város érez világraszóló kitüntetése alkalmával.

CSÜTÖRTÖK, OKTÓBER 28.

A kultuszminister elsőnek gratulál

Budapest. A magyar tudóst ért legnagyobb elismerésre Hóman Bálint kultuszminister elsőnek gratulált meleg hangú táviratban Szent-Györgyi professzornak.

SZOMBAT, 1937. OKTÓBER 30.

A város, az egyetem, a társadalom lelkesen ünnepli a Nobel-díjas szegedi professzort

A város díszpolgárává, az egyetem díszdoktorává avatja Szent-Györgyi Albertet – Emlékezem és szegedi otthon köszönti a magyar tudományosság diadalát

Meghatóan meleg ünnepléssorozat a Dóm téri világhíres intézetben

(A Délmagyarország munkatársától.)

A csütörtök este megérkezett hír ünneppé tette az egész város számára ezt a szürke hétköznapot. Mindenki a szegedi egyetem fiatal, világhíres professzoráról beszél, mindenki látni szeretné az első Nobel-díjas magyar tudóst, aki magyar földön végzett munkájával érdemelte ki az egész világ elismerését.

Az egyetem központi épületének két hatalmas zászlórúdjára kora reggel felvonták a nemzetiszínű lobogókat, és az októberi napsugarakban büszkén ragyognak ezek a zászlók. Az orvosi vegytani intézet Dóm téri hajléka felé pedig megindult a népvándorlás. Az újságírók és a fotóriporterek egész légiója vonult fel, de mindenkit megelőzött egy svéd újságíró, Goste Persson, a Stockholm-Tidningen szerkesztője, aki már csütörtökön este érkezett Bukarestből Szegedre, saját kijelentése szerint azért, hogy elsőként üdvözölhesse hazája

nevében a legújabb Nobel-díjast. Svédországban ugyanis biztosra vették, hogy az orvosi Nobel-díj nyertese az idén csak Szent-Györgyi Albert lehet.

És egymás után jelentek meg a vegytani intézetben az egyetem professzorai, hogy megszorítsák kitiüntetett kollégájuk kezét.

Himnusz a Templom téren

Amikor a professzor fél tíz óra tájban megérkezett a Templom téri intézetéhez, ott már több száz főnyi diáksereg várta, és lelkesen éljenezte. Percekig tartó az ováció, a professzor meghiúsítottan, mosolyogva lépett be intézetébe, ahol a munkatársai fogadták harsány éljenzéssel, hatalmas virágokkal.

A téren a diákság serege egyre növekedett, és ütemesen éljenezték a professzort.

– *Él-jen Szent-Györ-gyi! Él-jen Szent-Györ-gyi! Lás-suk Szent-Györ-gyit...*

A professzor, munkatársainak hosszas unszolására ekkor az erkélyre lépett, és bensőséges, közvetlen hangon szólt a lelkesen éljenző ifjúsághoz:

– *Most nem tudok mást mondani fiúik, mint hogy végtelen jólesik látni azt a szeretetet, melyet ti hoztatok most nekem. Nekünk, tanároknak, akik lassan öregedni kezdünk, úgy érezzük, ez a jutalom, majdnem azt mondhatni, nagyobb, mint a Nobel-díj...*

Hatalmas éljenzés fogadta a professzor szavait, majd a diáksereg vigyázzba sorakozott, és meghiúsítottan, könnyesen énekelte a Himnuszt.

Az egyetem ünnepli Szent-Györgyi professzort

Az egyetem tanácsa díszit öltött, hogy dr. Gelei József rektor vezetésével tolmácsolja az *alma mater* üdvözlését. Erről a lélekemelően szép aktusról az egyetem rektori hivatala adott ki tájékoztatót a nyilvánosság számára.

A rektor csak a reggeli órákban szerzett tudomást Szent-Györgyi professzor kitüntetéséről. Azonnal a *fiatal tudós lakására sietett*, és meleg szeretettel köszöntötte, valamint jókívánataival halmozta el az egyetem nevében a még reggeli öltözetében lévő professzort.

A rektor távoztában azonnal intézkedett, hogy *az egyetem összes épületeire tüzzék ki a lobogót, és egyúttal egyetemi szünnapot rendelt el* a Tanács utólagos jóváhagyásával. Ez egyébként annál is inkább szükséges volt, mert a diákság a hír vételére *elhagyta az előadótermet és a Dóm téren gyülekezett, ahol újra és újra ünneplésben részesítette Szent-Györgyi professzort.*

A rektor közben *rendkívüli tanácsulást* hívott össze, amelynek egyetlen tárgya Szent-Györgyi professzor méltó ünneplésének kérdése volt. A rektor

behatóan méltatta a tanácsülésen a tudós professzor érdemeit, azoknak jelentőségét nemzetközi vonatkozásban, s főként a tekintetben, hogy *mit jelent a Nobel-díjas kitüntetés az egyetemre, Szeged városára és osztatlanul az egész magyar nemzetre*. Kiemelte annak a pillanatnak a jelentőségét is, mikor a szegedi egyetem orvostudományi kara arra a gondolatra ébredt, hogy *Szent-Györgyi professzort meg kell hívni a szegedi egyetemre*. Annak a nagy jelentőségű sikernek és általában annak a tekintélynek, melyet Szent-Györgyi professzor az egyetemnek és a városnak szerzett, szoros kapcsolata van ezzel a meghívással. Nyilvánvaló ugyanis, hogy *Szent-Györgyi professzornak Szegedre költözése, a szegedi paprikával való megismerkedése közvetlen kulcsa volt összes nagy sikereinek*.

Igaz ugyan, hogy a C-vitamint Szent-Györgyi már Amerikában előállította volna, azonban ott a *mellékveséből* oly kevés anyaghoz jutott és oly mérhetetlen összegekbe került az első termék, hogy azzal a már előttünk fekvő sokféle sikert alig érhetne volna el. *Szegedre kellett kerülnie, a szegedi paprikával, mint a C-vitamin legbővebb forrásával kellett megismerkednie*, hogy aztán őt az életen mindig kísérő *nagyszerű ötletessége egy istenáldotta pillanatban*, egy megszentelt estebéd alkalmával arra a gondolatra ébressze, hogy *vajon nincs-e a mi édes paprikánkban is C-vitamin*. Itt sikerült az ő Amerikából hozott módszerével kellő mennyiségben C-vitamint ahhoz előállítani, hogy azzal azok a tudományra nézve nagy jelentőségű kutatások most már robbanásszerűleg megindulhassanak, melyek igen különböző irányban utat törtek és eszméket érleltek úgy vegyi, mint élettani kutatási irányzatokban. Ki kell jelenteni, hogy *a Nobel-díjas kitüntetést Szent-Györgyi professzor többért kapta, mint amennyit a C-vitamin jelent*.

A hivatalos jelentés azt mondja, hogy a Nobel-bizottság *„a szervezetben folyó égési folyamatokra vonatkozó összes vizsgálatait, különös tekintettel a C-vitaminra és a fumársavkatalízisre”* tekintetbe vette, mikor a díjat *osztatlanul* neki ítélte.

A rektor felszólalását valamennyi kar részéről meleg megemlékezés és a rektori szavakhoz való csatlakozás követte.

A tanácsülésen szóba került ezen kívül egy *nagyobb díszünnepség megrendezése*, azután egy *Szent-Györgyi emlékérem* veretése, valamint *díszdoktorrá avatásának* kérdése is, amelynek eldöntésére a tudománykarok hivatottak. Az illetékes karok, nevezetesen az orvostudományi és a matematikai-természettudományi kar a mai nap folyamán külön ülésen foglalkoztak Szent-Györgyi kitüntetésének kérdésével.

Az egyetemi tanács végül úgy határozott, hogy *Szent-Györgyit intézetében teljes számban testületileg keresi fel*. Erre az orvosvegytani és gyógyszerészvegytani

intézetben a tanács élén megjelent a rektor, és meleg szavakkal köszöntötte a tanítványaitól és újságíróktól körülvelt professzort.

Szeged díszpolgára

Délben két városi autó állt meg az intézet előtt. Dr. vitéz Imecs György főispán és dr. Pálffy József polgármester autója. A főispán és a polgármester a város üdvözlését tolmácsolta.

A két városi autó innen az *egyetem központi épületéhez* futott. A főispán és a polgármester az *ünneplő egyetem rektorát* látogatta meg, hogy a hivatalos város nevében az egyetemet is üdvözölje.

A látogatás után úgy a főispán, mint a polgármester kijelentette a *Délmagyarország* munkatársa előtt, hogy a város más formában is kifejezésre fogja juttatni örömét és elismerését az első Nobel-díjas magyar tudós iránt.

A legrövidebb időn belül *rendkívüli díszközgyűlésre hívják össze a város törvényhatósági bizottságát*, és ez a díszközgyűlés határozza majd el, hogy *milyen módon* fejezi ki köszönetét a város közönsége a tudósnak, akinek *dicsősége olyan messze látszó fénnel árasztotta el Szegedet*.

Értesüléseink szerint a város köszönetét és elismerését elsősorban azzal dokumentálja, hogy *dr. Szent-Györgyi Albertet a szegedi díszpolgárság ékes-ségével ruházza fel*.

*Szegedi otthont a szegedi egyetem tudósának!*²³

Szó van másról is, Szeged örömeinek más módon való dokumentálásáról is. A gondolat az öröm első pillanataiban fogamzott meg, és néhány óra alatt már, ha nem is cselekedetté, de *határozott szándékká, általános követeléssé* érett.

A világra szóló kitüntetés Szeged, a szegedi egyetem, sőt az egész ország szempontjából súlyos – *veszedelemmel* is jár. Még pedig azzal a veszedelemmel, hogy a világhírű tudóst elhívják az ország *területéről*. Dr. Szent-Györgyi Albert már eddig is számos meghívást kapott a világnak szinte minden részéből, világhírű egyetemek ajánlottak fel neki katedrát, intézetet, de a fiatal tudós *visszautasította* ezeket a ragyogó ajánlatokat, *szegedi katedráját, szegedi intézetét nem volt hajlandó fölcserélni*, mert nem volt hajlandó elhagyni sem ezt a várost, sem ezt az országot. Elsősorban fanatikus *magyarsága* tartotta itt,

---

²³ A nagy felbuzdulásnak nem tudni mi lett a sorsa, az tény, hogy az ingatlanrovat híre szerint Szent-Györgyi 1942-ben maga vásárolt házat Újszegeden.

de itt tartotta *az a támogató megértés is*, amellyel ez a város és ennek a városnak az egyeteme elősegítette tudományos munkálkodását. Most azonban mindenki el lehet arra készülvé, hogy Szent-Györgyi Albertet *még ragyogóbb meghívásokkal, még kecsegtetőbb ajánlatokkal halmozzák el*, és ennek jelei már az általános öröm első óráiban is mutatkoztak.

Szeged, a szegedi egyetem, de az egész ország számára is felbecsülhetetlenül súlyos veszteséget jelentene, ha a Nobel-díjas tudós áthelyezné további munkálkodásának színhelyét máshová, idegenbe.

Szegedi érdek és országos érdek, hogy Szent-Györgyi Albert továbbra is Szegeden, maradjon és munkáját a szegedi egyetem keretei között folytassa.

Akik ismerik a lelkes tudós gondolkozását, azok már meg is találták a legszebb módját annak, hogy még szorosabb kapcsolatokkal fűzzék ehhez a városhoz. A legkomolyabb formában merült fel az a kívánság, hogy *igazi otthont adjon Szegeden a világhírű tudósnek a város és az állam.*

Értesüléseink szerint *az illetékesekben meg is van ennek a szép, nemes kívánságnak a teljesítésére a hajlandóság*, és szinte befejezett tényként lehet számolni azzal, hogy Szent-Györgyi Albertet *a legszebb ajándékkal tünteti ki a város és az ország: szép családi fészket épített számára Szegeden.*

Azok, akiknek a lelkében először született meg ez a gondolat, az alig két évvel ezelőtt elhunyt világhírű spanyol tudósnek, Ramon Y. Cajalnak példájára gondolnak. *A Nobel-díjas agykutatót a spanyol nemzet és Madrid városa ugyancsak otthonnal ajándékozta meg*, és ez a mélyen emberi ajándék *élete végéig abban a városban, azon a földön tartotta a világhírű tudóst*, ahol nagy jelentőségű tudományos felfedezéseit kidolgozta.

A professzor munkájáról

Szent-Györgyi professzor dolgozószobájában fogadta a Délmagyarország munkatársát és a következőket mondotta munkásságáról:

– Egy évtized óta folytatom *a szervezetekben folyó égések teóriájának vizsgálatát*. Elsősorban *a növényi és állati szövetek légzési folyamatait* tanulmányoztam, és próbáltam megismerni azokat az anyagokat, melyek ezeknél a folyamatoknál fontos szerepet játszanak. Az anyagok nagy jelentőséget nyertek, amikor kiderült, hogy egyikük azonos a *C-vitaminnal*. Ezeknél a kutatásaimnál nagy jelentősége volt *a szegedi paprikának*, amelyből olcsón előállítható a C-vitamin. A következő lépés most már az volt, hogy *a sejtlégzésnek* egy másik fontos tényezőjét: *a borostyánkősavat* vonjuk ki. A Nobel-díj bizottság döntésében ezt a munkát honorálta.

Beszélt még a tudós a *P-vitaminra* vonatkozó kutatásairól, majd a kitüntetésről ezeket mondotta:

– Nagy megtiszteltetés számomra *ez a kitüntetés*. Különösen megtiszteltetés, hogy a *Nobel-díjat osztatlanul és egyhangúlag* ítelték oda, pedig az utóbbi években az volt a szokás, hogy *két részre osztva* adták ki. A továbbiakra nézve, csak annyit mondhatok, hogy *kettőzött erővel és kedvvel folytatom hűséges munkatársaimmal együtt a kutatómunkát – itt Szegeден!*

A professzor *december elején* utazik Stockholmba.

Az intézet

Szent-Györgyi professzor intézete, az orvosi vegytani intézet a legelőkelőbb épületében és a város legszebb pontján van; a Dóm téri árkádok alatt. Az ablakokon a fogadalmi templom tornyai néznek be, és behallatszik az órajáték muzsikája. *A laboratóriumokban szinte éjjel-nappal folyik a munka, az intézet levegője mégis egészen más, mint amilyent a kívülálló elképzelne.* Amint belép az ember a földszinti folyosóra, az első pillanatokban az az érzése, mintha valami *előkelő és igen családias jellegű hotelbe* vagy szanatóriumba érkezett volna. A földszinti folyosó egy helyen kiszélesedik, és a széles, fülkeszerű bemélyedésben *fonott vesszőtetű, színes abrosszal terített asztal áll.*

A pihenő félórákat ennél az asztalnál tölti el a fiatal tudós közvetlen munkatársaival együtt, akik a rajongásig szeretik.

Az intézetben leírhatatlan örömet keltett a stockholmi hír, amely pénteken délelőtt rövid időre megszakította a folytonos munkát. A fehér köpenyes asszisztensek sugárzó arccal járták végig a laboratóriumokat, csoportokra verődve beszéltek a Nobel-díjas professzorról, szellemi vezérükről, legjobb barátjukról, Szent-Györgyi Albertről.

A munkatársak a legszeretetre méltóbb professzorról

*Dr. Annau Ernő*²⁴ magántanár, az intézet első tanársegéde, de amikor ebben a minőségében kérjük meg, hogy mondjon valamit professzoráról, élénken tiltakozik a megkülönböztetés ellen. – *Itt nincsenek elsők és másodikok*

---

²⁴ Annau Ernő (1901–1967) 1934-től egyetemi magántanár, 1940-ben Kolozsvárra távozott, 1942-től nyilvános rendes tanár. 1948-tól a Sao Paoló-i, 1951-től az ottawai egyetem tanára.

– mondja –, itt valamennyien egyformák vagyunk, *munkatársai* professzorunknak, aki szintén nem tesz különbséget köztünk.

A többiek, *csupa lelkes arcú fiatalember és leány, körénk sereglenek és most már kollektív beszélgetés* fejlődik ki. Meg sem lehet állapítani, hogy ki, melyik részét mondja az elhangzottaknak. Mindenkinek van hozzátennivalója, és minden elhangzó szót *a főnntartás nélküli szeretet és a ragaszkodás melegsége* áraszt el.

– A legeszményibb professzor – mondják –, modora rendkívül közvetlen, szívélyes, és valami *megmagyarázhatatlan szuggesztív erő árad belőle*. Nagyszerű megfigyelő, semmi sem kerüli el, és *örökké vidám*. Élvezet vele, mellette dolgozni. *Tiszta családi légkört teremt mindig maga körül, és boldog az, aki munkatársának mondhatja magát.*

– Együtt él velünk nemcsak a laboratóriumokban, hanem *az életben is*. Örökké feledhetetlenek lesznek valamennyiünk számára a *délutáni teázások*.

– Minden délután öt órakor félbeszakad a munka, a teasarokban gyűlünk össze, és teázás közben beszélgetünk mindenről, *ami a nagyvilágban történik, a politika, az irodalom, a művészet eseményeiről, megvitatunk mindent*. Az ilyen délutáni teázások alkalmával csak egyről nem esik szó, a tudományról, a laboratóriumokban folyó munkáról. Itt ez a téma a legszigorúbban tilos.

– És a professzorban megvan az a képesség is, hogy *lelket, hitet tud önteni munkatársaiba*. Valósággal neveli magának a munkatársakat. Két ilyen neveltje van most, Laky Kálmán²⁵ és Straub Brunó²⁶, akik az ő vezetése és irányítása mellett dolgoztak és szerezték meg *a biokémiai doktorátust*. *Ők az első biokémiai doktorok Magyarországon*. Egyik főelve az, hogy *mindenkinek honorálni kell munkáját*. Gavallérosan honorálja is. Tud törődni munkatársainak magánviszonyaival, és bőkezűen támogatja azokat, akik rá vannak utalva a támogatásra. Törődik apró cseprő dolgaikkal is, és sokszor megtörtént már, hogy egyik-másik munkatársának *még a lakását is ő rendezte be...*

Olyan feleslegesnek látszott a kérdés, hogy *örülnek-e* munkatársai professzoruk világraszóló kitüntetésének, hiszen az öröm ott ég minden arcon...

²⁵ Az USA-ban is együtt dolgozott Szent-Györggyivel, és épített karriert Koloman Laky néven.

²⁶ Straub Ferenc Brunó (1914–1996) Szent-Györgyi legsikeresebb tanítványa, a Szegedi Biológiai Kutatóközpont alapító főigazgatója (1970–1978), később a Magyar Népköz-társaság Elnöki Tanácsának elnöke (1988–1989).

– Dupla örömet jelent a mi számunkra, mert a kitüntetés nemcsak a kutató tudós eredményeinek elismerését és munkájának jutalmazását jelenti, hanem *az embert is érte, akit a rajongásig szeret minden munkatársa.*

– *A legkedvesebb anekdotázó típus a mi professzorunk* – egészíti ki még a rajzot az egyik munkatárs –, a legkomolyabb kísérletek hangulatát is be tudja aranyozni egy-egy vidám, tréfás megjegyzésével, egy-egy szellemes *anekdota* elmondásával.

SZOMBAT, 1937. OKTÓBER 30.

Szent-Györgyi Albert

Ebben a véres világrengésben, töméntelen bánatunk, csalódásunk és fájdalom közepette olyan jólesik megpihenni, felüdülni, megvigasztalódní kicsit Szent-Györgyi Albert világraszóló dicsőségén. Ezen a tiszta, igazi dicsőségén, amelynek békés sugárözönéből jut egy kevéske Szegednek és a szegedi egyetemnek is, és annyi sok hull belőle szegény, kifosztott, megtépázott maradék országunkra. Szegedet és a szegedi Ferenc József Tudományegyetemet most a Nobel-díjjal kitüntetett fiatal tudós nevével együtt ragyogó szárnyára kapja a világhír és Szeged dicsősége, Magyarország dicsősége, Szent-Györgyi Albert dicsősége néhány pillanatra talán elhomályosítja, elfeledteti a Keleten és a Nyugaton vezénylő tábornokok oly gyakran forduló, de mindig szörnyű dicsőségét.

Ez a fiatal tudós, aki a lombikok és a retorták csöndes világában tölti termékeny életét, elérte azt, amit se Kelet, se Nyugat, se Észak, se Dél egyetlen tábornoka sem ért el soha: a békére, a boldogságra, a nyugalomra, az emberi sorsra szomjazó emberiség hajtott önként és boldogan fejet előtte. Elérte azt, amit a leghatalmasabb szuronyerdőkre támaszkodó parancs sem érhet el soha: ölelő áhítattal ejtik ki mindenütt a nevét, ahol civilizált ember él ezen a földön.

Égő városok rettenetes máglyafénye festi vörösre az eget Keleten és Nyugaton, fülsiketítő, idegtépő robajjal pattannak szét a bombák és gyilkolják halomra az esztét embert párnázott ajtóik mögött sima arcú diplomaták keresik a béke ködbevesző útját – úgy látszik hiába és hasztalanul. És Stockholmban összeül néhány halk szavú tudós, hogy megvizsgálja és lemérje néhány sűrűke tétel értékét. A mérték itt finom, csalhatatlan műszer. Hajszálpontosan mutat, nem törődik semmi mással, csak a meztelenségében leggyönyörűbb igazsággal. Nem törődik semmivel, ami elválasztja az embert az embertől, a népet a néptől, a fajtát a fajtától. De megkeresi és megtalálja a hidakat, amelyek mégiscsak átívelik ezeket az elválasztó, gránát vagy gyűlöletvágtá roppant szakadékokat.

Aztán, amikor megállapodik a mérleg, és skálájáról leolvassák az eredményt, néhány szerény szóval tudtára adják a világnak.

A szerény hírnek egyetlen pillanat alatt hófehér szárnya nő, és a szárny szelíd suhogása, amely megremegteti a sürgönydrótokat és az éter hullámain, néhány vigasztaló, biztató pillanatra elfojt minden csatazajt, a halált okádó ágyúk bömbölését: a halált, a pusztulást szállító repülőgépek berregését, a mérges gázok süvöltését, megnyitja a fojtó füstből, gázból és lángból kevert ködkárpitot, hogy átbozsássa rajta a békés napéltető világosságát és melegét.

És néhány pillanatra megnyugszik a dinamit is, Nobel Alfréd borzalmas találmánya, amely szeplőtelen szándékkal fogantatott, és azzal a küldetéssel született erre a világra, hogy az embert szolgálja, az ember életét tegye könnyebbé, derűsebbé, emberibbé, de aztán igájába fogta a rombolás és a gyilkolás vérszomjas szelleme, és mire felnőtt, véreskezű, véres lelkű rabszolga lett belőle. A föltaláló úgy érezte, hogy találmányával Pandora szelencéjét nyitotta föl, amelyből aztán a béke és a boldogság helyett a gyász és a fájdalom, a kiontott embervér és a pusztulás gyilkos szelleme szabadult ki. Szörnyű vérdíjnak érezte azt a roppant jövedelmet, amellyel háláját akarta kifejezni feltalálójának a kiszabadított szellem, de hiába menekült előle, a pénz utolérte, elborította, szinte megfojtotta.

Aztán megszületett lelkében a gyönyörű gondolat: a dinamit szellemének vérdíjával kell megváltani a megcsúfolt békét.

Így keletkezett közel négy évtizeddel ezelőtt a Nobel-alapítvány, és így szolgálja közel négy évtizede a világbéke véresre hajszolt gondolatát.

A svéd akadémia bizottságai állapítják meg esztendőről esztendőre, hogy ki volt az a tudós fizikus, vegyész, orvos, író vagy politikus, aki a leglángolóbb lélekkel, a legeredményesebben dolgozott a dinamit pusztításainak jóvátételéért. És a vagyont érő Nobel-díjat ezeknek a kiválasztottaknak ítéli oda a svéd akadémia, amely a tudományos eredmények, az irodalmi alkotások és a békepropaganda elbírálásánál csak a béke, az emberi fejlődés szolgálatának mértékét veszi figyelembe.

A svéd akadémia mostani döntése Szent-Györgyi Albert nevét is rávéste arra a gránátsziklára, amely olyan biztatóan emelkedik ki a világot elborító könny és vérözön óceánjából, amelyen a béke fehér szárnyú galambjai pihennek meg, és amelyről soha el nem homályosodó fénnel ragyognak a legnagyobb, a legtündöklőbb nevek.

A stockholmi hír hófehér szárnyainak suhogása boldog örömmel tölti el ennek az országnak és ennek a városnak a népét, amely fölött az október végi napfényözön olyan ritka aranypompájával ünnepel maga az ég is.

VASÁRNAP, 1937. OKTÓBER 31.

„A Nobel-díj Klebelsberg Kuno kultúrmunkájának igazolását jelenti...”

Szent-Györgyi professzort ünnepelte szombaton a törvényhatóság kisgyűlése és az egyetem doktoravató ülése

„A Nobel-díjas professzornak a magyar földdel, Szegeddel és a szegedi egyetemmel való összeülekezése örök és elválaszthatatlan egybeforradás volt”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szeged szombaton is teljesen hatása alatt állott annak a nagy kitüntetésnek, amely Szent-Györgyi Albertet érte. A Nobel-díjas tudós szombat reggel gyalog indult el a Rudolf téri lakásáról²⁷ és első útja a Fogadalmi templomba vezetett. Lement a kriptába, ahol Klebelsberg Kuno előtt hosszasan imádkozott. A kriptából az orvosi vegytani intézetbe ment, ahol már várták a különböző testületek küldöttségei, hogy tisztelegjenek előtte. A küldöttségek elvonulása után a professzor a következőket mondotta a Délmagyarországnak:

– Első utam ma Klebelsberg koporsójához vezetett – mondotta. *Neki köszönhetem, hogy Magyarországon vagyok, az ő lelkének nagysága hozott vissza ide. Azóta is az ő eszméjének szolgálatában állok, és mindig az ő elgondolásainak próbáltam megfelelni. Ha most valami fájdalom keveredik a nagy örömöm közé, úgy az fáj legjobban, hogy ő már nem tudta megérni az én örömmünnepeimet, amely pedig az ő kultúrmunkájának igazolását jelenti. Ő mindenáron a fiatalokat kívánta támogatni, azokat igyekezett lehetőleg nagyszámban a külföldi kultúrcentrumokba kiküldeni, hogy gyarapodjanak tudományokban. Az utolsó években sokszor fájdalommal gondoltam arra, hogy az országnak anyagi helyzete miatt nem állott módjában Klebelsbergnek ez irányú munkásságát még jobban fejleszteni.*

Szent-Györgyi professzor ezután hozzákezdett a szombaton érkezett újabb üdvözlő táviratok átolvasásához. József Ferenc főhercegektől a következő szövegű távirat érkezett:

„Mindketten lelkesen gratulálunk a nagyon megérdemelt Nobel-díjhoz. Nemcsak a Méltóságodat, de az egész nemzetet tisztelték meg ezzel. József Ferenc királyi herceg és Anna királyi hercegnő”

Gratuláló sürgönyt küldtek még többek között: Pogány Móric, Kertész K. Róbert, MEFHOSz,²⁸ a Magyaróvári Gazdasági Akadémia, a budapesti

²⁷ Ma Roosevelttér 14.

²⁸ Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége.

holland főkonzul, a Természettudományi Társulat, a szolnoki művésztelep. 57 távirat külföldről érkezett. Budapestről a *Fehérvári úti polgári és ipari leányiskola 700 növendéke* expresszlevélben gratulált a tudósnek.

Gelei rektor a tudós politikai jelentőségéről és a szegedi Szent-Györgyi Albertről a szombati doktoravató ülésen

Szombaton délben új doktorokat avatott a szegedi egyetem. Az avatás után dr. Gelei József rektor többek között a következőket mondotta az új doktorokhoz fordulva:

– A ti szárnyra kelétek a *kolozsvár-szegedi Ferenc József Tudományegyetem legdicsebb történelmi napjaira, sőt többet mondok, a magyar történelemnek is egyik legszebb óráira esik*. Egybeesik azzal a nagy szárnyalással, amelyet a testében megtépázott, de szellemében töretlen magyar génusz a világtörténelemben most és mindenkor véghezvisz.

Tegnap, ma és mindenkoron, amíg él – és hiszem, hogy örökkön él a mi egyetemünk – a ti nagy professzorotokat, Szent-Györgyi Albertet ünnepelte az egyetem, és ünneplem én is ma itt ti elöttetek.

– A ma egy hete innen szárnyra kelt doktorok előtt a *tudomány politikai pályafutásáról és a tudós politikai jelentőségéről* beszéltem e székben.

És íme, mintha Isten akart volna igazolni engem, már itt is van számunkra, nagy ajándékként, egy örök tanúságtétel, mert a magyar név tegnap, egy tudós fia révén megint méltó lett régi nagy híréhez a népek és a nemzetek nagy világa előtt. Szeretnék most azon a nagy ölelkezésen elmerengni, amely a *tudomány és a szeretet* között végbement.

– Ez nem ott kezdődött, hogy a tudóst hitvese boldogságától áradóan és gyöngéden átölelte és a nő örökkön tette ihlető csókjaival elárasztotta. Nem is ott, hogy az egyetem rektora, kemény és meleg átöleléssel fejezte ki előtte örömét és büszkeségét. S nem azzal végződött, hogy az egyetem is körülsimogatja, könnyek között sokszorosan magához ölelgette nagy fiát. Hanem *az első nagy ölelkezés már ezek előtt régen végbement a tudós és a magyar föld között*. Az első, aki megmozdult a hír hallatára, a magyar anyaföldből, a *szegedi rög* volt, s az első, aki szárnyain fölszálla a magyar föld édes gyümölcsei közül, az immáron megdicseült magyar paprika volt. Aztán jött a másik ölelkezés, a *Dóm téren, a magyar diák és a magyar tanítómester között*, a nagy és örök igazságú igével: *a tanítvány szeretete a Nobel-díjnál is többet ér*.

– Doktor Urak! Útra kelő kedves gyermekeim! – fejezte be beszédét a rektor. – Hagyjátok bennünk, folyton itt maradókban, élni a hitet, hogy *csak*

egyetlen, csak egy végleges összeülekezés lehetséges; hogy a tudománynak a szeretettel való összeülekezése, hogy Szent-Györgyi Albertnek a magyar földdel, e földnek édes gyümölcsével, Szeged városával és egyetemünkkel való tegnapi összeülekezése egy örök, elválaszthatatlan egybeforrás volt, és hagyjátok élni bennünk a hitet, hogy erre már nem következhetik más összeülekezés, erre már nem jöhet semmiféle szomorú búcsúölelés.

*A törvényhatósági kisgyűlés ünnepli Szent-Györgyi professzort
A főispán napirend előtti beszéde*

Szeged kisgyűlése szombat délután tartott ülésén rendkívül meleg ünneplésben részesítette a szegedi egyetem Nobel-díjas tanárát. Az ülésen elnöklő dr. vitéz Imecs György főispán emlékezett napirend előtt a szegedi tudós világra szóló sikeréről.

(...)

VASÁRNAP, 1937. OKTÓBER 31.

A Nobel-díj és magyar nyertesei

Írta: Csekey István²⁹

Egy kis etimológiával kezdem. Sokan azt hinnék, hogy a *nobel* szónak valami köze van *Nobel* nevéhez. Pedig egyáltalán semmi. A *nobel* szó a francia *noble*-ből származik, és jelentése „nemes”, „előkelő”. Ennek képmására magyar hangsúlyozással és kiejtéssel mondjuk ki a híres svéd kémikusnak és nagyiparosnak, *Nobel* Alfrednak a *nevét is*, holott svédül éppen megfordítva kell hangsúlyozni és kiejteni. Tehát rövid o-val, a hangsúlyt az utolsó, ebben az esetben a második szótagra helyezve, miközben az l kettőzöttnek hallatszik. Kiejtése tehát helyesen nem *nobel*, hanem ellenkezőleg, *nobell*. *Nobel* Alfred 1833-ban született Stockholmban, és 1896-ban halt meg San Remóban. Előbb atyja szentpétervári gyárában foglalatzkodott, amikor az azonban 1859-ben összemlott, visszatért Stockholmba, és robbanóanyagok gyártásához kezdett. Első nitrogliceringyára azonban 1864-ben maga is a levegőbe röpült. 1875-ig

---

²⁹ Csekey István (1889–1963) Kolozsvárt szerzett államtudományi doktorátust (1911), a budapesti egyetemen magántanári címet (1919). 1933-tól a tartui (Észtország) egyetem magántanára, 1931-től Szegeden, 1940-től Kolozsvárt, majd Pécsen a politika tanára.

tizenöt gyárat alapított Európa különböző államaiban. Különösen a dinamit feltalálása óriási vagyonhoz juttatta. Mint agglegény halt meg, és kereken 32 millió svéd korona vagyonát végrendeletileg a Nobel-alapítványra hagyta. Ennek évi kamatait öt olyan személy közt osztják ki, „akik az elmúlt esztendőben az emberiségnek a legnagyobb hasznot hajtottak”. Az öt díj közül évente az első hármat olyanoknak ítélik oda, akik a fizika, kémia és orvostudomány (vagy fiziológia) terén a legjelentékenyebbet alkották. A negyedik az irodalmi, az ötödik pedig a békedíj.

A fizikai és a kémiai díjat a stockholmi Királyi Tudományos Akadémia (Kunglig Vetenskapsakademien), az orvosit (esetleg élettant) a stockholmi Karolina Orvosi és Sebészi Intézet, az irodalmit a Svéd Akadémia (Svenska Akademien), a békedíjat pedig egy, a norvég stortingtól (parlamenttől) választott öttagú bizottság ítéli oda. A díj, amikor 1901-ben először kiadták, 150 ezer svéd korona volt. A háború alatt és óta több díj kiadását visszatartották, úgy, hogy ezáltal az összeg emelkedett. Legmagasabb volt 1931-ben, amikor 173 ezer svéd koronára rúgott. Az 1937-es Nobel-díj 158 463 svéd korona, ami kereken kétszázezer pengőnek felel meg.

Reméljük, a pénzügyminiszter úr meg fogja találni a módját, hogy *több mint egynegyedét el ne vegye az állam jövedelmi, kereseti és vagyonadó címen.* A Nobel-díjat, amely mind előkelőségénél, mind anyagi súlyánál fogva a legmagasabb kitüntetés, amely tudóst vagy írókat érhet e világon, eddig tizen-nyolc állam fiainak ítelték oda. Most tizenkilencediknek *Magyarország* sorakozik hozzájuk. *Szent-Györgyi Albert*, a szegedi egyetemen az orvosi vegytan nyilvános rendes, valamint a szerves és gyógyszerészvegytan megbízott tanára világhírnevet szerzett a szegedi egyetemnek és hazájának, amikor a stockholmi *Kunglig Karolinska Medica-Kirurgiska Institutet* 1937. október 28-i ülésén egyhangúlag és osztatlanul, vagyis teljes összegében neki ítélte az 1937. évi orvosi Nobel-díjat. *Szent-Györgyi* professzor ily módon kétségkívül *az első olyan magyar tudós*, aki mint ilyen részesült ebben a világraszóló kitüntetésben, és aki így Magyarországot is bevonta a Nobel-díjas országok sorába. Ha azonban behatóbban megvizsgáljuk a harminchat esztendőn át Nobel-díjat nyerteknek névsorát, akkor nyomban kiviláglik, hogy abban *Szent-Györgyit* megelőzően három olyan tudós név szerepel, amelyet Magyarország ajándékozott a nagyvilágnak. Miután azonban ezek *külföldi egyetemeken* működtek, amikor a díjat elnyerték, nem hazájuknak, hanem az illető külföldi államnak szereztek világhírnevet és dicsőséget. Szinte fájdalom tölti el szívünket, ha a nagy külföldi lexikonokban felütjük a Nobel-díjnyertesek névsorát feltüntetető táblázatot, e három névnel egyáltalán nem tűnik ki, hogy azoknak *Magyarországhoz* bármi közük is lett

volna. Mi azonban annál büszkébbek lehetünk hazánk tehetségtermő erejére, minek következtében szinte tékozolhattuk a magyar tehetségeket a külföldnek. Az első magyarországi származású Nobel-díjas *énárd Fülöp* volt, aki 1862. június 7-én született kereskedőcsaládból Pozsonyban, és egyetemi tanulmányait részben Budapesten végezte. Berlinben *Helmholtznál*, Heidelbergben pedig *Bunsennél* dolgozott. 1892-ben *Hertz* a bonni egyetemen habilitálta, 1894-ben Breslauban³⁰ lett rendkívüli tanár, a következő évben az aacheni technikai főiskola tanára, 1896-ban az elméleti fizika rendkívüli tanára Heidelbergben, két év múlva rendes tanára Kielben, 1907 óta pedig Heidelbergben. A katódsugarakra vonatkozó világhírű vizsgálatai alapján, amelyek előkészítették a Röntgen-sugarak felfedezését, nyerte el 1905-ben a fizikai Nobel-díjat.

1927 júniusában felkerestem őt heidelbergi villájában a Neckar partján a Neuenheimer-Landstrasse 2. alatt. Igen melegen, szinte meghatódva érdeklődött magyar hazája iránt, bár magát német származásúnak mondotta. A társalgás németül folyt, de állítása szerint nem felejtett el magyarul. 1931-ben nyugalomba vonult.³¹

A másik magyarországi eredetű Nobel-díjnyertes *Bárány Róbert* volt, aki 1876. április 22-én ugyancsak kereskedőcsaládból született Bécsben. 1909-ben a bécsi egyetem magántanára lett a fülgyógyászatból. 1917-ben a svéd *uppsalai* egyetemnek lett nyilvános rendkívüli, 1926-ban nyilvános rendes tanára. 1914-ben nyerte el az orvosi Nobel-díjat a fül ívjáratára vonatkozó tanulmányaiért. Ő már nem is vallotta magát magyarországi származásúnak, nevét *Baraninak*³² ejtette ki. A Nobel-díj-nyertesek jegyzékében mint osztrák és svéd szerepel.

A harmadik Nobel-díj nyertes, akinek családja magyar eredetű, *Zsigmondy Richárd* volt. Ő is Bécsben született 1865. április 1-jén. Atyja a bécsi közkórház főorvosa volt. Anyja szintén magyar származású volt: Szakmáry Irma. 1893-ban magántanár lett kémiából a grazi egyetemen, 1897–1900 közt a jénai Schott-féle üvegműveknél tevékenykedett, 1908-ban a kémia tanára lett Göttingenben. A kolloidkémia terén végzett úttörő munkájáért 1925-ben elnyerte

---

³⁰ Breslau szudétanémet város a mai Lengyelországban. Mátyás király idején Boroszló, ma Wrocław a neve.

³¹ Lénárd Fülöp 1907-től az MTA tagja. A fizikusok között a fajelmélet híve volt. Megkülönböztetett igazi, német fizikát (kísérleti) és zsidó fizikát (pl. az Einsteinét). 1947-ben hunyt el.

³² Bárány Róbert 1936-ban hunyt el. Svédországban élő leszármazottai írni ma is ékezetekkel írják nevüket.

a kémiai Nobel-díjat. 1903-ban ő találta fel az ultramikroszkópot, 1918-ban a membránszűrőt, 1922-ben az ultraszűrőt. Nála is már egyedül a neve mutatta magyar származását. *Lenarddal* együtt a németbirodalmi Nobel-díj-nyertesek számát szaporította. Meghalt Göttingában 1929. szeptember 23-án. Jóllehet tehát a magyar föld és a magyar faj világhírű tehetségekkel ajándékozta meg az emberiséget és a Nobel-díj-nyertesek közt a magyarság számát ily tekintélyesen növeli, hivatalosan *Szent-Györgyi professzort* tekinthetjük elsőnek, akinek nevével Magyarország bevonult a Nobel-díjas országok sorába. Neve már 1934 óta szerepelt a Nobel-díj jelöltjei között, és *csak kis híja, hogy ő is nem mint valamelyik külföldi egyetem tanára részesült ebben a nagy kitüntetésben*. A nagyközönség előtt mint a C-vitamin kitermelője vált híressé. A Nobel-díjat azonban sokkal átfogóbb címen nyerte el: „a szervezetben folyó égesi folyamatokra vonatkozó összes vizsgálata, különös tekintettel a C-vitaminra és a fumársav-katalízisre” alapján. Kutatásainak eredményei a közeli napokban fognak angol nyelven megjelenni Szegeden a M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem Barátainak Egyesülete Acta című kiadványaiban a Rothermere-alap támogatásával. *Szent-Györgyi kollégánk világsikere* következtében világmárkává vált *Klebelsberg szegedi egyeteme*, amelyet ő megkülönböztetéssel, tekintettel hatvanöt éves múltjára, az ország második egyetemének tartott. Hisszük és reméljük, hogy *most már a magyar közoktatásügyi kormányzat is vissza fog térni ehhez az elgondoláshoz, és nem fogja a szegedi egyetemet, a kolozsvári nemes tradíciójú egyetem folytatását, az új alapítású másik két vidéki egyetemmel minden tekintetben azonosítani*. Szeged szabad királyi város pedig *mindent el fog követni, hogy az első magyar Nobel-díjas tudóst falai közt megtarthassa*. Máris komoly mozgalom indult meg, hogy a város karöltve az állammal megépítse *Szent-Györgyi* professzor részére azt a kis *C-villát*, amely elválhatatlan szimbiózisként jelképezze a szegedi paprika és a C-vitamin kitermelőjének, a Nagy Magyar Alföld különleges termékének és a magyar tudománynak nemes kapcsolatát. Erre ismerünk külföldi példákat is. Így járt el a hálás spanyol állam nagy fiával, *S. Ramon Y. Cajallal*, a Nobel-díjas agykutatóval, akinek „Regeln und Ratschlage zur wissenschaftlichen Forschung” (München, 1933) című munkáját tanítványa, *Miskolczy Dezső*, ugyancsak szegedi egyetemi tanár fordította le a spanyol eredetiből németre. De ugyanilyen nemzeti ajándékkal lepte meg Észtország nagy regényíróját, *Eduard Wildet*, akit az észti Jókainak mondhatunk. Tudomásunk szerint *Szent-Györgyi* professzor *december 10-én* fog megjelenni Stockholmban, hogy a Nobel-alapítvány szabályzata értelmében átvegye a királytól a hatalmas összeget, továbbá a róla szóló oklevelet és az aranyérmét. Mint a tudomány világhírű babérokoszorúsát legjobb kívánságaink kísérik útjára. De egyetemünk is meg fogja

találni a módját, hogy visszatérése után kivegye méltó részét az ünneplésből. *Országos ünnepély keretében fogja a természettudományok honoris causa doktorrá avatni és átnyújtani neki a Szent-Györgyi-émlékérmét*, amelyet orvoskarának határozata alapján veretni fog. Egyetemünk abban a degradációs kísérletben, amely legújabban a főváros egyetemét, mint „archiegyetemet” szokta szembeállítani valamennyi vidéki egyetemmel, csak a megkülönböztetett második helyért versengett. Nem tudjuk, hogy a Nobel-díj révén nem lett-e az ország első egyeteme...

PÉNTEK, 1937. NOVEMBER 12.

A szegedi paprika az idén két Nobel-díj kiosztásában játszott fontos szerepet

*A Nobel-bizottság kiadta az irodalmi, a fizikai és a kémiai díjat
Dr. Szent-Györgyi Albert napokkal ezelőtt megjósolta, hogy kik
kapják meg a kémiai Nobel-díjat*

Stockholm, november 11. Az irodalmi Nobel-díjat Roger Martin du Gard francia írónak ítélték oda. Roger Martin du Gard 1881-ben született. Először régészeti tanulmányokkal foglalkozott és ebben a tárgykörben több értekezése jelent meg. Első regényét, a Jean Barois-t, 1913-ban adták ki, majd ezt követően egymás után jelent meg a Thibault-családdal foglalkozó regénysorozata. Ez a regénysorozat Franciaország társadalmi és pszichológiai fejlődésének történetét írja le egy francia család történetének keretében. A regénysorozat még nem teljes, a befejező köteteken most dolgozik az író. Roger Martin du Gard legutóbb megnyerte Párizs város irodalmi nagydíját is. A fizikai Nobel-díjat megosztották Thomson (London) és Davidson (New York) között. A kémiai Nobel-díjat szintén megosztották [Paul] Karrer zürichi és [Walter Norman] Haworth birminghami tudósok között.

Szent-Györgyi professzor a kémiai Nobel-díj nyerteseiről

(A Délmagyarország munkatársától.)

A Délmagyarország munkatársa néhány nappal ezelőtt látogatást tett dr. Szent-Györgyi Albertnél, a szegedi egyetem professzoránál, akit az orvosi Nobel-díjjal tüntettek ki. Beszélgetés közben szóba került az idei kémiai Nobel-díj odaitélésének kérdése is. Szent-Györgyi professzor akkor teljes

precizitással megjósolta már a csütörtöki döntést, amelynek híre csak lapzárta előtt néhány perccel, a legutolsó táviratok között érkezett meg Szegedre. A szegedi Nobel-díjas a beszélgetés alkalmával a következőket mondta:

– Az idei kémiai Nobel-díjat megítélésem szerint P. Karrer zürichi és W. N. Haworth birminghami professzorok között fogják elosztani. Mind a kettőhöz baráti kapcsolatok fűznek, és velük szoros együttműködésben álltam.

– Karrernak sok más értékes munkája mellett a Nobel-díjjal valószínűleg a vitamin „A” kémiai mibenlétének tisztázását fogják jutalmazni. Karrernak ez irányú munkássága nagyon közeli vonatkozásban áll egy kiváló hazánkfiának, Zechmeister László pécsi egyetemi tanárnak³³ munkáival, aki évek óta ugyanezen a területen dolgozik, és aki a nemzetközi tudomány egyik legkimagaslóbb alakja. Karrer és Zechmeister működése között a nagy különbség csak az, hogy míg Karrernek minden anyagi eszköz bőségesen áll rendelkezésére, addig Zechmeister a legsanyarúbb viszonyokkal küszködik. Mikor néhány év előtt meglátogattam, még egy finomabb mérlege sem volt. Munkásságát az Akadémia az idén nagydíjával tüntette ki. Ha Zechmeisternek is alkalma lett volna anyagi akadályok nélkül tehetségét teljes mértékben felhasználni, úgy nagyon valószínűnek tartanám, hogy most együtt utaznánk Stockholmba.

– Haworth professzor a cukrok kémiájának tisztázása körül szerzett nagy érdemeket. Ugyanabban az irányban dolgozott, mint egy világhírű hazánkfi, Zemplén Géza, a műegyetem tanára.³⁴ Úgy Karrer, mint Haworth sokat dolgoztak a vitamin C-n. Vizsgálataiknál azt az anyagot használva fel, amit itt Szegeden a paprikából állítottunk elő. Annak idején Karrer egyik asszisztensét is Szegedre küldötte, hogy ebben a munkában segítkezzen. Ezzel a szegedi anyaggal sikerült Haworthnak a vitamin C finom kémiai struktúráját tisztázni. Valószínűnek tartom, hogy a Nobel-bizottság Haworth ezen kísérleteit is fogja a Nobel-díjjal jutalmazni. Így a szegedi paprika az idén két Nobel-díj kiosztásában fog fontos szerepet játszani.

Amint a jelentés igazolja, Szent-Györgyi Albert jóslata szóról szóra bekövetkezett. A szegedi Nobel-díjas professzor intézeti dolgozószobájának falát különben egy érdekes csoportkép díszíti. A kép az októberben rendezett brüsszeli nemzetközi kémiai kongresszus résztvevőiről készült. Köztük van Szent-Györgyi Albert és a kémiai Nobel-díj két nyertese is.

³³ Zechmeister László (1889–1972). 1940-től a kaliforniai egyetem tanára.

³⁴ Zemplén Géza (1883–1956). 1948-ban Kossuth-díjjal tüntették ki. Többek között Oláh György Nobel-díjas kémikus és Örkény István író is tanítványai voltak.

VASÁRNAP, 1937. NOVEMBER 21.

Szeged közgyűlése december 1-jén avatja díszpolgárrá Szent-Györgyi Albertet

*Szerdán küldöttség keresi fel Fabinyi Tihamér pénzügyminisztert
a város és az állam által építendő családi hajlék ügyében*

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szombaton délelőtt *Imecs György* főispán bizalmas megbeszélésre hívta össze a közgyűlési pártok vezetőit, hogy letárgyalja velük azt a javaslatot, amely a rövidesen összehívandó, rendkívüli közgyűlés elé kerül *dr. Szent-Györgyi Albert díszpolgárrá választása ügyében*. A megbeszélés fél tizenkettőkor kezdődött, és egy órákor ért véget, a kérdés minden részletét még nem tárgyalták le, és így a jövő héten ismét összeül a bizottság. A megbeszélésről *dr. vitéz Imecs György* főispán a következőket mondotta a *Délmagyarország* munkatársának:

– Abban állapodtunk meg végérvényesen, hogy a *rendkívüli díszközgyűlést december elsején délben 12 órákor tartjuk meg*. A bizottság minden tagja a legnagyobb helyesléssel fogadta azt az elgondolást, hogy *Szent-Györgyi Albert* már mint *Szeged díszpolgára* menjen ki Stockholmba a Nobel-díj átvételére. Megállapodtunk abban is, hogy szerdán küldöttség utazik Budapestre, és felkeresi *Fabinyi Tihamér* pénzügyminiszter urat. A küldöttségnek a polgármester úron és rajtam kívül a város országgyűlési képviselői lesznek a tagjai. Közölni fogjuk a miniszter úrral Szeged társadalmának, de az egész magyar közvéleménynek is azt az egyöntetű kívánságát, hogy a Nobel-díjas tudóst a város és az állam családi hajlékkal ajándékozza meg Szegeden.

– Az a vélemény alakult ki, hogy a ritka ajándék belső értékét nagy mértékben fokozná, ha az nem kizárólag a város ajándéka lenne, hanem *a város és az állam közös ajándéka*. Miután a gondolatot a kultuszminiszter úr a lapokban közölt nyilatkozata szerint a legnagyobb rokonszenvvel fogadta, a pénzügyminiszter urat arra fogja megkérni ez a küldöttség, hogy a terv megvalósítására nyújtson anyagi fedezetet. Ha megkapjuk a választ, hazaérkezésünk után ismét összeül a bizottság, és akkor végérvényesen összeállítjuk a rendkívüli díszközgyűlés elé terjesztendő javaslatot, amelynek harmadik pontja az *utca elnevezésre* vonatkozik.

Dr. Gelei József, az egyetem rektora, aki szintén részt vett a szombati értekezleten, nagyobb beszédet tartott. Kifejtette, hogy az egyetemi tanárt két pozitív lelki értéken keresztül lehet megítélni, az egyik *a tanítói, oktatói*, a másik pedig *a tudós bűvárértéke*. *Szent-Györgyi Albertben* ez a két nagy érték egyesül. Éppen ezért *óriási értéket jelent a szegedi egyetem és a város számára*.

De mint tudósnak, felmérhetetlen *nemzetgazdasági jelentősége* is van, *óriási szolgálatot tett az egész magyarságnak azzal, hogy kitüntetése alkalmából az egész világsajtó napokon át hatalmas cikkekben foglalkozott vele.*

– Az elmúlt fél évszázadban alig volt a magyar történelemnek ehhez a kitüntetéshez fogható és mérhető jelentőségű eseménye – mondotta a rektor. De Szent-Györgyi nagy jelentőségű fölfedezésének rendkívül sokat köszönhet a *szegedi paprika* és ezen keresztül Szeged város, sőt az egész ország közgazdasága is. A *C-vitamin* *hihetetlen mértékben népszerűsítette a paprikát*, és része van abban, hogy a paprikaexport néhány év alatt évi *negyvenkét* vagonról közel *kétszáz* vagonra emelkedett. Szent-Györgyi fölfedezésének óriási propagandaerejét bizonyítják azok a külföldi orvosok, akik egymás után jelentkeznek Szegeden, *hogy tanulmányozzák a paprikás magyar ételeket*. A paprika előtt tehát Szent-Györgyi tudományos fölfedezése következtében még óriási jövő áll, aminek az egész ország, az egész magyar közgazdaság érezni fogja a hasznát.

PÉNTEK, 1937. NOVEMBER 26.

Mohácsi Jenő rádióelőadása Szent-Györgyi professzorról

(A Délmagyarország munkatársától.)

Csütörtökön este 10 órakor a magyar rádióban Mohácsi Jenő³⁵, a kiváló író – akinek nevét „Az ember tragédiája” költői német fordításából [1927] Európa-szerte ismerik – érdekes német nyelvű előadást tartott „*Professzor Szent-Györgyi, der ungarische Nobel-preisträger*” címen. Bevezető szavaiban méltatta annak jelentőségét, hogy Szent-Györgyi Albert az első olyan magyar tudós, aki *korunk legnagyobb tudományos kitüntetését* elnyerte az emberiség haladása érdekében kifejtett munkásságáért. Vácolta, hogy a szegedi professzor a *C-vitamin* felfedezése és a *fumársav* szerepének a biológiai égési folyamatokban való megállapításáért kapta az orvosi Nobel-díjat.

– Szívügyem volt – folytatta előadását –, hogy a nagy magyar kutatót munkahelyén keressem fel. A professzor hangját már ismeri a nyilvánosság, amikor a magyar rádióban előadást tartott, és amikor nemcsak köszönetet mondott a nagy tömegű üdvözlésekért, hanem vallomásos szavakat is mondott, amelyekben szívből és lélekből hitet tett hazájának kultúrföldjén az emberiség haladásáért folytatott munka mellett.

---

³⁵ Mohácsi Jenő (1886–1944) hírlapíró, műfordító, Juhász Gyula egyetemi társa, barátja. Útban Auschwitz felé hunyt el.

Mohácsi Jenő ezután elmondotta látogatásán, *Szegeden*, hogyan kereste fel a monumentális Dóm téren, világhírű intézetében a professzort. Megkapó szavakkal vázolta a Dóm tér művészi szépségeit, és ennek során megemlítette, hogy ezen a téren rendezik meg minden év nyarán az Európa-szerte híres szabadtéri játékokat. Ismertette ezután, hogyan került a kolozsvári egyetem Szegedre, majd színes szavakkal írta le, hogyan talált rá Szent-Györgyire laboratóriumában. Kiemelte, hogy a nagy kutató ezüstös hajával, magas homlokával, világos szemével egy művész képét adja, majd leírja „boszorkánykonyhájának” különböző titkait, amiből a laikus ember vajmi keveset érthet. Mivel a professor azonnal nem hagyhatta abba kísérleteit, kiváló munkatársa, Annau magántanár kalauzolta addig az intézetben, és megmutatta a különböző nagyszerű berendezéseket a pincétől a második emeletig. Büszkén mutatta meg azokat az üvegeket, amelyekben 1932-ben előállították *a szegedi paprikából kivont első C-vitamint*. Ebből a C-vitaminból Szent-Györgyi professor ellátta a világ összes laboratóriumait, amelyek ezzel a fontos anyaggal foglalkoznak.

Mohácsi Jenő ezután színes rajzban mondotta el, miképpen ismertette előtte Szent-Györgyi Albert dolgozószobájában azokat a gondolatokat, amelyek kutatásait vezetik. A professor ismertette filozófiai és kémiai álláspontját az élő szervezetek kérdéséről, majd azt, hogyan kezdett tíz évvel ezelőtt foglalkozni az oxidációs kérdésekkel. Vázolta a külföldi, hollandiai, angliai és amerikai munkáját, majd elmondotta, hogy *1930-ban jött Szegedre gróf Klebelsberg Kunónak, a nagy kulturpolitikusnak a hívására*. Meg kell mondanom – folytatja a professor –, hogy a szükséges drága kísérleti anyagokat mindig rendelkezésemre bocsátotta a minisztérium és a nagy áldozatot hozó külföld.

– Egy olyan kutatóintézetnek – mondotta ezután Szent-Györgyi –, amelyen az enyém, szüksége van olyan atmoszférára, amelyben a fiatalság jól érzi magát. A fiatalságnak együtt kell dolgoznia és élnie a tanárral, és meg kell adni számára a lehetőséget, hogy vitatkozhasson. Diákjaim egyenlők mellettem, velük együtt nemcsak dolgozom, hanem együtt sportolok is.

Mohácsi Jenő azzal végezte előadását, hogy csak egy ilyen meleg szellemű együttműködésben lehet ilyen harmonikus kutatómunkát folytatni.

– *Az első magyar Nobel-díj nemcsak egy nagy kutatónak, de egy nagy európeérnek is jutott* – mondotta. Szegedre ma az egész kultúrvilág figyel. A hatalmas téren ott áll a dóm, amelynek kriptájában Klebelsberg Kuno pihen, és amelynek homlokzata előtt minden nyáron felhangzik Madách *Tragédiájának* költészete. A templomban a nagy kulturpolitikus hamvai pihennek, a templommal szemben pedig a világhírű kutató dolgozik, az a kutató, akit a nagy miniszter idegenből visszaadott hazájának...

CSÜTÖRTÖK, 1937. DECEMBER 2.

Szeged parlamentje feledhetetlen, bensőséges ünnepen avatta díszpolgárrá Szent-Györgyi Albertet

Pálffy polgármester: „A Nobel-díjas professzor kutatásainak külön nagy értéke az, hogy tudását nem a gyűlölet, a halál és a pusztulás, hanem az élet szolgálatába állította”

Szent-Györgyi professzor: „Az egyetlen, ami bennünket elesettségünkben felemelhet: a mások iránti jóakarát, az építés, az összefogás, a kultúra és tudás, nem pedig a kurjongatás, a civakodás és rombolás”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Akik részesei és szívtanúi voltak szerdán délben annak a mélyen ünnepi hangulatnak, amely betöltötte a szegedi városháza közgyűlési termét és körülölelte a díszpolgárrá avatott Nobel-díjas tudóst, sokáig fognak visszaemlékezni erre a felemelő, vigasztaló ünnepre. Mintha a feldíszített közgyűlési terem falai között az annyiszor megcsúfolt szeretet és béke ült volna diadalmas ünnepet, és mintha az összedobbanó szívek penitenciát tartottak volna a sok mulasztásért, nemtörődömségért.

Szent-Györgyi Albertet ékesítette fel a szegedi parlament a szegedi díszpolgárság díszével, a szegedi egyetem világhírű tudós professzorát, aki szerényen, megilletődve és mégis annyira felmagasodva állt a legőszintébb tapsok és éljenek mindenkit magával ragadó fergetegében, mint Igaz Ember szívből és lélekből mintázott szobra.

És Szent-Györgyi Albert tett hitvallást a *szeretet, a béke és a kultúra* mellett.

A városháza tornyára már reggel felvonták a város lobogóját, amely messze hirdette, hogy ünnepet ül szabad királyi Szeged városa.

A városháza előtt díszgyenruhás lovasrendőrök sorakoztak fel, díszőrség állt a kapu előtt is, a kapu alatt pedig ősi díszben a városi hajdú, jelképezve, hogy az *ősi autonómia* üli a maga ünnepét. A széles márványlépcsőket bíborszőnyeg borította, és a dísznövények örökzöldje szegélyezte. A folyosói bejárat két oldalán egy-egy robusztus szobor állt őrt – Tápai Antal művészi alkotása –, és benn, a közgyűlési teremben girlandok, színes perzsaszőnyegek és *paprikafüzérek* díszítették a falakat.

Már jóval tizenkettő előtt gyülekezni kezdett az ünnepi közgyűlés közönsége. A terem lassanként megtelt ünneplőruhás városatyákkal és a meghívott vendégekkel, akiknek soraiban megjelent dr. *Gelei József* egyetemi rektor vezetésével a szegedi egyetem nagytanácsa, a helyőrség tisztikarának küldöttsége, a szegedi közintézmények vezetői. Lelkes éljenzés fogadta a terembe lépő *Herczeg Ferencet*, a törvényhatóság örökös tagját, aki autón érkezett meg

Szegedre, hogy részt vegyen a díszközgyűlésen, amely után nyomban visszautazott Budapestre. A közgyűlés tagjai helyükről felállva fogadták dr. *Glattfelder* Gyula megyés püspököt, a város díszpolgárát. A közgyűlés szociáldemokrata tagjai, akik eddig elvi okok miatt semmiféle személyes vonatkozású díszközgyűlésen nem vettek részt, most teljes számban megjelentek.

A középső páholyban foglalt helyet dr. *Szent-Györgyi* Albertné dr. *Pálfy* Józsefné, dr. *Imecs* Györgyné társaságában.

Tizenkét óra után néhány perccel vonult be a közgyűlési terembe dr. vitéz *Imecs* György főispán és dr. *Pálfy* József polgármester vezetésével a város tanácsa. Az elnöki emelvény mögött felálltak a város díszbe öltözött hajdúi, a teremre néma csönd borult, és a karzatról felhangzott a *Magyar Hiszekegy*.

A főispán tartott ezután szépen felépített elnöki megnyitót. Hangsúlyozta, hogy a város törvényhatósága ünneplő lélekkel ült egybe, hogy kifejezze tiszteletét azzal a férfiuval szemben, akire mint nagy fiára jogos büszkeséggel tekint az egész nemzet. Méltatta *Szent-Györgyi* Albert tudományos és emberi érdemeit, és annak a szolgálatnak az értékét, amelyet az országnak tett. Meggyőződése, hogy a Nobel-díjjal kitüntetett magyar tudós dicsősége termékenyítő hatással lesz a magyarság öntudatára.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után dr. *Tóth Béla* polgármesterhelyettes részletes beszéd keretében ismertette a javaslatot, amelynek lényege az, hogy a törvényhatósági bizottság, méltányolva azokat az érdemeket, amelyeket *Szent-Györgyi* Albert a Nobel-díj elnyerésével szerzett, mondja ki, hogy hálája és elismerése jeléül a város díszpolgárává választja.

Zúgó helyeslés mutatta, hogy a javaslatot a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel fogadta el. Ebben a pillanatban megszólalt a városháza harangja, és messze hangzó zengéssel hirdette: *Szent-Györgyi* Albertet díszpolgárává választotta a szegedi parlament. A főispán már enunciólta is az egyhangúlag hozott határozatot, majd *Raskó* Sándort felkérte, hogy a törvényhatóság küldöttsége élén hívja meg a közgyűlési terembe a város új díszpolgárát.

A küldöttség, amelynek tagjai voltak *Back* Bernát, *Dettre* János, *Keller* Mihály, *Szivessy* Lehel és *Tonelli* Sándor, eltávozott a közgyűlési teremből.

Néhány perc múlva fölzúgott ismét a taps. Mindenki felállt helyéről és úgy ünnepelte a terembe lépő tudóst, aki megilletődve állt meg az elnöki emelvény előtt, majd mosolyogva köszönte meg az ünneplést. A taps, az éljenzés hosszú percekig tartott.

A főispán intézett ezután beszédet *Szent-Györgyi* Alberthez. Ezeket mondotta:

– Szeged törvényhatósági bizottsága Méltóságodat egyhangúan díszpolgárává választotta. A város közönségét képviselő bizottság ezzel a csak igen kivételesen gyakorolt ténykedésével kifejezni kívánta háláját Méltóságodnak

az emberiség javát szolgáló világraszóló tudományos felfedezéseiert, amelyekkel az országnak s egyben Szeged városának nagy dicsőséget szerzett, és kifejezni egyúttal azt a tiszteletet és ragaszkodó szeretetet is, amelyet Szeged lakossága Méltóságod nagyrabecsült személye iránt érez. Méltóságodat ebből az örvendetes ünnepi alkalomból erről a helyről tisztelettel és igaz magyar szeretettel üdvözlöm.

A polgármester avatóbeszéde

Ezután a polgármester tartotta meg avatóbeszédét, és átadta a díszpolgári díszes oklevelet.

– A régi municípiumok egyik legszebb és az autonómia teljes épségben megmaradt joga – kezdte nagyhatású beszédét a polgármester –, a tisztelet és bizalom nyilvánításának alkotmányos formák közt, a város közönségének legfőbb képvisellete: a közgyűlés útján való gyakorlása. Akik az autonómiát elméletileg és gyakorlatilag ismerik és tisztában vannak az autonómia nem csak önkormányzati, hanem alkotmányjogi tartalmával is, *aggódva látják annak minden csorbítását, a közigazgatási ügyintézés mind több ágazatának államosítását, a kormányzatnak egyre növekvő beavatkozását.*

Innen van az, hogy magasán értékelve a csorbítatlanul megmaradt autonóm jogokat, amelyek kormányhatósági jóváhagyástól függetlenül gyakorolhatók, *a legnagyobb körütekintéssel, a legalaposabb mérlegelés után szinte szolemnis hangulatban gyakorolja az autonómia.*

– Méltóságod a legmagasabb tudományos kitüntetést nyerte el osztatlanul, és ezzel páratlanul nagy díszet, dicsőséget szerzett önmagának, a Ferenc József Tudományegyetemnek, Szeged városának és az egész magyar nemzetnek. És ha valamikor, úgy most hatványozottan nagy jelentősége van ennek a kitüntetésnek Csonka-Magyarország mai helyzetében, amikor gyűlölködő ellenségeink legszívesebben kiradíroznák a magyart Európa térképéről, és ehelyett minduntalan felszökken a legkülönfélébb nemzetközi stadionok árboacán a magyar testi és szellemi kultúra dicsőségét népek és nemzetek versenyében kimagasló győzelmét hirdető nemzeti trikolor, és vigyázz állásba merevülten idegenek milliói előtt felzúg a Himnusz fenséges akkordja: *Isten, áldd meg a magyart.*

– A trianoni ökölcsapás első kábulatából már magunkhoz térhettünk volna – folytatta. – Ébredjünk nemzeti erőink öntudatára, *az álmodozásból most újból felráz bennünket egy magyar tudós, akiről nem mi, hanem a világ tudósai állapítják meg irigylet nagy értékét, ami a mienk, magyaroké. És vele együtt mienk, magyaroké a tudomány, a művészet és irodalom, a szellemi és testi*

kultúra olimpikonjainak ezeréves nemzeti kultúránkból kitermelődött számos nagy értéke, amely mint az igazgyöngy az ezeréves szenvedésben fogantatott. (Éljenzés.)

– Hát mégha a nemzeti kultúra kincstárában jobban őriztük volna a múltban azokat a magyar értékeket, akik a külföldön kerestek érvényesülést. A múltbeli gazdaságunk megengedhette ezt a tékozlást, de szomorú jelenünk arra kötelez, hogy *ezentúl jobban vigyázzunk értékeinkre, és igyekezzünk azokat a magyar nemzeti kultúra koronájának örök díszeül úgy beforrasztani, hogy azok onnan le ne hulljanak és idegen kapzsiság zsákmányául ne szolgálhasanak.* (Nagy taps.)

– Úgy gondolom, hogy professzor úr magyar szíve és érzése már *kifor-málta erre a megnyugtató elhatározást*, és abban csak megerősíti Méltóságodat a magyar nemzet most Méltóságod felé áradó elismerésének és szeretetének mindenünnen való megnyilatkozása, de tudom azt is, hogy *a magyar föld mágnese, amely Méltóságodat a szegedi földhöz vonzotta, erősebb, mint az arany csillogásának hatása, ami eddig elcsábította a bűvárokodásban elmélyült, cselekvéseiben és eredményeiben grandiózus, de személyében és tiszteletreméltó életmódjában igénytelenül szerény tudóst.* (Taps.)

– Professzor úr megismerte és megértette a magyar földet, itt a szeri pusztá közelségében különösen televény szegedi földet, a lélek és a tudás ekéjével szántotta azt, lelkének sugallatát követve, lehajolt hozzá, *felemelte onnan a szegedi föld különleges, rubintos fényű virágát, a paprikát*, és a paprika felemelte Méltóságodat a tudomány legmagasabb jutalomnak eléréséhez.

– Minden emberségesen gondolkozó ember szemében Méltóságod tudományos kutatásainak külön nagy értéke az, hogy *tudásának erejét nem a gyűlölet, halál és pusztulás, hanem az élet szolgálatába állította, és az emberiség javára érvényesítette, kiérdemelve ezzel a tudomány Nobel-díja mellett a józanság és szeretet Nobel-díját is.* (Éljenzés.)

– Siettünk Méltóságodnak átnyújtani a díszpolgári oklevelet, mert azt akartuk, hogy *Méltóságod a Nobel-díj átvételénél Stockholmban már mint Szeged díszpolgára jelenhessék meg*, és hogy ezen a felemelő ünnepségen Méltóságod maga mellett érezze *Szeged egész közönségének lelki jelenlétét.* (Nagy éljenzés.)

– Nem volna teljes ünnepi megnyilatkozásunk – fejezte be beszédét meghatott figyelemben a polgármester –, ha emlékezésünk szárnya nem rebbenne *a dóm kriptája felé*, ahonnan a város legnagyobb barátjának, gróf Klebelsberg Kunónak szelleme helyeslően int felénk, mintha azt mondaná, hogy *veletek vagyok, veletek örvendezek, hogy Szent-Györgyi Alberttel megajándékozhattalak titeket.*

– Szent-Györgyi Albert professzor úr Szeged doktora és díszpolgára, jelen tudományos életünk *Albertus Magnusa*³⁶, kézszerításon keresztül fogadja Szeged város közönségének szívélyes, marasztaló üdvözlétét.

Szent-Györgyi professzor hitvallása

A lelkes tapsokkal kísért beszéd után dr. Szent-Györgyi Albert átvette a polgármestertől a bőrtokba zárt díszpolgári diplomát, és csendes, megilletődött hangon, néma csendben, de a helyeslés gyakran feldübörgő tapsai közben beszélni kezdett.

– Mély megilletődéssel köszönöm meg ezt az oklevelet –, kezdte elfogódott, a bensőség melegével átítatott egyszerű hangon –, mellyel engem a város szeretete és nagylelkűsége a legmagasabb polcra emelt, melyre a város polgárát emelheti. E díszpolgárság külső jele annak, hogy elértem a legmagasabb kitüntetést, amit elérhet ember: polgártársai szeretetét. (*Taps.*) Eddig azt hittem, hogy a legtöbb, mit ember elérhet: egy tisztas sírhely. De nekem ennél a sors többet juttatott, egy helyet polgártársaim szívében.

– De kétség is tölt el az öröm és a meghiúsultság mellett, mert az én nevem a szegedi díszpolgárok sorában olyan nagy nevek mellé kerül, amelyekkel magát nem mérheti. Megnyugvást abban a gondolatban keresek, hogy ez a kitüntetés nemcsak nekem, az én csekély személyemnek szól, hanem *annak a kultúrmunkának, melynek közkatonája vagyok*, és a közgyűlés a kultúra és tudomány helyét akarta megjelölni a város életében ezzel a díszpolgári oklevéllel.

– De azt a helyet, melyet a város a maga életében a kultúrmunkának szánt, ezt a helyet a város már régen tetteivel jelölte ki. Mikor a világháború megfosztotta vagyonától, fojtó határokkal vette körül, s szinte elvette tőle a lélegzés lehetőségét, akkor *ez a város a legnagyobb megpróbáltatás idején életét és biztonságát nem drótsövényekben kereste, hanem megnyitotta kapuit a tudás, az új igazságok előtt*, akkor ez a város legnagyobb áldozatok árán hajlékot adott az egyetemnek, melyet mások elüldöztek.

Ez a város – Klebelsberg szavát követve – helyét a nap alatt a kultúra békés fegyvereivel akarta kivívni.

---

³⁶ Nagy Albertja. Albertus Magnus (1193–1280), német teológus, filozófus, polihisztor. Szintetikus, enciklopédikus gondolkodóként utókorától a *Doctor Universalis* melléknevet kapta.

– Ez a város idő előtt bizonyosságát adta *hitvallásomnak*, hogy az önvédelem egyetlen biztos fegyvere *a mások iránti jóakarat; hogy jóléthez csakis becsületes, önzetlen munka, építés és összefogás, nem pedig kurjongatás, civakodás és rombolás vezet (Lelkes taps.)*, hogy az egyetlen, ami bennünket elesettségünkben felemelhet, létjogosultságunkat a nagyvilág előtt szegénységünkben is bizonyíthatja, *az a kultúra, a tudás, a tudomány és a művészet*, melyben egyforma szava van kis és nagy nemzeteknek. *Ha e város példáját a nemzetek is követnék, ma az emberiség egy boldogabb jövőnek nézne elébe.*

– Boldog vagyok – folytatta az őszinte érzéstől áttüzesedett hangon –, ha munkám csak kis mértékben is leróhatta *a tudomány és az egyetem háláját e város iránt*, s hogy a véletlen úgy akarta, hogy éppen az én szerény igyekeztem legyen újabb példája annak, hogy *a tudomány ma még elvont eredményei ott állhatnak már holnap a földműves mellett*, megkönnyítve neki verejtékes munkáját, *hogy a szellemi munka éppúgy nélkülözhetetlen téglája egy nemzet épületének, mint a földműves fáradozása; hogy a hazáért dolgozni nem a jel-szavak hangoztatásával, az ellentétek kiélezésével, de a békés, becsületes kezek munkában való összeforrása által lehet.*

– Akik az én érdemeimet oly jó indulattal méltatták, leginkább azt emelték ki, hogy most először történt, hogy igazán magyar ember kapta a Nobel-díjat. Ha nekem kellene a történelekről számot adni, én inkább azt emelném ki, hogy az én emlékezetem óta *először történt, hogy egy város és egy ország oly osztatlanul örült egy még élő fia sikerének.*

Ez az öröm mintha egy pillanatra egy nagy kultúregységgé forrasztotta volna mindazt, aki magyar. S ebben az örömben az én szegedi polgártársaim teljes szívvel osztoztak, nekem megsokszorozva a boldogságot. Ez az öröm *a Nobel-díjat Szeged családi ünnepévé tette*, és a díszpolgári oklevél *külső megpecsételése ennek a mi közösségünknek, mely ezentúl csak szorosabbra fűződhet. (Lelkes taps.)*

Nem tudok érte mást tenni, *mint tovább dolgozom; nem tudok mást tenni, mint az én soha el nem múló hálámat és szeretetemet, fogadjátok ezt cserébe tőlem.*

A megrázó, élményszerű beszéd után ismét percekig zúgott a taps, a közgyűlés közönsége felállva ünnepelte Szeged díszpolgárát, aki meghatva hajolt meg a város parlamentje előtt.

Az ünnepi közgyűlést a főispán zárta be.

– Ünnepi szívvel jöttünk – mondotta –, ünnepi szívvel távozzunk. Megadtuk városunk polgárának azt a legnagyobb mérvű tiszteletet, amit a város adhat. Apponyi Albert, Klebelsberg Kuno, Gömbös Gyula, Glattfelder Gyula mellé Szent-Györgyi Albert nevét is beírtuk a város aranykönyvébe.

És aranybetűkkel vésődik a neve minden szegedi polgár szívébe is. Szolgáljon az ő példája útmutatásul, hogy *a közjóért hittel, kitartással, áldozatkészséggel végzett munka a legnemesebb hála azért az ajándékért, hogy a földön vagyunk*, és nyújtson ösztönzést mindnyájunknak, hogy tehetségünkhöz képest soha meg ne szűnjünk a közért munkálkodni.

Most a *Himnusz* zengett fel a karzaton, és közgyűlés véget ért.

A városatyák, a vendégek odasereglettek Szent-Györgyi Albert köré. Mindenki boldog volt, aki megszoríthatta a kezét.

SZOMBAT, 1937. DECEMBER 11.

A svéd király a Rákóczi-induló hangjai mellett adta át Szent-Györgyi Albertnek az első magyar Nobel-díj aranyérmét

A szegedi egyetem tudós tanárának nemzetközi dicsősége a stockholmi akadémia pénteki ünnepén

(A Délmagyarország munkatársától.)

Pénteken délután öt óra ötvenkét perckor elhalt a zene a rádió hangszórójában. Néhány pillanatilag csak a váltakozó áram monoton, finom zúgása hallatszott, azután megszólalt a szpíker, jelentve, hogy a stúdióból a rádió szalonzenekara játszott részleteket Lehár *Éva* című operettjéből.

– Tizennyolc órakor – mondotta –, tehát nyolc perc múlva, *helyszíni közvetítést adunk Stockholmból, a Nobel-díj átadásáról...* újból csend, amelyet csak az ismert szünetjel szaggat kisebb részekre. Közben még egyszer jelentkezik a szpíker, és közli, hogy a stockholmi ünnepség kissé elhúzódott, ezért a rádió helyszínre küldött munkatársa csak öt perccel a program szerinti idő után kezdi meg tudósítását.

Nemsokára aztán megszólal Svédország fővárosából Knebel Miklós pápai kamarásnak a hangja. Először *a nagy esemény színhelyét* ismerteti. Megtudjuk, hogy a Nobel-díjat a svéd akadémia gyönyörűen földíszített zenetermében adja át *Gusztáv svéd király* a kitüntetett tudósoknak. A hatalmas terem zsúfolásig megtelt. Ott van a tudományos világ számos előkelősége, és ott van a svéd társadalom elitgárdája. Kinn az utcán nagy pelyhekben hull a hó, amely vas-tag takarót borít a házakra és az utcákra. De benn a zeneteremben tavaszt varázsolt a sok dísznövény.

A középben *a svéd király*, és körülötte egész családja. Az ünnepély pontosan öt órakor kezdődött, kezdetét kürtzó jelezte. Először a király foglalta el családjának tagjaival együtt a helyét.

A Nobel-díjjal kitüntetett tudósok csak ezután vonultak be a terembe, hogy a király felállással üdvözölhesse azokat, akik tudományos munkájukkal, nagy jelentőségű eredményeikkel kiérdemelték ezt a tiszteletadást. Azután bevonult a diplomáciai testület. A követek között a Stockholmban annyira népszerű Matuska Péter magyar követ feleségével együtt.

A közönség soraiban ül Szent-Györgyi Albertné leányával. Mosolyogva nézi az urát, aki az öt Nobel-díjas között foglal helyet. Néha visszamosolyog leányára és feleségére...

Az előadó közben a kémiai Nobel-díj nyerteseinek, Karrer és Haworth professzoroknak a munkáját méltatja.

Most kerül sor Szent-Györgyi professzorra. A királynak átadják az oklevelet, az aranyérmét és a borítékot, amely a Nobel-díjról szóló csekket rejt magában. Megszólalnak a harsonák, a király feláll a helyéről, Szent-Györgyi professzor ott áll előtte, és mély meghajlással fogadja a király feléje nyújtott kezét. *Dübörögve zendül fel a tapsorkán.* Szent-Györgyi professzor megilletődve veszi át a kitüntetés szimbólumait. Aztán megkezdődnek az *üdvözlések*. A svéd akadémia előadója üdvözli először a magyar tudóst. Svédül beszél. Rövid beszédében gyakran csendül fel az ismerős szó: „*vitamin-cé*”.

Most a király beszélget néhány pillanatig Szent-Györgyi Alberttel, aki aztán mély meghajlással távozik, és elfoglalja ismét a helyét. A zenekar játszik, közben a rádióriporter ismerteti Szent-Györgyi Albert pályafutását. Az akadémia előadójának a beszédét hallani ezután ismét. Hosszabb, szakszerű előadásban ismerteti a *három tudós eredményeit*, amelyek bizonyos vonatkozásban kapcsolatosak egymással. Különös hangsúllyal emeli ki Szent-Györgyi professzor *felfedezéseit*, amelyek a biológiai szervezetekben végbemenő égési folyamat számos részletét tisztázták, és nyújtottak új utat a további tudományos kutatások számára. Ismét feldübörög a taps, megharsannak a kürtök. Szent-Györgyi Albert arcán mély megilletődöttség látszik. A zenekar pedig rázendít Berlioz *Rákóczi-indulójára*. A magyar motívumok diadalmas akkordjai töltik be a stockholmi akadémia dísztermét. A király érdeklődve hallgatja a muzsikát. A keze önkéntelenül is veri a taktust trónszerű karosszékének támláján.

Odakint pedig szakadatlanul havazik. A svéd fővárost fényzőn borítja el, az utcákat villanygírlandok díszítik. *Stockholm ünnepet* ül. Népszerű királyának harmincéves uralkodó jubileumát együtt ünnepli az 1937-ik évi Nobel-díjak kitüntetettjeivel, akik ezen az estén a *király vendégei* lesznek.

A rádió tudósítója most Szegedről beszél, idézi Ferenc József mondását, hogy *Szeged szebb lesz, mint volt*, aztán megemlékezik a Tisza-parti metropolis nagy jótevőjéről, *Klebelsberg Kunóról*, aki a szegedi dóm kriptájában vigyáz szeretett városára, és akinek a szelleme most együtt ünnepel az egész

magyarsággal, hiszen Szent-Györgyi Albertet ő hívta meg a szegedi egyetemre, és így történhetett, hogy Szeged város díszpolgára vehette át ezen a felejthetetlen ünnepnapon a svéd királytól a gyönyörű aranyérmét. A Rákóczi-induló akkordjai lassan elhalnak. Halk kattanás hallatszik. Stockholmot kikapcsolták. Vége a helyszíni közvetítésnek. Már ismét csak a váltóáram finom monoton zúgása remeg a hangszórókban. Az egész világ tudományos és kulturális életének figyelme közben vette át egy szegedi tudós az első magyar Nobel-díjat.

Szent-Györgyi kutatásának méltatása

Az ünnepség alatt egymás mellett foglalt helyet [Clinton Joseph] Davisson [1881–1958] New York-i egyetemi tanár [a fizikai], [Karrer zürichi] és Haworth birminghami egyetemi tanár, a két kémiai Nobel-díj nyertese, Szent-Györgyi Albert az orvosi Nobel-díj nyertese és Roger Martin du Gard francia író, az irodalmi díj nyertese. [Georg Paget] Thomson [1892–1975] londoni egyetemi tanár [a fizikai díj másik nyertese betegsége miatt nem jelenhetett meg az ünnepségen, helyette az angol követ vette át a díjat. Szent-Györgyi érdemeit Hammarsten svéd egyetemi tanár méltatta, többek között ezeket mondta:

– „A Szent-Györgyi által felállított új tételek teljesen új helyzetet teremtettek a kémiában. Szent-Györgyi elméletei és kísérletei magyarázták meg a katalizációnak eddig teljesen ismeretlen lefolyását. A katalizátorok egyik legfényesebb tulajdonsága, hogy a fényenergiát használják fel saját alakításukra és növelésükre. Legjobban szeretnék kizárólag Szent-Györgyi professzor felfedezéseiről beszélni, de a dolgok megértéséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy az ő kutatásának előzményeit is ismerjük. Ezután Hammarsten egyetemi tanár részletesen ismertette Szent-Györgyi Albert kutatásainak főbb mozzanatait. Hammarsten először svéd, majd rövidebben angol nyelven mondotta el méltató beszédét, amelynek elhangzása után *Szent-Györgyi Albert* felemelkedett helyéről, a király elé ment, és látható megindultsággal vette át a király kezéből a díszes aranyérmét, az oklevelet és a csekket tartalmazó pecsétes borítékot. Amikor a király kezét fogott Szent-Györgyi Alberttel, a közönség viharos tapsal köszöntötte az 1937-ik évi orvosi Nobel-díj nyertesét. A zenepalota előtt óriási tömeg várta sűrű hóesésben a Nobel-díjasok megjelenését, akiket viharos lelkesedéssel köszöntött, amikor kiléptek a kapun.

A díszvacsora

A városháza aranytermében este fél 9 órakor tartották meg az ünnepi lakomát. A vacsorán megjelent a svéd trónörökös és a királyi család sok más tagja.

A diplomáciai testület tagjai közül megjelent Matuska Péter magyar követ feleségével, továbbá az angol, svájci és a francia követ, a norvég ügyvivő, Pettersson magyar főkonzul, a svéd külügy- és közoktatásügyi miniszter. Megjelent a vacsorán Das, Szent-Györgyi tanár volt indus tanítványa is, aki egy évet Szegeden töltött a Dóm téri intézetben, és aki most Stockholmban folytatja tanulmányait. A díszvacsora után tíz órakor a stockholmi diákszövetségek rendeztek estélyt a városháza kék termében, amelyen megjelentek a díszlakoma résztvevői. Szent-Györgyi Albert a kötelező Nobel-előadást szombaton délben tartja meg az orvosi kar patológiai intézetében, az előadás után részt vesz a svéd egyetem rektora által tiszteletére rendezett ebéden.

VASÁRNAP, 1937. DECEMBER 12.

Szent-Györgyi Albert a svéd király estebédjén

Stockholm, december 11. Gusztáv svéd király szombaton este a Nobel-díjjal kitüntetett tudósok tiszteletére ebédet adott, amelyen az ünnepelteken kívül részt vett a királyi család tagjai közül Gusztáv Adolf trónörökös, Károly herceg, a király öccse és felesége, Ingeborg hercegnő, Gusztav Adolf herceg feleségével, Sybill hercegnő, a trónörökös öccse, Vilmos herceg. Részt vettek azonkívül az érdekelt államok: Anglia, Amerika, Svájc, Franciaország és Magyarország követei, továbbá a kormány tagjai és igen sok polgári, katonai és udvari méltóság. Az ebédre mintegy 100 személyiség kapott meghívást. Az asztalnál Matuska Péter magyar követ jobbján Karrer Nobel-díjas tudós felesége, balján Dearing stockholmi amerikai követ ült. Az amerikai követtől balra ült Szent-Györgyi Albert, mellette Vigfors pénzügyminiszter. Szent-Györgyi Albertné mellett az egyik oldalon Maugras Rose francia követ, a másik oldalon Károly herceg, a király öccse ült. Asztalbontás után a király megszólítással tüntette ki a megjelenteket, és hosszasan elbeszélgetett a vendégekkel, akik a legjobb hangulatban a késő esti órákig maradtak együtt.

KEDD, 1937. DECEMBER 14.

Az emberiség békéjéről és a svéd–magyar barátságról beszélt Stockholmban Szent-Györgyi professzor

Stockholm, december 13. A svéd akadémia világraszóló ünnepe és a svéd király lakomája után *Holmgren*, az orvosegyetem rektora, *Szent-Györgyi Albert* tiszteletére ebédet adott, amelyen megjelent *Matuska Péter* követ

is. Vasárnap *Matuska* Péter magyar követ a Grand Hotel címertermében nyolcvanszemélyes estebédet adott. Matuska Péter köszöntötte a Nobel-díjas magyar egyetemi tanárt. *Szent-Györgyi* Albert meghatottan mondott köszönetet az üdvözlésért. Matuska Péter követ és felesége – mondotta – igazán nyolcmillió magyar szeretetreméltóságát és szívélyes vendégszeretetét egyesítik magukban. Amikor idejött, *nagyon félt* – mondotta –, *hogy kudarcot vall a Karolin-intézet tudósai előtt*. Félelme csak akkor szűnt meg, amikor látta, *milyen őszinte szeretettel fogadják*. Emlékeztetett arra, hogy *régi barátja Svédországnak, hiszen már negyedszer látogat el ide*. Részt vett a háborúban, és sok államot bejárta. Mindenütt azt tapasztalta, hogy *az emberek mind szeretik egymást, és segítenek egymáson, ha tudnak*. A háborús pszichózis és a gyűlölködés egyes helyeken csak azért van meg, mert az emberek nem ismerik egymást eléggé, mert mihelyt megismerik, szeretik is egymást. *Szent-Györgyi* professzor végül a svéd–magyar barátságra, a szebb jövőre, az *emberiség békéjére és megértésére* üritette poharát. Pohárköszöntője befejeztével az egybegyűltek lelkesen ünnepelték a Nobel-díjas magyar tudóst. A vacsora végén *Clarence von Rosen* magyarbarát svéd főrend köszöntötte Matuska követet és *Szent-Györgyi* professzort. *Szent-Györgyi* Albert hétfőn *Gusztáv* svéd trónörökösnel kihallgatáson jelent meg, és *Bayer-Krucsay* Dezső főkonzul kérésére átnyújtotta a trónörökösnek az *Archeologia Ungarica* 22. kötetét. A svéd trónörökös, aki élénken érdeklődik a régészeti tudományok iránt, nagy köszönettel fogadta az ajándékot, és felkérte *Szent-Györgyi* tanárt, hogy *Bayer-Krucsay* Dezső főkonzulnak tolmácsolja köszönetét.

SZERDA, 1937. DECEMBER 15.

Szent-Györgyi Albert ünneplése Göteborgban

Göteborg, december 14. *Szent-Györgyi* Albert a göteborgi svéd–magyar társaság meghívására, Matuska Péter magyar követ és felesége, valamint *Petterson* stockholmi magyar főkonzul és felesége társaságában Göteborgba utazott, ahová délután 3 órakor érkeztek meg. Este 7 órakor a Borze dísztermében nagy estély volt. *Björkmann*, a göteborgi orvoskamara elnöke üdvözölte *Szent-Györgyit*. *Szent-Györgyi* Albert ezután humorral és mély kedéllyel teleszótt beszédében méltatta a Nobel-díj jelentőségét, majd a svéd–magyar társaság működéséről szólt. *Szent-Györgyiék* szerdán reggel *Esbjerg* dán kikötővárosba mennek, ahonnan hajón Angliába, majd Tirolba utaznak.

SZOMBAT, 1937. DECEMBER 25.

Szent-Györgyi Albertről dolgozatot írt a IV. elemi

9 éves kisdíákok a Nobel-díjas tudósról és a vitaminról

(A Délmagyarország munkatársától.)

A közelmúlt napok egyikén, a belvárosi elemi fiúiskola IV. a) és IV. b) osztályai-ban magyarórát tartottak. Dolgozatot írtak a kis nebulók, és a két osztály érdemes tanítója: Barabás Jenő és Dózsa Imre egymással megállapodva, elhatározták, hogy Szent-Györgyi Albert professzorról íratnak dolgozatot. Fel is adták a leckét a tanító urak az izgatott növendékeknek – ez volt a megírásra váró dolgozat lényege: (...)

A dolgozatírásnak az szokott a folytatása lenni, hogy a tanító úr a tartalom és a külalak szempontjából osztályozza a dolgozatokat, és ráírja az érdemjegyeket. A belvárosi fiúiskola negyedik osztályos növendékeinek dolgozatát *nem osztályozzák a tanító urak.*

Egészen más, egészen kivételes elbánásban fognak részesülni ezek a dolgozatok. Erről az elbánásról Botond Lajos, a belvárosi községi elemi fiúiskola igazgatója az alábbiakat mondotta:

– A mi iskolánkban a növendékeinkkel rendszerint azt fogalmazzatjuk meg a magyar dolgozatírás keretében, amit a gyermekek átéltek. Az év elején tanultak a növendékek a paprikáról, és közben a C-vitaminról, Szent-Györgyi professzorról is magyarázott nekik a tanítójuk. Most azután, hogy Szent-Györgyi Albert megkapta a Nobel-díjat, elhatároztuk, hogy róla íratunk dolgozatot. Nagy örömmel szolgál, hogy értesült a két negyedik osztály dolgozatairól a professzor, és kifejezte elutazása előtt azt a kívánságát, hogy *a legjobb dolgozatot 20 pengővel kívánja jutalmazni.* Amikor a világhírű tudós visszaérkezik Szegedre, elébe terjesztjük a tanfelügyelőség útján a dolgozatokat, és ő maga választja majd ki közülük azt, amelyik a legérdemesebb a jutalmazásra. Ezekben a napokban a belvárosi elemi fiúiskola negyedik osztályos növendékei körében nagy izgalom uralkodik. Türelmetlenül várják a kis nebulók, amikor hazatér Szegedre Szent-Györgyi Albert, akinek – szerintük – bizonyára az lesz az első dolga, hogy a sok dolgozat közül kiválassza a legeslegjobbát...

Hartmann Mihály

CSÜTÖRTÖK, 1937. DECEMBER 25.

Miskolc köszönti Szent-Györgyi Albertet

Miskolc, december 22. Miskolc törvényhatósági bizottsága szerda délután Halмай Tibor polgármester elnöklésével ülést tartott. A napirend előtt

a polgármester megemlékezett arról a világsikerről, amely a magyarságot Szent-Györgyi Albert dr.-nak a Nobel-díjjal való kitüntetésével érte.

– Dr. Szent-Györgyi Albert nemes alakja Miskolc város előtt nem ismeretlen – mondotta –, mert 1915-ben a világhírű tudós innen indult el a harctérre, mint az itt állomásozó 65. gyalogezred önkéntese.³⁷ A polgármester indítványára a törvényhatósági bizottság egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy Szent-Györgyi Albertet Miskolc város közönsége nevében meleg szeretettel táviratilag üdvözli...

KEDD, 1938. JANUÁR 4.

Szent-Györgyi professzor Svájcban pihen, és január végén tér vissza Szegedre

„Örökké felejthetetlen, álomszerűen szép napok voltak a stockholmi Nobel-ünnepségek”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Egy hónapja van távol Szegedtől dr. Szent-Györgyi Albert professzor, aki december tizedikén vette át Stockholmban világraszóló ünnepségek fényében a Nobel-díjat. A stockholmi ünnepségek után a professzor Svájcba utazott családjával, és ott tölti a szabadságát. Szent-Györgyi professzor most, az újév alkalmából hosszabb beszámolót írt Demény Károlyéknak, felesége szüleinek. Demény Károly ny. államtitkár Budapesten, az első kerületben, a Napos út 3. szám alatt lakik. Ha Szent-Györgyiék Pestre mennek, itt szoktak megszállni, ide várják őket január közepére is. Demény Károlyné érdekes dolgokat mondott el a professzor külföldi útjával kapcsolatban a Délmagyarország munkatársának: – Éppen most kaptunk levelet a vejemtől, mondotta Demény Károlyné. Svájcban vannak, Beaufort városkában, a Montblanc tövében, és kitűnően telnek a napjaik. Ezt írják többek között: „Ideálisan lehet itt pihenni, már nagyon is ránk fért ez a pihenés. Egész nap *síelünk*, kitűnő az idő, és gyönyörű a hó. Egyes helyeken másfél méteres a hóréteg, nap nap után hatalmas területeket kalandozunk be. A hideg még tűrhető, mostanában 15 fokos hidegek vannak errefelé, de el vagyunk készülve sokkal szigorúbb hidegre is.” Arról írnak még a professzorék a levélben, hogy még most is a stockholmi szép napok hatása alatt vannak – *örökké felejthetetlen, gyönyörű, álomszerű napok voltak ezek* –, írták. Nem lehet leírni azt a pompát, amely ott körülvett bennünket. Majd ha hazatérünk, sokat beszélünk még mindenről.

---

³⁷ Az elnevezés megtévesztő, mert nem önként jelentkezőről van szó. A tartalékos tiszt-képzésben résztvevőket, a későbbi karpaszományosokat hívták akkor így.

Megemlíti levelében Szent-Györgyi professzor, hogy *január közepéig maradnak Svájcban*, onnan Bécsen át térnek vissza Budapestre, és előreláthatólag *január harmadik hetében érkeznek vissza Szegedre*. Szent-Györgyiék leánya szintén Svájcban tölti a telet, illetőleg az egyetemi szünidőt, de most nincs a szüleivel, hanem egy másik társasággal Oberbourgban tartózkodik. Az a professzor terve, hogy *Párizsig elkíséri leányát*, ha visszautazik Cambridge-be, és onnan jönnek haza. Szegeden már megkezdődtek az előkészületek Szent-Györgyi professzor ünnepestélyes fogadtatására. Közvetlen hazaérkezése után kerül sor arra, hogy az *egyetem díszdoktorává* avatja, és ekkor leplezik majd le a *Szent-Györgyi emléktáblát* az egyetem orvosi karán. Még elutazása előtt felkérte a professzort az Egyetemet és Főiskolát Végzett Nők Egyesületének szegedi csoportja, hogy tartson előadást új kutatásairól. Szent-Györgyi professzor megígérte, hogy hazaérkezése után megtartja az előadást az Egyetemet Végzett Nők Egyesületében.

KEDD, 1938. JANUÁR 11.

A színházi iroda hírei

Díszelőadás dr. Szent-Györgyi Albert tiszteletére. Holnap este a „Mignon” dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas professzor tiszteletére díszelőadásban kerül színre. A világhírű magyar tudós hazaérkezett svédországi és svájci útjáról, a szerda esti díszelőadás lesz az első alkalom, hogy Szeged közönsége ünnepségekben részesítse a világhírű professzort. A „Mignon” főszerepeit Anday Piroska, Szabó Ilonka, Farkas Sándor és dr. Szedő Miklós éneklék.

CSÜTÖRTÖK, 1938. JANUÁR 13.

Mignon

Anday Piroska, Szabó Ilonka, Szedő Miklós és Farkas Sándor vendégszereplésével

Díszes, ünnepi, valóságos díszelőadás volt szerdán este a színházban.³⁸ Szeged egy ünnepi operaelőadás keretében hódolt a stockholmi dicsőséges napok után munkahelyére visszatért Szent-Györgyi Albert professzor, a békés és teremtő szellemi munka nagy emberi hőse előtt, és a színház erre az alkalomra díszes

---

³⁸ Sziklai Jenő színikazgató október végén az elsők közt gratulált Szent-Györgyiének (l. Sándor János: A szegedi színjátszás krónikája. Szeged, 2003. 477.). A *Mignont* ő rendezte.

szereposztásban felelevenítette a „Mignon”-t. Hosszú évek óta nem hallottuk a szegedi színpadon Thomas³⁹ operáját, a nagy francia romantika korszakának ezt a hetvenéves dalművét, és valahogy ez az alkotás is példázza azt a gondolatot, amelynek jegyében – a szellemi együttműködés, a megértés, a gyűlölet nélkül való emberi szolidaritás eszméiben – Szent-Györgyi Albert dolgozik. Ez a szellem és ez a korszak volt az, amelyben a francia Thomas és a francia Gounod művészete állította az operaszínpadra mindörökre szóló megértéssel a német szellemiség leghatalmasabb alakjának, Goethének költészetét: a német „Wilhelm Meister”-t és a német „Faust”-ot. A drámaiságában is érzelmes, régóta kedvelt opera annyi éves szünet után most sem tévesztette el hatását. (...)

Az előadás előtt Sziklai igazgató köszöntötte a függöny előtt néhány szóval az egyik feldíszített földszinti páholyban helyet foglaló Szent-Györgyi profeszszort, akit a telt ház sokáig, az őszinte érzések forró bensőségével ünnepelet.

CSÜTÖRTÖK, 1938. JANUÁR 13.

Elkészült az egyetem Szent-Györgyi emlékplakettje

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem orvostudományi kara, amikor megérkezett a híre annak, hogy dr. Szent-Györgyi Albert professzor kapta meg az idei orvosi Nobel-díjat – mint ismeretes –, elhatározta, hogy az orvostudományok díszdoktorává avatja a világhírű professzort, ugyanakkor elhatározta azt is, hogy a Nobel-díjas professzor emlékét művészi plaketten örökíti meg. A kar határozatát az egyetemi tanács azonnal felterjesztette a kultuszminisztériumhoz, miután az egyetem valakit csak az államfő hozzájárulásával avathat tiszteletbeli doktorrá. Az egyetemen arra számítanak, hogy a kormányzói engedély január végén, legkésőbb február elején megérkezik Szegedre, és akkor megtartják az egyetem díszülését, amelyen ünnepléses formák között díszdoktorrá avatják dr. Szent-Györgyi Albertet. Ugyanakkor avatják fel az emlékplakettet, amelyet a kar megbízásából Szentgyörgyi István, a Corvin-koszorús szobrász, a budapesti Horthy Miklós-hídnál felállított tengerészemlékmű alkotója készített, mégpedig a szép ügy iránti lelkesedésből, teljesen díjtalanul. A plakett most készült el, és már le is szállították Szegedre. Az életnagyságú bronzplakettet, amelyen a művész a Nobel-díjas professzor nagyszerűen sikerült arcmását mintázta meg, az orvosi kar tanácstermének falán helyezik el. A plakett felírása mindössze a következő: *Nagyrápolti Szent-Györgyi*

---

³⁹ A Mignon zeneszerzője Ambroise Thomas, szövegét Goethe: Wilhelm Meister tanulóévei című műve nyomán Jules Barbier és Michel Carré írta.

Albert. Szeged 1937. Az orvosi kar az állami pénzverdében megrendelte a plakett bronzba öntött kicsinyített mását, mivel a közönség köréből többen azzal a kívánsággal fordultak az egyetemhez, hogy szeretnének másolatot szerezni a művészi plaketteről. A kis bronzplakettek hamarosan elkészülnek.

PÉNTEK, 1938. JANUÁR 21.

Napi hírek

Előadások – Az Egyemet és Főiskolát Végzett Nők Egyesületének szegedi csoportja felkérte dr. Szent-Györgyi Albert professzort, hogy a Nobel-díj átvétele alkalmából szerzett benyomásairól előadás keretében számoljon be. A kiváló tudós pénteken este 6 órakor tartja meg előadását a Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti karának auditorium maximumában „A Nobel-díj kiosztása” címen. Ez lesz az első alkalom, hogy a Svédországból hazatért világhírű professzor személyesen szól Szeged közönségéhez. Az előadás során a szegedi közönség megtekintheti a Nobel-díj oklevelét, és azt az aranyérmet, amit a svéd király nyújtott át Szent-Györgyi professzornak.

SZOMBAT, 1938. JANUÁR 22.

„Erős a hitem, hogy az emberi jóság és a béke végül mégis győzedelmeskedik a pusztítás és a gyűlölet fölött”

Szent-Györgyi professzor nagyhatású előadása a Nobel-díjas ünnepegekről – „Stockholmban mindannyian a világbékéről és az emberi szolidaritásról beszéltünk, erre volna ma a legnagyobb szükség a földön...”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Péntek délután zsúfolásig megtelt az egyetem bölcsészeti intézetének nagy előadóterme. Dr. Szent-Györgyi Albert professzor tartott előadást az Egyemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesülete szegedi csoportjának felkérésére. Amióta Szent-Györgyi professzor Stockholmból hazaérkezett, ez volt az első alkalom, hogy megjelent a szegedi közönség előtt. A Nobel-díj kiosztásáról tartott, egyetemi meglátásokkal átszőtt rendkívül érdekes előadást, mintegy 6–700 főnyi hallgatóság előtt. Percekig tartó taps köszöntötte Szent-Györgyit, amikor elfoglalta helyét. A tudóst meleg szavakkal dr. Schmidt Henrikné, az egyesület elnöknője üdvözölte. Szent-Györgyi professzor azzal kezdte előadását, hogy amikor Szeged felé utazott, érezte, hogy hazajön. Újat nem tud mondani,

mert mindent elmondtak, megírtak már róla. Azt is megírták, hogyan adták át a Nobel-díjat. – Azt mondom most el, hogyan kap az ember Nobel-díjat – folytatta, és arról beszélt, hogy 1933-ban járt Stockholmban, és már akkor szó volt róla, hogy megkapja a kémiai Nobel-díjat. De erről akkor lemaradtam – jegyezte meg Szent-Györgyi derűtséget keltve. – Egyszer megjelentek a hírek a svéd lapokban is, hogy Szent-Györgyi a Nobel-díj jelöltje. Elküldték a lapot nekem is, a cikk mellett nagy fénykép volt. Csak az volt a baj, hogy a fénykép nem engem ábrázolt. Egy csinos, fiatal férfiarc mosolygott le a képről: nem én voltam... Azzal folytatta előadását, hogy tavaly októberben már félhivatalosan arról értesítették, hogy megkapja a Nobel-díjat.

Azon a napon, amikor megtörtént a döntés, izgatottan várta a telefon-értesítést. – Este fél 8 órakor csengett a telefon – mondotta a tudós. Nagyon izgatott voltam, mikor levettem a kagylót. Nem Stockholm jelentkezett, hanem az anyósom. Ez már nem volt jó jel. De ezúttal jó hírt közölt az anyósom: gratulált a Nobel-díjhoz. Azt hittem, hogy tréfál, de nem. Utána egy barátom hívott fel Stockholmból, és ő is gratulált... Ez már más, kezdtem igazán örülni. Par órával később már Hóman miniszter gratulált, ekkor már biztos voltam a Nobel-díjban, egy miniszter mégsem tréfál ilyen dologban... – Sok gond is jár a Nobel-díjjal – folytatta ezután. Most híres ember lettem. Eddig beszélhettem, amit akartam, összevissza gagyoghattam, nem volt baj. Most már nagyon-nagyon meg kell gondolnom, hogy mit beszélek.

Magyar Nobel-díjas tudósnak még nehezebb a helyzete.

– Az angol díjnyertes tudós mondhat akármit, az angol nemzet az marad, aki volt: nagy és hatalmas. De reánk, magyarokra, most felfigyelt a tudományos világ, vigyázni kell minden szavunkra. Arról beszélt azután a tudós, hogy sehol másutt nem volna ilyen nagy jelentősége a Nobel-díjnak, mint Svédországban. Ehhez kellett a nagy Nobel Alfred, egy nagy nemzet és a nagy, önfeláldozó emberi közösség érzése. Svédországban tudnak vigyázni a Nobel- pénzre – folytatta Szent-Györgyi. Ott nem sikkaszthatják el, nem kallódhat el, és még adóba sem foglalják le. A Nobel-díjjal kapcsolatban nem ismerik ott az adót, a díj kivitelénél sem számítottak fel adót. Arról beszélt ezután, hogy mi adja a Nobel-díj nagy tekintélyét. Hosszú hónapokig tartó tanácskozás előzi meg a Karolina intézet döntését, amelynek helytállóságában sohasem kételkedik a tudományos világ.

A Nobel-díj átadása is fényes ünnepség között zajlik le. A díj díszét adja az is, hogy az átadási ünnepségen megjelenik a király. A 80 éves svéd király nemcsak király, hanem őszinte, igaz ember is – jegyezte meg a tudós –, aki ezután a legfőbb mozzanatról: *a díjkiosztásáról* beszélt. – Már az állomáson kezdődik a cere-

mónia – mondotta. A svéd külügyminiszter képviselője fogadja, és a szállóban megkapja az utasításokat. Mindent a legapróbb részletekig, és minden jelölt mellé beosztanak egy úgynevezett vőfélyt. A díszteremben a svéd nemzet díszé-java, élén az ősz királlyal. Ilyenkor az embert borzasztó meghatottság érzése fogja el. Engem is elfogott az érzés: ebben a csúnya világban van egy sarok, ahol az emberi szeretet maradéktalanul érvényesül. Beszélt ezután Szent-Györgyi a kiosztásról. Amikor átadták a díjat, a Rákóczi-indulót játszotta a zenekar. Azért volt ez, mert kerülni akarják még ennél az aktusnál is a nemzetiségi szempontokat. Senkinek nem játszik a nemzeti himnusz, hanem valamilyen sajátos dalt, amely az országára emlékezteti. Kedves figyelem volt, hogy a Rákóczi-indulót játszották a magyar díjnál. – A kiosztásnál a diplomával és az aranyéremmel együtt a király átadja a Nobel-díjasoknak a díjat is – folytatta a tudós. Nem a pénzt adják át, hanem egy csekket, amelyet másnap lehet beváltani. Az ünnepegről az ünnepeltek elmennek táncolni, és könnyen megtörténhetik, hogy tánc közben elvesztenék a nagy pénzt, ha azt a zsebükben tartanák... Bankett is következett, amelyen nagy beszédek hangzottak el. Megrázó dolog volt, hogy mi, Nobel-díjasok, anélkül, hogy összebeszéltünk volna, mindannyian a világbékéről és az emberi közösségről beszéltünk. Úgy látszik, mindannyian éreztük, hogy erre volna a legnagyobb szükség ma a földön. Másnap a Nobel-díjas tudósunk előadást kellett tartania azokról a kutatásairól, amelyért a kitüntetést kapta. Szent-Györgyi előadásán olyan sokan vettek részt, hogy a folyosók is megteltek érdeklődőkkel. A királyi bankettéről beszélt még Szent-Györgyi, és elmondotta, hogy milyen közvetlen volt a királyi család. – A bankett végén a ruhatárba mentünk kabátunkért – beszélt Szent-Györgyi. Már indulófélben voltunk, amikor egy hátsó ajtón egyszerre csak megjelent a svéd trónörökös, és aziránt érdeklődött, hogy rendben van-e minden, megkaptuk-e a kabátunkat, kalucsninkat? Hát ezt a közvetlenséget nem lehet elfelejteni... A Luca-ünnepegről beszélt most Szent-Györgyi professzor. Az ünnepege királynőjét ő koronázta meg. – A leggyönyörűbb svéd leányt választottam – mondta.

SZERDA, 1938. JANUÁR 26.

A szabadtéri játékok karmesterafférja

Szent-Györgyi professzor vezetésével kedden küldöttség járt a polgármesternél

(A Délmagyarország munkatársától.)

Megírta a Délmagyarország, hogy Fricsay Ferenc, a szegedi katonazenekar karnagya néhány nappal ezelőtt levelet intézett dr. Pálfy József polgármesterhez,

és bejelentette, hogy visszavonul a város zeneéletének szolgálatától, lemond a Filharmonikus Egyesületnél és a Városi Énekkarnál betöltött karnagyi tiszt­ségéről is. A fiatal karnagyot – amint ez köztudomású – az készítette elhatározására, hogy a szabadtéri bizottság az idei Dóm téri játékok műsorában semmiféle szerepet nem szánt neki. Fricsay lemondása feltűnést keltett, és kedden délben dr. Szent-Györgyi Albert professzor vezetésével küldöttség jelent meg dr. Pálffy József polgármesternél. A küldöttség tagjai a Filharmonikusok Egyesülete választmányának tagjai közül kerültek ki. Dr. Szent-Györgyi Albert azzal kezdte beszédét, hogy a küldöttség a polgármestert mint a város első polgárát, mint a Filharmonikus Egyesület elnökét és mint ismert zenebarátot kereste fel. Hangsúlyozta, hogy Szegednek nagy kulturális érdekei fűződnek a fiatal tehetségek lelkesítéséhez, támogatásához, mert a fiatal tehetségek munkája nélkül nemigen tudna semmilyen téren sem zöldágra vergődni ez a város. Csak a legnagyobb elismerés hangján lehet megemlékezni azokról a szép eredményekről, amelyeket a fiatal Fricsay Ferenc ért el néhány év alatt a szegedi zeneélet szolgálatában. Mégis az utóbbi időkben olyan momentumok merültek fel, olyan mellőzések érték, amelyek alkalmasak arra, hogy elkedvetlenítsék, de azzal a veszéllyel is járnak, hogy megbénítják Szeged zeneéletét, miután a szegedi zenészek egy emberként állnak karmesterük mellett. Ennek a sérelemnek az a lényege, hogy a város a szabadtéri játékok idei műsorára tűzött Hány János című daljáték dirigensi tiszt­ségét egy olyan fiatal karmesterre kívánja bízni, aki semmivel sem különb, nevesebb muzsikus Fricsaynál, akinek a szerepeltetését tehát elfogadható magyarázattal nem lehet megindokolni.⁴⁰ Senkinek, Fricsaynak sem lehetne kifogása az ellen, ha a *Hány János* vezényletét egy nemzetközi viszonylatban is nagynevű dirigensre bízna a város. – Szeged zenekedvelő közönsége azzal a kéréssel fordul a város polgármesteréhez – folytatta Szent-Györgyi professzor –, úgy is, mint a Filharmonikus Egyesület elnökéhez, hogy gondoskodjék arról, hogy a *Hány Jánost* Fricsay vezényelje, vagy pedig nyújtson olyan anyagi rekompenzációt a Filharmonikus Egyesületnek, amelyet Fricsay is, az egyesület is erkölcsi elégtételként elfogadhat. A polgármester válaszában kijelentette, hogy a legteljesebb megértéssel kezeli, és mindent el fog követni, hogy megoldhassa ezt a kérdést. Nagyon örül annak, hogy Szent-Györgyi vezetésével megjelent küldöttség olyan erkölcsi súlyt képvisel, amelyre biztosan támaszkodhat a kérdés elintézése alkalmával. Tisztában van azzal, hogy a felmerült kérdés nem Fricsay személyes ügye, hanem a város zenekultúrájának az ügye. De ettől

⁴⁰ Rubányi Vilmos (1905–1972) volt ekkor az Operaház karmestere, 1954–57 közt a Szegedi Nemzeti Színházé, 1958–71 közt a debreceni Csokonai Színház zeneigazgatója.

teljesen függetlenül Fricsayt személyileg is, de mint művészt is igen nagyra becsüli. Mindezek a szempontok készítetik arra, hogy minden erejével igyekezék a legmegfelelőbb megoldás megteremtésére. A küldöttség nevében Szent-Györgyi professzor köszönte meg a polgármester ígérését.

PÉNTEK, 1938. JANUÁR 28.

A szabadtéri karmesteraffér

A budapesti Operaház tagjai elégtételt kérnek Rubányi Vilmosnak

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szabadtéri játékok ismeretes karmesterafférja egyre szélesebb hullámokat ver. Legutóbb – mint ismeretes – dr. Szent-Györgyi Albert professzor vezetésével a Szegedi Filharmonikusok Egyesületének választmánya küldöttségileg kereste föl dr. Pálffy József polgármestert. A küldöttség élén a Nobel-díjas professzor azt mondotta beszédében, hogy a szabadtéri játékok rendezőbizottsága részéről mellőzés érte a filharmonikusok karnagyát, Fricsay Ferencet, és kérte a polgármestert, hogy változtassa meg a határozatot, és bízza meg Fricsayt a műsorra tűzött *Háry János* dirigálásával, vagy pedig adjon olyan anyagi támogatást a filharmonikusoknak, amit Fricsay is elfogadhat erkölcsi elégtételül. Hangsúlyozta Szent-Györgyi, hogy nem merült volna fel kifogás, ha olyan karmestert szerződtenének, akinek a neve nemzetközi viszonylatban is fokozná a szegedi játékok vonzó erejét, de Rubányi Vilmost ilyennek nem tekinthetik. Az egyik budapesti napilap csütörtöki számában hosszabb cikkben foglalkozott a szegedi karmesterafférral, és az előzmények ismertetése után többek között ezeket írta: – Szent-Györgyinek ez a felszólalása igen nagy megütközést keltett az Operaházban, ahol rendkívül nagyra becsülik Rubányi Vilmos karmester valóban értékes képességeit. Nem tudják megérteni, hogy ezt a kitűnő karmestert, aki mindenkor mintaképe volt a korrektségnek, és soha mással, mint a művészetével nem törődött, miért éri Szent-Györgyi Albert professzor részéről támadás. Kijelentették az operaházi tagok, hogyha Rubányi Vilmos nem kap elégtételt, és nem ő fogja vezényelni a *Háry János* előadását, nem működnek közre a szegedi előadásokon. Ebben mindenki igazat is ad nekik. Ez a legkevesebb, amit pályatársukért, a nagytehetségű fiatal karmesterért megtehetnek. De gyakorlati szempontból is teljes naivitás az, amit a szegediek kívánnak. Egy nehéz műnek az előadását egy vagy két futólagos próba után nem lehet olyan karmesterre bízni, aki nem ismeri az együttest, és sohasem vezényelte még ezt a művet. Csakis olyan dirigens

mellett tudják képességeiket teljes mértékben kifejtteni a művészek, akiknek vezetéséhez hozzászoktak. Színházi és főleg zenei körökben nagy érdeklődéssel várják a bonyodalom további fejleményeit.

CSÜTÖRTÖK, 1938. MÁRCIUS 17.

A paprika a rádióban

Szerdán délután helyszíni közvetítés készült a paprikakísérleti állomásról

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szerdán délután a rádió érdekes közvetítést vett fel viaszlemezre az újszegedi vegykísérleti és paprikakísérleti állomásról „Néhány szó a vitamindús magyar paprikáról” cím alatt. A közvetítést Budinszky Sándor, a rádió helyszíni közvetítési osztályának vezetője tartotta, és rendkívül érdekes, színes riportban számolt be a paprikakísérleti állomás működéséről és magáról a paprikáról. A felvétel délután fél öt órakor Szanyi [István] fővegyszer irodájából kezdődött. Budinszky Sándor a mikrofon előtt rövid bevezetőt tartott, azzal kezdte, hogy ismét Szegedről közvetít, ezúttal a világhírű paprika a közvetítés tárgya, az a paprika, amely világhírt szerzett Szegednek. Megemlékezett Szent-Györgyi professzorról, és közölte, a professor megígérte, hogy maga is interjút ad a közvetítés során. Ugyanakkor ijedten konstataálta, hogy a professor még nem érkezett meg. A következő pillanatban aztán jelentette, hogy az ablakon kitekintve, megpillantotta a világhírű Nobel-díjas professzort, aki kocsjából kilépve, szinte rohan fel a lépcsőkön. A következő percben már a mikrofon előtt állott Szent-Györgyi professor, és első szava, amelyet a hallgatóság a mikrofonon keresztül hallhat, a következő volt: – Kérem, szabad a mikrofon előtt pipázni? Budinszky Sándor nevetve nyugtatta meg a professzort, hogy a pipázás egyáltalán nem árt a mikrofonnak. Ezután kezdetét vette az interjú, amelynek során a professor lelkes szavakkal dicsérte a paprikakísérleti állomást, amely őt kísérleteiben hathatósan támogatta. Az interjú végén Budinszky Sándor megkérdezte a professzort, hogy foglalkozik-e továbbra is a paprikával? – Hogyne – felelte Szent-Györgyi –, a paprika olyan növény, amely szinte kiismerhetetlen és kimeríthetetlen. Szent-Györgyi Albert mikrofonoséta következett ezután, amelynek keretében Budinszky színes szavakkal ecsetelte az intézet működését. Elvezette a hallgatóságot a laboratóriumokba, ahol éppen Benedek László vegyszer górcsővön keresztül vizsgálta a paprikát; bemutatta az egyéb munkatermeket is. Az érdekes közvetítés során történt, hogy belépett a terembe egy paprikakikészítő, aki amiatt panaszkodott,

hogy paprikáját a malomban leminősítették, ami ellen tiltakozik. A kikészítőt nyomban a mikrofon előtt megnyugtatták, majd paprikáját hirtelen megvizsgálták, és közölték vele, hogy a minősítés bizony helyes volt. A közvetítés végén Szanyi fővegyész beszélt a paprika múltjáról, és ezzel, Budinszky Sándor záró szavai után a közvetítés véget ért. A közvetítést viaszlemezre vették fel, és szombaton délután adják le a hallgatók számára. Értesülésünk szerint a szegedi közvetítést Amerika számára is kisugározzák.

PÉNTEK, 1938. MÁRCIUS 18.

Szent-Györgyi Albert díszdoktorrá avatása

Budapest, március 17. A kormányzó a vallás, és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen dr. Szent-Györgyi Albertet kimagasló érdemei elismeréséül a bölcsészettudományok tiszteletbeli doktorává avassa, és részére a tiszteletbeli doktori oklevelet kiszolgáltassa.

Szent-Györgyi professzor előadásai a liege-i egyetemen. Szent-Györgyi Albertet, a szegedi egyetem Nobel-díjas professzorát a belga liege-i egyetem meghívta a „Franchi” tanszékre. Szent-Györgyi Albert a meghívást elfogadta, és ez év őszén néhány hónapot fog tölteni Belgiumban, mint a „Franchi” tanszék tanára. Erre a tanszékre a belga egyetemek kiváló külföldi fizikusokat és kémikusokat szoktak meghívni. Szent-Györgyi professzor a különböző belga egyetemeken fog francia és holland nyelven előadásokat tartani. A párizsi Francia Biochemiai Társaság arról értesítette Szent-Györgyit, hogy ezévi ülését kivételesen Liege-ben fogja megtartani, hogy ott a Nobel-díjas tudós elnöklete alatt tanácskozassék.

CSÜTÖRTÖK, 1938. ÁPRILIS 7.

Csütörtökön délben avatja a szegedi egyetem díszdoktorrá a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albertet

Szerdán este lampionos szerenádott adott az Egyetemi Énekkar

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi Ferenc József Tudományegyetem csütörtökön avatja a matematikai és természettani tudományok *honoris causa* doktorává dr. Szent-Györgyi Albertet, az egyetem Nobel-díjjal kitüntetett tudós professzorát. Az avatás ünnepélyes keretek között, az egyetem díszközgyűlésén történik meg.

Az ünnepély fél 12-kor kezdődik az egyetem aulájában. A díszközgyűlést dr. *Gelei* József rektor nyitja meg, majd dr. *Fröhlich* Pál professzor, a matematikai és természettudományi kar dékánja ismerteti az előzményeket és azokat az okokat, amelyek a tudománykart arra készítették, hogy előterjesztést tegyen a Nobel-díjas professzor díszdoktorsággal való kitüntetésére. Ezután Szent-Györgyi professzor leteszi az előírt fogadalmat, utána az egyetemi tanács doktorra fogadja Szent-Györgyit, akihez a rektor intéz üdvözlő beszédet. Végül dr. *Szent-Györgyi* Albert megköszöni az egyetemtől kapott kitüntetést. Az ünnepi díszközgyűlés előtt és után a Lengyelországba készülő Egyetemi Énekkar énekl el a Hiszekegyet és a Himnuszt.

Szent-Györgyi Albert ünneplése már szerdán este megkezdődött. Az esti gyorssal Szegedre érkezett a kormány képviselőjében dr. *Szily* Kálmán államtitkár, a kultuszminisztérium egyetemi osztályfőnöke, aki dr. *Glattfelder* Gyula megyés püspöknél szállt meg. A megyés püspök Szent-Györgyi Albert és Szily államtitkár tiszteletére este szűk körű vacsorát adott a püspöki palotában. Kilenc óra után néhány perccel felvonult a püspöki palota Gizella* téri homlokzata elé az Egyetemi Énekkar Kertész Lajos karnagy vezényletével, és *lampionos szerenád*ot adott Szent-Györgyi Albert tiszteletére. A Nobel-díjas professzor a megyés püspök és a kultuszállamtitkár társaságában megjelent a püspöki palota erkélyén és onnan intett köszönetet a szerenádért az Egyetemi Énekkarnak, amelynek tagjai és velük együtt a Gizella téren egybegyűlt nagyszámú közönség lelkesen megéljenezte Szent-Györgyi Albertet.

PÉNTEK, 1938. ÁPRILIS 8.

Szent-Györgyi Albert: a szegedi egyetem díszdoktora **Nagyszabású beszédek a szegedi egyetem felejthetetlen ünnepén**

„Az emberiség jobb jövőjéért békésen egymás mellett kell élnünk, és nem az a lényeg, hogy a magunk nemzetiségét vagy pártját helyezzük mindenki más fölé, hanem az, hogy a tudást helyezzük a tudatlanság fölé, a szeretetet a gyűlölet, az építést a rombolás fölé!”

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem csütörtökön délben avatta a bölcsészstudományok díszdoktorává az *alma mater* büszkeségét, a Nobel-díjas dr. *Szent-Györgyi* Albert professzort.

---

* Ma Aradi vértanúk tere.

A díszdoktoravató gyűlés fényes külsőségek között folyt le a lobogódíszbe vont központi épületben. Egymás után érkeztek a meghívottak, az egyetemek, a tudományos intézetek és a hatóságok képviselői, valamint a közönség szái.

Az egyetem aulájában az egyetemi tanács emelvényén leleplezésre várt az a művészi bronzplakett, amelyet az orvoskar professzorai készítették a Nobel-díjas professzorról. Az emelvényen szemben, az első széksor közepén foglalt helyet dr. Glattfelder Gyula megyés püspök, mellette dr. Szily Kálmán államtitkár a kultuskormány képviselőjében. Mellettük, jobbról és balról dr. Pálfy József polgármester, dr. vitéz Imecs György főispán, dr. Konczwald Endre táblaelnök, dr. Csikesz Sándor, a debreceni egyetem rektora, dr. Belák Sándor, a budapesti egyetem orvoskari dékánja, dr. Imre Sándor, a műegyetem képviselőjében, dr. Berde Károly, a pécsi egyetem professzora, dr. Zombory Jenő főügyész, dr. Löw Immanuel főrabbi, felsőházi tag, dr. Buócz Béla rendőrfőkapitány-helyettes, dr. Mansfeld Béla, a pécsi egyetem orvoskarának dékánja, dr. Joó Gyula dékán és dr. Rátz Béla professzor, a kecskeméti jogakadémia képviselőjében, dr. Bruckner Győző, a tanárképző főiskola képviselőjében. Bakó László református lelkész, dr. Paraszky Gyula járásbírósi elnök, Szepessy Aladár pénzügyigazgató, Szüts Ferenc postafőigazgató, Tóth Tibor MÁV üzletigazgató, Koltay Alajos tanügyi főtanácsos, dr. Endrey Béla hódmezővásárhelyi polgármester, dr. Beretzk Pál vásárhelyi polgármester-helyettes és még számosan. Mögöttük zsúfolásig megteltek a széksorok, a terem hátsó részében az egyetemi ifjúság helyezkedett el.

A díszülés

Fél tizenkettő óra után vonult be az aulába dr. Gelei József rektor vezetésével az egyetem tanácsa, és megjelent a professzorok között dr. Szent-Györgyi Albert, aki frakkot öltött erre az alkalomra, és az emelvény előtt elhelyezett karosszékekben foglalt helyet. Néhány másodperc múlva felhangzott a Hiszek-egy az Egyetemi Énekkar előadásában, majd megkezdődött a díszközgyűlés. A rektor néhány szóval üdvözölte a megjelenteket, majd dr. Fröhlich Pál dékán részletesen ismertette az előzményeket. Elmondotta, hogy a matematikai és természettudományi kar *egyhangú határozattal* foglalt állást Szent-Györgyi díszdoktorsága mellett. – Szinte fölösleges megindokolni a kar elhatározását – mondotta a dékán –, hiszen Szent-Györgyi Albert személyében először ért magyar tudóst a Nobel-díj kitüntetése. Szent-Györgyi tudományos kutatásai nemcsak elméleti, hanem nagy jelentőségű gyakorlati eredményeket is hoztak. Szent-Györgyi Albert kitüntetése dicsősége az egyetemnek is, a nemzetnek is.

Szent-Györgyi professzor ezután letette a *fogadalmat*, majd ismét a dékán szólalt fel. Kifejtette, hogy a díszdoktorságnak három előfeltétele van.

Az egyetem vagy a *tudományok fejlesztése* terén szerzett érdemeket, vagy az *egyetem érdekében végzett kiváló szolgálatokat* jutalmazza ezzel a kitüntetéssel, vagy pedig *rendkívüli ünnepélyes* alkalommal avat díszdoktorrá. Még eddig soha nem fordult elő, hogy *valaki mind a három előfeltételnek megfeleljen*. Szent-Györgyi Albert az első, aki mindhárom jogcímet megszerezte ehhez a kitüntetéshez.

Szent-Györgyi professzor ezután a rektorhoz lépett, aki kézfogással fogadta a bölcsész tudományok díszdoktorává. A négy dékán hasonlóképpen kézfogással avatta doktorrá a Nobel-díjas tudóst.

Gelei József beszéde

Most dr. Gelei József rektor intézett magas szárnyalású beszédet az egyetem új díszdoktorához. Azzal kezdte, hogy a jelen évszázad magyar történetének két kiemelkedően fontos eseménye volt, az egyik a *limanovai* ütközet, amely 1914. december 5-én zajlott le, és amelyben a *magyar kard* dicsőséggel döntötte el a világháború felét. A másik jelentős esemény időpontja *1937. október 28.*, amikor a Nobel-bizottság meghozta döntését. A magyar kardnak és a magyar teremtő észnek – mondotta a rektor –, ennek a *mi kettős jobbik énkünknek* ez volt a két legutolsó elismerése, két legutóbbi diadala, és mindkettő nyomott, fojtott hangulatból rázott fel bennünket.

A rektor ezután markáns színekkel festette le azt a *mármoros hangulatot*, amelyet a Nobel-bizottság döntése keltett az országban. *Szent-Györgyi Albert világhírnevet adott a szegedi egyetemnek, a szegedi paprikának*. Az egész ország lelkében kivirágzott a hála és a mármoros szándék, *viszonozni valahogy ezt a nagy ajándékot*. A szegedi egyetem tanárainak lelkében szinte egyszerre született meg az elhatározás, hogy a Nobel-díjas kartársat a díszdoktorság ékességével kell felruházni. Azóta – folytatta a rektor – az október napi eseményből az idők sorain magyar szívünkben magyar történelem lett. Te, kedves barátom, *bevonultál a magyar történelem nagyjai közé*. És most sikered, békés munkád nagy jelentőségének láttán, veled sóhajthatnánk fel, vajha az a kincs, az a megtakarított vagyon, amelyet ez a nép a hon oltárára áldoz, mind, vagy legalább is túlnyomó részben *a szellem teremtő munkájának támogatására fordíthatnánk*. Azonban ha nézzük azt, hogy a nemzet történelmét a tudósok, az írók, hitszónokok, államférfiak és hadvezérek egyaránt írják és csinálják, de talán sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy *a tudomány csak közben-közben tudott szóhoz jutni*, a hit csak ritkán hirdette a békét, az író és államférfi csak rövid ideig vezethette népét a boldog fejlődés útjain – el kell ismernünk, hogy

a legtöbb szóhoz a hadvezér jutott, és legtöbb áldozatot mindig a hadsereg követelt. Hogy van az, hogy se író, se tudós, se hitszónok, se államférfi nem tud azon a történelmi sorson változtatni, hogy a népek végül is ne a hadvezérek kezére kerüljenek.

Miért nem tudjátok ti, az élet alaptitkainak kutatói, a béke szérumát vagy vitaminját feltalálni, miért van az, hogy a nemzeti élet végső oxidációja legtöbbször a kard élén és a honnak vérrel szentelt porában következik be. A felelet erre csakis abban van, hogy egyfelől ismerjük fel a történelmet, a maga változhatatlan valóságában, és ismerjük el azt is, hogy a történelem alanya az ember is, lényegében épp oly változatlan, és változtathatatlan, mint történelme.

Sajnálattal állapította meg ezután a rektor, hogy a magyar nemzet közvagyonát a történelem folyamán legtöbbször a hadvezérek, a háborúk emésztették fel, de magyar szempontból annál nagyobb dicsőséget jelent, hogy a magyar szellem megmaradó fillérekből is világsikerrel űzte a tudományok művelését.

A rektor nagy tapsal fogadott beszédében végül arra kérte a Nobel-díjas professzort, hogy messze hallatszó szavával mindig hirdesse a magyar igazságot. Majd átnyújtotta a rektor a Szent-Györgyi emlékplakett kicsinyített mását, miközben Fröhlich dékán elvonta a leplet a nagy plakett elől.

Szent-Györgyi professzor beszéde

Ezután Szent-Györgyi Albert mondotta el megrázó hatású hitvalló beszédét.

– Mély megilletődéssel veszem át ezt a díszdoktori oklevelet – kezdte –, a legnagyobb kitüntetést, amit egyetem adhat, az egyetem, amely maga a legmagasztosabb intézmény, amelyet a társadalom eddig magából kitermelt, melynek működését immár hét évszázad koronázza. Az egyetem lényegében még ma is az, ami volt évszázadokkal azelőtt, első alkotásának idején a professzorok gyülekezete és az azok körött csoportosuló, tudást kereső ifjúság. A „professzor” mivoltát neve is mutatja. A „confessor” az, aki magában titkon gyón. A „professzor” a szó értelménél fogva az, aki nyíltan gyón, nyíltan tesz hitvallást a maga legbensőbb meggyőződéséről, aki keresi a tudást, az igazságot és ha azokat megtalálja, azokról félelem nélkül tesz nyíltan tanúbizonyságot, tekintet nélkül minden külső hatalomra.

– Az igazságoknak ez a törhetetlen keresése és szeretete, a szellemi szabadság az egyetem éltető levegője, és az egyetem is csak addig élhet és tarthat számot magas helyére, amíg ezen hivatásának eleget tesz, és nem adja el magát a nap divatos jelszavainak, pártnézeteket helyezve az örök igazságok helyébe.

– Erre a magasztos hivatásra: az igazság törhetetlen kérésére és félelmetlen hirdetésére a professzort maga az állam is kötelezi – folytatta. Ezt az állam azáltal juttatta kifejezésre, hogy két hivatás viselőivel szemben, *a professzorral és a bíróval szemben, megvonta önmagától a jogot, hogy e két hivatás viselőit állásukból idő előtt elbocsáthassa. Evvel az állam nemcsak biztosítja a professzort és a bírót, egyben kötelezi őket, hogy mindig csakis legbensőbb, legigazabb meggyőződésüket hirdessék.*

– Ezek körül a nyílt hitvallók, professzorok körül csoportosul az ifjúság, a nemzet virága, hogy tudásvágyát kielégítse, és magát az életre, a tudás esz-
közeivel fegyverezze. Itt az egyetemen forr egybe az öregek bölcsessége a fiatalok tudásvágyával, az öregek élettapasztalata a fiatalság tüzével. *Az egyetem az emberiség legdrágább kincsének, a tudásnak fáklyavivője, a legszebb érzések és vágyak kielégülésének helye, az örök igazságok, mély meggyőződés, tudás keresésének a tanításnak és tanulásnak tűzhelye, ahol nincs keresnivalója a tülekedő pártharcoknak és gyűlölködésnek.*

A mai háborgó világban különösen megkerülhetetlen menhelye az egyetem a megnyugvásra váró életnek. Ha széjjelnézünk a nagyvilágban, úgy azt látjuk, hogy a nemzetek közti viszonyt *gyűlölet, félelem, uralomvágy, önzés uralja, hogy mindenki a saját fáját, nemzetiségét és nyelvét akarja a másik fölébe helyezni, hogy a polgárok világszerte békés munkájuk gyümölcseiből a pusztítást kovácsolják. Az egyetem a maga sok évszázados történelmével, a nagy közös emberi ideálok szolgálatával föltötte áll a történelem pillanatnyi ingadozásainak, és megmutatja azt az irányt, amely felé az emberiség jobb jövője fekszik. Ez a nagy történelmi távlat azt tanítja, hogy nem állhatunk mindannyian egymás fölött, hanem egymás mellett kell hogy éljünk, ha békeségben akarunk élni és hogy nem az a lényeges, hogy a magunk nemzetiségét, fáját vagy pártját helyezzük mindenki más fölé, hanem hogy a tudást helyezzük a tudatlanság fölé, a képességet és szaktudást, tehetséget – a protekció és pártérdem fölé, a szeretetet a gyűlölet fölé, a megértést a marakodás, az építést a rombolás fölé. (Lelkes taps.)*

– De az egyetem nem csak a közös emberi ideálok, az egyben legmélyebb hazaszeretetet hirdetője is, azé a mélységes hazaszereteté, amely *nem merül ki a jelszavak kurjongatásában, a mások gyűlöletében, hanem azt tanítja, hogy minden erőnket, képességünket, tudásunkat, minden lélegzetünket és idegszá-
lunkat a haza szolgálatába állítsuk, hogy a hazát nagygyá, a közös emberiség hasznos és méltó tagjává tegyük. (Sokáig tartó meleg taps.)*

Ez az egyetem – mondotta ezután –, ez az ősi évszázadoktól megszentelt intézmény hajlik le most hozzá, hogy felemeljen. *Megtisztelés értékét megket-
tőzi az, hogy az egyetem, amely ezt teszi, az én saját egyetemem.*

Hogy valaki saját hazájában lehessen próféta, az ritkaság, de hogy *valakit saját egyeteme emeljen fel, arra a történelem még kevés példát adott*. De nekem a szegedi egyetemnek ez a nagylelkűsége még egy más okból is kettősen kedves. Engem az én vérem anyai ágon a tudományhoz, apai ágon Erdélyhez köt. Ez az egyetem nemcsak a tudomány tűzhelye, de egyben Erdély egyeteme is. De ha tekintetem nem a történelem messzi távlatába bocsájtom, hanem itt nézek körül, úgy magam előtt nemcsak az ősi professzort, hanem kedves ismerős, baráti arcok sorát látom, és lelkemet *meleg barátság és hála érzése hatja át*, mert ha az én kutatásaim eredményre vezettek, ennek egyik oka az, hogy ezen az egyetemen engem mindig *egy kedves, jóindulatú baráti kör, kollégáim, tanártársaim köre vett körül, megadva azt a lelki légkört, amely előfeltétele az eredményes kutatói munkának*.

Én, kedves professzortársaim, a *legnagyobb hálával, köszönettel, szeretettel adózom nektek, akik kedves, megértő, jóindulatokkal megadtátok nekem azt a mindennapi meleg lelki környezetet, amely szükséges ahhoz, hogy a tudomány rögös útján el ne csüggedjünk*. És ti most még megtoldottátok az egyetem ajándékát a *magatok nagylelkű adományával*, és azt a mulandó alakot, amelyben most előttetek állok, művészi kezek segítségével örökítettétek meg. De evvel az ajándékkal nemcsak nekem, hanem a ti saját *nagylelkűségeteknek és kollegiális szereteteknek állítottatok emléket*, amely szeretet mindannyiunkat egybekapcsol, és amely ennek az egyetemnek különös büszkesége.

Az emberi léleknek egyik sajátossága, hogy jobban szeret adni, mint kapni, vagy legalább is azt kívánja, *ha kapott, valamit adjon is érte*. Én már hetek óta szégyenkezve állok a jóindulatnak, a szeretetnek a sok megnyilatkozásával szemben – fejezte be mély hatású beszédét –, mert *mit tudok én mindezért adni?*

– Én nem állíthatok ki díszoklevelet, és nem önthetek ércből szobrokat én, a laboratóriumnak egyszerű és csendes munkása. De talán szerénytelenség is lenne egy ilyen nagy ősi intézmény, mint az egyetem kegyét egy ilyen kis közembernek viszonzni akarni. Mégis, nem tudom leküzdeni a vágyat, hogyha csak jelképesen is, valamiképpen ne viszonzzam az egyetem ajándékát. Ezért méltóztassanak megengedni, hogy az *egyetem oltárára letegyek egy kis darabka papirost, amelyen csupán néhány kézzel írott szó áll. Ez a távirat hozta nekem a Nobel-díj örömét. Engedjétek meg, hogy ezt a kis darabka papirost hálám jelképeképpen tegyem az egyetem oltárára*. Isten vezéreljen mindannyiunkat.

A díszközgyűlés közönsége tomboló lelkesedéssel ünnepelte a beszéde végeztével az egyetem új díszdoktorát, aki megilletődve állt a tapsok és zúgó éljenzés központjában, majd átadta Gelei rektornak a *szürke stockholmi táviratot*.

Az ünnepélyt az Egyetemi Énekkar a Himnusszal fejezte be. Amikor Szent-Györgyi Albert elhagyta a dísztermet, a mellette lévő tanácsteremben az Egyetemi Énekkar tagjai sorfalat álltak, és a közjük lépő Szent-Györgyi professzort a régi üdvözlő dallal ünnepelték:

Éljen ő, boldogan.

Az Isten éltesse őt soká.

Éljen, éljen soká!

PÉNTEK, 1938. ÁPRILIS 8.

„Ne csak a vitaminok oszoljanak szét a táplálékunkban, hanem a tudás szelleme az emberek között”

Az Egyetem Barátainak Egyesülete csütörtökön délután tartotta utolsó szabadegyetemi előadását, amelyen Szent-Györgyi tanár tartott előadást. Az egyetem aulája zsúfolásig megtelt közönséggel, amelynek soraiban ott volt dr. Szily Kálmán államtitkár, dr. vitéz Imecs György főispán, dr. Gelei József rektor, az egyetem professzorai nagy számban és a város társadalmának számos vezetője. Dr. Ereky István egyetemi tanár nyitotta meg az előadóülést, és mint az Egyetem Barátai Egyesületének elnöke az egyetem összessége nevében üdvözölte dr. Szent-Györgyi Albert díszdoktorát. Ezután Szent-Györgyi Albert azzal kezdte meg „Égések és vitaminok” című előadását, hogy ezen a napon már másodszor veszi igénybe a közönség türelmét – ez nem az ő hibája – mondotta –, hanem az egyetemé, amely tudni akarja, hogy ha már díszdoktorságot adott, miért adta azt. Sokan úgy képzelik – folytatta –, hogy egész nap a paprikában kutat, keresi a betegek gyógyítására alkalmas szert. Sohasem vezette az a szempont a kutatásainál, hogy használható, gyakorlati dolgokat találjon. A tudomány igazságokat keres, új igazságok megismerését keresi, nem sejti előre, hogy mire lehet majd felhasználni, de azután belső öröm tölti el a kutatót, ha kiderül, hogy betegeket lehel, felfedezésével gyógyítani, vagy paprikát lehet vele könnyebben értékesíteni. Ezután kutatásait ismertette. Munkája – mondotta – az energia keletkezése körül mozgott. Az állati energia nem más, mint a hidrogén és oxigén egyesülése. Az élet folyamata a hidrogén és oxigén atomok céltudatos egyesülése szervezetünkben. Kutatásai abból indultak ki még medikus korában, hogy mit csinál a mellékvese kérge, vizsgálni kezdte, miért hálnak meg az emberek mellékvese nélkül, és miért barnulnak meg a betegeséjű emberek. Gondolta, hogy az állat és növény között nem lehet nagy különbség, és ezért azokat a növényeket vette vizsgálat alá, amelyek könnyen megbarnulnak. Azután áttért a mellékvesék vizsgálatára, és Amerikában

ebből sikerült előállítani a C-vitamint. Erre azonban csak később jött rá, hogy a birtokában levő kiválasztott anyag nem más, mint a C-vitamin, aminek létezéséről már száz év óta tudtak, csak az összetételét nem ismerték. Ezután már olyan anyagot kellett keresnie, ami könnyebben hozzáférhető, és ennek során jutott el a szegedi paprikához. Két hét alatt már fél kiló C-vitaminja volt, és elárasztották vele az egész tudományos világot. Egy osztrák orvos egyszer azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy évek óta tartó vérzését akarja megszüntetni, és C-vitamint kér, mert azt reméli, hogy ettől meggyógyul. Még nem volt annyi C-vitaminjuk, hogy küldhettek volna az orvosnak, és ezért azt ajánlotta neki, hogy egyen paprikát, abban van elég C-vitamin. Ebből indultak ki dr. Ruzsnyák István professzorral a vérzékenységet megszüntető P-vitamin kutatásánál, amelyet szintén a paprikából állítanak elő, és ezért adták a P nevet is.

– Mi az a C-vitamin? – folytatta előadását Szent-Györgyi professzor. A latin szó magyar fordítása után sokan úgy gondolják, hogy az élet közepének titka. Külsőleg olyan, mint a konyhasó, szabad szemmel meg sem lehet attól különböztetni. A C-vitamint annak a szernek tartják, amely megszünteti a skorbutot, de a skorbut és az egészség között nagyon széles terep van. A skorbut akkor lép fel, ha a C-vitamin egészen hiányzik a szervezetből, ha azonban csak részben hiányzik, könnyebben megfázunk, és könnyebben éri más betegség is az embert. A vitaminoknak napról napra nő a jelentőségük, a vitaminok még nagyon sokat fognak hozzájárulni a betegségek leküzdéséhez és az emberi nyomorúság csökkentéséhez. Előadását annak a hangoztatásával fejezte be a professzor, hogy ne csak a vitaminok oszoljanak szét a táplálékunkban, hanem a tudás szelleme az emberek között, és akkor az emberi nyomorúság még nagyobb mértékben fog csökkenni. A nagy figyelemmel hallgatott, élvezetes, humorral is átszótt közvetlen előadást a hallgatóság sokáig tartó lelkes tapssal fogadta, majd Ereky professzor mondott az előadásért köszönetet.

SZERDA, 1938. ÁPRILIS 13.

Szent-Györgyi professzor lányának szerencsés autóbalesete

Dr. Aigner Károly autója összeütközött egy szekérrel, szerencsés véletlen folytán nem történt sérülés

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szerencsés kimenetelű baleset érte kedden délután a dorozsmai országúton a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert professzor leányát, Nellyt. Szent-Györgyi Albert leánya a cambridge-i egyetem hallgatója, néhány nap óta Szegeden

tartózkodik. Kedden délután [ifjabb] dr. *Aigner* Károly társaságában, az orvos sportkocsiján autókirándulásra indult Dorozsma felé. Mögötte *Szent-Györgyi* Albertné haladt maga vezette kocsiján. A fiatal orvos hatalmas tempóban vezetett, és amikor a csontgyárhoz ért, megtörtént a baleset. Szemben egy szekér jött, amelyen *Volde* Károly kocsmáros és fia ült. Dr. *Aigner* *nem tudta hirtelen lefékezni az autót, a kocsi átfarolt a túlsó oldalra, és elkapta a parasztkocsit.* A ló hámjá elszakadt, a ló megvadulva elvágatott. A szekéren ülők leestek, a *kocsi pedig az autó elé került, és tovább sodródott mintegy negyven-ötven méternyire, majd mindkét jármű az árokban kötött ki, összetörve.* Csodálatosképpen sem *Szent-Györgyi Nellynek, sem az orvosnak nem történt baja.* Dr. *Aigner* Károly mindössze az arcán szenvedett kisebb karcolást a szélvédő üvegtől, ezt a karcolást a kivonult mentők kötötték be, ugyancsak a mentők részesítették segélyben a *Voldékat* is, akik közül az apa a kezén szenvedett kisebb sérülést. A helyszínre dr. *Domonkos* Ferenc rendőrfogalmazó vezetésével rendőri bizottság szállott ki, és a balesetről jegyzőkönyvet vett fel.

VASÁRNAP, 1938. ÁPRILIS 17.

Szent-Györgyi professzor és Roger Martin du Gard közös könyvet tervez a békéről⁴¹

Szegedre jön a Nobel-díjas francia író a Nobel-díjas magyar tudóshoz – Egy szegedi egyetemi hallgató nő doktori disszertációt ír du Gard-ról

(A Délmagyarország munkatársától.)

A magyar közönség talán soha olyan nagy érdeklődést nem tanúsított még a Nobel-díjjal kitüntetett tudósok és írók iránt, mint a legutóbbi, az októberi döntés óta, ami különben természetes is, hiszen most történt először, hogy ez a legelőkelőbb testület magyar tudóst, magyar egyetem professzorát tüntette ki a Nobel-díjjal dr. *Szent-Györgyi* Albert személyében. Ma már megállapítható minden elfogultság nélkül, hogy *Szent-Györgyi* Albert kitüntetése nagyobb szolgálatot tett a magyarság ügyének, mint akár a legtervszerűbb, a legköltségesebb propaganda, mert éppen a legkiválóbbak, a legjobbak figyelmét terelte Magyarországra és a magyarság problémáira. *Szent-Györgyi* Albert kitüntetésének hatását a nemzetközi viszonylatban meg inkább fokozzák azok a nagyszerű, fölemelő

---

⁴¹ 1938 őszén Belgiumban, Liege-ben, *Szent-Györgyi* egyedül vetette papírra gondolatait a békéről franciául. Péter László kezdeményezésére magyarra Rakonczai János fordította *A béke élet- és erkölcstana* címmel, és a szegedi Bába Kiadó adta ki 2001-ben.

és megnyugtató megnyilatkozások, amelyekben a Nobel-díjas professzor minden alkalommal újból és újból hitet tesz a béke, a humanizmus és a legletisztultabb, legemelkedettebb hazaszeretet elve mellett. Amikor Szent-Györgyi Albert átvette a svéd királytól Stockholmban világra szóló kitüntetését, ott megismerkedett *Roger Martin du Gard*-ral, az irodalmi Nobel-díj nyertesével. A magyar tudós és a francia író között igen szoros szellemi barátság keletkezett, amelynek valószínűleg irodalmi eredményei is lesznek. Arról van szó, hogy a két Nobel-díjas – hír szerint – *közös könyvet fog írni a – békéről*. Dr. Szent-Györgyi Albert, akinél érdeklődtünk az érdekes terv iránt, nem ad határozott választ. – Igen – mondja – volt szó közöttünk ilyenféléről, de ez ebben a pillanatban kicsit távolinak látszó gondolat. Találkozásunk óta nem szakadt meg ugyan a kapcsolat közöttünk, de kicsit nehezzé vált az érintkezés. Hetekbe telik, amíg leveleink megtalálják egymást. Ennek pedig az az oka, hogy Martin du Gard mindig utazik, hosszabb időt nemigen tölt egy helyben. Ha Párizsba írtam neki, a levelem valószínűleg Olaszországban érte utol. Szó volt arról is, hogy a közeljövőben találkozunk, és megbeszéljük tüzetesebben a Stockholmban fölvetődött gondolatot, de kölcsönös elfoglaltságunk miatt erre a találkozásra eddig még nem adódott alkalom. Hallottunk arról is, hogy a Nobel-díjas francia író Szegedre is ellátogat, hogy professzor úrral itt találkozzék – mondtuk. – Igen, erről is volt szó és lehet, hogy erre is sor kerül egyszer, de egyelőre még nagyon bizonytalan, hogy mikor – válaszolta Szent-Györgyi Albert, aki erről az érdekes tervről többet semmiképpen sem volt hajlandó elárulni. Martin du Gard-nak különben más kapcsolata is támadt időközben Szegedről, mégpedig a szegedi egyetem egyik fiatal hallgatójával, *Aldobolyi Nagy Helgával*, aki a bölcsészeti fakultás francia–olasz szakos hallgatója. *Aldobolyi Nagy Helga*, aki jelenleg a grazi egyetemen tökéletesíti német és francia nyelvtudását, *doktori szakdolgozatának témájául az irodalmi Nobel-díj legutóbbi kitüntetettjét, a francia Martin du Gard-t választotta*, még pedig tanárának, dr. *Zolnai Béla* professzornak a tanácsára. A fiatal filozopternő nagy lelkesedéssel látott még a télen munkához, amelyről csillogó szemmel beszél: – Roger Martin du Gard – mondja lelkesülten – a Nobel-díjat a *Les Thibaults* című regénysorozatával nyerte el.

(...)

CSÜTÖRTÖK, 1938. MÁJUS 5.

Szent-Györgyi Albert előadást tartott Szabadkán

Szabadka, május 4. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem Nobel-díjas tanára a Rotary Club meghívására szerda este előadást tartott Szabadkán.

PÉNTEK, 1938. MÁJUS 20.

Napi hírek

– A Szegedi Sakk Kör 23-án este fél 9 órakor tartja a kör helyiségében évi rendes tisztújító közgyűlését. A kör új elnökévé dr. Szent-Györgyi Albert professzort választja meg ünnepélyes keretek között.

VASÁRNAP, 1938. MÁJUS 22.

Vitamin a betegeknek, hogy meggyógyuljon, az egészségesnek, hogy a betegséget megelőzzük

Érdekes előadások a vitaminok jelentőségéről a szegedi orvosi továbbképző tanfolyamon

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szombaton délelőtt kezdődött meg a szegedi belgyógyászati klinikán az a kétnapos orvosi továbbképző tanfolyam, amelyet *Vitaminok jelentősége a mindennapi gyakorlatban* összefoglaló címmel rendez az Orvosi Továbbképzés Központi Bizottsága. A tanfolyam résztvevői között igen sok fiatal vidéki orvos is volt, dr. *Dittrói* Gábor egyetemi tanár nyitotta meg a tanfolyamot, bevezető szavaiban a vitaminkérdés jelentőségéről szolt, amely egyre jobban az érdeklődés előterébe került, hangoztatta, ez a kérdés-komplexum annyira szélesedik, hogy esetleg néhány év múlva már át sem lehet tekinteni. A tanfolyam első előadását dr. *Szent-Györgyi Albert* egyetemi tanár, a C-vitamin világhírű Nobel-díjas felfedezője tartotta a vitaminokról általában. Arról beszélt Szent-Györgyi professzor, hogy mit kell tudni az orvosnak a vitaminokról. Négy kérdésre kell felelni: mi az a vitamin, hányféle vitamin van, mennyit kell a vitaminokból adni, és végül milyen esetekben kell vitaminokat adni? Szent-Györgyi professzor ezután részletesen foglalkozott mind a négy kérdéssel. Fejtegette a vitaminok biológiai hatásait az emberi test szöveteiben. A funkció szempontjából nincsen semmi különös jelentőségük a vitaminoknak – mondotta. Van azonban egy igen fontos szerepük. Az élővilágnak alapvető tulajdonsága a lustaság, a természet nem csinál semmit, ami nem okvetlenül szükséges, és ezért *a vitaminokkal fűti munkára a szervezetet*. – Pasteur fölfedezése után – folytatta – a kórbonctan azt állapította meg, hogy minden betegségnek valamilyen *pozitív oka* van. Nagy felháborodást keltett, amikor egy holland orvos azzal állt elő, hogy *egy anyagnak a hiánya is betegséget*

idézhet elő. A vitamin egyike a sok anyagnak – mondotta –, amit a szervezet nem tud mással pótolni, másból előállítani – a *vitaminoknak mindig ott kell lenni a táplálékunkban*, mert különben egyes funkciók kieshetnek. – Arra a kérdésre, hogy hány vitamin van – folytatta –, nagyon nehéz válaszolni, mert *minden évben felfedeznek egy-két vitamint.* A klasszikus vitaminoknak nevezett *A, B, C-vitaminok a legfontosabbak*, amelyeknek praktikus jelentőségük abban áll, hogy hiányuk betegséget okoz. – Ugyanígy nehéz feleletet adni arra is, hogy *mennyit* kell adni a vitaminokból. A vitamin teljes hiányában bekövetkező skorbut és az egészséges állapot között azonban zavart idézhet elő a szervezetben *a részleges vitaminhiány is.* A vitaminmennyiség megállapításánál azt kell szem előtt tartani, hogy a szervezet maximális működést legyen képes kifejteni. Végül azzal foglalkozott, *milyen esetekben* kell vitamint adni a szervezetnek. Minden esetben – mondotta –, *egészséges embernek és betegnek egyaránt, az orvosnak gondoskodnia kell arról, hogy a szervezet el legyen látva vitaminnal.* Minden betegség összefügg egy vitamin hiányával, de tulajdonképpen nem tudjuk megmondani, hogy milyen betegségeknel kell vitamin. *A betegnek vitamint kell adni, hogy meggyógyítsuk, egészségesnek pedig azért, hogy a betegséget megelőzzük.* Elmondta ezután Szent-Györgyi professzor, hogy életének egyik legnagyobb benyomása volt, hogy *belgyógyászatból megbukott orvostanuló korában, mert nem tudta megnevezni a sok betegség nevét*, ami a szervezetet érheti. Nem tudja elképzelni, hogy annyi nyavalyája legyen az embernek, mert különben az emberi faj már kipusztult volna. *A mi szervezetünk tökéletes* – mondotta –, a betegség úgy képződik, *hogy kedvezőtlen körülmények között élünk*, amelyre a szervezet nincs berendezve. A betegség nem a szervezet tökéletlenségén múlik, ha kellőképpen elláttuk volna a beteget vitaminnal, már meg sem betegedett volna. Nagy figyelemmel hallgatott érdekes előadását azzal fejezte be Szent-Györgyi professzor, hogy *ha megjavul a néptáplálkozás, és a vegyipar kellően ellátja az emberiséget vitaminokkal*, akkor az emberi szenvedés még nagyobb mértékben csökkenthető. A következő előadást dr. *Rusznayk István* professzor tartotta a C-vitamin hiányról, majd dr. *Purjesz Béla* professzor a B-vitamin-hiányról, dr. *Miskolczy Dezső* professzor „A vitaminok jelentősége az ideggyógyászatban” címmel adott elő. A délutáni előadásokat dr. *Vidákovits Kamilló* egyetemi tanár „A vitaminok jelentősége a sebészetben” címmel, dr. *Berecz János* egyetemi tanár „A vitaminok jelentősége a szülészetben és nőgyógyászatban” címmel, dr. *Melczér Miklós* egyetemi tanár „A vitaminok jelentősége a bőrgyógyászatban” címmel tartott nagy figyelemmel kísért előadást.

 KEDD, 1938. MÁJUS 31.

A magyar–jugoszláv közeledés

Szent-Györgyi professzor belgrádi útja. Az OMKE⁴² hivatalos lapjának tegnapi számában olvassuk a következőket: Kerek egy esztendeje, hogy Franges egyetemi tanár és volt miniszter hatalmas előadást tartott Budapesten az OMKE meghívására. *A magyar és jugoszláv gazdasági és kulturális közeledések* nevezetes etapja volt ez az előadás. Örömmel vesszük a hírt, hogy a jugoszláv professzor budapesti előadását ezen a héten egy magyar egyetemi tanár belgrádi előadása követte. A kezdeményező ezúttal a szegedi Rotary Club volt, és hogy a kirándulás nagy sikert jelentett, mind a kitűzött célra és mind a magyarság tekintélyére nézve, azt bőven megmagyarázza két szó, az előadó neve: *Szent-Györgyi Albert.* A Nobel-díjas nagy magyar tudós kutatásainak eredményéről és módszeréről beszélt. A belgrádi egyetem aulája zsúfolásig megtelt tanárokkal, hallgatókkal, a jugoszláv kulturális élet minden számottevő tényezője eljött meghallgatni a szomszéd állam világszerte elismert nagy tudósát. A magyar kutató előadását a belgrádi lapok tudósítása szerint rendkívüli tetszéssel, lelkes tapsviharral fogadták. A Rotary nagy sikere, hogy megint egy lépéssel közelebb vitte egymáshoz a két nemzetet. Szent-Györgyi tegnap érkezett meg Budapestre. Az OMKE egyik szerkesztőjének módja volt beszélni a világhírű tudóssal. – Rendkívül meg vagyok elégedve belgrádi utam eredményével – mondotta. Nagy melegséggel és szeretettel fogadtak kollégáim és az egyetem diáksága. Az orvoskari dékán maga hívott fel, hogy menjek el a magyar diákok társaságába. *Úgy látom, hogy egyre javuló atmoszféra alakul ki, s a tudományos együttműködés lehetősége adva van. Igen jó benyomásokkal tértem haza a jugoszláv fővárosból.*

 PÉNTEK, 1938. JÚLIUS 22.

Szent-Györgyi professzort díszdoktorrá választotta a párizsi Sorbonne

„A világ legrégebbi egyetemének díszdoktorsága a Nobel-díj mellett a legmagasabb kitüntetés, amely a tudomány emberét érheti” – A kitüntetés újabb bizonyítéka a megértésnek, jóakaratnak és a nemzetek közötti megbékélésnek

---

⁴² Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés

(A Délmagyarország munkatársától.)

A párizsi Sorbonne díszdoktorává választotta dr. Szent-Györgyi Albertet, a Nobel-díjas szegedi egyetemi tanárt tudományos kutatómunkásságának elismeréséül. A Sorbonne-on ünnepélyes külsőségek között novemberben avatják díszdoktorrá dr. Szent-Györgyi Albertet. A párizsi egyetem által az őt ért megtiszteltetésről a kiváló tudós a következőket mondta: – A párizsi egyetem a világ legrégebbi egyeteme. Ennek megfelelően a párizsi egyetem díszdoktorsága a Nobel-díj mellett a legmagasabb kitüntetés, amely a tudomány embereit érheti. Bár a kitüntetés tisztán kulturális jellegű, a díszdoktorrá választás mégsem szokott ellentétben állani az ország politikai érzületével. Ezért az én díszdoktorrá való megválasztásom újabb kifejezése annak a mindjobban erősödő szimpátiának és jóakaratnak, amely Franciaországban Magyarország iránt megnyilatkozik. Végtelenül sajnálom, hogy a háború köztünk és az ősi francia kultúra között szakadékot hozott létre, amelynek áthidalására elérkezett az idő. Magam évek óta ebben az irányban dolgozom, és francia részről teljes megértésre és jóindulatra találtam, díszdoktorságom is ennek a kifejezője.

PÉNTEK, 1938. AUGUSZTUS 19.

Napi hírek

– *Szent-Györgyi professzor előadása Zürichben.* A zürichi nemzetközi élettani kongresszusra meghívták a szegedi egyetem világhíres tanárát, a Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albertet, akinek a fízológiai kémiai tárgykörből tartott előadása élénk visszhangot keltett a világ minden részéből összesereglett tudósok között. A professzor a diszhydrációról és az állati testben végbemenő oxidatív leépítési akciókról tartott előadást. Ez a tárgykör, amely az állati testben végbemenő tápanyagelégéssel és az energiák felhasználásával foglalkozik, ma az orvosi kémiai kutatás középpontjában áll. Szent-Györgyi professzor kifejtette, hogy az állati testben az oxigén az oxidálható anyagokkal nem közvetlenül kerül összeköttetésbe, hanem először bizonyos fermentumok révén hidrogénné válik, és az oxigén ezzel egyesülve válik vízzé. A professzor megállapítása, hogy az izomzatban a fumársav hidrogénátvivő szerepet játszik. Véleménye szerint a dehidrációnak egy bizonyos meghatározott úton kell végbemennie, hogy szerepét betölthesse. Kutatásaiból sorolt fel ezután érdekes példákat az izmok erőiről.

SZOMBAT, 1938. NOVEMBER 5.

Szombaton a párizsi Sorbonne díszdoktorává avatják Szent-Györgyi Albertet

(A Délmagyarország munkatársától.)

Egy éve annak, hogy dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem világhírű tanára a stockholmi Karolin intézet döntése nyomán megkapta az orvosi Nobel-díjat. Az azóta eltelt esztendő alatt a tudományos világ elhalmozta meghívásokkal, és ahol a nagy tudós megjelent, mindenütt újabb megismerést és elismerést szerzett a magyar tudományosság, a magyar kultúra részére. Számos külföldi egyetem előadások tartására hívta meg Szent-Györgyit. Most legutóbb a belgiumi Liege-ben tartott sorozatos előadást igen nagy tudományos érdeklődés mellett. A legnagyobb elismerést, amely Nobel-díjas tudóst érhet, most kapja meg Szent-Györgyi Albert a párizsi egyetemen, ahol szombaton délelőtt díszdoktorrá avatják. Az avatási szertartás a párizsi egyetem nagy amfiteátrumában lesz, és jelentőségére jellemző, hogy részt vesz azon Lebrun, a francia köztársaság elnöke és Han Zav kultuszminiszter is. A felavatási ünnepségen Szent-Györgyi Albert érdemeit Tiffeneau professzor méltatja. A francia tudós nyilatkozatában a következőket mondotta a Sorbonne új díszdoktoráról: – A párizsi egyetemet általában mindenütt a világon első vonalbelinek tartják; ennek tudatában határozottan állíthatom, hogy az önök Nobel-díjas tudósát ért francia kitüntetés nemcsak Szent-Györgyi Albert számára, hanem éppen az ő tudományos személyiségére való tekintettel elsősorban a mi számunkra jelenthet megtiszteltetést és örömet. A Sorbonne tudományos testülete rendkívül fontosnak tartja a francia–magyar tudományos kapcsolatokat. Avató beszédemben ezt feltétlenül hangoztatni fogom, de rámutatok majd arra is, milyen fontos a tudományos haladás szempontjából Szent-Györgyi professzor munkássága, amely megmutatta, hogy nemcsak gazdag ország, hanem szabadságáért küzdő, nehéz viszonyok között elő nemzet fia is adhat nagy ajándékot az emberiségnek. Párizsban egyes körökben úgy tudják, hogy a párizsi egyetem pár évre katedrát ajánl fel Szent-Györgyi Albertnek.

CSÜTÖRTÖK, 1938. NOVEMBER 10.

Szent-Györgyi professzort ünnepli Párizs Szerdán előadást tartott a Sorbonne-on

Párizs, november 9. Dr. Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanár, akit szombaton – mint ismeretes – fényes keretek között avattak a párizsi egyetem

díszdoktorává, ma a Sorbonne-on előadást tartott, amelyen beszámolt legutóbbi kutatásainak eredményéről. A tudós tiszteletére a francia tudományos világ szombat óta az ünnepek egész sorát rendezte. Vasárnap délelőtt Roussy, az egyetem rektora adott ebédet tiszteletére, este az egyetem gyógyszerésztudományi kara adott vacsorát. Dr. Szent-Györgyi Albert keddi előadása után az alábbi nyilatkozatot tette: – A háború és az azt követő évek sajnos, elválasztottak bennünket a francia kultúrától. Elérkezett az ideje azonban annak, hogy ezt a távolságot ismét áthidaljuk, és Magyarországot közelebb hozzuk a francia kultúrához. A Párizsi Magyar Intézet ebben az irányban igen áldásos tevékenységet fejt ki. Ennek az intézetnek külső keretei, sajnos, túl szerények. Sürgős szükségletnek tartom egy magyar diákotthon építését az egyetemi város keretein belül. Ilyen otthon felépítése a magyar világpropaganda egyik legfontosabb eszköze lenne. Az intenzív magyar propagandát létkérdésnek tartom. A magam részéről csak egy igazán hatásos propagandát ismerek, és ez szociális és kulturális életünk kiépítése, hangsúlyozta Szent-Györgyi azután, hogy Franciaországban igen meleg fogadtatásban volt része. Ez nem szólt csupán személyemnek – mondotta –, hanem egyúttal kifejezése annak, hogy Franciaország kezdi megérteni, hogy mi, magyarok csupán a tarthatatlan igazságtalanságot akarjuk kiküszöbölni, természetesen jogainkat akarjuk, és azt, hogy szomszédainkkal való megértésben nyugodtan dolgozhassunk a nyugati kultúráért, amelyet sok évszázadon keresztül védelmeztünk. – Jelenleg a belgiumi liege-i egyetem külön laboratóriumot bocsátott rendelkezésemre – mondotta. A négy belga egyetem elküldötte ide legderékabb fiatal biokémikusait, hogy kezem alatt dolgozzanak. Néhány nappal ezelőtt Erzsébet belga anyakirályné fogadott kitüntető módon. Február végén az Egyesült Államokba utazom néhány előadás tartására, azután visszatérek Szegedre, hogy újult erővel lássak munkához magyar tanítványaim körében.

PÉNTEK, 1938. NOVEMBER 25.

Napi hírek

Szent-Györgyi Albert – a Feltalálók Szövetségének tb. elnöke

A Magyar Feltalálók Országos Szövetsége vasárnap ünnepélyes közgyűlést tart a Tudományos Akadémia nagytermében. Az ünnepélyes közgyűlés keretében iktatják be elnöki tisztségébe dr. vitéz József Ferenc főherceget és választják meg tiszteletbeli elnökké dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanárt.

VASÁRNAP, 1938. DECEMBER 25.

A legjobb szegedi teniszező: Kuhn István dr. (KEAC)

A legjobb hölgyversenyző: Szent-Györgyi Albertné

(A Délmagyarország munkatársától.)

A teniszszövetség központja ilyenkor szokta összeállítani az év eredményei alapján a versenyzők erőlistáját, amelyet nagy érdeklődéssel vár mindenki, aki szereti ezt a szép sportot.

(...)

A legjobb szegedi, illetve délkerületi hölgyversenyző dr. Szent-Györgyi Albertné, a Nobel-díjas professzor felesége, aki a vezetők között kapott helyet idei teljesítménye alapján az I. a) osztályban.

VASÁRNAP, 1938. DECEMBER 25.

Vasárnapi konferansz

Egy éve múlt azoknak a boldogan szép napoknak, amikor a tudományos életünk és egyetemünk nagy sikerű hőségnek, *Szent-Györgyi* Albert professzornak Nobel-díja a világ tudományos életének napfényét szerezte meg a magyar kultúra és a magyar szellemiség részére. A professzor – mint ismeretes – ebben a tanévben (minden szegedi diák szomorúságára) eleget tett régebbi külföldi meghívásainak, és már hónapok óta a liege-i világhírű egyetemen szerez újabb híveket a magyar tudományosság és az átfogóan emberi gondolat részére. Februárig tartanak a minden tudós számára kitüntetett belgiumi előadások, majd Amerikába hajózik, ahova ugyancsak több meghívás szólítja. New Yorkon kívül a Los Angeles-i egyetemen is előadásokat kell tartania – késő nyár lesz, amikor visszaindulhat Európába, vissza nagyhírű szegedi intézete felé, kiváló munkatársai közé. A professzor jelenleg Észak-Franciaországban, Haut-Saone-ban tölti a karácsonyi vakációt, sítalpakon együtt van az egész család, a méltóságos asszony, legelső és leghívebb munkatársa és leánya is, aki a cambridge-i laboratóriumnak egyik legkiválóbb növendéke. A haut-saore-i szép fehér napok után még visszatér Liege-be, és akármit mondanak a különböző hírek: Szent-Györgyi Albert minden röpködő hír és minden féltő aggodalom ellenére is a nyáron megint visszatér Szegedre, dolgozni és dolgozni. Egyáltalán nincs szó arról, hogy elhalasztaná szegedi visszatérését, vagy más meghívást fogadna el, továbbra is a meghitt Dóm téri falak között kíván dolgozni, elvonulni, csöndben, pipájának festői füstjében, legjobb munkatársai között, legszebb eredményei színhelyén.

Ezt igazolja minden híreszteléssel szemben az a lelkesítő tény is, hogy az állam 15 ezer pengő értékű pompás kutatókészülékkel lepi meg nagy tudós fiát; most rendelte meg a kultuszkormány azt a hatalmas spektroszkópot, amelynek segítségével, a színképelemzéssel folytatni tudja Szegeden biokémiai vizsgálatait. A készüléket még Hóman Bálint ígérte meg a világhírű szegedi tudósnak, a megrendelésre most került sor, amikor Teleki Pál gróf kultuszminister mindenben magáévá tette elődje tervét. Az értékes spektroszkópot már készítik is, mire a késő nyárra Szent-Györgyi professzor hazaérkezik, már ott lesz a Dóm téri műhely falai között meglepetésül, ajándéknak, köszönetül a magyar állam hálás ajándéka a híres nagy magyar tudósnak...

VASÁRNAP, 1939. FEBRUÁR 26.

Vasárnapi konferansz

És ha már Amerikánál tartunk, arról is be kell számolni, hogy az „Aquitania” fedélzetén csütörtökön érkezik New Yorkba mindnyájunk híre és büszkesége: Szent-Györgyi professzor, aki világhírével és új kutatásaival valóban végigszeli Amerikát Rochestertől a Los Angeles-i egyetemig. Késő nyár lesz, mire a tiszta tudomány nagy művésze visszatér Szegedre...

CSÜTÖRTÖK, 1939. MÁRCIUS 9.

A szegedi egyetem egyhangúlag Szent-Györgyi Albertet választja felsőházi képviselőjévé

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi Ferenc József Tudományegyetemnek Berecz János dr. professzor halála és Issekutz Béla⁴³ professzor eltávozása óta *nincs a felsőházban képvisellete*. Kormányrendelet folytán az egyetemi tanács elhatározta, hogy a felsőházi rendes és póttag választását *március 20-ig* megejtji. Szily Kálmán államtitkár szegedi látogatása alkalmával a választás idejét március 16-ra tűztek ki. Közben megindultak a kombinációk a megválasztandó felsőházi tag személyére vonatkozóan. A helyzet az volt, hogy Berecz János professzor személyében az *orvosi fakultás* 1942-ig magának vindikálta a képviselleti jogot, de voltak olyanok, akik azon a véleményen voltak, hogy nem kell bevárni az 1942-ig terjedő ciklust, miután póttagsági

---

⁴³ Id. Issekutz Béla (1886–1979) 1937. szeptember 1-jével a budapesti egyetem Gyógyszerismereti Intézetének lett tanára.

képviselő sincsen. Így más fakultást illetne meg a képviselői jog. Sorrendben a *bölcsészeti* fakultás következett volna, de itt olyan nézet alakult ki, hogy a képviselői tagság *továbbra is az orvosi kart illeti meg, úgyhogy* ők nem is jelölnek. Így jutott el a tárgyalás a *jogi karhoz*, miután olyan vélemények is voltak, hogy az orvosi kar előtt a jogászokat illeti meg a képviselő. Így, amennyiben a jogi karról van szó, rendes taggá *Erekly István dr. rektort, póttaggá Csekey István dr. dékánt* vették kombinációba. Hosszas tárgyalás után az egyetemi tanárok között *egyöntetű felfogás alakult ki*. A március 16-i felsőházi választáson a felsőházi rendes tagságra a szegedi egyetem orvosi karának világhírű tagját, Szent-Györgyi Albert professzort jelölik, illetve választják meg. Szent-Györgyi Albert professzor – mint ismeretes – jelenleg *Amerikában* tartózkodik, és megválasztásáról semmit sem tud, ez azonban nem akadály a felsőházi taggá való megválasztásának. Rendkívül örömdetes az a tény, hogy az egyetem tanári kara az indítvány elhangzása után *egyhangúlag határozta el Szent-Györgyi Albert professzor megválasztását*. A Ferenc József Tudományegyetem Nobel-díjas tudósa *mindenképpen megérdemelt pozícióhoz jut*, szegedi vonatkozásaiban pedig *szinte felmérhetetlen tény Szent-Györgyi professzor felsőházi taggá való választása*. Most az idegenforgalom megindulása előtt Szeged a világhírű tudós megválasztásával kapcsolatban ismét helyet kap a világlapok hasábjain, és nyilvánvaló annak méltatása is, hogy *Szeged nagy tudósát az egyetem megtisztelte az egyhangú felsőházi tagsággal*. A választáson részt vesznek az *összes egyetemi rendes és rendkívüli tanárok*. A választás titkosan történik, a professzorok kinevezésük, rangidősségük sorrendjében járulnak az urnához, és *titkosan adják le szavazatukat*. Szent-Györgyi Albert professzor mellett a póttag előreláthatólag az orvosi kar szeniorja, Vidákovics Kamill dr. sebész professzor lesz. A választással kapcsolatban némely professzor olyan értesültség birtokában van, hogy Szent-Györgyi professzor nem fogadná el a felsőházi tagságot. A tényen ez nem változtat, miután *az egyetem megtisztelő egyhangú választása mindenképpen megtörténik*. Ha Szent-Györgyi professzor tényleg nem vállalkozna a felsőházi szerepre, a tényleges tagságot a póttag, ebben az esetben Vidákovics Kamill töltené be.

PÉNTEK, 1939. MÁRCIUS 17.

A szegedi egyetemet Szent-Györgyi Albert dr. képviseli a felsőházban⁴⁴

Felsőházi póttag: Miskolczy Dezső dr.

---

⁴⁴ A kétkamarás parlament főrendi háza 1918-ban megszűnt, 1926-ban szervezték újjá a felsőházat, amelyben többek között az egyetemek, kamarák képviselői is helyet kaptak.

(A Délmagyarország munkatársától.)

Csütörtökön délután egyórás tanácskozás után az egyetem tanári kara Szent-Györgyi Albert dr. Nobel-díjas professzort, a Ferenc József Tudományegyetem képviselőjeként felsőházi rendes taggá választotta, míg a póttag: Miskolczi Dezső dr. professzor lett. A felsőházi tag választásának szükségessége Berecz János dr. professzor halála és Issekutz Béla dr. professzor eltávazása folytán következett be. Az egyetem tanácsa a választás iránt lépéseket tett a kormánynál, ahonnan három hét előtt érkezett le az utasítás a felsőházi tagok megválasztására. Ilyen körülmények között állapították meg a választás napját március 16-ában. A választáson részt vettek az összes egyetemi rendes és rendkívüli tanárok. A szavazás titkos volt, a professzorok rangidős sorrendben, egymás után adták le szavazatukat. A szavazóurna fölbontása után kiderült, hogy a legtöbb szavazatot a rendes tagságra Szent-Györgyi Albert, a rendkívüli tagságra Miskolczi Dezső kapta. A jegyzőkönyv elkészítése után Ereky István dr. rektor kihirdette Szent-Györgyi Albert, illetve Miskolczi Dezső megválasztását. Miután a jelen pillanatban nem lehet tudni, hogy Szent-Györgyi Albert professzor hol tartózkodik, az egyetem tanácsa úgy határozott, hogy amint Szent-Györgyi professzor tartózkodási helye ismeretessé válik, a megválasztást tartalmazó jegyzőkönyvet nyomban eljuttatják hozzá. Egyidejűleg az egyetem tanácsa a jegyzőkönyv egy példányát fölterjesztette a kormánynak, illetve a felsőház háznagyi hivatalához. Szent-Györgyi Albert professzor felsőházi taggá való választása általános meglepetést keltett. Ereky István rektor kijelentette a Délmagyarország munkatársa előtt, hogy a választás fölött a legnagyobb örömét fejezi ki.

SZOMBAT, 1939. ÁPRILIS 29.

Szerdára hívták össze a képviselőházat

Az országgyűlés két házának pénteki rövid ülése

Budapest, április 28. Néhány perces formális ülést tartott pénteken délben a képviselőház. A Ház tudomásul vette a felsőház elnökének átíratát a zsidó-javaslat módosításainak elfogadásáról, majd megállapították a legközelebbi ülés napirendjét.

(...)

A felsőház is formális ülést tartott. A felsőházi tagok névsorából törlik a nemrég elhunyt Sontagh Jenőt és Károlyi Gyula grófot, aki – mint ismeretes – lemondott tagságáról. Ezzel szemben felveszik a felsőházi névjegyzékbe

Werth Henriket, Endrei Vendelt, Tóth Tihamért, Szluha Aladárt, vitéz Bittera Miklóst és Szent-Györgyi Albertet.

VASÁRNAP, 1939. ÁPRILIS 9.

Közgazdaság

A helyes paprikatermelés és -feldolgozás – Szanyi István fővegyész felvilágosító füzet

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szanyi István fővegyész, a szegedi mezőgazdasági vegykísérleti és paprika-kísérleti állomás vezetőjének tollából igen hasznos és érdekes népszerű tanulmány jelent meg a helyes és célszerű paprikatermelésről és -feldolgozásról „Hogyan dolgozzunk, hogy a fűszerpaprika-őrlemény kifogástalan minősítést nyerjen” címmel.

(...)

Megállapították, hogy a paprika festőanyaga nem mérgező, még a nagy mennyiségben fogyasztott paprika sem okozott mérgezést vagy egészségügyi bántalmakat. A vitamintartalomról a tanulmány a következőket mondja: – Szent-Györgyi Albert dr. kutatásai során arra a szenzációs felfedezésre jutott, hogy a paradicsomalakú paprika jóval több C-vitamint tartalmaz, mint a citrom. Vizsgálataim szerint a maghon, erezet és a mag C-vitamint nem tartalmaz, csak a termésfal (pericarpium, paprikabőr). A fűszerpaprikában több C-vitamint találtam, mint a paradicsomalakúban vagy az étkezésiben, vagy az elefántormány alakúban. A C-vitamin mennyisége a füstösödésnél, a pirodásnál, illetve a teljes érésnél a legnagyobb.

– Szent-Györgyi és Rusznyák István vizsgálatai alapján beigazolódott, hogy a paprikában még egy, a flavonfestékek csoportjába tartozó vitamin is van, mely a vérzékenység egyik csoportját gyógyítja, ezt P-vitaminnak nevezték el. Zechmeister és Cholnoky vizsgálatai kiderítették, hogy a paprikában A-provitamin is van, amely a szervezetben A-vitamin-hatást fejt ki. A rendkívül hasznos, minden paprikával foglalkozó részére értékes útmutatásokat és tájékoztatásokat szolgáló, világos és mindenki számára érthető tanulmányt Szanyi fővegyész a következő sorokkal végzi: „A magyar fűszerpaprika és az Istentől áldott magyar föld jóságát, minőségtermelését igazolja; a magyar kezek gondos munkáját bizonyítja, jelenti és hirdeti a magyar élni akarást!” – Kívánatos volna, hogy az ízlésesen kiállított füzet mindenhova eljusson, ahol paprikával foglalkoznak, és ahol szükséges a paprika helyes megismertetése.

SZERDA, 1939. MÁJUS 24.

A szegedi egyetem jövő évi rektora: Baló József dr.

A jogi kar dékánja: Ereky István dr.

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi Ferenc József Tudományegyetemen kedden délelőtt megválasztották a jövő évi rektort. Az idei tanév végével, augusztusban lelépő Ereky István dr. helyére a karok négy-négy, összesen tizenhat elektora egyhangúlag Baló József dr. orvosprofesszort választotta jövő évi rektorrá. Baló professzor mint az orvosi kar soron következő tanára nyerte el egyhangúlag a legelső egyetemi méltóságot. A kar professzorai között Szent-Györgyi Albert 1928 óta nyilvános rendes tanár, tehát ebben a minőségben egy évvel megelőzi Baló József dr.-t, aki 1929-ben lett nyilvános rendes tanár. Baló József dr. azonban már 1927 óta működik a szegedi egyetemen, az első években mint rendkívüli tanár, 1929-től mint nyilvános rendes tanár. Az egyetemi régi gyakorlat szerint azokat az éveket is beszámítják a rektori sorrendnél, amelyeket korábban mint rendkívüli tanárok töltöttek el. Prorektort csak akkor választanak, ha a rektori választást a miniszter már megerősítette. A jogi kar ugyancsak tegnap választotta meg dékánját a következő évre, a kar dékánja az 1939–40-es tanévre Ereky István dr. lett. A többi karok dékánjait a legközelebbi kari üléseken választják meg. Az új tanács augusztus 23-án veszi át hivatalát.

SZERDA, 1939. JÚLIUS 12.

Szent-Györgyi professzor augusztus végén érkezik vissza Amerikából Szegedre

Munkatársai Berlinben, Liége-ben, Manchesterben, Cambridge-ben dolgoztak

(A Délmagyarország munkatársától.)

A mezőgazdasági iparok hétfőn megnyílt nemzetközi kongresszusának prospektusa Szent-Györgyi Albert dr., a szegedi egyetem Nobel-díjas professzorának előadását is hirdeti. Érdeklődtünk a hírről a professzor szegedi intézetében, ahol most nyári hangulat uralkodik, de az egyik első emeleti szobában fáradhatatlanul dolgozik Szent-Györgyi professzor titkárnője.⁴⁵ Az intézetben nem tudnak arról, mintha Szent-Györgyi Albert rövidesen hazaérkezne, és így az agráripari

---

⁴⁵ Czétényi Margit 14 éven át volt Szent-Györgyi titkárnője.

kongresszuson hirdetett előadását megtartaná. A professzor családjával jelenleg még mindig az Egyesült Államokban tartózkodik. Az előre elkészített hivatalos program, amely előadások sorozatából állott a különböző amerikai egyetemeken – véget ért. Szent-Györgyiék a nyár folyamán még utazásokat tesznek Amerikában, és augusztus közepén kelnek útra Európa felé. A professzor legutolsó leveleit Illinois-ból és Nashville-ből küldte, legutolsó levelében utasította intézetét, hogy utoljára augusztus 1-jén küldje utána postáját. Jelezte azt is a professzor, hogy hazaérkezése után nyomban megkezdi munkáját színeképelemző kísérletekkel. Erre a célra a napokban érkeztek meg Szegedre azok a modern színeképelemző gépek, amelyeket Szent-Györgyi Albert munkájához föl fog használni.

Véget ért a munkatársak küldetése

Ugyanakkor, amikor Szent-Györgyi Albert dr. tavaly útrakelt, négy munkatársa: Gerendás Mihály dr., Banga Ilona dr., Laky Kálmán dr., és Straub F. Brunó dr. tanársegéd is elhagyta Szegedet, hogy Európa különböző tudományos intézeteiben dolgozzanak. A négy munkatárs küldetése egy év elteltével most nyert befejezést. Gerendás Mihály dr. a közelmúltban, Banga Ilona dr. pedig a múlt héten érkezett haza, de jönnek hamarosan Laky és Straub tanársegédek is, hogy mesterük érkezésénél teljes számban együtt legyenek.

Berlin, Liége, Manchester, Cambridge

Gerendás Mihály dr. tanársegédet bent találjuk az intézetben. Kérdéseinkre elmondja, hogy egy évig a berlin-dahlemi „Zellphysiologische Institut”-ban, sejtkutató intézetben dolgozott Otto Warburg professzor mellett. Ugyanolyan fényelektromos színeképelemző készülékekkel dolgozott, amilyenek most Szegedre érkeztek. A színeképelemzési módszereket tanulmányozta, előkészületül a szeptemberben Szegeden kezdődő munkákhoz, ezenkívül fermenteket izolált. Tréfásan jegyzi meg, hogy Berlinben mint „baromfikereskedő” is szerepelt. A Collegium Hungaricumban ugyanis együtt lakott Kispéter Miklós filmrendezővel, aki az akkor készülő „Könnyű a férfiaknak” című film magyar tanácsadója volt. A film egyik jelenetében szerepel egy baromfi-kereskedő cég felirata. Kispéter Miklós Gerendás Mihály nevét választotta ki, és a filmen a következő cégtábla szerepel az egyik jelenetben: „Gerendás Mihály baromfikereskedő”. A „Könnyű a férfiaknak” című filmet éppen a napokban vetítette az egyik szegedi filmszínház, akik megnézték,

láthatták az érdekes születésű feliratot. Elmondta még Gerendás Mihály dr., hogy Banga Ilona, aki Szent-Györgyi professzorral kelt együtt útra, és Belgiumba, Liège-be kísérte, majd Liège-ben maradt, és ott folytatott kísérleteket. Több dolgozata is megjelent, többek között egy általános feltűnést keltő munkáját közölte a „Hoppé Seiler’s Zeitschrift für physiologische Chemie” című tudományos folyóirat a dioxin maleinsavról. Laky Kálmán dr. Manchesterben a magyar származású Polányi professor mellett dolgozik még jelenleg is, Straub F. Brunó Cambridge-ben Keilinnél. Mindkettőjüknek több dolgozata jelent meg a „Naturwissenschaften” című folyóiratban, őket július közepére várják Szegedre.

CSÜTÖRTÖK, 1939. AUGUSZTUS 17.

Szent-Györgyi professor Amerikából visszaérkezett Szegedre

(A Délmagyarország munkatársától.)

Egyéves külföldi utazás után kedden visszaérkezett Szegedre Szent-Györgyi Albert dr., a szegedi egyetem világhírű Nobel-díjas tanára. A professor – mint ismeretes – az elmúlt ősszel egyévi szabadságra indult, hogy eleget tegyen több külföldi meghívásnak. Előbb a liege-i egyetemen tartott rendszeres kollégiumot, majd Svájcba, Franciaországba és Angliába látogatott el, a kora tavasszal pedig Amerikába utazott, és végigjárta a tengerentúli kontinenst New Yorktól Kaliforniáig. Számos tudományos intézetet és laboratóriumot keresett fel, valamint egy sorozat előadást tartott, mindenütt általános érdeklődést keltve, és újabb megbecsülést, nemzetközi rangot szerezve a magyar tudományosságnak. Utazásai és előadásai során újabb igen értékes kapcsolatokat szerzett a magyar tudományos élet részére. Egyéves távolléte alatt a szegedi egyetem felsőházi taggá választotta, a párizsi Sorbonne pedig tiszteletbeli doktorává avatta. Előadókörútja és egyéves szabadságának lejárta után Amerikából visszatért Szegedre, hogy tovább folytassa tudományos működését a Ferenc József Tudományegyetem falai között. Mialatt távol volt, megérkezett Dóm téri intézetébe az a modern készülék, amelyet az állam vásárolt részére még a Nobel-díj elnyerése alkalmából. Ezzel az új különleges készülékkel fogja most folytatni kutatómunkáját. Munkatársai és tanítványai – akik közül számosan ugyancsak most tértek vissza külföldi tanulmányútjukról – már felállították a különleges készüléket, és a professor már a közeli napokban megkezdte, illetve tovább folytatja munkáját. Az egyéves távollét után meleg szeretettel fogadták a világhírű tudóst, aki már el is foglalta régi munkahelyét a szegedi egyetemen.

KEDD, 1939. OKTÓBER 3.

Tanévnyitó díszközgyűlés a Ferenc József Tudományegyetemen

(A Délmagyarország munkatársától.)

A Ferenc József Tudományegyetem vasárnap délelőtt fél 12 órakor tartotta tanévnyitó díszközgyűlését a központi egyetem dísztermében. (...).

Az egyetemi énekkar elénekelte a *Magyar Hiszekegy*⁴⁶-et, majd Ereky István dr. lelépő rektor tartotta meg az elmúlt tanév beszámolóját. Rámutatott azokra a világtörténelmi eseményekre, amelyek következtében a Felvidék egy részét visszacsatoltuk, és Kárpátalját visszaszereztük.

(...)

– Azokat a tátongó réseket – folytatta a lelépő rektor –, amelyeket a halál és a nyugdíjazás ütött sorainkban, be kellett töltenünk. Egyetemünk felsőházi tagjává Szent-Györgyi Albert professzort választották meg.

(...)

A rektori beszámoló után Ereky István néhány lelkes szó kíséretében Baló Józsefnek, az új rektornak adta át a rektori méltóság jelvényét, s átadták jelvényeiket az egyes dékánok is. Baló József rektor meghatottan mondott köszönetet a lelépő rektornak hozzá intézett szavaiért, majd megtartotta tudományos értekezését: „Az érelmeszesedés megelőzése” címmel, amelyet a közönség mindvégig rendkívül nagy figyelemmel hallgatott. Az egyetem tanévnyitó ünnepe a *Himnusz* eléneklésével ért véget.

SZOMBAT, 1939. OKTÓBER 28.

Egy éve Szegeden tartott előadást Gerhard Domack, az idei orvosi Nobel-díj nyertese – Szent-Györgyi Albert nyilatkozata az 1938-as Nobel-díjjal kitüntetett Heymans orvostanárról

Stockholm, október 27. Az 1939. évi élettani és orvosi Nobel-díjat Gerhard Domack tanárnak (Elberfeld, Németország) ítelték oda. A Nobel-díjat a kémiai terápia terén való fölfedezéséért kapta. A *prontosil* nevű anyagnak a baktériu-

---

⁴⁶ 1920-ban, a trianoni békeszerződés után kiírt pályázat nyertese, Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna (1881–1923) nemzeti imája lett. „Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.” A később 15 szakaszossá bővített verset Szabados Béla zenésítette meg. Az ima, illetve belőle a dal olyan korszakban keletkezett, melyben nem volt olyan politikai irányzat, mely ne értett volna vele egyet.

mokkal szemben mutatkozó hatásáról tett fölfedezéséért kapta a díjat. Ennek során új gyógyszert állított elő, amellyel lehetővé vált az orbánc, a tüdőgyulladás, influenza és egyéb szepszikus bántalmak gyógyítása. Az 1938. évi orvosi Nobel-díjat, amelyet a múlt évben nem osztottak ki, Corneille Heymans tanárnak (Gand⁴⁷, Belgium) a sinusüregnek és a főütőérnek a lélegzés szabályozása szempontjából fontos működéséről tett fölfedezéséért ítelték oda. Gerhard Domack professzor mintegy évvel ezelőtt Szegeden is járt Rusznyák István dr. professzor meghívására, látogatást tett a belgyógyászati klinikán, majd az Orvosegyesületben előadást tartott, és beszámolt a prontosil megállapításához vezető hosszú vizsgálatairól. Előadása nagy figyelmet keltett, már akkor komolyan emlegették nevét a Nobel-díj jelöltjei sorában. A belga Heymans tanárról Szent-Györgyi Albert dr., a szegedi egyetem világhíres Nobel-díjas tudósa a következőket mondotta a Délmagyarország munkatársának: – Heymans tanárt jól ismerem, tavaly jártunk is nála gandi intézetében, Nobel-díja őszinte örömmel tölt el, kiváló tudós, aki igen jelentős fiziológiai munkásságot fejtett ki. Munkásságát jól ismeri a tudományos világ, a stockholmi akadémia olyan tudóst tüntetett ki vele, aki úgy munkásságával, eredményeivel, mint egyéniségével méltán rászolgált erre a legnagyobb tudományos kitüntetésre. Eredményeit régóta ismerem, és nagyra értékelem – őszinte örömmel tölt el a bizottság mai döntése.

CSÜTÖRTÖK, 1940. JANUÁR 18.

Szent-Györgyi Albert följánlotta Nobel-aranyérmét Finnországnak

Amint a Magyar Távirati Iroda jelenti: Szent-Györgyi Albert dr. egyetemi tanár, az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese, a finn követség útján följánlotta több mint egyharmad kilogramm súlyú Nobel-aranyérmét Finnországnak.

SZOMBAT, 1940. FEBRUÁR 17.

Több mint 2000 választó fizet büntetést, mert nem élt szavazati jogával a májusi választáson

(A Délmagyarország munkatársától.)

Ismeretes, hogy a májusi országgyűlési választások során Szegeden kétezer hatszázán nem éltek szavazati jogukkal. Azokat, akik nem igazolták kellően

---

⁴⁷ Flamand neve Gent

távolmaradásukat, a választási törvény értelmében 5–20 pengős pénzbüntetésre ítélte a városi kihágási bíróság, és ez ellen hatszáznegyvenen éltek föllebbezéssel a polgármesterhez. A föllebbezéseket most bírálták el; Szabó Béla dr. községi bíró földolgozta az anyagot, és ennek alapján a polgármester a föllebbezések kétharmad részének helyt adott, a többit, mint meg nem felelőt, elutasította.

(...)

Igen érdekes egyébként, hogy nem szavazás miatt felelősségre vonták Szent-Györgyi Albert professzort és feleségét is; a Nobel-díjas professzorról köztudomású, hogy az elmúlt évet külföldön töltötte, és éppen a májusi választások idején Amerikában tartott tudományos előadásokat. A professzor is megföllebbezte a kiadvást, amelynek során igazolta, hogy amerikai útja miatt nem élhetett szavazati jogával feleségével együtt. Ennek alapján a polgármester helyt adott a fellebbezésnek.

VASÁRNAP, 1940. MÁRCIUS 10.

Szent-Györgyi professzor átadta Nobel-díjas aranyérmét Onni Talas finn követnek

Nagy jelentőségű előadás az egyetemen a finn kérdésről

(A Délmagyarország munkatársától.)

Főlemelő ünnepség színhelye volt szombaton 18 órakor a Ferenc József Tudományegyetem aulája. Onni Talas finn követ „A finn kérdés” címmel tartott közel egyórás előadást. Az égetően aktuális és fölépítésénél fogva is rendkívül érdekes előadásra ünnepi közönség gyűlt egybe az aulában. A termet zsúfolásig megtöltő közönség első soraiban ott láttuk az egyházi, polgári és katonai hatóságok fejeit, valamint az összes társadalmi egyesületek, intézmények vezetőségét. Az emelvényen helyet foglalt az egyetem egész tanári kara, míg az előadói asztal mellett Onni Talas, Finnország követe, Ereky István dr., az ünnepséget rendező egyetembarátok elnöke, Csekey István dr. és Schneller Károly dr. professzorok foglaltak helyet. Onni Talas előadását Ereky István dr. vezette be, majd a finn követ kezdte meg német nyelvű fölolvasását. Bevezetésként utalt arra, hogy mennyire hálás azért a megtisztelésért, amely a meghívás által érte, s hogy ilyen előkelő közönség előtt fejtheti ki az okokat, amelyekért Finnország az orosz túlerővel szemben kénytelen szabadságát és függetlenségét fegyveresen megvédeni. Finnország helyzetét sehol a világon nem érthetik meg annyira, mint Magyarországon, nemcsak a rokoni

kapcsolatok alapján, de azért is, mert mindkét népnek közös a sorsa. Itt utalt a két nemzet történelmének rokon vonásaira, majd arra tért rá, hogy miképpen alakult az elmúlt századok során Finnország és Oroszország viszonya. Átfogó történelmi visszpillantást adott Finnország végzetes helyzetének kialakulásával kapcsolatosan.

(...)

A finn követ előadását a hallgatóság lelkes éljenzéssel és tapsal fogadta, s több ízben tapsviharral szakította félbe. Az előadás után szinte történelmi pillanatnak nevezhető esemény játszódott le az egyetem aulájában. Ereky István dr. megköszönte Onni Talas nagyszerű előadását, majd közölte a finn követtel, hogy Nobel-díjas professzorunk, *Szent-Györgyi Albert* dr. kíván szólni néhány szót. Szent-Györgyi professzor az egyetemi tanárok sorából előrelépett, és néhány keresetlen szó kíséretében *átnyújtotta Onni Talas követnek Nobel-díjas aranyérmét*, amelyről – amint ismeretes –, a közelmúltban lemondott a finnek megsegítése érdekében. Az egyharmad kilogramm⁴⁸ súlyú aranyérmét eredeti tokjában nyújtotta át a szegedi egyetem világhírű professzora, a közönség percekig tartó ovációjának lelkes kísérete mellett. Onni Talas finn követ meleg szavakkal mondott köszönetet Szent-Györgyi professzornak, és *hangsúlyozta, hogy a finn nemzet már sok szép gesztust látott a magyar vérrokonok részéről, de az, amit most Szent-Györgyi professzor tett, a magyar szív és rokonérzés legszebb szimbóluma.* Szent-Györgyi Albert dr. attól az emlékéremtől vált most meg a finn nép javára, amellyel mint a tudomány kiemelkedő bajnokát az egész világ színe előtt kitüntették. Az ünnepség után a Tisza-szálloda éttermében bankett volt.

VASÁRNAP, 1940. ÁPRILIS 6.

Vasárnapi konferansz

Néhány nap előtt hazaérkezett Szegedre Nobel-díjas professzorunk tudós kislányának, Szent-Györgyi Nelly, aki immár harmad éve járja a leghíresebb európai intézeteket, előbb Cambridge-ben dolgozott, az ősszel pedig Svájcban folytatta munkáját. Karácsonykor édesapja látogatta meg sítálpakon a svájci havasok között, most a látogatást itthon adja vissza tudós kislányának. Apa és leánya régen várt forró és lobogó újratálalkozását, most már megint hosszabb együttlétét csütörtök este az operaelőadás után egy lobogó és elragadó valcer is lelkesen, sőt lobogva ünnepelte.

---

⁴⁸ valójában 206 gramm

KEDD, 1940. ÁPRILIS 30.

A tudomány és művészet szabadsága mellett tett hitet Szent-Györgyi Albert dr., a Magyar Tudományos Akadémián tartott előadásában

Budapest, április 29. A Magyar Tudományos Akadémia vasárnap tartotta századik közgyűlését. Az ünnepi ülést Mátyás király emlékének szentelték. A díszes közönség sorában megjelent Horthy Miklós kormányzó és Teleki Pál gróf miniszterelnök. József királyi herceg elnök megnyitó beszédében Mátyás királyról emlékezett meg, és a nemzeti egység fontosságát hangoztatta. Hóman Bálint kultuszminiszter Mátyás királyról szóló tanulmányát olvasta föl. Hangoztatta, hogy Mátyás európai viszonylatban is kimagasló alakja volt a monarchikus és rendi erők dualizmusán épült nemes állammal harcba szálló újkori királynak, aki óvakodott attól, hogy csorbát ejtsen a nemzeti önkormányzat elvén. Szent-Györgyi Albert, a Nobel-díjas szegedi professzor a kísérleti természettudomány történelmi felelőségéről tartott előadást. A nagynevű professzor többek között a szabad vizsgálódás elve mellett tett hitet, és a művészet, valamint a tudomány szabadságának a fontosságát hangoztatta.

– A tudomány és művészet – mondotta Szent-Györgyi Albert – csak ott virágzik, ahol a gondolat szabad, és az igazság megismerésének van becsülete. Ahol a gondolatot béklyóba verik, és a tudományos igazságokat a divatos politikai eszmék szolgálatába akarják állítani, ott még egy jól szervezett ősi kultúra is pár év alatt lehanyatlik.

SZOMBAT, 1940. MÁJUS 4.

Hírek

Szent-Györgyi Albert belga kitüntetése

Budapestről jelentik: III. Lipót belga király Szent-Györgyi Albert egyetemi tanárnak a Lipót-rend parancsnoki keresztjét adományozta azon munkájának elismeréséül, amelyet Szent-Györgyi professzor az elmúlt év folyamán mint a liege-i francia tanszék munkatársa a belga kultúráért végzett.

1940. MÁJUS

A Nemzeti Múzeumban helyezik el Szent-Györgyi Albert Nobel-érmét

Egy helsinki magyar megváltotta, és a múzeumnak adományozta a finn segélyakciónak felajánlott aranyérmét

(A Délmagyarország munkatársától.)

A Délmagyarország annakidején megírta, hogy Szent-Györgyi Albert dr. világhírű magyar tudós a színarany Nobel-díj-érmét *felajánlotta a finnországi segélyakció céljára*. Tekintettel arra, hogy ez az érem a magyar nemzet kivételes büszkesége, mindenképpen *fájdalmas veszteséget jelentett volna annak az országból való kivitele és esetleg fenyegető beolvasztása*. Ezért a Nemzeti Múzeum éremtárát is magában foglaló országos történeti múzeum főigazgatója, Zichy István gróf haladéktalanul lépéseket tett abból a célból, hogy *ezt az értékes darabot megfelelő ellenszolgáltatás fejében megválthassuk, és így az országnak megmenthessük*. Onni Talas dr. finn követ a magyar nemzet és a magyar kultúra nagy barátja, *a legnagyobb megértéssel karolta föl ezt a tervet, és közbenjárására az eredeti terv oda módosult, hogy Hilbert Vilmos helsinki vállalati igazgató készséggel vállalkozott arra, hogy az értékes aranyérmét megfelelő pénzösszeg felajánlásával a segélyakciótól megváltja, és a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozza*. A terv valóra vált. Az ajándékozó Hilbert Vilmos Onni Talas dr. finn követ kíséretében szerdán délelőtt megjelent Zichy István gróf főigazgatónál a Nemzeti Múzeumban, és *átadta Szent-Györgyi professzor Nobel-aranyérmét*. A főigazgató meghatott szavakkal mondott köszönetet a rendkívül értékes ajándékért mind a nagylelkű adakozónak, mind az ajándékot közvetítő Onni Talas dr. finn követnek, aki Magyarországról való eltávozása előtt ilyen nagylelkű gesztussal pecsételte meg Magyarország és annak kultúrája iránt érzett őszinte barátságát. Az ajándékozó óhajának megfelelően a Magyar Nemzeti Múzeum a kiváló becsú, értékes emléktárgyat az éremtár állandó kiállítása keretében készített díszhelyen *haladéktalanul közszemlére teszi*.⁴⁹

PÉNTEK, 1940. JÚNIUS 21.

Ma adják át az egyetem emlékérmét Szent-Györgyi professzornak

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem világhírű professzora, Szent-Györgyi Albert pénteken délből az egyetem részéről kitüntetésben részesül. Az egyetem tanácsa határozatot

⁴⁹ Ma is a Nemzeti Múzeumban van, de csak időszakosan látható.

hozott, hogy följánlja Szent-Györgyi Albert dr.-nak a Ferenc József Tudományegyetem emléklakettjét. Ezzel a gesztussal a szegedi egyetem megbecsülésének akarja újabb tanújelét adni a Nobel-díjas magyar professzor iránt, aki jelenleg is az egyetemen működik, s a Nobel-díj világra szóló dicsőségének fényében is megmaradt olyannak, amilyennek őt Szegeden ismerték és szerették. (..)

Az emlékérmeket pénteken délben 12 óra 30 perckor nyújtják át Szent-Györgyi professzornak a központi egyetem aulájában a doktorrá avatási ünnepség keretében díszes külsőségek között.

CSÜTÖRTÖK, 1940. AUGUSZTUS 8.

Szent-Györgyi professzor, a sportrepülő

Interjú Szent-Györgyi Albert dr.-ral a hármashatár-hegyi repülőtáborban, ahol a Nobel-díjas tudós vitorlázó repülői vizsgát tett

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szent-Györgyi Albert dr.-ról, Szeged Nobel-díjas nagy tudósáról köztudomású, hogy ízig-vérig modern ember gondolkodásmódjában, tetteiben egyaránt. Mint ilyen, lelkes híve a sportnak, és fárasztó tudományos munkája közben gyakran keres felüdülést a sportok világában. Kitűnően teniszezik, nagyszerű autóvezető, kedvelője a vízisportnak is. Cseppet sem hat tehát meglepetésként egyik délutáni budapesti lap híre, hogy Szent-Györgyi professzor fölcsapott vitorlázó-repülőnek, rövid idő alatt elsajátította a vitorlázó-repülés tudományát, és máris szép eredményeket ért el. A lap munkatársa meglátogatta a professzort a budapesti egyetemi sportklub hármashatár-hegyi repülőtáborában, és interjút csinált vele. A riporter éppen diákok karéjában találta a professzort, amint kis nadrágban, napvédő szemüveggel a szemén, izmos-rugalmasan magyarázott valamit. Korántsem a C-vitaminról tartott előadást. A vitorlázó-repülésről beszélgetett sporttársaival. Az újságíró kérdésére, hogy mióta űzi a vakmerő sportot: – *Már három hete, sőt már az A-vizsgát le is tettem* – felelte büszkén a professzor. – *Miből áll ez az A-vizsga?* – Szakszerűen megmondhatom: *Kétszer harminc másodperces egyenes siklás célleszállással. Néhány nap múlva leteszem a B-vizsgát, amely háromszor egyperces repülést követel, S-fordulóval és célleszállással, azután pedig már csak a C-vizsga van hátra. Ez ötperces nivó feletti vitorlázórepülés, célleszállással.* Arra a kérdésre, hogyan jutott eszébe, hogy repülni tanuljon, a professzor így felelt: – *Semmi különösebb célom nincs vele. Csak nyaralok és sportolok.* Fontos szerepe a repülésnek csak az ifjúság körében van, s amint tapasztalom, lelkesedés és tudás

szempontjából nincs is hiány a fiúknál. – Szép nyaralás ez itt, kint a hegyoldalon. Ha esik az eső, bemegyünk a sátorba, és várjuk, amíg eláll. *Ha süt a nap, ha jó szél van, repülünk. Ez a foglalkozásunk most valamennyiünknek. Itt lakunk, itt sportolunk, itt is alszunk.* A sátrakban persze nincs világítás, olvasni sem lehet, tehát: *teljes a pihenés.* Megvan a manapság sokat hangoztatott teljes „kikapcsolódás” is, mert a tudományt lehelő rideg görcsövek bizony nagyban különböznek a fantáziadús hófehér, impregnált vászonnal bevont repülőszárnyaktól. A tudományos kísérletekre terelte ezután az újságíró a szót, de a szegedi paprika világhírű tudósa mereven elzárkózott. – *Csak semmi tudomány!* – mondotta. – *Most csak sporttal foglalkozom, semmi egyébbel.* Minden erőmmel, minden ambíciómmal azon vagyok, hogy mielőbb jó repülő váljak belőlem. *Ősszel aztán újra bevonulok az egyetemre, és folytatom a megkezdett új kísérleteimet.* Titkárömnek már jó előre kiadtam az utasítást: senkinek nem vagyok ott, mindenkinek tagadjon le, s ha kell, viharágyúval riassza el a látogatókat. Nem különködés ez, de higgyék el: *tudományt nem lehet másképpen csinálni, mint abszolút nyugalomban.* A professzor ezután beszállt egy egyszemélyes vitorlázógépbe, és elrepült a riport színhelyéről. Vagy hétszáz métert mehetett a levegőben, aztán „kilebegtetett” leszállással leereszkedett a mezőre.

KEDD, 1940. SZEPTEMBER 10.

Szent-Györgyi Albert dr.: A magam részéről Szegedhez vagyok nőve

A világhírű Nobel-díjas tudós nyilatkozata az egyetem ügyéről

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem eltávozásával kapcsolatban a legkülönfélébb kombinációk és találgatások látnak napvilágot. A hírlapi nyilatkozatok és magánvélemények megegyeznek abban, hogy *Szegedet nem lehet megfosztani egyetemétől:* ebben a tekintetben az illetékes tényezők már megnyugtató kijelentéseket tettek. Pálffy József dr. polgármester jelenleg is Budapesten tartózkodik, és *tárgyalásokat folytat az egyetem ügyével kapcsolatban Hóman Bálint kultuszminiszterrel.* A tárgyalásokról kiadott hivatalos értesítés nem hagy kétséget aziránt, hogy Szeged nem marad egyetem nélkül. A távozással kapcsolatban azonban olyan értelmű nézetet is tartalmaz ez a nyilatkozat, hogy Szegednek – éppúgy mint Pécsnek – áldozatokat kell hoznia. Annak a kérdésnek vizsgálata mellett, hogy *vajon Debrecen miért marad ki az áldozatok nyújtásából, az is nyílt kérdés marad Szegeden, hogy melyek azok az áldozatok, melyeket a városnak*

hoznia kell annak az egyetemnek ügyében, amelyre eddig közel 20 millió pengőt költött, s amely egyike azoknak az intézményeknek, amelyek a város trianoni megcsonkítottságát eszmei és gyakorlati értelemben is némileg ellensúlyozni képesek. Vannak olyan intézetek a szegedivé vált kolozsvári egyetemen, amelyek itt nőttek ki a talajból a szegediek szeme láttára, és a szegediek erejéből, s nem lehet a legkisebb mértékig sem kifogásolni, hogy Szeged ragaszkodni kíván minden öröme és együttérzése mellett is ahhoz, amely összenőtt ezzel a várossal, amely hozzánőtt Szeged minden polgárának szívéhez. Ilyen többek között *Szent-Györgyi Albert személye és intézete*. A tárgyalások jelenlegi stádiumában még ismeretlenek a részletekbe bocsátkozó tervek és megoldások, s épp ezért nem lehet sem jóslásokat, sem végleges döntéseket a nyilvánosság elé tárni, kétségtelen azonban, hogy a várható döntés igen nagy fontosságú lesz a város jelene és jövője szempontjából.

Szent-Györgyi Albert dr. professzor szegedi lett, Szegedet tette naggyá és híressé, s a város másként nem juttathatja kifejezésre háláját és szeretetét, csak azzal, hogy ragaszkodik Szent-Györgyi Albert dr. személyéhez és további szegedi munkásságához. Bármilyen áldozatra is képes az ügy érdekében ez a város, de éppen az annyiszor idézett szegedi szellem megjutalmazásaképpen joggal várhatja, hogy ezt a kérését és kívánságát teljesítik. *A Délmagyarország* munkatársa felkereste intézetében *Szent-Györgyi Albert dr.-t*. A világhírű tudós kérdésünkre a következőket mondotta:

– A szegedi egyetem eltávozásával kapcsolatban most folynak a tárgyalások az illetékes kormánykörökkel, így talán fölösleges nyilatkozattal megelőzni a kérdés fejleményeit. Nem akarom megelőzni, és nem is előzhetem meg a várható vagy remélt intézkedéseket: annyit mondhatok, „hogy a kormány részéről a legmesszebbmenő jóindulat tapasztalható az egyetem áttelepítésének ügyében”. Az én intézetemnek a sorsa – éppúgy, mint a többié – Hóman Bálint kultuszminiszter kezében van. *Döntés előtt minden bizonnyal megkérdez engem is, és akkor én a miniszter elé tárom az intézetemmel kapcsolatos kérdéseket és kívánalmakat. A magam részéről Szegedhez vagyok nőve, Szeged talajában gyökereznek azok a termékek, amelyeket a világ szerény kísérleteimen keresztül megismert. Hogy melyek az áldozatok, amelyeket Szegednek egyeteme elmenetelével hoznia kell, még nem tudom, minden remény megvan azonban arra, hogy a kormány a legmesszebbmenő jóindulattal hoz döntést ebben az igen fontos kérdésben. Arról sincs tudomásom, hogy Kolozsvárott adva vannak-e azok a feltételek, amelyek szükségesek intézetem működéséhez: ez is olyan probléma, amelynek megvilágítása egyik igen lényeges pontja a most folyó tárgyalásoknak. Én bizvást remélem, hogy Szeged meg lesz elégedve a tárgyalások eredményével.*

PÉNTEK, 1940. SZEPTEMBER 13.

Szent-Györgyi Albert dr. professzor Szegeden marad*A város jövő évtől vállalni tudja a jogi fakultás fenntartásának költségeit**(A Délmagyarország munkatársától.)*

Tonelli Sándor dr. kamarai főtitkárnak a *Délmagyarország* csütörtöki számában megjelent cikke élénk feltűnést keltett Szegeden. A társadalom vezető köreiből is az a vélemény alakult ki a cikk nyomán, hogy a *Tonelli Sándor által fölvetett gondolat nem kivihetetlen, sőt Szeged szempontjából nemcsak kitűnő alkalom, hanem megvalósítandó szükségesség is.* Szegednek *fenn kell tartania a jogi fakultást, ezt kívánja meg a város kulturális múltja, egyetemi jellege és jövője is.* Áldozni kell Szegednek, és Szeged, ha kell, minden bizonnal áldozni fog azért, hogy egyetemének jogi és államtudományi kara fennmaradjon. Kérdést intéztünk a felvetett tervvel kapcsolatban Pálffy József dr. polgármesterhez. Pálffy polgármester *igen nagy készséget tanúsít az irányban, hogy ezt a kérdést a terv szerinti megoldás stádiumába juttassa a Hóman Bálint kultuszminiszterrel való tanácskozások során.* – Arra fogom kérni a minisztert – mondotta a polgármester –, *hogy ebben az évben ne szüneteltessék a szegedi egyetem jogi fakultását, a munka menjen tovább mint eddig, a jövő évben pedig a város vállalni tudja a jogi kar fenntartásával kapcsolatos kiadásokat. Egyébként a szegedi egyetem ügye a lehető legjobb síneken halad, Hóman kultuszminiszter erdélyi útja után azonnal Szegedre jön, s itt megkezdi a tanácskozásokat a kolozsvári és a szegedi egyetem ügyében a professzorokkal. Az egyetemi tanárok szabad kezet kapnak abban a tekintetben, hogy Szegeden kívánnak-e maradni, vagy Kolozsvárra szándékoznak menni. Az egyetemi fölszerelések, az egyetemi könyvtár Szegeden marad, s nagy örömmel közölhetem azt, hogy Szeged Nobel-díjas büszkesége: Szent-Györgyi Albert dr. professzor intézetével együtt Szegeden marad. Szegedhez ragaszkodó nyilatkozatot adott a napokban a szegedi és a fővárosi sajtónak, s így az ő kívánsága és a mi örömünk találkozik. A megalapítandó szegedi Horthy Miklós egyetem ügyében egyébként végleges kép csak a kultuszminiszterrel folytatott szegedi megbeszélések alapján alakul ki, de már most a döntés előtt is az látszik, hogy kéréseink meghallgatásra találnak.*

1940. OKTÓBER

Szeged hangja a parlament egyetemvitájában

Szögi Géza dr. felszólalása

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szombati számunkban jelentettük, hogy a képviselőház egyetemi törvényjavaslati vitájában Szögi Géza dr. Szeged képviselője felszólalt a szegedi egyetem csorbítatlanságának fenntartása mellett.⁵⁰ A kultuszminister csütörtöki beszédében meghatározta az egyes egyetemek jellegét. A debreceni egyetem a tanítóképzés és tanárképzés, a pécsi a jogi képzés, a szegedi pedig a természettudományi továbbképzés helye kell, hogy legyen. A Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert professzornak természettudományos működése az indoka annak, hogy nemcsak csonkítatlan állapotban ottmaradt az egyetem bölcsészeti kara, de hogy Szeged egyáltalában egyetemet kaphat. Négy természettudományi tanszéknek Szegedre helyezéséről van szó. Ezzel a négy tanszékkel talán 18 egyetemi hallgató fog Szegedre érkezni. Ezzel szemben a jogi és államtudományi karnak megszüntetésével 600 egyetemi hallgatónak kell Szegedről eltávoznia. Végül kérte a minisztert, hogy gondolja meg a kérdést, mert még nem késő. *Határozati javaslatot terjesztett be a szegedi tudományegyetem jogi és államtudományi karának változatlan fenntartásáról.*

CSÜTÖRTÖK, 1940. OKTÓBER 24.

Szent-Györgyi Albert dr. lesz a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem rektora

November 11-én kezdődnek az előadások

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem megnyitásával kapcsolatban még nem történt végleges döntés. Az eddigi tervek szerint október 29-én vagy 30-án lenne a Horthy Miklós Tudományegyetem felavatása, ezt követné az egyetem megnyitása, amelyen az új rektor beiktatása is megtörténik. *A szegedi egyetem első rektora* – amint értesültünk, *Szent-Györgyi Albert dr., a világhírű Nobel-díjas tudós lesz, ő nyitja meg az új szegedi egyetemen az első tanévet.* Az egyetemmel kapcsolatban az egyetemi professzorok kinevezésének nyilvánosságra hozatala óta

⁵⁰ Szögi Géza (1902–1952) ügyvéd, 1939-től Szeged nyilaskeresztes országgyűlési képviselője. A halálos ítélettől zsidó tanúk vallomásai mentették meg. A váci börtönben halt meg.

megtörténtek a szükséges intézkedések, a beosztások és az intézetek működése tekintetében. Arra vonatkozólag, hogy a jogi kar elvesztéséért milyen kárpótlásokat kap Szeged, még csak ígéretek és találgatások vannak. Valószínűnek látszik, hogy későbbi időpontban felállítják a szegedi egyetem intézményével kapcsolatban *a mezőgazdasági középfokú iskolát*, amely gazdasági szakemberek képzésének tekintetében bír rendkívül nagy jelentőséggel. A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem – ha jogi kar nélkül is –, de a további fejlődés reményében kezdheti meg november elején a működését. (...)

SZERDA, 1940. OKTÓBER 30.

Szent-Györgyi Albert dr. lett a Horthy Miklós Tudományegyetem rektora

Rövidesen megválasztják az egyetem felsőházi képviselőjét

(Délmagyarország munkatársától.)

Szegeden kedden reggeltől a késő esti órákig folytak az egyetemen azok a tanácskozások, amelyek a Horthy Miklós Tudományegyetem megnyitásával, valamint az egyetemi tanács és az új rektor megválasztásával állottak kapcsolatban. Szily Kálmán dr. államtitkár ebben az ügyben kedden hajnalban Szegedre érkezett. A reggeli órákban az egyetemre ment, ahol a *Horthy Miklós Tudományegyetem professzorai letették kezébe a hivatali esküt*. Délben szűk körű ebéden vett részt Szily államtitkár az egyetemi tanárok társaságában. *Délután került sor az egyetemi tanács és az új rektor megválasztására*. Este 8 órakor választották meg a Horthy Miklós Tudományegyetem első rektorát: *a rektor Szent-Györgyi Albert dr. professzor, a Nobel-díjas szegedi tudós lett*.

Az egyetemi tanács és a dékánok megválasztásával kapcsolatban Szily Kálmán államtitkár kívánságához képest az egyetem szerdán ad ki hivatalos tájékoztatót. A szegedi egyetem ügyében egyébként rendkívül érdekes közjogi helyzet állott elő *a felsőházi képviselőlet ügyében*. A Szegeden működő kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem felsőházi képviselője *Szent-Györgyi Albert dr.*, professzor, felsőházi póttag *Miskolczy Dezső dr.* professzor volt. A Ferenc József Tudományegyetemnek Kolozsvárra való költözésével Szent-Györgyi Albert dr. felsőházi tagsága megszűnt, tekintve, hogy a Nobel-díjas professzor az *újnonnan* megalapított Horthy Miklós Tudományegyetemen maradt és itt fejté ki *további működését*. *A Ferenc József Tudományegyetemnek felsőházi póttagja: Miskolczy Dezső dr.* pedig Kolozsvárra távozott az egyetemmel. Ennek következtében tehát *érdekes közjogi probléma merült fel, az a kérdés, vajon Miskolczy Dezső automatikusan*

megkapja-e Szent-Györgyi Albert dr. örökét a felsőházban, vagy pedig a Ferenc József Tudományegyetemnek is új felsőházi tagot kell választania. Szeged viszonylatában az a helyzet, hogy a Horthy Miklós Tudományegyetemnek jelenleg nincs felsőházi képviselője, és így a felsőházi képviselő új választás útján kerül betöltésre. A választás a napokban megtörténik, úgy, hogy a felsőház legközelebbi ülésén már részt vesz a két egyetemnek újonnan megválasztott felsőházi képviselője is.

CSÜTÖRTÖK, 1940. OKTÓBER 31.

Veress Elemér, Banner János és Fröhlich Pál a kari dékánok

(A Délmagyarország munkatársától.)

Jelentette a *Délmagyarország*, hogy a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem kedden megtartotta alakuló ülését, megválasztotta az új egyetem első rektorát, valamint a karok dékánjait. Az egyetem rektora *Szent-Györgyi Albert dr. lett.*

(...)

VASÁRNAP, 1940. NOVEMBER 3.

Diákjóléti intézmények felállítása, a jogi kar visszaállításának szorgalmazása és a tudományos kapcsolatok fenntartása a Horthy Miklós Tudományegyetem új rektorának legfontosabb teendői – Nyilatkozik Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem első rektora

(A Délmagyarország munkatársától.)

A központi egyetem homlokzatán pénteken korán reggel már ragyogva hirdették az aranybetűk: „*M. kir. Horthy Miklós Tudományegyetem.*” A legfiatalabb magyar egyetem tehát hivatalosan megkezdte működését, és ennek jele az is, hogy *Szent-Györgyi Albert dr.*, a Horthy Miklós Tudományegyetem első rektora nyilatkozattételre kérte magához a szegedi sajtó képviselőit, akik már több ízben keresték őt az elmúlt napokban, hogy a szegedi egyetemmel kapcsolatos tervei felől érdeklődjenek.

– *Új egyetem rektorának kötelessége, hogy az egyetemet megszervezze, annak működését megindítsa és zavartalan munkáját biztosítsa – kezdte nyilatkozatát a Horthy Miklós Tudományegyetem Nobel-díjas rektora. – Az én igyekezetem az lesz, hogy a nyugtalan idők ellenére az egyetem nyugodtan szentelhesse minden erejét hivatásának: a tudás terjesztésének. Ezen az úton a Ferenc József*

Tudományegyetem tradícióit igyekszünk követni. – Változás csak két irányban lesz – folytatta Szent-Györgyi Albert dr. – Az egyik változás az, hogy ez az egyetem most már ízig-vérig saját egyeteme Szegednek, s így szeretném azt a viszonyt, amely a város és az egyetem között fennáll, még bensőségesebbé tenni. Ez irányban a polgármester úrtól máris a legnagyobb biztatást kaptam. – A másik változás a jogi kar szüneteltetéséből adódik. Hallgatóságunk csökkent, viszont az egyetem kebelén belül helyiségek szabadultak fel, s így megnyílik a lehetősége annak, hogy az ifjúság számára az egyetem valóságos otthon nyújtson. Szándékom az ifjúságnak az egyetem épületében helyiségeket juttatni, ahol jól és otthon érezheti magát, s azt szeretném, ha ezáltal az egyetem minden hallgatójának igazi otthonává válnék. Itt emlékeztetnünk kell Szent-Györgyi professzor és az egyetemi hallgatóság között mindig fennállott szeretetteljes kapcsolatokra. A diákok szinte rajongó szeretettel vették körül a Nobel-díjas professzort, akiben nemcsak a kiváló tudóst, az ideális tanítómestert, de az embert is szerették és becsülték. S íme, Szent Györgyi rektor első ténykedéseként diákjóléti intézkedéseket foganatosít a Horthy Miklós Tudományegyetemen, amely, hisszük, hogy valóban az ifjúság igazi otthona lesz. Az egyetem első rektora utalt még arra is, hogy ilyenformán a szegedi egyetem különbözni fog a többi hazai egyetemektől, de – mint mondotta – az ifjúság felkarolása megfelel Szeged jellegének. A Nobel-díjas tudós az egyetemi tanárok és az ifjúság közötti kapcsolat kimélyítéséről még a következőket mondotta: – Azon leszek, hogy a mi egyetemünkön tanár és tanítvány között a viszony, amennyire lehet, még bensőségesebbé váljék, és az egész egyetem – hogy úgy mondjam – egy nagy család legyen. A diákok megszervezett új otthonának meg fogok adni minden lehetőséget a fejlődésre. A rektor ezután az egyetem és a város kapcsolatairól beszélt igen bizakodva.

– Szeged legjellegzetesebb tulajdonának nem a paprikát vagy a szegedi papucsot tartom – mondotta Szent-Györgyi Albert mosolyogva –, hanem azt a kedves, nyílt, szeretetteljes, barátságos viszonyt, amely ennek a városnak lakóit összefűzi ... A város és az egyetem közötti kapcsolatokat igyekszem tehát minél jobban kifejleszteni. Ezt az igyekezetemet a polgármester úr is teljes mértékben átérzi, s ez irányban hathatós támogatását nekem megígérte. A főispán úr is minden tekintetben osztja elgondolásaimat, és őszinte támogatást ígért. – Mikor és hogyan remélhetjük, hogy a jogi kar is működni fog? – tettük fel a kérdést, hiszen a jogi kar szüneteltetése a szegedi egyetemnek nagy hátrányt jelent. – Minden igyekezetemmel azon leszek – válaszolt Szent-Györgyi Albert dr. –, hogy a jogi kart minél előbb felállíthassuk. A jogi karról mi egy percre sem mondtunk le, s ennek jelképeként az egyetem ünnepi ülésein a jogi kari dékán székét üresen hagyjuk. Benyomásom az, hogy

a kormánynak is az a szándéka, hogy a jogi kart – amint a viszonyok megengedik – Szegeden felállítsa.

Most a Nobel-díjas tudóshoz intéztük a kérdést: – *A hivatali teendők nem fogják-e elvonni nagy jelentőségű kutatómunkájától a rektor urat? – Ez nekem is súlyos gondot okoz – válaszolt őszinte mosolyával –, de mint rektornak olyan kiváló egyetemi személyzet áll rendelkezésemre, amely át van hatva a közös munka eszményétől, és így remélem, hogy vállaimról sok gondot levesznek, és lehetővé teszik számomra kutatómunkám folytatását. – Az orvosvegytani intézetben pedig az én tanítványaim már annyira felnőttek, hogy a munka az én pillanatnyi távollétem alatt is zavartalanul folyik tovább. Végeredményben tehát a rektori hivatal nem jelent akadályt kutatásaimmal kapcsolatban.*

A Nobel-díj kötelez. A Horthy Miklós Tudományegyetem új és első rektorát kötelezi az irányban, hogy a tudományos kapcsolatokat az egész világ tudományos szerveivel fenntartsa és kiépítse, amennyire a mai zavaros időkben lehetséges. Ezzel kapcsolatban Szent-Györgyi Albert, a Nobel-díjas tudós így nyilatkozott; – *Az egyetem az emberiség közös tudásának őre és továbbvivője. Ezen a téren vállaltva kell dolgoznunk a világ összes többi egyetemével és tudásával; legyenek azok bármelyik országban, vagy beszéljenek bármilyen nyelven. – A háború jelentheti egyes országok között a postaforgalom szüneteltetését, de nem jelentheti azoknak a belső kapcsolatoknak meglassulását, amelyek egyetemet egyetemhez, tudóst tudóshoz fűznek – folytatta Szent-Györgyi rektor. – Így a Horthy Miklós Tudományegyetem is teljes mértékben bele fog kapcsolódni a nagy, tudományos emberi közösségbe... Kérdést intéztünk arra vonatkozólag is az egyetem rektorához, hogy milyen viszonyt fog fenntartani a Horthy Miklós Tudományegyetem a Ferenc József Tudományegyetemmel. Szent-Györgyi professzor kijelentette, hogy természetesen a legbensőségesebb kapcsolatokat tartják fenn a Ferenc József Tudományegyetemmel, amelytől semmiféle távolság nem választja el az ifjú szegedi egyetemet. Végül az iránt érdeklődtünk, hogy mikor nyílik meg az egyetemi tanév. – *A beiratkozások már 4-én, hétfőn megkezdődnek, az előadások pedig 11-én. Hogy a megnyitó ünnepség mikor lesz, nem tudjuk még.* Az egyetemi tanács ugyanis feliratban kérte az egyetem nevét adó Horthy Miklós kormányzótól, hogy a megnyitó ünnepség fényét megjelenésével emelje. Most Magyarország kormányzójától függ, hogy mikor tartja meg a Horthy Miklós Tudományegyetem első évének megnyitóját, s mikor indul el tudományfejlesztő útjára Szeged város, a Civitas Solis⁵¹ egyeteme, ahonnan a magyar nemzet megújulásának és fejlődésének útja is elindult az ország áldásos gyarapodása és szellemi fejlődése felé.*

⁵¹ A Nap városa (latin).

PÉNTEK, 1940. NOVEMBER 8.

Összeállították az egyetemnyitás országra szóló ünnepségének programját

Horthy Miklós kormányzó, Teleki miniszterelnök, Varga és Hóman miniszterek a szegedi egyetem hétfői megnyitásán

(A Délmagyarország munkatársától.)

A város hatósága és közönsége a hétfői országra szóló egyetemnyitó ünnepség hatása alatt áll. A város egyes részein már megtették a szükséges intézkedéseket a földíszítést illetően. Az állomás épületének egyes részein felrakták a lobogókat és dísznövényeket, hogy teljes pompában várhassa az állomás a Szegedre érkező Horthy Miklós kormányzót. A Boldogasszony sugárúton végig magas keresztlobogókat feszítenek ki, a házakat azonban nemcsak az útvonalon, hanem az egész városban felloboгоzzák. A polgármester ezzel kapcsolatban azzal a kéréssel fordul a háztulajdonosokhoz, hogy a házakat már a hét végén lobogózzák fel. Az ünnepségre, mint arról hírt adtunk, Szegedre érkezik Horthy Miklós kormányzó, Teleki Pál gróf miniszterelnök, Varga József iparügyi miniszter, Hóman Bálint kultuszminiszter; és sokan mások az ország vezető társadalmából. A magas vendégek részére díszemlvényt készítenek az egyetem aulájában. A kormány már szétküldte az ország minden részébe a meghívókat, szám szerint 470-et. A vendégek elhelyezése meglehetősen gondot ad a rendezőségnek, mert az aulában csak mintegy 270 hely van. Az egyetem nyitó ünnepsége hétfőn délelőtt 11 órakor kezdődik. Pálfy József dr. polgármester üdvözlö a város nevében a megjelenteket, majd az egyetem rektora: Szent-Györgyi Albert, utána pedig Hóman Bálint kultuszminiszter mond beszédet. Az ünnepség után a Tisza-Szállóban villásreggeli lesz 1 órai kezdettel. A villásreggeli beszéd nem hangzik el. Villásreggeli után Horthy Miklós kormányzó és kísérete visszautazik Budapestre. A miniszterelnök és a miniszterek, valamint a többi magas vendégek este vacsorán vesznek részt, ahol Teleki Pál gróf nagyszabású politikai beszédet mond. Az egyetemi ünnepség ügyében egyébként ma, pénteken Szegedre érkezik Terbocz Miklós miniszteri tanácsos, akit a rendezés munkálataival, a fogadás előkészítésével bíztak meg. Ebben az ügyben csütörtökön délelőtt értekezlet volt a városházán, ahol megbeszélték az ünnepség programjával kapcsolatos intézkedések életbe léptetését.

SZOMBAT, 1940. NOVEMBER 9.

Szent-Györgyi professzor a tankönyvről

A Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat legutóbbi közgyűlésén igen érdekes beszédet mondott Szent-Györgyi Albert dr., a szegedi egyetem Nobel-díjas professzora. A mai középiskolai oktatásról és tanrendszerről szólva úgy találta, hogy annak szellemi parancsa értelmében a könyv arra való, hogy megtanuljunk. Szent-Györgyi professzor ezzel szemben azt hangsúlyozta, hogy az ő felfogása szerint a könyv mindenre való, csak arra nem, hogy bemagoljunk. *A könyvet szeretni kell, ismerni, forgatni, s benne eligazodni, de ennél többre nem való.* Magát a szót: „tankönyv” lehetetlennek találja. Az a kívánsága, hogy ha már szükség van valamilyen „tankönyvre”, akkor az olyan legyen, hogy ne lehessen észrevenni rajta, hogy tankönyv. Például egy 15 éves kisleány kémiai könyve szép, színes, virágos könyv legyen. A mai tankönyveknek már a külseje is ijesztő, belseje pedig lelketlen adathalmaz. Az ilyen könyv ijesztő pusztítást végez a fiatal lelkekben, meg kell tanulni, hogy látszatra kielégítse a tanárt. Szent-Györgyi professzor úgy véli, a rossz könyvet kinyomatni sem kerül kevesebbe, mint a jót. Szent-Györgyi Albert dr. a jó könyveket három csoportba osztotta; az első csoportba a szépirodalmi jellegű könyveket sorolta. „Itt van lefektetve az emberi szellem termésének legtöbb virága, mindaz, ami szép és jó, amit az emberi szellem magából kitermelt. Ezek a könyvek az emberek legfőbb barátai, ezek elhozzák az ember egyszerű hajlékába az emberiség legnagyobb szellemeit” – mondta Szent-Györgyi professzor a szépirodalmi művekről. A második csoportba a tudományos munkákat sorolta, a harmadikba pedig a lexikonokat, szótárakat, telefonkönyvet, stb.-t, amelyekben a szükséges és hasznos adatokat fektetik le.

VASÁRNAP, 1940. NOVEMBER 10.

Ünnepi hangulatban, fellobogózva várja Kormányzóját a Magyar Feltámadás Városa

Teleki miniszterelnök, Varga és Hóman miniszterek vasárnap délután érkeznek Szegedre – Ma tartják meg a MÉP⁵² vacsoráját a Tiszában

(A Délmagyarország munkatársától.)

Pénteken este Szegedre érkezett Terbocz Miklós miniszteri tanácsos, és kezébe vette a szegedi egyetem megnyitásával kapcsolatos rendezői munkák irányítását.

⁵² Magyar Élet Pártja; különböző neveken a korszak kormánypártja.

A városházán a főispán, a polgármester és a rendőrfőkapitány-helyettes, valamint az egyetemi professzorok bevonásával értekezletet tartottak, amelyen megállapították az ünnepség sorrendjét. Vasárnap, azaz ma *délután érkezik Szegedre Teleki Pál gróf miniszterelnök, Varga József és Hóman Bálint miniszter.* Este nagyszabású MÉP-vacsora lesz a Tisza éttermében, ahol Teleki Pál gróf miniszterelnök programadó politikai beszédet mond. *Hétfőn délelőtt érkezik Szegedre az Árpád motoroson Horthy Miklós kormányzó és kísérete.* Az állomáson úgynevezett *kisfogadás lesz: Tukats Sándor dr. főispán és Pálffy József dr. polgármester, valamint katonai díszszázad fogadja az ország kormányzóját a földíszített állomáson.* Az állomásról azonnal az egyetemre megy a kormányzó, ahol részt vesz az alapító és megnyitó ünnepségen. Tukats Sándor dr. és Pálffy József dr. üdvözli a megjelenteket, majd *Szent-Györgyi Albert dr. rektor* mond beszédet, majd Hóman Bálint beszél. Az ünnepség után a Tisza éttermében szűk körű villásreggelin vesznek részt az előkelőségek. A város felkészülten várja egyetemének ünnepélyes megnyitását. Az utcákat már fellobogózták, az egyetemen délszaki növényekkel, címerekkel és zászlókkal díszítették fel a folyosókat és az aulát, az ünnepség színhelyét. Az aulában kétoldalt díszemlévényeket állítottak fel Horthy Miklós kormányzó és kísérete, valamint a miniszterelnök és a miniszterek részére. A bejáratot fellobogózták, a lépcsőket szőnyegekkel borították le. A város szeretettel, hálával és hódolattal várja az ország kormányzóját, akinek nevét fogja viselni a most megalapított, új munkára induló szegedi egyetem. Az egyetemi megnyitó ünnepség programja a következő: 1. Himnusz. Énekli az egyetemi énekkar. 2. A vallás- és közoktatásügyi miniszter beszéde. 3. A főméltóságú kormányzó úr engedélyt ad a megnyitásra. 4. Magyar Hiszekegy. 5. A Rector Magnificus megnyitó beszéde. 6. Üdvözetek. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem tanárainak képviselője, Szeged város polgármestere, a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektora a magyar egyetemek és tudományos egyesületek nevében, az egyetemi ifjúság képviselője mondanak üdvözlő beszédet. 7. A Rector Magnificus zárószavai. 8. Szózat. Énekli az egyetemi énekkar.

KEDD, 1940. NOVEMBER 12.

Kormányzó urunk beszédével, országgraszoló fényes ünnepség keretében nyílt meg a Horthy Miklós Egyetem

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szeged kultúrtörténetében új fejezet nyílt meg hétfőn délelőtt, vitéz Horthy Miklós, Magyarország kormányzója jelenlétében megnyitották a szegedi Horthy

Miklós Tudományegyetemet. Az új egyetem megnyitásának ünnepségére már vasárnap este Szegedre érkezett *Teleki Pál* gróf miniszterelnök, *Varga József* kereskedelem- és iparügyi miniszter, a város két képviselője, valamint a főváros több politikai és társadalmi vezetője. A Horthy Miklós Tudományegyetem megnyitásának napján ünnepi díszbe öltözött a magyar feltámadás városa. A házakat fellobogózták, az utcákon ünneplő tömegek várták a kormányzó urat, Magyarország egyetlen vezérét, aki húsz esztendővel ezelőtt Szegedről indult el történelmi útján. A központi egyetem környékén díszruhás rendőrség és katonaság állt sorfalat, és tartotta fenn a közlekedés útját az állomás felé, amerről a kormányzó úr, gépkocsijának 11 óra után meg kellett érkeznie. Ünnepi misére szólaltak meg a harangok a fogadalmi székesegyházban reggel 9 órakor. *Glattfelder* Gyula dr. megyés főpásztor fényes papi segédlettel szentmisét pontifikált, amelyen megjelent *Teleki Pál* gróf miniszterelnök és *Varga József* kereskedelemügyi miniszter, valamint Szeged város egyházi, katonai és polgári hatóságainak valamennyi vezető férfinja. A szentmise után *Silley Antal* altábornagy, *Tukats Sándor* dr. főispán, *Pálfy József* dr. polgármester és *Buócz Béla* dr. rendőrfőkapitány-helyettes az állomásra hajtattak, hogy a főméltóságú urat fogadjak. Tizenegy óra után gördült be a kormányzó szalonkocsija a pályaudvarra. A főméltóságú úr frissen, ruganyos léptekkel ugrott le a szalonkocsiból. A fogadás után ellépett a tiszteletére kivezényelt díszszázad arcvonala előtt. (...)

Gyülekeznek az előkelőségek a megnyitó ülésre

Már 10 óra tájban gyülekezett az aulában az ünnepség publikuma. Díszmagyarruhás hölgyek csoportja sugározta szét a teremben az ünnepi hangulatot, a férfi vendégek is magyaros vagy utcai fekete öltönyben jelentek meg. (...)

Az összes magyar egyetemek képviseltették magukat, legnagyobb számban természetesen a Ferenc József Tudományegyetem, amelynek tanárai közül igen sokan jelentek meg a testvéregyetem megnyitásán *Bartók György* dr. rektor vezetésével. (...)

A kormányzó érkezése

Feszült várakozás csöndje fogadta az aulában a testőrgárda felsorakozását, amely jelezte, hogy megérkezett Magyarország kormányzója. A kormányzó úr gépkocsin hajtattott a központi egyetem épülete elé, s gépkocsijából kiszállva az egyetem tanácsa, élén Szent-Györgyi Albert rektorral üdvözölte a főméltóságú urat.

Néhány perccel 11 óra után vonult be vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó a Horthy Miklós Egyetem aulájába. Szünni nem akaró, lelkes éljenzés és taps fogadta a kormányzót, az egyetemi énekkar megilletődötten énekelte el a *Himnusz*t, majd a kormányzó úr elfoglalta helyét a díszemelőnyen. Az emelőny tanácsasztala mellett Hóman Bálint dr. kultuszminiszter, Szent-Györgyi Albert dr. rektor és az egyetem tanácsa helyezkedett el.

Hóman kultuszminiszter egyetemnyitó beszéde az új egyetemi törvényről

Hóman Bálint dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter nyitotta meg a Horthy Miklós Tudományegyetem első ülését. Bevezetőként jelentette a főméltóságú kormányzó úrnak, hogy a Horthy Miklós Tudományegyetem szervezési munkálatai befejeződtek, majd köszönetét fejezte ki, hogy Magyarország kormányzója az ő dicsőséges nevével ékesített egyetem megnyitását megjelenésével megtisztelni kegyeskedett, ezzel újabb kifejezést adva Szeged városa iránti pártfogó megértésének. A miniszter megemlékezett beszédében elődjéről: Klebelsberg Kuno grófról, s abból az alkalomból idézte Szeged nagy pártfogójának emlékét, amikor az elhunyt miniszter szívében fogant, pompás egyetemi városban új életre kel szívének legkedvesebb gyermeke: a szegedi egyetem. A kultuszminiszter ezután a tudomány célját ismertette, és fejtegette a tudomány nemzetköziségét s egyben nemzet felettiséget, hangsúlyozva, hogy a tudomány nemzet feletti jellege korántsem jelenti a nemzeti élettől való függetlenséget, avagy éppen nemzettelenséget, majd beszélt az egyetemi tanár hármashivatásáról és háromirányú felelősségéről, amely hármashivatás jelent számára, de ha valamelyikről megfeledkezne, nem volna többé méltó erre a címre. Rátért arra, hogy az egyetemi tanárok közül hányan tértek vissza a kolozsvári egyetem székhelyére, s hányan gyökereztek meg itt, abban a városban, amely otthont nyújtott a száműzött egyetemnek. Majd kijelentette, hogy Szeged városa a kormányzó úr őfőméltósága apai szeretetének, mindenkori kormányai megértésének, a városi vezetők bölcsességének és a szegedi magyarság áldozatoságának eredményeképpen két évtized alatt Magyarország egyik legkiemelkedőbb kulturális központjává, a magyar tudományosság erős várává fejlődött. (...)

A kormányzó beszéde

Nagy taps követte a kultuszminiszter beszédét, amely után vitéz nagybányai Horthy Miklós Magyarország kormányzója emelkedett fel helyéről, és elmondotta ünnepi beszédét. A főméltóságú úr beszéde a következőképpen hangzott:

– A kolozsvári magyar királyi Ferenc József Tudományegyetem hazatért régi otthonába, hogy húszévi száműzetése után újra Erdély fővárosában folytassa művelődésünket gazdagító érdemes munkásságát. – Magyarország törvényhozása ez ünnepi alkalommal, megemlékezvén Szeged szabad királyi városnak az egykor falai közé menekült egyetem fennmaradását biztosító áldozatairól, elismerésképpen Szegeden új egyetem felállítását rendelte el. – A nevemet viselő szegedi tudományegyetem megnyitásának mai örömnepén megelégedéssel gondolok vissza a nemzeti újjáépítés itt átélt első sorsdöntő napjaira. A történelem színe előtt Szegedé az a nagy érdem, hogy a nemzeti újjászületésnek ez a város volt a bölcsője. Elismeréssel emlékezem meg Szeged népének két évtizedes lelkes és lankadatlan munkájáról, nemzeti művelődésünknek hozott nagy áldozatairól is.(...)

– Amidőn ezt az új egyetemet rendeltetésének átadom, bizonyos vagyok benne, hogy méltó hajléka lesz az ezeréves magyar kultúrának. Ebben a meggyőződésben kérem egész jövő működésére a Mindenható áldását!

Szent-Györgyi rektor az egyetem hármas hivatásáról

A kormányzó beszédét áhítatos csöndben, állva hallgatta végig az ünneplő közönség, majd hosszantartó, lelkes taps viharzott fel. Az egyetemi énekhar a *Magyar Hiszekegyet* énekelte el, amelynek hangjai után Szent-Györgyi Albert dr., a Horthy Miklós Tudományegyetem első rektora emelkedett szólásra. – Az új egyetem első rektorának első kötelessége – mondotta –, hogy mélyen hajtsa meg az egyetem zászlaját főméltóságod előtt. Erre a zászlóra színeinkül főméltóságod családi címerének színeit, a kéket és a pirosat választottuk, hogy ezek a színek nagy patrónusunk hímezett nevével együtt késő századok után is eszményképpül idézzék fiatalságunk elé annak a férfiúnak képét, aki Szegedről elindulva bátorságával, bölcsességével, önfeláldozásával, a szellemi és erkölcsi javak tiszteletével, emberi megértésével, lángoló hazaszeretetével ezt az országot elesettségből felemelte és megcsonkítottságában kiegészítette. Magyarország akkor lesz nagy, ha itt minden ember azon igyekszik, hogy a maga körében, legyen az a kör bármely kicsiny, oly munkás vagy vezető legyen, amilyen munkása, atyja és vezére Horthy Miklós az ő népének. Szent-Györgyi rektor köszöntötte ezután a miniszterelnököt, Hóman Bálint kultuszminisztert és a megjelent előkelőségeket, majd rátért arra, hogy az egyetem jogilag új egyetem ugyan, de gyökerei a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemhez nyúlnak vissza. Meghatott hangon idézte ezután Klebelsberg Kuno gróf emlékét, és felszólította a közönséget, hogy egy pillanatnyi hallgatással áldozzon

Szeged néhai, nagy pártfogója emlékének. A közönség felállással, mélységes csöndben tisztelgett Klebelsberg Kuno gróf szelleme előtt. Az egyetem rektora megemlékezett ezután Szeged áldozatosságáról, amellyel a Kolozsvárról idemenekült Ferenc József Tudományegyetemet befogadta. Hajlékot emelt az egyetemnek, s ez a hajlék most már az ízig-vérig szegedi egyetem hajléka lett. Megemlítette, hogy az ifjú egyetem rövid élete alatt is a város kétféleképpen adott kifejezést szeretetének. A város asszonyai a főispán vezetésével felajánlották, hogy az egyetem zászlaját elkészítik, a polgármester pedig a város nevében készséggel vállalta el az egyetem diákokthonának berendezését. Szent-Györgyi Albert dr. ezután rátért székfoglalójára. Az egyetemnek régi szokása, hogy a hivatalban lévő rektor értekezik az elméjéhez legközelebb álló tárgyról, ő a szívéhez legközelebb eső tárgyat választja; az egyetemről és az ifjúságról kíván értekezni. – Fejtegetésem anyagául 20 esztendő elmélkedés és tanítói tapasztalat szolgál – mondotta a rektor –, úgy, hogy tárgyamat elég világosan látom ahhoz, hogy szavaimat rövidre foghassam. Az egyetem feladata hármas: legősibb hivatása gyűjteni, terjeszteni és gyarapítani az emberi tudást. Második feladata kis számban nevelni a jövőnek tudósokat, akik majdan ezt a hivatást tőlünk átveszik. Újabb eredetű, de nem kevésbé magasztos az egyetemnek harmadik hivatása, nevelni a nemzet részére polgárokat, akik el vannak látva a szellem fegyverével. Erről a három hivatásról egyenként kívánok szólni, de hozzáteszem azt, hogy a mi egyetemünknek van még egy negyedik, külsőleges hivatása is: hogy a nagy magyar Alföld szellemi központja legyen. – Az emberiség legfőbb kincse mindaz a szép, jó és nemes, amit eddig az ember elméje és lelke teremtett. Az egyetem ezen kincsek közül a tudásnak őre, hirdetője és gyarapítója, örökét évezredekől az emberi szellem közös tárházából veszi. Így tőle joggal azt várhatjuk, hogy ellent álljon a politika hullámzásainak s eszményeit az idők háborgásán keresztül sértetlenül mentse át a jövőnek. Azt várhatjuk, hogy az egyetem karain a gyűlölködést kizárva, a tudás szelíd fénye mellett csendben munkálkodjék, s éljen örök emberi eszményeinek. – De az egyetemnek a tudást nemcsak őriznie, hanem gyarapítania is kell. Ezen munkájában az egyetem szövetségese, munkatársa a világ összes más tudós testületének, tekintet nélkül nyelvre vagy országhatárookra.

– De a tudományos kutatással az egyetem nemcsak a nagy emberi szellemi közösség iránt rója le kötelességét, a kutatás lelkes művelése szükséges ahhoz is, hogy az egyetem megfelelhessen mindennapi feladatának. Jó tanítás csak ott folyhat, ahol él a kutatás szelleme, az igazságok lelkes, pártatlan szeretete. De tudományos kutatómunkánkkal hazafias kötelességünket is teljesítjük, mert hiszen éppen a tudomány, a kultúra az egyetlen terep, amelyen

a versenyt a nagy nemzetekkel egy kis nemzet is felveheti, megcsillogtatván nevét az emberi történetben. Az egyetem második feladatáról, a tudósképzésről e helyen nem kívánok részletesen szólni, inkább rátérek harmadik feladatára, a szellem fegyverével vértezett hasznos honpolgárok nevelésére. Ez nem tartozik az egyetem ősi hivatásai közé, de az új korban az egyetem megnyitotta kapuit az ifjúság nagy tömegei előtt, ifjak előtt, akik nem tudósok, de a közélet hasznos polgárai akarnak lenni. Ugyanakkor az egyetem, amely azelőtt anyagilag független volt, elfogadta az állam támogatását. Szent-Györgyi Albert dr. ezután azt fejtegette a továbbiakban, hogy az egyetem ezelőtt csak tudósokat képzett és magas tudományt hirdetett. Az ifjúság tömege azonban ma már nem akar tudós lenni. Középut azonban nincsen a nevelés terén, s az egyetem előbb-utóbb kénytelen lesz előadásait két csoportba osztani. – Határozottan állítom – mondotta, hogy az egyetemnek alkalmazkodnia kell hallgatósága és az élet igényeihez. Egész közoktatásunknak, úgy a középfokú, mint a magas oktatásnak egyik alapvető hibája, hogy a tanítást a tananyag, nem pedig a hallgató szemszögéből ítéli meg. Itt egy másik alapvető kérdésre, az egyetem tanítói és nevelői hivatására tért át, és megrajzolta a közéleti ember ideálját. Szent-Györgyi Albert dr. így folytatta nagykoncepciójú székfoglalóját:

Kritika a középiskolai oktatásról

– Az egyetemnek sokoldalú feladatai teljesítésénél nagy nehézségekkel kell küzdenie. Egyik nagy nehézsége, hogy a középiskola nem adja meg neki a szükséges támogatást és száraz, túltömött anyagával elfeledkezik a jellem és a szellem kifejlesztéséről s padjainkba gyakran küld önálló gondolkodásra képtelen, fásult, görnyedt hátú 18 esztendőes aggastyánokat, akik az egyetemet csak lépcsőnek tekintik egy nyugdíjas állás elnyerésére, melyet legszívesebben a nyugdíjon kezdenének, és akiket rémület tölt el, ha az ember tőlük önálló gondolkodást követel. Úgy szintén nem végzi el a középiskola számunkra a szükséges kiválogatást, s nem tudná elvégezni még akkor sem, ha szigorát fokozná, mert az élet és az iskola méretei nem azonosak. Egy színjeles érettségi bizonyítvány nekünk nem ad felvilágosítást arra, hogy gazdája kiválóság avagy értéktelen magoló. Kívánatos lenne, hogy padjainkba csakis azok kerüljenek, akikben megvan az adottság a szellemi pályára, tekintet nélkül a szülők anyagi vagy társadalmi helyzetére, mint ahogy nemzeti érdek lenne az is, hogy azok, akikben a képesség megvan, csakugyan padjainkba is kerüljenek. Másik nehézség az egyetemeknek túlzásfokúsága, a hallgatóság és tanszemélyzet aránytalansága. Ennek következménye, hogy a katedra lépcsője tanár és hallgató között gyakran

áthidalhatatlan távolságot jelent. Pedig nevelői és tanítói hivatásunkat csak úgy teljesíthetjük igazán, ha a tanár tanítványának nemcsak cenzora, de barátja, munkatársa és idősebb testvére. – Őszintén remélem, hogy ez az ifjú egyetem meg fog birkózni tudni feladataival, és hogy Szeged barátságos levegőjében meglesz a bensőségteljes, meghitt viszony tanárok és tanítványok között, mert csak ily közösség mellett remélhetjük, hogy eleget tehetünk annak a feladatunknak is, hogy ifjúságunkba oltuk azt az izzó hazaszeretetet, amely nem a jel-szavak hangoztatásából, a mások gyűlöletéből vagy eltiprásából áll, de abból, hogy a hazaért a legnagyobb áldozat is csekély legyen, hogy a hazáért ne csak meghalni, de ami annál sokkal nehezebb, élni is tudjunk. – Feladataink súlyosak, felelősségünk nagy, erőink csekélyek, így kérjük Isten segedelmét, hogy hazánknek békét, nekünk pedig erőt adjon a munkához, s evvel a kérésünkkel együtt egy másik fohászt is küldjünk az Egek Urához, hogy a mi patrónusunkat, Magyarország kormányzóját, vitéz nagybányai Horthy Miklóst sokáig éltesse.

Üdvözlő beszédek

A nagy tapssal fogadott beszéd után a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem tanárainak képviselőjében Buza László dr. jogi kari dékán mondott üdvözlő beszédet. Hangoztatta, hogy a kolozsvári és a szegedi egyetemnek egy a lelke, és a kolozsvári egyetem tanárai mindig hálával gondolnak Szegedre, és kérte, hogy Szegeden is mindig szeretettel gondoljanak Erdélyre. Pálfy József dr. polgármester a város közönsége nevében mondott üdvözlő szavakat. Bejelentette, hogy Szeged város lakossága teljes mértékben értékelve Szent-Györgyi rektor szép gondolatát, az ifjúság iránti szeretettől indítva, 5090 pengővel hozzájárul a központi egyetemen létesítendő diákklub berendezéseinek költségeihez. Az összes többi egyetem és magasabb fokú oktatás képviselőjében Wendl Aladár, a József nádor műszaki egyetem tanára mondott üdvözlőbeszédet, majd Strausz Gyula⁵³ negyedéves magyar–német szakos hallgató megkapóan szép, szárnyaló beszédet mondott az ifjúság nevében. Végül Szent-Györgyi rektor néhány meleg zárószóval befejezte az ünnepséget. A közönség a *Szózat* elhangzása után percekig kitörő lelkesedéssel ünnepelte Magyarország kormányzóját, aki szeretetteljes mosollyal fogadta a tüntető lelkesedést, majd a rektor felkérésére a tanácsasztalhoz lépett, és beírta nevét az egyetem aranykönyvének első lapjára: *Horthy, 11 / XI 940*. A második

⁵³ Magyarosított nevén Nyikos Gyula (1919–2003) a Szegedi Egyetemi Ifjúság elnöke, 1945 után az USA-ba távozott, New Yorkban főiskolai tanár volt, német nyelvet és irodalmat tanított.

oldalra Teleki Pál gróf neve került. A megnyitó ünnepség után a kormányzó úr és kísérete azonnal a pályaudvarra hajtatott. Az egyetem épülete előtt várakozó gépkocsijáig az egyetem tanácsa kísérte el Magyarország kormányzóját. A kint várakozó tömeg leírhatatlan, szűnni nem akaró lelkesedéssel ünnepelte a kormányzót. Teleki Pál gróf miniszterelnök, Varga József miniszterek és a Szegeden maradt előkelőségek a Hóman Bálint miniszter által adott ebéden vettek részt a Tisza-Szálló nagytermében. Az előkelőségek a Lél-motorossal 3 óra 40 perckor visszatértek a fővárosba. Itt említjük meg, hogy az egyetem megnyitó ünnepségéről a rádió jól sikerült helyszíni közvetítést adott.

Az egyetemi ifjúság lampionos felvonulása

Hétfőn este 8 óra tájban a Turul Szövetség bajtársi egyesületeibe tömörült egyetemi ifjúság lampionos felvonulást rendezett a város utcáin. Az ifjak, akikhez a szegedi munkásifjúság küldöttsége is csatlakozott, fél 9 tájban a központi egyetem elé vonult, ahol Szent-Györgyi Albert rektor, az egyetemi tanács tagjai és Szily Kálmán államtitkár fogadták őket. Az ifjúság szónokai: Teehy János, Fodor József és Rónai István rövid beszédekben kifejezést adtak az egyetem megnyitása feletti örömüknek, és biztosították ragaszkodásukról az egyetem vezetőségét. A beszédekre Szily államtitkár és Szent-Györgyi rektor válaszolt.

CSÜTÖRTÖK, 1940. NOVEMBER 14.

A tanárképző főiskolásokkal együtt több mint ezer hallgatója van a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetemnek

A szorosán vett egyetemi hallgatók száma csak 531

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetemen megindult az oktatómunka. A hallgatók beiratkozása befejeződött, az egyes tudománykarokon a profeszszorok és a hallgatók megkezdték az egyetemi életet. Dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas tudós, az egyetem rektora, nemrég nyilatkozott a megalakult Horthy-egyetem munkarendjéről, a diákszociális intézmények fejlesztéséről, s mindarról a tudományos törekvésről, amelyet a szegedi egyetem munkaprogramja magában foglal. Kétségtelen, hogy bizonyos nehézségekkel kell megküzdenie a szegedi egyetemnek, s bármennyire hangoztatták is az illetékes kormánynyilatkozatok, hogy a jogi kar elvesztése nem érinti súlyosan a várost és az egyetemet:

a helyzet az, hogy *a nehézségek, még ha csak átmenetinek tekintjük is azokat, a jogi kar eltávozása miatt következtek be. Közel 600 hallgató távozott Kolozsvárra Szegedről, s éppen a napokban jutott nyilvánosságra Bartók György kolozsvári rektor nyilatkozata, amely szerint több mint másfél ezer hallgatója van a kolozsvári egyetemnek, úgyhogy ebben a tekintetben bizonyos túlsúlyfolttság állt elő a kolozsvári egyetemen.* Ez a helyzet abból adódott, hogy az egész Szeged-környék ifjúsága a kolozsvári egyetem jogi fakultására volt kénytelen beiratkozni. A szegedi egyetem többi fakultásának működését természetesen nem befolyásolja a jogi kar elvesztése, sőt az orvosi karon nagy arányú létszámnövekedés állt elő. A szegedi egyetem beiratkozott növendékeinek száma a folyó tanévben a következő: *Orvosi kar: 203 hallgató, bölcsészeti 89 hallgató, matematika 118 hallgató, gyógyszeres 71 hallgató, Apponyi bölcsészek: 50 és a polgári iskolai tanárképző főiskola bölcsészhallgatói: 525, összesen: 1056 hallgató.* Ha ebből a számból levonjuk a tanárképző 525 növendékét, vagyis azoknak a hallgatóknak számát, akiket kizárólag a tanárképző ittléte kapcsol az egyetemhez, akkor kitűnik, hogy *a szegedi egyetemnek tulajdonképpen félezer hallgatója van, szemben a kolozsvári egyetem 1600 növendékével.* Számbelileg tehát érzékeny veszteséget jelent a jogi kar elvitele.

PÉNTEK, 1940. DECEMBER 13.

A patikus úr megszólalt

Egy kitűnő és nem éppen vékony erszényű makói patikus, Szöllősi Jenő – van-e ki e nevet nem ismeri – jelenleg nyilas képviselőként ül a Házban, megtámadta – Szent-Györgyi Albertet a képviselőházban. Szöllősi Jenő a Nobel-díjas professzort, a szegedi egyetem rektorát. Hogy miért: az most nem kívánczik ezeknek a soroknak a keretébe, de nem tartozik sehova sem, ahol a mondanivalóknak általában kulturális vonatkozásuk van.

(...)

Szent-Györgyi Albert Szöllősi Jenő ellenére is megmarad – mindnyájunknak, magyaroknak, embereknek – Szent-Györgyi Albertnak.

SZOMBAT, 1940. DECEMBER 14.

Szent-Györgyi Albert rektor beszéde a diáksághoz a diákegység megteremtéséről

„A közös eszmének távol kell állnia a napi politikától, egyetlen eszme vezetheti csak a munkát: mindnyájan magyarok vagyunk”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az utóbbi időben sok szó esett az egyetemi diákegység megteremtéséről. Az eddigi helyzet visszásságaira rámutatott legutóbbi beszédében *Hóman* kultuszminister is. Kolozsvárott pedig feloszlatták az összes diákegyesületeket, és *egyetlen hatalmas diáktáborba* egyesítették az Alma Mater polgárait. Ezzel eléri azt az egyetem, hogy – a kultuszminister szavaival élve – kiöregedett, örök diákvezérek hangoskodása nem vezetheti többé az ifjúságot az egyetemi egyesületi életben. A diákegység megvalósításának gondolatát két évvel ezelőtti kísérletezés óta most először dr. *Szent-Györgyi Albert* szegedi egyetemi rektor vetette fel a Horthy Miklós Tudományegyetem megalapításakor elmondott beszédében és későbbi nyilatkozatában. A megteremtendő diákegység ügyében a szegedi egyetemen *diákgyűlés* ült össze. *Szent-Györgyi Albert* rektor az egyetemi tanárok útján közölte a diáksággal a nagygyűlés összehívását. Zsúfólásig megtelt az *auditorium maximum*: az egyetemi hallgatóság szinte teljes számban megjelent a nagygyűlésen. Dübörgő taps fogadta a terembe lépő *Szent-Györgyi Albert* professzort és a vele együtt érkező tanári kart. Részt vett az ülésen *Sík Sándor*, *Banner János*, *Greguss Pál*, *Veress Elemér*, *Batizfalvy János*, *Kramár Jenő* és még számos egyetemi tanár. A tanárképző főiskola növendékei nem vettek részt a nagygyűlésen, tekintettel arra, hogy a nagygyűlés kizárólag az *egyetemi* diákegyesületek ügyéből ült össze: ebben a tekintetben pedig a tanárképző főiskola külön csoportot képez.

Szent-Györgyi Albert beszéde a diáksághoz

Hosszantartó taps köszöntötte a katedrára lépő *Szent-Györgyi Albert* rektort, aki a következő beszédet intézte az egybegyűlt diáksághoz:

– A diáknagygyűlést azért hívtam össze, hogy tájékoztassam önöket, és tájékozódjam magam is a diákság nézetét illetően. Ezen a nagygyűlésen megjelentek a professzor urak is, mintegy kifejezésül annak, hogy együttéreznek a diáksággal. *Új szellem van itt kialakulóban, és ez az új szellem már nem választja el a tanárt és diákot, a katedrát és a padokat.* – *Egységbe szeretném tömöríteni az ifjúságot* – folytatta beszédét *Szent-Györgyi Albert* rektor –, mint az ifjúság barátja: *otthont akarok adni az egyetemen a hallgatóknak.* Ezt az otthont kötelességem megadni mint rektornak. Mint hazafinak pedig az a kötelességem, hogy *az ifjúságnak megadjam a lehetőséget a teljes lelki kifejlődésre, öntudatos diákságot szeretnék, amely helyet kaphat az egyetem vezetésében, amely felelősségteljes emberré tudja nevelni magát, amely egyéniséggé*

válik. Ez a diákság hazafias kötelessége, így kell értelmeznie az ifjúságnak a hazafiasság fogalmát. Egyéniséggé kell nevelnie magát, hogy művelt, gerinces, egész ember legyen, mert a korok hibája, hogy nem embert, hanem tömeget nevel, amelyet egy-egy jelszóval bármilyen irányba el lehet téríteni és fel lehet használni. Azért van szükség a diákegység megteremtésére – mondotta továbbiakban a rektor –, hogy a széthúzó és sok irányban elágazó egyesületek helyett olyan közösség jöjjön létre, amelyben módja legyen az ifjúságnak önmaga erejével megteremtenie azokat a lehetőségeket, amelyek az egyetemen kívüli továbbképzésben, klubéletben és minden egyéb vonatkozásban azt a célt szolgálják, hogy egyéniség, ember váljék a diákból. Ez eddig nem volt. Bizonyos érdekképviseletet létesítettek ugyan Budapesten, ezek azonban nem tudják intézni, nem tudják megoldani a vidéki problémákat. – Nem fordulok senki és semmi ellen – hangzott a beszéd további része. – Azt szeretném, ha közös eszme, láthatatlan kapocs tartaná össze ezt az ifjúságot. Ennek a kapocsnak másnak kell lennie minden eddiginél. Meggyőződésem, hogy az egyetem hallgatója elsősorban diák. Ha ezt valaki nem érzi, akkor ne jöjjön ide, sokkal jobban megleszünk nélküle. Ennek a közös eszmének távol kell állnia a napi politikától; egyetlen eszme vezetheti csak ezt a munkát; mindnyájan magyarok vagyunk. – Én világnézetet senkire nem akarok oktroyálni, erőszakosságot nem kívánok alkalmazni, mert ennek nem vagyok híve. Ebből a munkából éppen az egység érdekében ki kell zárni a napi politikát és minden jelszót, mert a legszebb jelszavakat is félre lehet érteni és félre lehet magyarázni. Ebben a munkában tekintettel kell lenni arra, hogy azok, akik ebben a diákegységben dolgoznak, egy családnak, az egyetemnek fiai, aki nem ennek, nem jelentkezhetsen senki sem, aki nem ennek a családnak, nem az egyetemnek tagja. Ez a munka csak az egyetem munkája, s ez a munka a napi politikától függetlenül is a hazafias és megszentelt kötelességét teljesíti, s a jelszavak hangoztatása nélkül is azt az eszmét vallja, amely az örök magyarság életerejének alapeszméje. – S végül szükség van erre a diákegység megteremtésére azért is, hogy a diákság önmaga is beleszólhasson önmaga ügyeinek intézésébe. Ez a munka országos jelentőségű lesz, az egész ország egyetemi életére kihathat. Ezért kérdem most azt önöktől, hogy akarják-e ezt a diákegységet, és megbíznak-e bennem? Az ifjúság lelkes, dübörgő tapsal fogadta Szent-Györgyi Albert beszédét, amely után a diákság részéről szóltak hozzá a diákegység megteremtésének technikai kivitelezése ügyében. A vita során felszólt Greguss Pál professzor is, aki örömmel üdvözölte a diákegység megteremtésének tervét, és sok sikert kívánt a megvalósítást illetően. A diákság ezután bizottságot választott, amely kidolgozza a diák egységszervezet megalkotásának részletes tervét.

 SZERDA, 1940. DECEMBER 25.

A Szent-Györgyi-intézettől Kolozsvárig

Tíz év munkája és impressziói a Dóm téri Nobel-díjas laboratórium-ban - Dr. Annau Ernő professzor a Szent-Györgyi-iskolát folytatja a kolozsvári egyetemen

(A Délmagyarország munkatársától.)

A Nobel-díj árnyékában... Körülbelül így lehetne meghatározni azt a csöndes, elvonult és visszavonult munkát, amelyet dr. Annau Ernő végzett majd tíz éven keresztül a szegedi egyetemen, Szent-Györgyi Albert intézetében. A nyilvánosság számára szinte láthatatlanul, megközelíthetetlenül és hangtalanul folyt ez a kutatói és egyetemi munka, amelynek irányát természetesen a szegedi egyetem Nobel-díjas tudósa határozta meg, és amelyről a figyelmesen érdeklődő nyilvánosság részére csak akkor tárult fel egy-egy villanás, ha a szegedi biokémiai intézetből egy-egy publikáció indult el a nemzetközi tudományos világ felé, amelyen Szent-Györgyi Albert szikrázó fényű neve mellett ott szerepelt Annau Ernő kollaboráló munkásságának szignumai is. A csöndesen, a szellemi ember derűjével, boldog elvonultságban dolgozó fiatal tudós majdnem tíz évig volt a Szent-Györgyi-intézet első tanársegédje és professzorának egyik legközvetlenebb és legkitűnőbb munkatársa. A Ferenc József Tudományegyetem kolozsvári hazatérésével dr. Annau Ernőt a kormányzó egyetemi tanárrá nevezte ki, és megbízta a kolozsvári egyetem biokémiai tanszékének vezetésével. Szent-Györgyi Albert első munkatársa tehát katedrát kapott, és most nemcsak folytathatja a szegedi Nobel-díjas intézetben tíz évig előkészített munkásságát, de új intézetet teremt a Szent-Györgyi-iskola tanításai számára.

Tíz év

Maga az a tény külön jelentőséget érdemel, hogy Szent-Györgyi Albert legközvetlenebb munkatársa önálló intézetet és tanszéket kapott, de a tudományos és tanítói esemény mellett meg kell állni egy pillanatra azért is, hogy belenézhessünk abba az átható csöndbe, abba a szigorúan elzárt elvonultságba, amelynek bezárt falai mögött A n n a u Ernő tíz évig dolgozott világhíres professzorának oldalán. A szigorú záruk csak most pattantak le erről a háttérbe húzódó elzárt ajtóról, amikor Annau Ernő átvette a maga katedráját, és most

van azon az úton, hogy a Szent-Györgyi-iskola szellemében maga teremtsen a maga számára kutatóintézetet.

(...)

Egy fiatal tudós Szegedre indul

Dr. Annau Ernő 1927-ben végzett a budapesti egyetemen, orvosi diplomát szerzett, de soha nem volt gyakorló orvos. Hét évig dolgozott Vámosy Zoltán gyógyszer-tani intézetében, közben egy évet a Korányi-intézetben is töltött, élettannal Farkas Géza mellett foglalkozott, majd orvosi diplomája mellett a műegyetemre is járt vegyészetet tanulni Zemplén Gézánál: már ekkor el volt határozva útja és életé-nek célja: a vegytan, nemsokára majd a biokémia. Minden kedve és érdeklődése a vegyészet felé hajtotta, egy célja volt ekkor: minél jobban és sokrétűbben meg-ismerni a kémia kérdéseit. Aztán 1930-ban ösztöndíjjal egy évet Berlinben töltött, és amikor 1931-ben Szent-Györgyi Albert megteremtette szegedi intézetét, jelent-kezett az akkor alig harmincöt éves professzornál, és vele együtt Szegedre érkezett.

(...)

A biokémia mutatta meg az utat

Rájön az ember, hogy tulajdonképpen minden orvosi probléma mögött mélyeb-ben vegyszeti kérdések jelentkeznek. Úgy van az, hogy az orvostudományban a vegyészet mutatta meg azt az utat, amelyen pozitív eredményeket lehet elérni és feleletet lehet találni sorozatos megismerések után egy sereg kérdésre. Az orvos-tudomány a diagnózison szerencsére már túljutott, ami tisztázatlan, az nagyrészt vegyi, biokémiai probléma. – Kilenc év alatt azok a kérdések kerültek tisztázásra, amelyekre Szent-Györgyi már feleletet adott, az intézet elsősorban oxidációs kérdésekkel foglalkozott. A változatlanul továbbfolyó megfigyelések a tápanyag felhasználásával vannak összefüggésben. Ha ugyanis ezeknek a folyamatoknak a normális lefolyását megismerjük, akkor ebből a közös jelenségekre is lehet következtetni. Természetesen itt nincs szó befejezett és bevégzett munkáról. A megfigyelés és megismerés állandóan tartó folyamat, amely ma is tovább tart számos probléma tisztázására. Az ilyen ősidő óta tartó vizsgálatok sorában meg kell ismerni most a zsíroknak eddig még tisztázatlan kérdéseit.

A Szent- Györgyi-iskola

Természetesen igen nehéz és körülményes megvilágítani és csak valamennyire is magyarázni a nyilvánosság előtt ezeket az alapvető, éppen azért legmélyebb

kérdéseket. *A szénhidrátok és zsírok égési folyamata az élő szervezetben...* Nyilván a vizsgálat- és kísérletsorozatok végén ugyanolyan kötet magyarázza meg majd a titkokat, mint Szent-Györgyi Albertnek az a munkája, amely a Nobel-díj után ma már ott van minden vezető nyelven a világ minden intézetében.

Az ő szellemét...

– Szent-Györgyi Albert egyik jelentősége abban van, hogy feltétlenül szuggesztív egyéniség, aki olyan légkört tudott teremteni, amely embereket indukált a kutatásra. Ez pedig egy tanárnál a legnagyobb dolgok egyike. Magyarországon csak kevés embernek volt ilyen szuggesztív egyénisége, adottsága és kivételes sajátsága. Az ő szellemét próbálom tovább vinni Kolozsvárra, a mellette töltött tíz év nyomait és szuggesztivitását viszem magammal, azzal az elhatározással, hogy maradjon együtt egy társaság, amely azt a szellemet képviseli, amit Szent-Györgyi hirdetett. Ha az ő indulására és munkásságára gondolok vissza, látni kell, hogy semmiből teremtődött Szegeden valami... és most hasonló helyzet adódik Kolozsvárott, ahol egy új intézetet kell majd megszervezni. Azokkal a tanulságokkal, amelyek Szent-Györgyi intézetéből és iskolájából kisérennek el Kolozsvárra. Annau Ernő mindössze egy ötven kilós ládát visz magával a csendes intézet hallgató falai közül, egy kis ládát néhány kémcsővel és néhány vegyszerrel, amelyek szegedi tíz évéhez nőttek, és amelyeknek titkai most majd Kolozsvárott bontakoznak ki. Többet nem is szabad elvinni – mondta tartózkodóan a professzor, ha valaki előlről kezdi az egészet, az intézetet... Voltaképpen semmiből teremtődött a Nobel-díjas szegedi intézet is... Annau Ernő útravalóul csak néhány kémcsövet, néhány vegyszert és – egy érzelmet titkoló, sokkal többet mondó hátbavágást, meg egy nyugtalan, finom, ma már mély barázdás, őszülő szellemi arcot mutató fényképet, amelyet Szent-Györgyi Albert nyújtott át távozó tanítványának, aki egyetemi katedrát kapott, és *most* építi meg a Szent-Györgyi-iskola másik műhelyét.

Vér György

VASÁRNAP, 1941. JANUÁR 12.

Vasárnapi konferansz

A kitűnő egyetemi énekkar végre megfelelő helyet kapott az egyetemen. Az eddig majdnem hajléktalanul bolyongó énekkar számára Szent-Györgyi Albert rektor állandó egyesületi és klubhelyiséget biztosított a központi egyetem épületében – az egyetemi énekesek az egyelőre szünetelő jogi kar második emeleti

volt dékáni szobáit kapták meg, ahol Kertész Lajos vezetésével a legnagyobb lelkesedéssel már meg is kezdődtek a próbák, saját helyiségben új lendülettel halad előre a nemesen szép munka. Ez a helyiségrendezés is kapcsolatban van Szent-Györgyi professzornak azzal a nemes elgondolásával, hogy otthont, valódi otthont teremt a diákságnak az egyetem falai között. Az ifjúság lelkes örömmel vette tudomásul, hogy az alma mater falain belül nemcsak drukkolni lehet a szigorlatokra, de diákéletet is lehet teremteni, sőt énekelni is lehet.

SZOMBAT, 1941. JANUÁR 25.

Fényes sikerrel tartották meg az egyetemi bálát

(A Délmagyarország munkatársától.)

Híven ahhoz az elgondoláshoz és programhoz, amelynek megvalósítását a fiatal Horthy Miklós Tudományegyetem rektora, Szent-Györgyi Albert tűzte ki célul, a szegedi egyetemen a komoly tudományos munka mellett megindult az eleven, pezsgő diákélet is, amely az egyetem fiatalságának a város társadalmába való szerves bekapcsolását célozza, és nyilvánvalóan a kapcsolatok kimélyítését eredményezi. A Szent-Györgyi Albert által megvalósított diákegység, amely amint köztudomású, különböző alakulataiban nemes tervek megvalósításán dolgozik, pénteken este az egyetemi bál megrendezésével lépett első ízben a nyilvánosság elé. Ez a színes, forró, hangulatos, feledhetetlen báli éjszaka, minden részében méltó volt ahhoz az elgondolásához, amelynek megvalósításán az ifjúság fáradozik. A város társadalma szépen képviselve volt ezen a megmozduláson, bizonyosságot téve arról, hogy az új egyetem fiatalságát ugyanúgy szívébe fogadta, mint az előbbi egyetemét. Külön jelentőséget adott az eseménynek, hogy a Kormányzó úr őfőméltósága elvállalta a nevéből elnevezett egyetem ifjúsága által rendezett bál legmagasabb védnökségét.

(...)

Amikor a vendégek elfoglalták helyeiket az emelvényen, a nyitópárok vonultak fel a terem hosszában, Csapó Árpád bálelnök a rektor elé lépett, és engedélyt kért a bál megnyitására. Szent-Györgyi rektor ekkor a következőket mondotta: – Mielőtt megkezdenénk a mulatozást, küldjünk háromszoros éljent a budai Várba, a mi legfelsőbb urunkhoz, Horthy Miklós kormányzó úrhoz! Háromszoros harsány éljen volt a válasz a rektor szavaira. Ezután Buócz Zoltán cigányvajda megadta a jelt a zenének, a cigány rázendített a „Még azt mondják, nincs Szegeden boszorkány” kezdetű csárdásra, és megkezdődött a tánc.

(...)

CSÜTÖRTÖK, 1941. JANUÁR 28.

Bonyodalmak az Egyetembarátok Egyesülete körül

Rendkívüli közgyűlést hívnak össze a kolozsvári különválás részleteinek tisztázására – Biztosítják a szakosztályok tudományos működésének a folytatását

(A Délmagyarország munkatársától.)

Amióta a Ferenc József Tudományegyetem visszatért Kolozsvárra, és külön törvénnyel, most már végleges székhellyel Szegeden megalakult a Horthy Miklós Tudományegyetem, *bonyodalmak és nehézségek merültek fel az Egyetembarátok Egyesületének működése körül.* Ez az egyesület – mint ismeretes – rendkívül fontos szerepet töltött be a szegedi egyetem életében úgy tudományos, mint társadalmi téren, ezenkívül pedig abban az irányban, hogy Szeged szellemi társadalmát a legszorosabban egyeteméhez fűzze. Az egyesület két évtizeden keresztül igen tevékeny és termékeny működést fejtett ki, akcióival jelentékenyen elősegítette az egyetem életét, azonfelül *igen szép vagyonnal is rendelkezett, amelyet teljes egészében tudományos munkák céljaira bocsátott.* Ez az egyesület tette lehetővé az egyetem hivatalos kiadványainak, az *Acta* füzetek kiadását. A Ferenc József Tudományegyetem Kolozsvárra való visszatérésével, illetve a jogi kar szüneteltetésével elköltözött Szegedről az *egyesület elnöksége is, és így nem volt szabályszerű fórum, amely biztosította volna az egyesület további munkáját.* Az Egyetembarátok ilyen körülmények között *ebben a félévben nem folytathatták működésüket,* ami érzékenyen érintette az egyetemi életet. Éppen ezért dr. Szent-Györgyi Albert rektor szerda délután értekezletre hívta össze az Egyetembarátokat, hogy *a bonyodalmakat megoldják, és főképpen, hogy biztosítsák a további munkát.*

SZOMBAT, 1941. FEBRUÁR 1.

Sport

A teniszszövetség új tisztikara

A teniszszövetség alföldi kerülete pénteken délután tartotta tisztújító közgyűlését, a betegesen fekvő zombori Rónay Gyula helyett dr. Máthé Ferenc elnöklésével. A jelentések elhangzása után a kandidáló bizottság kijelölte a tisztikart, amelyet a közgyűlés egyhangúan megválasztott. A tisztikar a következő: örökös

díszelnök: dr. Kogutowicz Károly, díszelnök: vitéz Silley Antal. tb. elnökök: dr. Tukáts Sándor, dr. Szent-Györgyi Albert⁵⁴ (...)

SZOMBAT, 1941. FEBRUÁR 1.

Vasárnapi konferansz

Tegnap járt le az a nagy érdeklődést keltő pályázat, amelyet Szent-Györgyi Albert rektorunk írt ki a szegedi diákinduló komponálására. A diákok a pályázatot a legnagyobb lelkesedéssel fogadták, egymás után érkeztek be a legkülönösebb pályamunkák, hiszen nemcsak az 50 pengő kincséről van szó, de a dicsőségről is. Jelentkeztek olyan ifjú zeneszerzők is, akik még nélkülözik a kontrapont tudományát, és akik a zsűri előtt – füttyülve fogják előadni pattogó indulójukat. A zsűri nemsokára összeül, meghallgatja a lekottázott és elzongorázott pályaműveket, hogy meghozhassa döntését.

VASÁRNAP, 1941. FEBRUÁR 2.

A Szegedi Egyetem modern élete tantermekben, diáklklubokban, diákhangversenyeken, írói szemináriumokban

(A Délmagyarország munkatársától.)

*Az egyetem a tudomány tűzhelye – mondotta egy alkalommal Szent-Györgyi Albert rektor –, amelynek munkássága a közös emberi értéknek, a tudomány-nak szolgálatában áll, ugyanakkor pedig meg kell felelnie napi feladatának is. És a klasszikus megállapítás azt jelenti, hogy az egyetem nem állhat meg a múlt értékeinek vizsgálatánál és a jövő várható kialakulásának tanulmányozásánál, hanem a mindennapokkal, a *jelennel* is szoros kapcsolatot kell fenntartania. A tudományos kutatás és a gyakorlati élet edzi egész emberré a fiatalságot, amelynek éppen Szent-Györgyi Albert szavai szerint a jelenlegi középiskolai rendszerben nincs meg a lehetősége arra, hogy a mindennapok életébe belekapcsolódjék: nincs az *életre nevelve*. Ezen az állapoton kíván segíteni Szent-Györgyi Albert és minden munkatársa, amikor a tudományos élet és a gyakorlati élet, valamint a professzor és a tanítvány között akar mély, lélekből fakadó kapcsolatot teremteni.*

---

⁵⁴ Szent-Györgyi Albertné mint éljártékos a vezetőségnek is tagja volt. Amerikába távo-zása után férjét választották be.

Rektor a diáklklubban

Ez a kapcsolat nemcsak a *tantermekben* eredményez közvetlenebb hangulatot, amelynek természetszerű következménye a könnyebb tanítás és a könnyebb tanulás, hanem a katedráról lelépve *otthonába* hozza közel a tanárt és a diákokat. Szent-Györgyi rektor *klubhelyiségeket* bocsátott a diákság rendelkezésére⁵⁵ s ezeket a klubhelyiségeket nemcsak azzal teszi a hallgatók egyetem otthonává, hogy játéktérket, olvasótermeket, tanulószobákat rendez be, hanem főként azzal, hogy *maga is, mint az egyetem és a diákok vezetője, megjelenik a klubhelyiségekben diákjai között*, részt vesz játékaikban, gyűléseiken. Gyakran hív össze diákgyűléseket, amelyeken a hallgatók *saját parlamentjük* előtt vitatják meg a felmerülő problémákat. Leül velük a klubasztalokhoz, ahol *együtt énekel*, együtt tölt velük néhány vidám órát, hogy aztán a tanulás idején is együtt töltse diákjaival a *komoly elmélyedés* óráit. A mindennapi apró, mégis súlyos gondoktól is igyekszik mentesíteni Szent-Györgyi rektor a diákságot, ezt már az eddigi intézkedésekkel, diáksegélyezési akciókkal is sikerült megközelíteni. A gondatlanság, a vidámság felszabadítja a hallgatókat a sokszor rájuk nehezedett depresszió alól, s ennek hatása megmutatkozik abban, hogy *a komoly munka könnyebben megy*. Ez az elv érvényesül, és ér el csodálatos eredményeket a nyugat-európai egyetemeken, ahol a tanár és tanítvány nem a *pad és a katedra* távolságában, hanem a *testvéri, baráti és meghitt közelségében* végzi munkáját.

„Fel kell rázni az ifjúságot”

Ennek az egyetemi szellemiségnek kialakításával kapcsolatban kérdést intéztünk Szent-Györgyi Albert professzorhoz, aki a következőket mondotta: – *Otthonont kell adni az egyetemen az ifjúságnak*. Otthonont, ahol testvért és barátot talál, ahol adva vannak azok a lehetőségek, amelyek megmentik a tudományt, megmentik az életet a szárazságtól. *Erre a fiatalságra a jövőben nagy feladatok várnak minden pályán és minden tekintetben. S ha ma körülnézek, akkor azt kell mondanom, hogy fel kell rázni az ifjúságot, hogy lásson, hogy megérezze: mit hogyan kell, és mit hogyan nem szabad csinálni*. Az előbbire meg lehet tanítani, mert a fiatalság tanulni is akar, az utóbbira pedig elég példát szolgáltat a kor, amelyben élünk. *Tanítani csak úgy lehet, ha a diákság érzi a vele való törődést*. S ezzel kapcsolatban ki kell térnem arra a kérdésre, amelyet még igen

⁵⁵ A SZEI otthona végül a Szukováthy (ma Ady) téri épület alagsorában kapott helyet.

sokszor érinteni fogok, hogy az általam életre hívott *diákegység* voltaképpen *nem szervezet és nem diákegyesület*, hanem *az egyetem családiasságának kifejeződése*. Én sokáig nem akartam ezzel a nyilvánosság elé lépni, mert minél többen tudnak valamilyen dolgot, annál többen szeretnek ellenkezni. De az a lelkesedés, amellyel ennek a tervemnek megvalósítását a diákság fogadta és elősegítette, őszintén szólva meglepett, és igen nagy örömmel töltött el. Most már nyugodtan léphetünk a nyilvánosság elé. *Mi, a tanárok, és ők, a hallgatók együtt vagyunk...*

50 filléres zongorahangverseny az egyetemen

Legutóbb Szegeden hangversenyezett *Fischer Annie*, akit a hangverseny szünetében felkeresett *Szent-Györgyi rektor*, és megkérte, hogy a szegedi egyetemen lépjen fel kizárólag a diákoknak adott hangversenyen, amelyre a belépti díj 50 fillér. A kiváló zongoraművésznő lelkesen csatlakozott *Szent-Györgyi Albert* tervéhez, s ígéretének megfelelően *hangversenyt ad a szegedi egyetemen*. Hat hétig most *Svédországban és Finnországban* hangversenyez, utána visszatér Budapestre, ahol várja a szegedi egyetem rektorának értesítését a hangverseny idejét illetően. Ez a kedvezményezés kiszélesíti a szegedi egyetem munkájának területét: nemcsak *tudósok és írók*, hanem *zeneművészek* is szerepelnek az egyetemi „*katedrákon*”. Nagy távlatokat nyit ez az újítás, a diákság kultúrigényeinek kielégítését is szélesebb alapokra helyezni.

Sík Sándor az irodalmi szemináriumokról

Hasonló újítás az is, amelyről már beszámolt a *Délmagyarország*, hogy *Sík Sándor* a modern magyar írókról tartott irodalmi szemináriumokra *meghívja azokat az írókat, akikről az előadás szól*. Erről az újításról *Sík* professzor a következőket mondotta: – Most még csak bölcsőjében ring ez a munka. A tervnek megfelelően *írtam néhány magyar írónak, a válaszok nagy része már megérkezett*. Mint minden terv keresztülvitelénél, ennél is mutatkoznak némi akadályok, amelyek nagyrészt a jelenlegi helyzetből adódnak. Az *erdélyi írók* tekintetében például a közlekedési viszonyok jelentenek némi nehézséget, a többieknél pedig tekintettel kell lenni arra, hogy milyen időpontban állhatnak az írók a szegedi egyetem rendelkezésére. A munka még csak a kezdetén van, remélem azonban, hogy *az év végére már kialakul olyan helyzet a mi munkánk viszonylatában, amely alapja lesz a további munkálkodásnak*. Akkor,

amikor már leszűrhetem egy esztendő tanulságait, majd többet mondhatok erről. A diákok nagy érdeklődéssel és szeretettel kapcsolódnak ebbe a munkába, amelynek az újítás jellegét az adja meg, hogy *eddig nem volt szokás az egyetemen előadni a ma élő írókról. Maguk a hallgatók is élénk levelezésben állanak az írókkal*, ami kétségtelen jele annak, hogy *fokozott érdeklődés kíséri az egyetem irodalomtörténeti munkásságát*. De bizonyosága ez annak is, hogy bár *a mai kor nem kedvez az irodalomnak, a fiatalságban él a jövő hite, él az a tudat, hogy az elkövetkezendő kor talán a tudomány és a művészet virágzását hozza magával*. A jövő hite csendül ki Sík professzor szavaiból. Ez a hit az, amely erőt ad ma, és csodákat ad át örökségül a jövőben a világnak. Ez a hit nem engedi, hogy csak egy pillanatra is megálljon a kéz, amely szerszámot vagy író tollat tart: dolgozni kell fáradhatatlanul, megalkuvás nélkül a – jövőért.

Kalmár-Maron Ferenc

SZOMBAT, 1941. FEBRUÁR 8.

Készülnek a diákotthon helyiségei a központi egyetemen, az egyenlőre szünetelő jogi kar termeiben

(A Délmagyarország munkatársától.)

Néhány nap óta igen érdekes és jelentős építkezések, illetve átalakítások kezdődtek meg az egyetem központi épületében. Az átalakítások az épület második emeletén kezdődtek, azokban a helyiségekben, ahol tavaly még a Ferenc József Tudományegyetem jogi és államtudományi kara működött, és amelyek üresen állottak azóta, mióta a kolozsvári egyetem hazaköltözött, és a Horthy Miklós szegedi egyetemen egyelőre szünetel a jogi kar munkája. Ezekben az üresen maradt helyiségekben kapnak most otthont, valóságos egyetemi otthont a különböző szervezés alatt álló diákintézmények. Ez a nagy jelentőségű szervezés és otthonteremtés szerves kapcsolatban áll azzal az új utakon járó mozgalommal, amelyet Szent-Györgyi Albert rektor indított el a diákegység megteremtésére. A mozgalom nemcsak otthont kíván teremteni minden egyetemi polgár számára az egyetem falain belül, de ezzel és még számos más irányú munkával meleg baráti kapcsolatot kíván létesíteni az egyetem hallgatósága és azon város között, ahol a diákság tanulmányait folytatja és diákéletét éli. A mozgalmat a diákság nagy örömmel fogadta, és még nagyobb volt a lelkesedés, amikor megkezdődött az egyetemi diákotthon megteremtése. Naponként most számos diák nézi a második emeleti átalakításokat, lelkes örömmel figyeli, mint alakulnak át az egyelőre üresen maradt jogi kari termek diákotthonná. Az egyetem hallgatói alig várják, hogy az építkezések befejeződjenek,

és bevonulhassanak az otthonosan berendezett egyesületi és klubszobákba. Szent-Györgyi rektor keresve sem találhatott volna alkalmasabb helyiségeket a diákok otthon céljaira, mint a jelenleg üresen maradt, szünetelő jogi kar második emeleti helyiségeit. Ott, ahol a jogi kar előadótermei voltak, néhány fal húzásával, átjárók bontásával, egy helyen a körbe futó folyosó elzárásával készülnek a diákklub helyiségei. (...)

VASÁRNAP, 1941. FEBRUÁR 16.

Féléves szünet után tovább halad az Egyetembarátok egyesületének munkája

Csütörtökön megkezdődnek a szabadegyetemi előadások – Batitzfalvy professzor a korszerű előadások jelentőségéről és programjáról

(A Délmagyarország munkatársától.)

Beszámoltunk arról, hogy a Ferenc József Tudományegyetem hazatérésével nehézségek és bonyodalmak merültek fel az Egyetembarátok Egyesületének további működése előtt. Az egyesület igen fontos és tevékeny működést fejtett ki nemcsak az egyetem munkájában, de a város kulturális életében. Az Egyetembarátok tették lehetővé többek között az egyetem publikációinak, az »Acta« füzetek kiadását, ezenkívül fontos tudományos munka folyt az egyes szakosztályokban, valamint a közönség számára szinte pótolhatatlan szabadegyetemi előadásokat rendezett. Legutóbb a kolozsváriakkal való kibontakozás, valamint az egyesület tekintélyes vagyonának biztosítása, nemkülönben a zavartalan további működés érdekében Szent-Györgyi Albert rektor értekezletet hívott össze, amelyen elhatározták, hogy addig is, amíg a nehézségeket és vitás kérdéseket a kolozsvári Ferenc József Egyetemmel sikerül megoldani, és amíg megalkulhat most már a Horthy Miklós Egyetem Barátainak Egyesülete, mindenképpen meg kell indítani a további munkát úgy a szakosztályokban, mint valamennyi területen. Szent-Györgyi rektor felkérésére dr. Purjesz Béla professzor vállalta az orvosi szakosztály munkájának irányítását, dr. Kiss Árpád professzor a természettudományi szakosztályét, dr. Batitzfalvy János professzor pedig a fontos hivatású és nagy népszerűségnek örvendő szabadegyetemi előadások vezetését. A két szakosztályban – mint ismeretes – már meg is indult a munka, most pedig Batitzfalvy professzor kidolgozta az idei szabadegyetemi előadások programját, és rövid előkészítés után már most, csütörtökön, 20-án ismét megkezdődnek az eddig kényszerűségből szünetelő előadások. Az előadásokat február 20-tól kezdődően minden hét csütörtökjén rendezik a művelt

közönség számára mindenkor az egyetem aulájában. Olyan programot sikerült összeállítani, amely biztosítja a szabadegyetemi előadások fontos hivatását Szeged kulturális életében, és egyben változatlan népszerűségüket; örvendetes tény, hogy az eddigi kényszerű szünet után Szent-Györgyi Albert kezdeményezésére és Batitzfalvy professzor vezetésével tovább folyik ez a kulturális munka, és addig sem lesz törés ebben a vonalban, amíg sikerül véglegesen tisztázni Kolozsvárral a ma még függőben levő kérdéseket. A jelekből ítélve még nagyobb lendülettel fejlődik tovább az a munka, amelyet az Egyetembarátok két évtizeden át Szegeden végeztek. A csütörtökön megkezdődő előadások még külön jelentőséget nyernek azzal a ténnyel, hogy Batitzfalvy professzor a szabadegyetemi sorozatot kapcsolatba hozta a mai élettel, az előadások középpontjában a legkorszerűbb témák állanak, amelyek felé a legnagyobb érdeklődés figyel. Ezenfelül is számos olyan újítással bővítették ki a sorozatot, amelyek újabb nagy fejlődést ígérnek. A szabadegyetemi előadások programját rövid előkészítés után Batitzfalvy professzor egyelőre május közepéig állította össze, a rendkívül érdekes témák előadására a legkiválóbb előadókat kérte fel. A csütörtöki előadások programja a következő: Február 20: Halasy-Nagy József: A géptől a lélekig. Február 27: Szent-Györgyi Albert: A szegedi diákegység. Március 6: Koch Sándor: A mesterséges ékkövekről. Március 13: Ábrahám Ambrus: Az élet eredete. Március 20: Hermann Egyed: Mennyiben volt felelős Ferenc József az aradi vértanúk haláláért? Március 27: Eperjessy György: Az alumínium jelentősége napjainkban. Április 3: Sándor István: A magyar vers útja Aranytól Adyig. Április 17: Szögi [később Szeghy] Endre: A magyar népzene. Április 24: Bruckner Győző: A kémiai szintézis csodái az emberi jólét szolgálatában. Május 1: Bereczk Péter: A Fehér-tó jelentősége Szeged életében. Május 8: Nyíró Gyula: A tömegpszichózis. Május 15: Eperjessy Kálmán: Szeged és Délmagyarország. Ezenkívül Sík Sándor, Greguss Pál, Ivanovics György és Kesselyák Adorján professzorok helyeztek kilátásba előadásokat. Az egyetemnek és a város társadalmának szorosabb együttműködése érdekében Szent-Györgyi rektor kezdeményezésére az előadások vezetésére Széchenyi István, Széll Gyula, Tonelli Sándor és Vinkler Elemér személyében üléselnököket kértek fel, akik az előadások kapcsán bemutatják a hallgatóságnak az előadókat, és ismertetik tudományos pályájuk eseményeit. A most meginduló szabadegyetemi előadások sorozatáról alkalmunk volt beszélni dr. Batitzfalvy János professzorral, aki célkitűzéseit a következőkben világította meg a Délmagyarország munkatársa előtt: – Több tekintetben új rendszert igyekezünk meghonosítani, elsősorban az egyetem és a főiskola új professzorait kértük fel, hogy szaktárgyaik köréből tartsanak előadást, akik még nem szerepeltek az Egyetembarátok Egyesületében. Ezzel új kapcsolatokat is igyekezünk teremteni az egyetem és a város társadalma között. Az előadások

során főképpen olyan korszerű – természetesen általános jelentőségű – kérdésekről lesz szó, amelyek ma a legjobban érdeklik a művelt közönség széles rétegeit. Természetesen felkértünk egyetemen kívül álló előadókat is, és ezt az irányt folytatni kívánjuk. – Úgy terveztük – folytatta Batitzfalvy professzor –, hogy az első előadás megtartására Szent-Györgyi rektor urat kérjük fel, erről azonban le kellett mondanunk azért, mert rektorunk a megnyitó előadás idején nem tartózkodhatik Szegeden. 21-én tartja ugyanis ünnepélyes keretek között évenkénti díszülését a Budapesti Királyi Orvosegyesület, amely idei előadóul Szent-Györgyi professzort hívta meg, és felkérte a Korányi-emlékelőadás megtartására, amely az orvostársadalomnak minden évben ünnepi eseménye. A rektor úr így a sorozat második előadását tartja meg 27-én, amikor a szegedi diákegység érdekében megindított ismeretes mozgalmát világítja meg, célkitűzéseit összegezi és beszámol tapasztalatairól, valamint megadja a kezdeményezés végleges programját. Az előadássorozat megnyitására Halasy-Nagy Józsefet sikerült felkérnünk, a nagynevű magyar filozófust, akinek munkásságát több önálló kötet értékeli, és akinek előadása méltó módon vezeti be a szabadegyetem új ciklusát.

Végül örömmel jelenthetem – fejezte be szavait Batitzfalvy professzor –, hogy Szent-Györgyi rektor úr nagylelkűségéből sikerült beszerezni az aula részére egy modern vetítőkészüléket, és így megoldottuk a legkorszerűbb vetítés problémáját. Reméljük, hogy a szabadegyetemi előadássorozat új ritmust hoz Szeged kulturális életébe, és folytatni fogja azt a munkát, amelyet az Egyetembarátok Egyesülete eddig is teljesített.

CSÜTÖRTÖK, 1941. FEBRUÁR 20.

Szent-Györgyi professzor előadása az Egyetembarátok Egyesületének orvosi szakosztályán új biokémiai vizsgálatairól

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szerdán délután nagy érdeklődéssel kísért szakülést tartott az Egyetembarátok Egyesületének orvos/természettudományi szakosztálya. A bőrgyógyászati klinika előadótermét teljesen megtöltötte az orvosokból és szakemberekből álló hallgatóság, amely nagy figyelemmel kísérte azt a tudományos beszámolót, amelyet dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas tudósunk tartott legújabb, illetve intézetében évek óta folyó új kutatásokról, amelyek most egyik jelentős állomásához érkeztek el. Szent-Györgyi professzor előadásában vázolta, hogy nem tartja lehetetlennek, hogy az új vizsgálatok feleletet adnak eddig ismeretlen kérdésekre. Ugyancsak nagy érdeklődéssel kísérte a szakülés dr. Troján Emil tanár előadását a gyermekklinikán folytatott vizsgálatokról.

Dr. Purjesz Béla professzor nyitotta meg a szakülést, majd Szent-Györgyi Albert lépett az előadói asztalhoz, és „Az energetika continuuis⁵⁶ elmélete” címen tartotta meg előadását. Bevezetőben vázolta, hogy az atomot az irodalom ma úgy fogja fel, mint a mag körüli elektronok rendszerét. Vázolta a kémiai reakciók szerepét, majd a „vegyérték elektronok” jelentőségének ismertetéséből utalt arra, hogy hogyan képződnek a molekulák. A molekulák nem bírnak tetszőleges energiámmennyiséggel, ennek során szemléltető geometriai ábrákon mutatta be az elektronok mozgását. Eddig az ebből levont felfogás uralta a biokémiai gondolkodást – mondotta, de az utolsó évek vizsgálatai kimutatták, ha egy nagy számú atom nagy számban helyezkedik el a térben, akkor az energia vonalait zavarni kezdik, és összefolynak. Ha egy újabb energiát adnak az elektronnak – folytatta fejtegetéseit –, az ki fog repülni egy felsőbb pályára, oda, ahol az elektron szabadon mozoghat. Ebből a felismerésből fontos új tény következik: az elektron szabadon kering a pályán, és más helyen fog energiát végezni. Ez a felismerés nagy jelentőségű, mert az anyagnak egészen új sajátoságot ad. – Fel kell tenni ezután a kérdést: vajon ehhez hasonló állapotok találhatók-e az élő szervezetben? Ha így van, ez a tény új problémákat tár fel. Ebben az esetben ugyanis a biokémiának egy új fejezete kezdődhetik majd meg. Természetesen ez a kérdés nem oldódik meg egyetlen kísérlettel, csak évtizedek alatt felmerülő megfigyelések után. Végleges megoldás tehát most nem várható, de el kell indulnunk az anyaggyűjtés területére. Ez a munka már megindult, és fontos lépéssel kapcsolódik a biokémia alapvető kérdéséhez. A fotoszintézis problémáit vázolta ezután, majd megállapította, hogy az egész élővilág energiaforrását a szénhidrátokból kapja, ismertette az ezt a kérdést megvilágító új vizsgálatokat, majd a fehérjék molekuláinak kérdésére tért át. A probléma itt az – mondotta –, hogy nincs-e ezeknek a nagy komplexumoknak közös energianívója? Ebben az irányban intézetében Laky Kálmán végez méréseket, és máris jelentős megfigyeléseket észlelt. Ezek a vizsgálatok is azt igazolják, hogy egy molekulán belül közös energianívók alakulnak ki. Vázolta ezután Szent-Györgyi professzor másik két munkatársának: Bangának és Gerendásnak intézetében folytatott vizsgálatait, majd azt a megállapítást vont le, hogy a megfigyelések szerint közös energianívók alakulnak ki, esetleg az egész sejtre kiterjedően. – A biokémikus előtt most az a kérdés merül fel, hogy szerepe van-e ennek a megállapításnak a sejt életében. A kérdés még egészen új, és még hiányzik a bizonyító erő, de az irodalom állása rendkívül biztató. – Húsz éven át folytatott saját vizsgálataim során – mondotta a továbbiakban Szent-Györgyi professzor – itt-ott eljutottam bizonyos apró eredményekhez, de a lényegi kérdésre sohasem tudtam választ adni.

---

⁵⁶ Folyamatos, folytonos (latin).

Ha ezeket a kérdéseket most újra előveszem, lehetőségek nyílnak a megoldás elé. Ezeknek a kérdéseknek vizsgálata pedig alapvető fontosságú. Azokról a vizsgálatokról beszélt a továbbiakban, amelyek az izom energetikájára vonatkoznak és összekapcsolódnak a legfőbb kérdéssel, az oxidációk rendkívül bonyolult problémájával. A másik fontos kérdés, amelyre eddig nem tudott feleletet adni: miért van az, hogy az oxidációk mechanizmusához tartozó fermentek élesen két csoportra oszlanak – majd fejtegetéseit így folytatta: – Ha az ember igazán belemélyül a biokémiába, akkor ezek a kérdések szinte megdöbbennek, mert ezeknek nagy principiális jelentőségüknek kell lenniük a természetben. Ha az új vizsgálatok erre feleletet adnak, alapvető kérdéseket tudunk majd megmagyarázni. Az egész biokémia ma szinte rendkívül bizarr benyomást tesz, rendkívül nagy sikere van, fantasztikus reakciókat tudunk képezni, de hogy a biokémikus hogyan csinálta ezeket a reakciókat, szégyenkezve kell bevallania, hogy egy igazi életjelenséget a maga teljes mélységében nem tud megmagyarázni. Nem tartom kizártnak – fejezte be nagy figyelemmel kísért fejtegetéseit Szent-Györgyi Albert –, hogy a közös energianívónak az ismerete talán magyarázatot fog adni. Ezért tartottam szükségesnek ezeket a kérdéseket ismertetni. A sokáig tartó tappsal fogadott nagy jelentőségű fejtegetések után dr. Troján Emil tartotta meg előadását – „Tapasztalatok a veleszületett csípőficam Bauer-féle kezelésében” címmel. Vázolta azokat a megfigyeléseket és új kezelési, gyógyítási módszereket, amelyeket a szegedi gyermekklinika végeztek igen biztató megismerésekkel és gyógyászati eredményekkel. Többek között a veleszületett csípőficamok kellő időben történő felismerése érdekében a gyermekklinika konziliárusa a szegedi nőgyógyászati klinikán ebből a szempontból is megvizsgálja az újszülötteket. Troján tanár nagy érdeklődéssel kísért fejtegetéseit azokkal a vetített képekkel illusztrálta, amelyeket a gyermekklinika folyó új rendszerű eljárások során készítettek. Az előadást meleg tapsokkal fogadta a nagyszámú közönség, az előadóknak dr. Purjesz Béla professzor mondott köszönetet.

PÉNTEK, 1941. FEBRUÁR 21.

Csütörtökön megkezdődtek a szabadegyetemi előadások

Dr. Halasy-Nagy József professzor: „A géptől a lélekig”

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az Egyetem Barátainak Egyesülete, amely a Ferenc József Tudományegyetem Kolozsvárra való áthelyezése miatt keletkezett helyzet tisztázása miatt az elmúlt félévben szüneteltette működését, ismét megkezdte tevékenységét,

és csütörtökön megrendezte első szabadegyetemi előadását. Szeged közönsége a kényszerszünet után meghirdetett első szabadegyetemi előadás alkalmából zsúfolásig megtöltötte a központi egyetem auláját. A rendkívüli érdeklődés a szabadegyetemi előadásorozatnak, az előadó Halasy-Nagy József személyének, az ismert filozófusnak és írónak is szólt. A megnyitó előadáson dr. Széchenyi István kormányfőtanácsos foglalta el az elnöki széket, a múlt szokásaitól eltérően, amikor mindig egyetemi tanár elnökölt. A professzorok széksoraiban ott láttuk Szent-Györgyi Albert rektor vezetésével az egyetem csaknem minden tanárát. Az elnök megnyitó szavai után feszült figyelem közepette kezdett hozzá Halasy-Nagy professzor előadásához, amelynek „A géptől a lélekig” címet adta. Előadásában abból a közismert jelenségből indult ki, hogy az ember a valóság gazdag világából nem mindent vesz észre, hanem csak az őt érdeklő vonásokat, és ezekből alkotja meg világvégét.

(...)

PÉNTEK, 1941. MÁRCIUS 7.

Megszűnt Szegeden a Ferenc József Egyetem Barátai Egyesülete, megalakult a Horthy Miklós Egyetem Barátai Egyesülete

(A Délmagyarország munkatársától.)

Megírta a Délmagyarország, hogy dr. Szent-Györgyi Albert kezdeményezésére nemrég összeült az Egyetem Barátainak Egyesülete, hogy döntsön abban a kérdésben, amely a Ferenc József Tudományegyetemnek Kolozsvárra való visszaköltözése által felmerült. A kérdés körvonalait ismertette az első megbeszélésen a rektor, s ebben a kérdésben döntöttek csütörtökön este, amikor a Ferenc József Tudományegyetem Barátainak Egyesülete mint szegedi szervezet feloszlott, és egyben megalakult a Horthy Miklós Tudományegyetem Barátainak Egyesülete.

(...)

SZOMBAT, 1941. MÁRCIUS 8.

Kétszáz éves szegedi diákszínészek

Az egyetemi Hamlet elődei

(A Délmagyarország munkatársától.)

A szegedi egyetem diákjai március második felében mint színészek lépnek a nagyközönség elé: Shakespeare drámáját, a *Hamletet* keltik életre a színpadon

azzal a céllal, hogy az irodalmat, az igazi művészetet szolgálják. A diákságnak ezzel a tettevel ősi hagyományok kelnek életre: a történelemben mint igen fontos hatótényező jelentkezett a századok folyamán a diákszínjátás. (...)

A szegedi egyetemi ifjúság néhány évvel ezelőtt maga elé tűzte azt a célt, hogy a diákságot a színjáték mesterségének, sőt tudományának szolgálatába állítja. Különféle, főleg anyagi akadályok miatt ez a munka megakadt, most azonban Szent-Györgyi rektor kezdeményezésére új erőre kapott, s a hírek szerint nagy sikernek néz elébe.

SZERDA, 1941. MÁRCIUS 19.

Szent-Györgyi Albert előadása Pécsen a diákegység-mozgalomról

Pécs, március 18. A pécsi egyetem meghívására Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem rektora, kedden délben előadást tartott arról a mozgalomról, amely a Nobel-díjas tudós kezdeményezésére indult meg a szegedi egyetemen a *diákegység* megvalósítása érdekében, és amelynek célkitűzéseit és feladatait legutóbb szabadegyetemi előadása során ismertette részletesen országos visszhangot keltve. Most a pécsi egyetem hívta meg Szent-Györgyi rektort, hogy ismertesse a diákegység-mozgalmat. Az előadást *Faluhelyi Ferenc* pécsi egyetemi tanár bevezető szavai előzték meg. *Szent-Györgyi* professzor előadása bevezetőjében örömet fejezte, hogy *ezen az egyetemen tartja ezt az előadást, amelyről tudományos pályája kiindult*. Tizenegy éve jött vissza Magyarországra. Akkor az volt a feladata, hogy *jó professzor legyen*. Azt látta azonban, hogy az egyetem csak tudományt közöl, de az életre nem nevel. Az egyetemnek egészen más a hivatása. A következőkben azt fejtette, hogy mit *kell magával vinnie az egyetemről az ifjúságnak*. Nem a szaktudást, hanem *az érdeklődést kell előtérbe helyezni, a jellem szilárd építőköveit kell az ifjúságnak magával vinnie*. Az előadó alkalmazkodjék az ifjúság érdeklődéséhez. Az ifjúságot csak önmaga nevelheti, de *ehhez egység kell*. A diákságnak *egységbe kell tömörülnie, amelyben megvédi a maga jogait*. A továbbiakban a szegedi diákegységgel kapcsolatban felmerült nehézségekkel foglalkozott. *Otthon kell teremteni az egyetem diákságának, tartalommal kell kitölteni a meglévő kereteket*. Vitaelőadásokat kell rendezni, hogy kifejlesszék a diákság ítélőképességét. Elsősorban a *kötelesség*, másodsorban pedig a *diákság iránti szeretet* vezette a szegedi diákszervezet megalapításakor. *A közéletben sok széthullást, fegyelmetlenséget, áltekingélységet látott*. Ezeket kívánja megszüntetni azzal, hogy *az ifjúságot elsősorban emberré kívánja nevelni*. A szervezkedés a *diákság köréből indult*, és az egyetem tanáraival karöltve kell megvalósítani. A cél az, hogy *az ifjúság problémáit megértő, gerinces,*

művelt magyar embertípus alakuljon ki. Az előadás után a pécsi egyetem bajtársi egyesületeinek vezetői szólaltak fel.

SZOMBAT, 1941. MÁRCIUS 29.

Nyitány az egyetemi »Hamlet«-hez

Megjelent az egyetemi színjátszó társaság ismertető könyve

(A Délmagyarország munkatársától.)

Néhány nap múlva kerül bemutatásra a szegedi színház deszkáin az egyetemi hallgatók színjátszó társaságának előadásában Shakespeare tragédiája, a *Hamlet*. Amilyen gonddal, szeretettel és hittel készülnek a szegedi egyetem diákszínészei erre az előadásra, annyi ötlettel, művészettel és gonddal kívánták fel-támasztani a mai időkben azt a régi hagyományt, amely egy-egy diákelőadás előtt ismertető könyvecskékben jelentette meg mindazt a munkát, törekvést, amely a színpadon kívül játszódtott le mindaddig a pillanatig, míg a munka eredménye életre nem kelt a színpadon. A régi, százados „Ismertető füzetek” felölelték az előadandó színdarab tartalmát, a munka menetét, tanulmányokat, hozzászólásokat közöltek, amelyek mint fel-fellobbanó lángok kísérték magát az előadást, fényt adva az előadás lelkének, a munka értékének. Ezt a hagyományos ismertető füzetet adták most ki a szegedi egyetem diákszínészei, fel-támasztva ezzel nemcsak egy régi szép hagyományt, hanem utat jelölve meg a jövőre a színjátszó társaság színpadon kívüli munkája tekintetében.

Szent-Györgyi Albert: Ez a Hamlet bizonyágtétel...

A művészi kiállítású ismertető könyvnek Szent-Györgyi Albert rektor írta az előszavát. Néhány szóban ismerteti annak a munkának célját, amelyet a szegedi egyetem diákjai maguk elé tűztek. A diákság összefogott egy új, gazdagabb diákélet megteremtésére – írja előszavában –, az egyetem és tanácsa két kézzel hozta a segítséget, és adta meg a külső keretet, míg a professzori kar büszke örömmel vett tudomást a diákság új megindításáról, s teljes szívvel csatlakozott a mozgalomhoz. A *Hamlet* előadása egyik legfontosabb lépésünk ezen az úton. Akik annak rendezésében és előadásában részt vesznek, a dráma, az irodalom, a színjátszás szeretetét fogják egyetemünkről magukkal vinni. De ez nem minden; magukkal viszik az önzetlen munka, a baráti szellem, a baráti együttműködés kulcsait is. Ez a *Hamlet* egyben bizonyágtétel is. Aki látta a diákokat az előkészítő munkánál,

az nem kételkedik abban, hogy a mi ifjúságunkban megvannak azok a jellembeli tulajdonságok, amelyekre egy jobb, derűsebb, igazabb jövőt fel lehet építeni. (...)

A szegedi egyetemi színjátszás jövője

Szent-Györgyi Albert meleg szeretettel írt sorai után Németh Antal nemzeti színházi igazgató tanulmánya következik a színházi kultúra és az állam, valamint a színháztudomány és az egyetem kapcsolatairól. (...)

A világ diákszínpadjai

Sík Sándor a szegedi egyetemi színjátszó társaság munkájának és céljainak ismertetése mellett vázolja a diákszínjátszás múltját és jelenét az egész világon. Európa és Amerika számos egyetemén évtizedes hagyományokra tekinthet vissza az egyetemi színjátszás.

(...)

A szegedi színház és a szegedi diákszínészek

Kardoss Géza színigazgató írása következik a könyvben. – Mint színházi szakember – írja Kardoss Géza – lelkesülő örömmel vettem tudomásul azt a híradást, hogy Szent-Györgyi Albert, az újjáalakított szegedi egyetem világhírű rektora, az ifjúság körében elvetette az egyetemi színjátszás magvait; a híradás bővülése csak fokozza lelkesedésem, míg végül az egyetem és az ifjúság formális megkeresése után létrejött a szegedi színház és a szegedi egyetem kapcsolata.

(...)

SZERDA, 1941. ÁPRILIS 30.

A szegedi tábla szeptemberben visszaköltözik régi épületébe

7 törvényszékkel és 25 járásbíróssággal bővül hatásköre

Teljes bizonytalanság az egyetemi kérdések körül – Szily államtitkár nyilatkozata szerint most még nem tárgyaltak a jogi kar visszaállításáról és a központi épület felépítéséről

(A Délmagyarország munkatársától.)

Két napja – mint ismeretes – Szegeden tárgyalt Szily Kálmán kultuszminiszteri államtitkár. A megbeszélések –, amelyek egymást követően a városházán, az egyetemen és az ítélőtáblán –, kedden este fejeződtek be, amikor is az államtitkár visszautazott Budapestre, hogy jelentést tegyen *Hóman* Bálint kultuszminiszternek. A kétnapos tárgyalások részleteiről nem hangzott el tájékoztató nyilatkozat, és jelenleg még az egész kérdéskomplexum bizonytalanul látszik, az egyetem ügyének fejlődését még nem lehet megítélni. Jelenleg homály fedi mindazokat a kérdéseket, amelyek megoldását Szeged nyilvánossága a legnagyobb érdeklődéssel várja, és amelyek természetesen merültek fel a Délvidék visszaszerzésével kapcsolatosan. Azt jelenleg még nem lehet megítélni, hogyan fejlődött a jogi kar visszaállítása, valamint a központi épület felépítésének ügye. Egy azonban kétségtelennek látszik, ez pedig az, hogy a szegedi ítélőtábla – amely a Délvidék visszatéréseivel visszanyerte egész régi területét –, visszatér eredeti székhelyébe.⁵⁷

(...)

A keddi tárgyalások

Kedden délután Szily Kálmán államtitkár újabb, hosszabb megbeszélést folytatott az egyetemen Szent-Györgyi Albert rektorral, és értesülésünk szerint a tanácskozásokba bevonták az egyetem tanácsának több tagját is. Az egyetemről az államtitkár az *ítélőtábla épületébe*⁵⁸ ment, ahol Falkay Gyula táblaelnökkel folytatott megbeszélést, majd utána megszemlélte a táblának már régebben is szűk és alkalmatlan épületét.

Szent-Györgyi rektor a megbeszélésekről

Kedden délután a megbeszélések befejezése után Szent-Györgyi Albert rektor a következő nyilatkozatot tette: – A megbeszéléseken *nem kerültek szóba azok a kérdések, amelyek az egyetem szempontjából a Délvidék felszabadulásával kapcsolatosak. Az államtitkár úr időnként szokásos látogatását tette egyetemünkön, természetesen felhasználtuk az alkalmat arra, hogy kívánságainkat előterjesszük. Az államtitkár úr a tőle megszokott megértéssel fogadta az előterjesztéseket, és közölte, hogy kéréseinket tolmácsolni fogja a kultuszminiszter*

⁵⁷ Az egyetem központi épületébe, Dugonics tér 13.

⁵⁸ Ekkor a Tisza Lajos körút 50. sz. alatt működött.

úrnál. – A szegedi közvéleményt meg kell nyugtatni – folytatta a rektor –, hogy a mostani tárgyalások más irányzata nem jelenti azt, hogy az egyetem kibővítésére irányuló eddigi tárgyalások eredménytelenek volnának. A kérdés jelenleg még nem időszerű, de mód nyílik majd arra, hogy a legközelebbi jövőben megtárgyalhassuk a kultuszminiszter úrral.

(...)

Az ítélőtábla visszatér régi épületébe

Annak ellenére, hogy az elhangzott nyilatkozatok szerint a kétnapos megbeszéléseken konkrét formában nem kerülhettek szóba az egyetemmel kapcsolatos kérdések, befejezett ténynek látszik, hogy *az ítélőtábla már a közeljövőben visszatér régi épületébe.* Ezt erősíti meg az a nyilatkozat, amelyet kedden délben *Falkay Gyula* ítélőtáblai elnök tett. – Az ítélőtábla épülete már régóta nem megfelelő, mint az köztudomású – mondotta *Falkay* elnök. – Ez a tény most még jobban nyilvánvalóvá válik, amikor az ítélőtábla igen jelentékenyen kibővült és *visszakapja egész és megcsonkítatlan régi területét.* Eredetileg is a szegedi táblához tartozott *a szabadkai, az újvidéki, a kikindai, a becskereki és a zombori törvényszék, hozzájön meg ehhez a pancsovai és a fehértemplomi, úgy, hogy összesen hét törvényszékkal, 25 járásbíróssággal bővül ki a szegedi tábla kerülete.*

A szegedi és a bajai törvényszékkal együtt összesen *kilenc törvényszék tartozik tehát a szegedi ítélőtáblához, míg a gyulai törvényszék visszakerül Nagyváradhoz.* – Azzal, hogy visszakaptuk egész régi területünket, gondoskodni kell természetesen az *ítélkező tanácsok számának felemeléséről.* Jelenleg mindössze két polgári és két büntetőtanács működik, *legalább ugyanennyit kell felállítani, de esetleg még ennél is többet, hiszen nemcsak hét új törvényszék ügyeiről lesz szó, hanem a tábla hatáskörébe tartoznak a magyar és a szerb földbirtokreformmal kapcsolatos ügyek is.* – Bejelentettem az államtitkár úrnak – folytatta *Falkay Gyula* táblaelnök –, hogy *a Dugonics téri eredeti épületünkhöz ragaszkodom, és annak visszaadását szeptember 1-re kérem.*

KEDD, 1941. MÁJUS 6.

Színház és művészet

A szegedi egyetemi színjátszók együttese elutazott Kolozsvárra. A szegedi egyetem színjátszó társaságának tagjai, akik, mint jelentettük, a *Hamletet* játsszák el szerdán és csütörtökön Kolozsvárott, hétfőn reggel a gyorsvonat-

tal elutaztak. A szegedi gárda hétfőn este megérkezett Kolozsvárra, a keddi napot próbázással töltik, szerdán este pedig a lámpák elé lépnek. Csütörtökön délutáni előadás keretében mutatják be kitűnő produkciójukat. Az erdélyi egyetemi város közönsége és ifjúsága nagy érdeklődéssel és szeretettel várja a szegedi egyetemistákat, akiket útjukra elkísért Sík Sándor professzor, a színjátszó társaság tanárelnöke is. Dr. Szent-Györgyi Albert rektor szerdán autóval utazik diákjai után. A rektor a kolozsvári egyetem meghívása folytán előadást tart Kolozsvárott az általa kezdeményezett szegedi diákegység-mozgalomról. A szegedi rektor előadása után, miként Pécsen, most valószínűleg Kolozsvárott is meg fogják szervezni az itteni diákegységet. A szegedi diákok színielőadásával a kolozsvári napilapok is bőven foglalkoznak. Az Ellenzék azt írja, hogy a szegedi diákok vendégszereplését városszerte nem tapasztalt érdeklődés előzi meg.

KEDD, 1941. MÁJUS 20.

Önálló vegyész kamaráért harcolnak a vegyészdoktorok

Országosan kiterjesztik a szegedi egyetemről kiindult mozgalmat

(A Délmagyarország munkatársától.)

Hírt adott róla a *Délmagyarország*, hogy a Szegedi Egyetem Ifjúsága szervezet keretében mozgalom indult a *vegyészek összefogására*. Mint ismeretes, a vegyészek nem természettudományi, hanem *bölcsészdoktori oklevelet* kapnak. Ez a helyzet bizonyos mértékig *háttérbe szorítja őket a vegyész mérnökökkel szemben*. A mérnöki kamara privilégiumai szerint a vegyészdoktorok például *hivatalos analízist nem végezhetnek, de még csak ciánozó vállalatot sem vezethetnek*, holott képesítésük alapján kitűnően el tudnák végezni ezt a munkát. Ezeknek a visszas helyzeteknek a kiküszöbölése érdekében indult meg a szegedi vegyészek mozgalma. Először az egyetemi hallgatók körében, később a végzett vegyészek is csatlakoztak hozzá, és részt vett az összejövetelen dr. Gerendás Mihály és dr. Straub Brunó, dr. Laky Kálmán, Szent-Györgyi Albert három tanársegéde is, valamint dr. Katona Emil és dr. Vass Péter vegyészek, sőt dr. Bruckner Győző professzor is megígérte támogatását. Az egyik összejövetelen Bruckner professzor felszólalt, és kifejtette, hogy *a vegyészdoktor még inkább specialistának vallhatja magát, mint a vegyész mérnök*, mert éppen a vegyészdoktorok azok, akik a legjelentősebb eredményeket érték el a vegyészeti tudomány terén. Mindenképpen indokolatlan a vegyészdoktorok háttérbe szorítása. Annál is inkább szükség van a mozgalomra, mert a mér-

nökök még jobban korlátozni akarják a vegyészek működési területét. Az erre vonatkozó törvényjavaslat készülóban van.

Mit akarnak a vegyészek?

A megbeszéléseken kialakult, hogy mit akarnak a vegyészek. Megállapították: 1. szükséges, hogy a vegyészek vegyészdoktori diplomát szerezhessenek; 2. a vegyészek érdekeinek védelmére érdekképviseleti szervet kell felállítani. Ennek a két célnak megvalósítása érdekében elhatározták, hogy a mozgalmat országosan kiterjesztik, és kívánságukkal az illetékes kormánytényező elé lépnek. Az országos propaganda már megindult, a többi vidéki egyetemen hasonló mozgalmak keletkeztek, és rövidesen egy táborban lesz Magyarország valamennyi vegyész.

Memorandum a kultuszminiszterhez

A szegedi megmozdulás vezetői memorandumot szerkesztettek, amelyet az ország többi egyetemén tanuló vegyészeknek is megküldöttek. A memorandumban foglaltakat az ország többi vegyészeti is megtárgyalják, és aztán együttesen terjesztik fel a kultuszminisztériumba, kérve az önálló vegyészkamara felállítását és a vegyészek számára a mérnökökkel egyenlő jogok biztosítását. A memorandum kifejti, hogy a technikai haladás eredményeképpen specializált szakemberekre van szükség az ipar minden ágában, mert az ipar további fejlesztése ma csak az elméleti tudományok eredményeinek felhasználásával lehetséges. Ilyen szakember a vegyészdoktor, aki tanulmányai során kényszerítve van az önálló kutatásra és ezzel kapcsolatban a teljes szakirodalom megismerésére. Az ilyen elméleti tudós képes arra, hogy új gondolatokat vigyen az iparba, és gyakorlati úton meg is valósítsa gondolatait. (...)

SZERDA, 1941. MÁJUS 21.

Dr. Kogutowicz Károly az egyetem jövő évi rektora

(A Délmagyarország munkatársától.)

Az egyetemi karok elektorai kedden rektorválasztó ülésre ültek össze. Az elektorok megállapították, hogy a Horthy Miklós Tudományegyetem jövő évi rektorát a soron következő bölcsészeti kar adja. Az ezután megejtett választáson a bölcsészeti kar professzorai közül rangsorban következő dr. Kogutowicz

Károlyt választották meg az egyetem jövő évi rektorául. Este az egyetem tanári kara vacsorát rendezett az új rektor tiszteletére.

CSÜTÖRTÖK, 1941. MÁJUS 22.

Nincs pályája a SZEAC-nak

Miniszteri bizottság alkalmasnak találta a Szukováthy teret⁵⁹ az egyetemi stadion részére

A Pálffy József-leventepálya felügyelő bizottsága és a bérlő SZEAC⁶⁰ között olyan megállapodás jött létre, amelynek értelmében az egyetemisták eladták a tribünt a pályatulajdonosnak, de a bérleti szerződés is megszűnik. Ebben a pillanatban tehát az a helyzet, hogy a SZEAC-nak nincsen pályája. Persze ez a helyzet csak átmeneti, amit az is bizonyít, hogy most már gyors lépésekkel közeledünk az egyetemi stadion felépítéséhez. Ezt célozta annak a miniszteri bizottságnak a látogatása a Szukováthy téren, amely Szent-Györgyi Albert rektor vezetésével megvizsgálta a sporttelepet. A bizottság megállapította, hogy a tér alkalmas az egyetemi stadion céljainak. Elhatározták, hogy a kerítést elbontva meghosszabbítják a pálya területét, és annak bal oldalára műjégpályát, klubházat, tribünt és sportcsarnokot építenek. Az első kellék magának a futballpályának a kiképzése. A SZEAC egyelőre még a leventepályán tartózkodik, edzeni azonban csak a régi felsővárosi pályán lehet, mert a tribün előtti játéktér víz alatt áll.

KEDD, 1941. MÁJUS 27.

Hírek

– Az egyetem évváró ünnepsége. A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem június 5-én csütörtökön délelőtt fél 12 órakor tartja évváró ünnepségét az egyetem dísztermében. Az ünnepélyen dr. Szent-Györgyi Albert rektor beszédet mond, a karok jelentést tesznek a pályamunkákról, majd kiosztják a pályadíjakat, utána a Szegedi Egyetemi Ifjúság képviselője mond beszámolót, Szent-Györgyi rektor megemlékezik kormányzó urunkról. Az ünnepség az Egyetemi Énekkar énekével fejeződik be.

---

⁵⁹ Ma Ady tér.

⁶⁰ Szegedi Egyetemi Atlétikai Club.

PÉNTEK, 1941. MÁJUS 30.

»Szegedi Híd«

Lapot adott ki a Szegedi Egyetemi Ifjúság

A szegedi egyetemről kiindult diákegység-mozgalom, a SZEI újabb megnyilatkozással folytatta mozgalmát. A diákotthon megvalósítása, a különböző előadások, viták rendezése és a *Hamlet* előadása után most „Szegedi Híd” címmel diáklappal léptek a nyilvánosság elé. A „Szegedi Híd” úgy tartalomban, kiállításban és célkitűzésben méltóan reprezentálja a szegedi diákmozgalmat, és ebben is hű eddigi megnyilatkozásaihoz. A híd szimbólum – mondja a lap bevezető cikke –. A híd embereket, közösségeket, felekezeteket, társadalmi osztályokat, népeket köt össze, a híd önzetlenül szolgál... A *szegedi híd* az egész magyarságot köti össze a trianoni rommal, szerepe a múltból a jövőbe ívelő magyar híddá teszi. Az első oldalon a „Szegedi Híd” Nagyurunk előtt, kormányzó urunk előtt hódol emelkedett lélekkel, a szegedi ifjúság lelkéből szólva, majd köszönti a visszaszerzett Délvidéket. Szent-Györgyi Albert rektor „A SZEI-ről” címmel írt bevezető cikket, melyben megjelöli a diákegység-mozgalom célját és jelentőségét, egyben válaszol a mozgalmat ért támadásokra. A SZEI-nek a szelleme magyar, nemzeti és keresztény – írja a Nobel-díjas tudós. – A mi hazafiasságunk példaképe egyetemünk patrónusának és Telekinek a hazafisága, az áldozatos, munkás hazafiság, amelyet élni és nem hangoztatni kell. A mi hazafiságunk ne legyen hangoskodó, a szent eszméket ne koptassuk örökös hangoztatások által jelszavakká, hogy megszokjuk, hogy érzéseinket ne szavakba, de cselekedetekbe öntsük. A méltatlan támadásoknak a szótlán elviselése volt talán rektorságom legnehezebb része – írja Szent-Györgyi. – De csak az nem esik le a lóról, aki nem ül fel rája, csak azt nem támadják, aki nem csinál semmit. Ezt mind belekalkuláltam abba az áldozatba, amit az egyetemért és ifjúságunkért hoztam, amikor laboratóriumomat odahagytam és a rektor-széket vállaltam. De meg volt az én jutalmam is; ma a diákarcon több a mosolygás, és tudom, hogy egy kavicsal én is hozzájárultam egy jövendő jobb, igazabb, magyarabb Magyarország épületéhez. (...)

CSÜTÖRTÖK, 1941. JÚNIUS 19,

Szent-Györgyi professzor a kultúra hivatásáról

„Csak a nagy emberi ideálok tudják megmenteni a világot”

Budapest, június 18. A Collegium Hungaricum Szövetség a Gellért-Szállóban társasvacsorát rendezett. A társasvacsorán jelen volt Szent-Györgyi Albert, aki

beszédet mondott a Collegium Hungaricum tagjaihoz. *Szent-Györgyi Albert* beszéde elején felszólította a vacsora résztvevőit, hogy *össze kell fogniuk azoknak, akik a tudomány, a kultúra ápolására szentelték életüket*. Különösen nagy felelősség nyugszik a kultúra embereinek vállán most, amikor az egész világ vajúdik, a katasztrófa felé halad nagy sebességgel. *Nemcsak a világ, hanem a kultúra is katasztrófa előtt áll*. Katasztrófák akkor lépnek fel, amikor elfogadott értékek meginognak, az emberek újat keresnek, amit még nem találtak meg – mondotta.

Történelmi visszapillantást vetve, kifejtette, hogy a XIX. század eredménye a nacionalizmus gondolata. Ahogyan valamikor a vadember a másik vadember ellen harcolt, most nációk küzdenek nációk ellen. Ez a jelenség végtelen szomorúsággal tölti el a kultúra munkásait, és felmerült a nagy kérdés: *Hol itt a kiút?*

– A mi vállunkon – hangsúlyozta *Szent-Györgyi* –, nagy felelősség nyugszik rajtunk, akik a kultúra munkásai vagyunk. Arra kell törekednünk, hogy *a kultúrában megváltsuk önmagunkat* és csakis önmagunkat, mert mindenki, *minden nemzet csak önmagát válthatja meg. A nagy emberi ideálok tudják megmenteni a világot*.

SZERDA, 1941. AUGUSZTUS 20.

A modern magyar konzervgyártás

A korszerű táplálkozás új elvei az egész világon magukkal hozták az élelmiszerek konzerválásának nagy fejlődését. Ebben a fejlődésben méltó szerepet játszik a magyar konzervgyártás. A márkás magyar konzervek ma már a vitaminok megóvására is nagy súlyt helyeznek. – A haladás oly fokú, hogy olyan magyar konzervek is kerülnek piacra, amelyek egyenesen vitamint konzerválnak. – A Globus pritamín például az eddig ismert legtermészetesebb természetes C-vitaminos tápszer, amelyből egy kávéskanálnyi kb. 6–7 jó citrom C-vitamin tartalmának felel meg. Egy kávéskanálnyi Globus pritamín tehát az emberi szervezet minimális napi C-vitamin szükségletet fedezni képes. Mint a pritamín szó mutatja (paPRiKa viTAMIN összevonásából származik) ez a tápszer a magyar paprikából készül, amelynek különleges nagy C-vitamin tartalmát *Szent-Györgyi*, a világhírű magyar professzor fedezte fel.

CSÜTÖRTÖK, 1941. SZEPTEMBER 18.

A szegedi egyetemen tilos a »Méltóságos uram«!

(A Délmagyarország munkatársától.)

Régóta esedékes, széles körben hosszú ideje várt és őszinte helyesléssel fogadott példadadó határozatot hozott a szegedi Horthy Miklós Egyetem legfelsőbb önkormányzati

szerve, az egyetem tanácsa. Rövid és világos határozattal közölte az egyetem ifjúságával, hogy az egyetemi életben megszűnt a „méltóságos uramozás”. Mindenkit egyszerűen az őt képzettsége, tudományos rangja vagy kinevezése alapján megillető címzés jár, minden külön cím- és rangkórság kultusza nélkül. Végre tehát van egy magyar tudományos intézet, amely kimondta a halálos ítéletet az ok nélküli, visszatetsző, gerinchajlító „méltóságosuramozásra”. Az egyetem hivatalaiban, intézeteiben, tantermeiben, vizsgáin, az írásos érintkezésben, beadványokon a jövőben tilos a méltóságos hajbókolás, elég és mennyivel szebb, ha az egyetem tanárait egyszerűen „Professzor úrnak”, a dékánokat röviden „Dékán úrnak”, a rektort pedig a régi hagyományos latinsággal „Magnifice Rectornak” nevezik. A szegedi egyetem tanácsa ezzel az elhatározással valóban főiskolai tanítói hivatást teljesített, és példát mutatott a közélet felé, szűnjék meg végre az indokolatlan és visszatetsző, de mindjobban elharapódzó címkórság. A szegedi egyetem mindenestre régen esedékes lépéssel megállította ezt a folyamatot, és visszatért a régi magyar egyetemi formákhoz. Nincs is szebb és rangosabb megszólítás, mint az a cím, amit a megszólított munkája, tudományos rangja, egyéni érdeme szerint elért – mennyivel szebb és mennyivel többet mond a professzor úr a nyakló nélkül divatozó méltóságosuramozás helyett –, de nemcsak az egyetemen, hanem a hivatali és közélet szinte mindegyik szakaszán mennyivel szebb és megtisztelőbb volna ez a szép, magyar-latin hagyomány – vajon szebb és rangosabb címzés a „méltóságos uram”, mint: „Tanácselnök úr”, vagy „Polgármester úr”? Méltóságos sok van, de a professzor, a tanácselnök vagy a polgármester a maga munkájával, a maga egyéni kötelességteljesítésével érte el ezt a rangot, amely többet is mond mindennél. A szegedi egyetem diáksága a legnagyobb örömmel és lelkesedéssel tette magáévá a tanács határozatát, és szinte egyik napról a másikra megszűnt a bokacsattogtató méltóságosuramozás. Alig néhány nap alatt megszokta az ifjúság az új rendet, ma már alig-alig hangzik fel véletlenül egy-egy régi konvencionális bókolni próbálkozás – ilyenkor pedig szépen, tapintatosan értésére adják, hogy a méltóságos úrnál jobban illeti az egyetem tanárát a „Professzor úr”. Nagy örömmel vették tudomásul az új megszólítási rendet különösen a Felvidékről, Erdélyből és a Bácskából érkezett egyetemi hallgatók, akik mióta – hála Istennek – Szegeden folytathatják tanulmányaikat, sokszor valósággal közelharcot kellett vívniuk önmagukkal, amíg rájárt a nyelvük a minden helyzetben, minden hivatalban felhangzó – és valljuk be, sokszor megkövetelt – méltóságos uramozásra. Most fesztelenül, belülről való tisztelettel mondják egyszerűen az egyetem tudós tanárait megillető megszólítást. A méltóságos címzés verdiktjét könnyűszerrel szokták meg azok a hallgatók is, akik a Bácskából érkeztek Szegedre, és akik huszonhárom évi távollét után még csak most gyakorolják a magyar nyelv finom és hajlékony árnyalatait.

*A jótékony tanácsi rendelkezés előkészítése még dr. Szent-Györgyi Albert⁶¹ most lelépett rektor egyik utolsó javaslata volt, amelyet a tanács egyhangúan tett magáévá. Természetesen a határozatot dr. Kogutowicz Károly, az egyetem új rektora is magáévá tette. A tanács határozatát minden karon a dékán hirdette ki, és a kari hirdetőtáblákon az egyetem minden polgárának el kellett olvasnia. Így hamarosan mindenki tudomásul vette, és ma már majdnem mindenütt meg is szűnt a sokszor túlzottan és tolakodóan jelentkező méltóságosuramozás.
(...)*

Ritkán volt még ilyen határozat, amely a legszélesebb körű népszerűsége tarthat számot. A szegedi egyetem mindenestire azzal, hogy száműzte a tudományos munka hajlékának falai közül a méltóságosuramozást, példát adott számos intézménynek, hivatalnak, mondhatni a magyar közéletnek. Az egyetem az egész magyar társadalmat alakító pedagógiai feladatot teljesített, ideje volna, ha minél szélesebb körben utánoznák. A professzor urak lemondtak méltóságos címzésükről, de azért ugyanazok maradtak működésükben, munkájukban, emberi értékeikben, tudományos rangjukban és tekintélyükben, A szegedi ifjúság is reméli, hogy az egyetem példája mihamarabb egyetemes lesz.

KEDD, 1941. SZEPTEMBER 23.

Ünnepélyes külsőségek között nyitották meg a Horthy Miklós egyetem második tanévét

Szent-Györgyi Albert: „Az első esztendő a megértés, a szeretet és a békés munka éve volt” – Kogutowicz Károly rektori székfoglalója a tájféldrajz jelentőségéről és a szegedi egyetem hivatásáról

(A Délmagyarország munkatársától.)

Hétfőn délben nyitották meg ünnepi külsőségek között a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem második tanévét. Háborús idők jegyében indul az ifjú egyetem második esztendeje, sok gond, nehézség vár a magyar felsőoktatásnak erre az intézményére, s mégis ünnepélyes büszkeséggel tölt el mindenkit annak tudata, hogy ilyen vészterhes időkben is szilárdan áll itt, a Délvidék fővárosában a magyar kultúra fellegvára és a régi hagyományokon továbbépíti a nemzet fejlődését, jövődjét. Az ünnepi megnyitón megjelentek az egyházi és társadalmi élet vezetői.

---

⁶¹ Szent-Györgyi a merev, poroszos egyetemet az általa kedvelt angolszász mintára akarta átalakítani.

(...)

Néhány perccel 12 óra előtt vonult be az egyetemi tanács, a tanári kar, élén az ünnepségre a társegyetemekről kiküldött vendégekkel. Az egyetemi tanács tagjai a Horthy Miklós Tudományegyetem új sapkáját viselték, amelyet *Kopasz Márta* egyetemi lektor tervezett. A tanács elfoglalta helyét, és pedig az elmúlt évi tanácsstagok: dr. *Szent-Györgyi Albert* rektor, dr. *Veress Elemér* orvoskari, dr. *Fröhlich Pál* matematikai és dr. *Branner János* bölcsészkarai dékánok ültek a tanács asztala mellé. A *Tudományos Akadémiát* dr. *Polner Ödön* professzor, a kolozsvári *Ferenc József Tudományegyetemet* dr. *Szentpétery Zsigmond* rektor és *Gelei József* professzor, a budapesti műegyetemet *Csányi Károly* professzor képviselte.

Szent-Györgyi Albert búcsúja

A *Hiszekegy* hangjai után dr. *Szent-Györgyi Albert*, a lelépő rektor mondotta el búcsúszavait. Elsősorban üdvözölte a Tudományos Akadémia, a kolozsvári egyetem és a műegyetem kiküldötteit, a meghívottakat, majd arra tért rá, hogy „*egy rektor kétszer örül – mondotta –, először akkor, amikor megválasztják, másodszor pedig akkor, amikor leköszön.*”

– *Hogy lelkemet most öröm tölti el, annak nem az az oka, hogy megszabadulok a rektori hivattal járó gondtól és munkától, hanem az, hogy a Gondviselés megengedte nekem, hogy az egyetem ügyeit egy esztendőn át zavartalanul vezethessem, amely esztendő a megértés, szeretet és konzolidáció esztendeje volt a Horthy Miklós Tudományegyetem életében – folytatta, majd hangoztatta abbéli reményét, hogy az elmúlt év, az egyetemnek ez az első tanéve biztos alapot jelent majd a távolabbi szép tágas, nagy jövőndő felé. Szent-Györgyi Albert beszélt ezután az elmúlt évi megnyitási ünnepségekről, amelynek örömmünnpel jelleget kölcsönzött Erdély egy részének visszatérése, s fényt, ragyogást adott a Kormányzó úr megjelenése. Az egyetem három karral indult, ez volt az egyetlen fájdalom momentum az öröm harangzúgása közepette. A továbbiakban rátért a tanári kar lelkes, buzgó és lankadatlan munkálkodására, amelynek következtében sok kitüntetés érte a Horthy Miklós Tudományegyetemet.*

A békés munka, egység és szeretet esztendeje

A távozó rektor beszámolójából megtudtuk még, hogy az elmúlt tanév első fél esztendejében 1097, a második félévben 1168 hallgatója volt a szegedi egyetemnek, s a hallgatók 36, illetve 56 százaléka összesen 34 000 pengő

tandíjkedvezményben részesült. Az egyetem polgárai az elmúlt évben csöndesen dolgoztak, a csöndes, békességes munkát sem torzsalkodás, sem egyenetlenség, sem izgalom nem zavarta meg.

– *A békés munkán keresztül a Haza felépítéséért élünk* – folytatta a távozó rektor, s mint egyik fontos eseményt említette az *egyetemi diákegység* megalakulását.

– *A diákság ezen keresztül összeforrt tanáraival és egyetemével, s ilyen módon tágasabb, derűsebb diákélet lehetőségét teremtette meg az egyetem falain belül.* – Utalt a *Hamlet* előadás szép sikerére, majd rámutatott arra, hogy az egyetem ma a diákság igazi otthona, s a hallgatókat áthatja az a tudat, hogy az egyetem sajátjuk, igazi *Alma Materük*, édesanyjuk. *Szent-Györgyi Albert* sajnálattal regisztrálta, hogy a sportok terén az elmúlt évben nem tudtak olyan haladást elérni, amilyenre kedvezőbb körülmények között alkalmuk lett volna. Ennek oka az volt, hogy *az egyetemnek nincsen megfelelő sportpályája*; most épül az új egyetemi sportpálya, amelynek kapuit nemsokára megnyithatják.⁶²

– Az egyetem a diákságnak minden rendelkezésére álló eszközzel segítségére sietett. A diákjóléti intézmények nagyszerű működést fejtettek ki, amelyért köszönet illeti a vezetőket, ugyancsak köszönet és elismerés jár dr. *Purjesz Béla* orvosprofesszornak, aki a *Horthy Kollégium* vezetését szívvel és lélekkel látta el. *Szent-Györgyi Albert* végül háláját tolmácsolta mindazoknak, akik az egyetem vezetésében segítségére voltak, és tanácsaikkal, bizalmukkal mellette állottak; valamint a diákságnak, amiért megnyitotta szívét a rektor előtt, és a mindig tárt rektori ajtón olyan bizalommal kopogtattak. Ezután *Szent-Györgyi Albert* átadta a rektori láncot utódjának: *Kogutowicz Károly* ez idei rektornak, aki az új egyetemi tanáccsal együtt elfoglalta helyét az emelvényen. Az új egyetemi tanács tagjai: dr. *Baló József* orvoskari, dr. *Halasy-Nagy József* bölcsészkar és dr. *Kiss Árpád* matematika- és természettudományi kari dékánok. A jogi kar dékáni lánc nem cserélt gazdát, *változatlanul ott maradt az üresen hagyott jogi kari dékáni szék támláján.*

Dr. Kogutowicz Károly rektori székfoglalója

Szent-Györgyi Albert professzor néhány közvetlen meleg szóval üdvözölte az új rektort, hangsúlyozva, hogy a rektori láncal sok gondot, terhet, munkát, de

⁶² A mai Ady téren épült sportpálya a 2000-es évek elejéig szolgálta az egyetemi sportot. Ekkor beépítették, és a József Attila Tanulmányi és Információs Központ van a helyén.

sok örömet is helyez át Kogutowicz Károly professzor vállára. Szép terveireh sok szerencsét kívánt, és Isten áldását kérte munkásságára.

A közönség meleg tapssal fogadta az új rektort, aki megilletődött hangon kezdte székfoglalóját:

– *Teljes tudatában vagyok annak, hogy a vérzivataros idők és ifjú egyetemünk problémái súlyos terheket rónak ránk – mondotta –, ám remélem és hiszem, hogy a húszszendős tradíciókra támaszkodva munkánkat sikerrel végezzük el.*

Rátért ezután arra, hogy székfoglalójának tárgyát, a régi egyetemi hagyományokhoz híven *szaktárgyából* merítette. Teljesen elméleti témát választott, s témája valóban méltó volt ahhoz az új rektort megkülönböztető jelentőséghez, hogy *a magyar egyetemek történetében Kogutowicz Károly a harmadik, aki mint geográfus professzor került rektori székbe.* Kifejtette, hogy *a földrajz⁶³ mai különös fontossága megindokolja, hogy a geográfia tudományának alapvető kérdéseivel foglalkozzék. (...)*

Az ünnepség a *Himnusz* eléneklésével véget ért.

VASÁRNAP, 1941. OKTÓBER 19.

Dr. Szent-Györgyi Albert házassága

Szombaton délután dr. *Szent-Györgyi* Albert, a szegedi egyetem Nobel-díjas tudósa házasságot kötött *Borbíró* Mártával. A házasságkötés nyilvános ünnepség nélkül történt. Délután 5 órakor megjelent *Gácsér* György anyakönyvvezető Szent-Györgyi professzor házában, és bensőséges formák között megkötötte a házasságot. A házasságkötésnél csak a hivatalos személyek és tanúk voltak jelen, a professzor részéről a szegedi egyetem egyik kiválósága, a menyasszonya részéről családjának egyik bácskai tagja. Az anyakönyvvezető és a tanúk rövid és külső formáságtól mentes hivatalos eljárás után őszinte érzésekkel, meleg szeretettel köszöntötték a világhíres professzort és feleségét, és házasságukhoz minden jót, zavartalan boldogságot kívántak. Dr. Szent-Györgyi Albertné *Borbíró* Márta első házasságában dr. *Miskolczy Dezsőnek*,⁶⁴ a kolozsvári *Ferenc József* Tudományegyetem országos hírű ideg- és elmegyógyász professzorának

---

⁶³ Ekkor a földrajz a bölcsészkarhoz tartozott, ma a természettudományihoz.

⁶⁴ *Miskolczy Dezső* (1894–1978) 1930-tól a szegedi egyetem professzora volt, többek közt *Juhász Gyula* kezelőorvosa is, és tanulmányt is írt a költő betegségéről (1963). 1940-ben Kolozsvárra távozott, 1944/45-ben ott volt rektor, majd az orvoskar költözésével Marosvásárhelyt dolgozott. 1964-től nyugdíjba vonulásáig, 1969-ig a budapesti Orvostovábbképző Intézet tanszékvezető tanára volt.

volt a felesége. Dr. Szent-Györgyi Albertné Demény Kornélia, a professzor első felesége két év óta Amerikában tartózkodik. 1938-ban férjével együtt hajózott át az Óceánon. A hosszabb ideig tartó amerikai előadói és kutatói körút végével továbbra is kint maradt, és nem tért vissza férjével Szegedre, azóta állandóan Amerikában tartózkodik. A világhírű tudós minden feltűnés és hangos külsőségek nélkül kötött most házasságot. Az új frigyet őszinte jókívánságokkal köszöntik mindenütt, ahol Szent-Györgyi Albert kivételes egyéniségét, munkásságát és tudományos alkotásait ismerik és tisztelik.

KEDD, 1941. OKTÓBER 21.

Két szegedi húszéves diák megrázó tragédiája

Tóth Kata és ifj. Horváth István közös öngyilkosságot követett el

(A Délmagyarország munkatársától.)

A színházi események higgadt és tárgyilagosságra kötelezett referense, aki áprilisban egy megindítóan örömteli estén a játékról és a műről: az egyetemi diákszínjátósok *Hamletjéről* számolt be, megragadva az ifjúság hitének, lelkesedésének láttán, most itt áll a riport fájdalmas színterén, két fiatal holttest előtt, és beszámolóra botladozik a tolla a shakespearei tragédia szereplőiről, akik saját életükkel lettek mozdulatlan szereplői a shakespeare-i sorstragédiának. Valósággal sorstragédia az, ami bekövetkezett Hamlet lobogó, rajongó rendezője és Gertrúd királyné égő megszemélyesítője: ifj. Horváth István és Tóth Kata életében. Két rajongó és tehetséges fiatal lélek tűnik el a dráma mélységében, shakespearei záróakkord, megnyílik a kettős sír az ötödik felvonás fináléjában, elhangzanak a gyászzené megrázóan komor akkordjai... »Jó éjt királyfi. A többi?... A többi néma csönd...« Horatio búcsúzó szavai szólnak Hamlet teteménél – ahogy tízszer is hallottuk, hogy az ifjú rendező intonálja a tragédia színpadi záróakkordját. Horatio szavai, amelyet megrázóan hangolt meg az ifjú rendező, most a kettős dráma záró szavai. A többi néma csönd... (...)

CSÜTÖRTÖK, 1941. OKTÓBER 23.

Eltemették ifj. Horváth Istvánt

(A Délmagyarország munkatársától.)

A tragédia utolsó fejezete véget ért. A tragikus kettős öngyilkosság egyik áldozata, Tóth Kata holttestét szülei nem hozhatták haza Szegedre beteg

édesanyjára való tekintettel. A kimagasló tehetségű szeretetreméltó egyéniségű 21 éves vegyész diákleányt kedden temették el csöndben, csak néhány hozzátartozója és barátja jelenlétében Budapesten. A tragédia másik szomorú végű áldozatának, ifj. Horváth Istvánnak holttestét utolsó kívánsága szerint édesapja Szegedre szállíttatta, hogy annak a városnak földjében pihenjen, amelynek egyetemén életének legszebb esztendejét töltötte fiatalságának lobogásában. A fiatal bölcsészhallgató holtteste reggel érkezett Szegedre, és szerdán 3 órakor kísérték el utolsó útjára a szegedi református temetőben őszinte részvét mellett. A ravatalt a belvárosi temető hátsó kisravatalozója előtt állították fel, kint a szabadban, a fáradtan kinyíló októberi nap fényében. A ravatalt elborította a koszorúk, a virágok fehér és színes szalagos tömege. Elküldték utolsó búcsújukat vigasztalanul maradt övei mellett volt tanárai a különböző egyetemi diákintézmények és egyesületek, barátai, társasága és elküldte üdvözlését a gimnázium is, ahol az életre készült, és amelynek padjait olyan szép ígérettel, jeles eredménnyel hagyta el. A koporsón egy fehér és egy piros koszorú feküdt, az édesapa és az édesanya utolsó csókjai. Hozzátartozói támogatták az összeroskadt édesanyát, akinek megrázó fájdalmas zokogása kísérte végig az utolsó búcsú perceit. Ott állt a koporsó mellett édesapja, Horváth István, az OMKE főtitkára, és ott voltak barátai, diáktársai, mindazok, akik ismerték, és akikkel együtt dolgozott, álmodott, akikkel együtt élte át vidáman, lelkesedve, készülve a szegedi diákélet egy esztendejét Az egyetemi ifjúság tagjai nagyszámmal vették körül a ravatalt. Ott volt Ofélia, Hamlet, Horatio, Claudius, Leartes, a sírásó, csak Gertrud királynő hiányzott... Az egyetem tanárai közül megjelent a temetésen dr. Szent-Györgyi Albert és dr. Sík Sándor professzor. Megjelent dr. Balkányi Kálmán, az OMKE ny. igazgatója és számszerűen azok közül, akik édesapja mellett felnőni látták a kiváló tehetségű diákot. A koporsón rajta az aranybetűk „Ifj. Horváth István élt 19 évet”. A református egyház bensőségesen egyszerű szertartása szerint zsoltár éneklésével kezdődött az egyházi szertartás. Bakó László lelkész megindító imát mondott, majd búcsúbeszédében még egyszer felvázolta a húszéves diák életét, egyéniségét. Isten is jókedvében teremtette ifj. Horváth Istvánt – mondotta –, mégis amikor a maga életében nehéz, fájó kérdés elé került, ez a kitűnő fiú nem tudta megoldani a kérdést, és a lét helyett a nemlétet választotta... Befejezésül a fiatal rendező Hamlet tanulmányának egyik részletét mondotta el, ahogy Horváth István megrajzolta Hamlet öröklétének kezdetét a holttestére ömlő fehér fényben... Zsoltáréneklés után megindult a gyászmenet a református temető felé, ahol a nyitott sír előtt Bakó lelkész még egy imát mondott, majd zsoltárok hangjai mellett leeresztették a koporsót a sírba. A megindult nagy gyászoló tömeg sokáig állta körül mozdulatlanul a domboruló sírt, amelyet betemettek

a szeretet, az emlékezés búcsúkoszorúi. Sem a ravatalnál, sem a sírnál nem hangzott el gyászbeszéd. Előlépett a sírásó, ez alkalommal Hamlet életéből való alakja, s mint az emberélet nagy költőjének színpadán, betemette a szegedi földdel a bölcsészt, aki az élet csúcsára indult, és alig 20 éves korában lét helyett a nemléletet választotta.

CSÜTÖRTÖK, 1941. OKTÓBER 30.

A SZEAC új tisztikara

Dr. Szent-Györgyi Albert elnöklésével tartotta meg a SZEAC tisztújító közgyűlését, amelyen megválasztották a vezetőséget: (...).

VASÁRNAP, 1942. FEBRUÁR 22.

A kormányzó Szent-Györgyi Albertet és Bartók Györgyöt a Magyar Érdemrend középkeresztjével tüntette ki

Budapest, február 21. A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére a magyar tudomány szolgálatában szerzett kimagasló érdemei elismeréséül dr. Bartók György egyetemi ny. r. tanárnak, a Ferenc József Tudományegyetem volt rektorának, dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi ny. r. tanárnak, a Horthy Miklós Tudományegyetem volt rektorának és dr. Vendl Aladár egyetemi ny. r. tanárnak a m. kir. József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetem volt rektorának a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta.

VASÁRNAP, 1942. ÁPRILIS 12.

A Turul válsága

A Szeged Egyetemi Ifjúság röpirata éles támadást intéz a „kopaszodó diákvezérek” ellen, és az Ambrus-rezsim eltávolítását kívánja a Turul Szövetség éléről

(A Délmagyarország munkatársától.)

A vajúdó magyar élet egyik fájdalmas válsága napjainkban a Turul körül bonyolódik. A Turul Szövetség, amely az ellenforradalmi idők alakult meg, és a magyar egyetemek, főiskolák ifjúságát volt hivatva egységbe tömöríteni, s mely az idők folyamán jól-rosszul be is töltötte ezt a hivatását, amint a napilapok

beszámolóiból olvassuk, most válságba jutott. A szövetség lelkileg kétfelé hasadt. Csak nemrégén számoltak be a lapok a Turul Debrecenben megtartott országos követtáboráról, ahol az ellentétek kirobbanáshoz vezettek. Itt ugyanis a Turul tényleges egyetemista és főiskolás tagjai állástfoglaltak a „kopaszodó diákvezérek” ellen, akik zsiros állásokban ülve akarják irányítani a magyar diákság életét. Mozgalmuk azt célozta, hogy kibuktassák a Turul fővezéri tisztségéből Ambrus József szigorló orvost, a Nemzetőr című jobboldali hétfői lap szerkesztőjét, és Fitos Vilmost ültessék helyébe. Az akció nem sikerült, Ambrusék győztek, és a kopaszodó diákvezérek tovább irányítják a bajtársi egyesületeket.
(...)

SZERDA, 1942. MÁJUS 20.

A szegedi egyetem jövő évi rektora:

Fröhlich Pál

(A Délmagyarország munkatársától.)

Jelentettük legutóbb, hogy a szegedi egyetemen megkezdődtek az előkészületek a rektorválasztásra, amely minden egyetem autonómiájának egyik legfontosabb ténykedése, mert hivatva van kiválasztani azt a professzort, aki a következő tanévben vezetni fogja az egyetem egész életét. A karok megválasztották az elektorokat, és az elektorok kedden délben ültek össze rektorválasztó ülésre. Az első ülésen kellő előkészítés után kialakult az elektorok álláspontja, és így mindjárt ezen az ülésen sorra is kerülhetett a jövő évi *rector magnificus* megválasztása. A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem – egyelőre még mindig csonka, jogi kar nélküli – jövő évi rektorának *Fröhlich Pál professzort a matematikai és természettudományi kar tanárát választották meg*. Fröhlich Pál a Horthy Miklós Egyetem harmadik rektora. Első rektort az orvosi kar adott, amikor a Nobel-díjas *Szent-Györgyi Albert*et tüntette ki a rektori lánccal, míg tavaly a bölcsészkar adott rektort dr. *Kogutowicz Károly* professzor személyében. Így került sor, hogy harmadízben a matematikai és természettudományi kar professzorai sorából kerüljön ki az egyetemi autonómia jövő évi vezetője. *Fröhlich Pál* az egyetem egyik kiváló tudós professzora került a rektori székbe. Az új rektor a kísérleti fizika tanára, a fizikai intézet igazgatója, 1926 óta nyilvános rendes egyetemi tanár. Tudományos működését az egész tudományos világ ismeri és értékeli. Ennek elismeréseképpen a Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

(...)

SZERDA, 1942. MÁJUS 27.

A padovai egyetem díszdoktorává avatja dr. Szent-Györgyi Albertet

Május 31-én a 700 éves világhírű olasz egyetem ünnepségein nyújtják át a szegedi egyetem Nobel-díjas tudósának a díszdoktori oklevelet

(A Délmagyarország munkatársától.)

A magyar tudományosságot és vele a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetemet újabb rendkívüli megtiszteltetés és ritka kitüntetés éri. A legrégebb olasz egyetem, a világszerte mindenütt ismert padovai tudományos intézet most tartja jubiláris ünnepségeit, és ezeket az ünnepségeket azzal teszi fényessé, hogy több kiváló európai tudóst a 700 éves egyetem díszdoktorává avat. Az elsők között tüntette ki a padovai egyetem díszdoktori diplomájával a világhírű magyar tudóst, a szegedi Horthy Miklós Egyetem büszkeségét: dr. Szent-Györgyi Albertet. Ez a kitüntetés megbecsülést és tiszteletet jelent az egész magyar tudományos és szellemi élet számára. Szent-Györgyi Alberten keresztül Európa egyik legősibb tudományos intézete nyújtja át a legnagyobb elismerést, amit egyetem nyújthat a magyar tudománynak, azoknak a bátor és megalkuvást nem ismerő kutatóknak, akik egész életüket a megismerésnek, az emberi élet jobbá tételének szolgálatába állítják. *Ilyen férfiú Szent-Györgyi Albert is, aki évtizedek óta munkálkodik a biokémia területén azért, hogy felkutasson az emberi megismerés számára eddig homályban lévő és ismeretlen területeket, és hogy eredményeivel hozzájáruljon az emberi szenvedés csökkentéséhez. Szent-Györgyi Albert nevét régóta ismeri és becsüli az egész nemzetközi tudományos világ, munkásságát köszöntötte 1937-ben az orvosi Nobel-díj, míg most, az azóta is változatlan célkitűzéssel folytatott kutatásait, emberi és tudományos magatartását koszorúzza meg az ősi padovai egyetem díszdoktori diplomája. A padovai egyetem a közelmúltban értesítette Szent-Györgyi professzort, hogy a tanács egyhangúlag díszdoktorává választotta. Az értesítéssel egyidejűleg azt is közölte az egyetem rektora, hogy éppen a különleges ünnepségre és a mai viszonyokra való tekintettel, súlyt helyez rá a padovai egyetem, hogy *Szent-Györgyi professzor személyesen jelenjék meg a díszdoktoravatáson. A legnagyobb egyetemi kitüntetés a tudományos érdemek elismerése mellett dokumentálni kívánja a szellemi együttműködés eszméjét, valamint a magyar-olasz kollaborációt is. Ilyen körülmények között a mai sok utazási és egyéb nehézség ellenére Szent-Györgyi professzor nem térhetett ki a meghívás elől, és ma indul el Olaszországba, hogy május 31-én jelen legyen a padovai egyetem jubiláris ünnepségén. Az egyetem az ünnepségek alkalmából még több nemzetközi nevű tudóst avat díszdoktorává, akik között**

a szegedi egyetem világhíres professzora képviseli a magyar tudományosságot. Ezért kettős jelentősége is van a díszdoktori oklevélnek. Az avatást az ősi padovai szokások szerint tartják meg, a padovai egyetem részletesen méltatja a díszdoktor tudományos érdemeit, majd amikor átnyújtják a díszdoktori oklevelet, Szent-Györgyi professzort előadás tartására kéri fel, amelyben ismerteti legújabb kutatásait, és méltatja a magyar–olasz tudományos együttműködés jelentőségét. A kitüntetés annál nagyobb jelentőségű, mert Szent-Györgyi Albertnek eddig nem voltak közvetlen kapcsolatai a padovai egyetemmel, évek előtt néhány hónapot Nápolyban dolgozott, de a közvetlen kapcsolatok eddigi hiánya ellenére is számon tartotta munkásságát a padovai egyetem, és most, amikor kimagasló díszdoktorrá avatással kívánta fényessé tenni jubiláris ünnepségeit, az egyetem választása egyhangúlag esett a világhíres magyar tudósra. Szent-Györgyi Albertnek ez lesz a harmadik díszdoktori kitüntetése. Elsőnek a szegedi egyetem, akkor még a Ferenc József Tudományegyetem avatta saját tanárát díszdoktorrá, amikor a stockholmi Nobel-ünnepségekről visszatért, és ismét elfoglalta katedráját a szegedi egyetemen. Utána a világ egyik leghíresebb egyeteme, a párizsi Sorbonne avatta díszdoktorává, míg most Európa másik legrégebb és leghíresebb tudományos intézete nyújtja át számára a díszdoktori oklevelet. Alig van magyar tudós, akit egymás után két ilyen díszdoktori diplomával tüntettek ki. A padovai egyetemet 1222-ben alapították.

KEDD, 1942. JÚNIUS 2.

Átadták a padovai egyetem díszdoktori oklevelét Szent-Györgyi Albertnek

Padova, június 1. A Livius-emlékünnepelethez fűződő kulturális ünnepségsorozat keretében, amely az elmúlt héten folyt le, sok olasz és külföldi előkelőség jelenlétében átadták a díszdoktori okleveleket a szövetséges államok tudósainak. Az egyetem rektora kiemelve ennek az ünnepségnek erkölcsi jelentőségét, méltatta a szabadságért és civilizációjának védelméért küzdő Európa tudományos szolidaritását. Ezután egyes fakultások dékánjai kihírdették a tiszteletbeli doktorokká avatandók nevét és tudományos érdemeit. A tudományos kitüntetésben a következők részesültek: a jogi karon Scholz Richard, a lipcsei egyetem tanára; a bölcsészeti karon Filov Bogdan bolgár miniszterelnök és Cartoian bucaresti egyetemi tanár, valamint Spranger Eduard berlini egyetemi tanár; az orvoskaron Szent-Györgyi Albert, szegedi egyetemi tanár, az 1937. évi Nobel-díj nyertese és Sauerbruch Ferdinand berlini egyetemi tanár; a matematikai szakon Nlaske hamburgi tanár; a fizikai tudományok terén Guthnik

Paul, a berni–babelsbergi csillagvizsgáló igazgatója, a geológiai szakon Pertti Eskola helsinki egyetemi tanár; a vegyészmérnöki szakon Discher, a berlini műegyetem címzetes tanára. A német kitüntetettek nevében Scholz egyetemi tanár fejezte ki köszönetét, Filov miniszterelnök nevében pedig a római bolgár követ, majd a finn követ és Szent-Györgyi Albert tanár köszönték meg az oklevelet. Az ünnepségen résztvett Del Gludice közoktatásügyi államtitkár, Markensen római német *nagykövet*, Máriássy Zoltán római magyar követ, továbbá Finnország, Románia és Bulgária római követei.

VASÁRNAP, 1942. JÚNIUS 21.

Hírek

Szent-Györgyi Albert hazaérkezett Páduából

Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem világhírű tudós professzora hazaérkezett Szegedre. Mint ismeretes, a Nobel-díjas tudós Páduában járt, ahol az előkelő olasz egyetem fennállásának 700 éves évfordulója alkalmából díszdoktorrá avatták. Ez a kitüntetés egyetlen magyar tudóst ért csupán a 700 éves egyetemi jubileumon: Szent-Györgyi Albertet, a Horthy Miklós Egyetem kiváló professzorát.

VASÁRNAP, 1942. JÚLIUS 12.

Ingtalanforgalom

Gál József és neje eladták⁶⁵ dr. Szent-Györgyi Albertnek Bethlen u. 20. sz. házukat, 279 négyszögöl kerttel, 4 96 K kataszteri jövedelemmel, 35 000 P-ért.

SZOMBAT, 1942. AUGUSZTUS 29.

Két újabb vitamin-találmányát jelentette be a Szabadalmi Bíróságnál Szent-Györgyi Albert professzor

Egy szegedi gyári tisztviselő találmánya fordulópontot jelent a világtársban – a Délmagyarország munkatársának látogatása a Szabadalmi Bíróságon

---

⁶⁵ Eszerint most lett tulajdonos Szent-Györgyi, eddig csak bérelte?

(A Délmagyarország munkatársától.)

Nemrégiben egyik kiállítással kapcsolatban egy német tudós azt a megállapítást tette, hogy a mai rendkívüli időket – a történelmi jelentőségükön túlmenően – bátran elnevezhetnék a pótanyagok korszakának. Nálunk is, de főként külföldön, százsámra jelentik be a vegyipari találmányokat, amelyek rendszerint valamilyen nehezebben hozzáférhető anyag pótanyagát tartalmazzák. A szappanféléktől a mûgumiig és a különféle textilanyagoktól a benzinig, mind megannyinak feltalálták már a pótanyagát. Újabban sok élelmiszer-pótanyag került forgalomba nálunk is, ezek jól beváltak. Budapesten, az Akadémia utca 12. számú háromemeletes bérpalotában működik a Magyar Királyi Szabadalmi Bíróság. Itt kell bejelenteni a találmányokat. (...)

A szabadalmi hivatal szegedi származású hivatalnokától érdekes dolgokat tudtunk meg a találmányokkal kapcsolatban: – Újabban igen megszorodtak a találmányok nálunk is – mondotta. Egy-egy évben átlag 1000 szabadalmat jelentenek be a szabadalmi hivatalban. Az ország minden részéből érkeznek nap nap után bejelentések, és közöttük meglehetősen gyakran előfordul szegediek találmánya is. Újabban főleg pótanyagokra vonatkozó találmányokat jelentenek be nagy számban, naponta számos ilyen bejelentés érkezik a bírósághoz. Már hosszú évek óta nem keltett találmány oly nagy érdeklődést, mint Szent-Györgyi Albert professzor C-vitamin találmánya, melyet szintén bejegyeztek a szabadalmi bíróságon. A bejegyzés a következő címet viseli: *Eljárás a flavon-csoportba tartozó anyagok előállítására*. A Nobel-díjas tudósunk mellett Szegedről más mérnökök, vegyészek, hivatalnok foglalkozásúak, sőt iparosok is jelentkeztek találmányukkal a szabadalmi bíróságnál. A közzétételi teremben padok sorakoznak egymás mögött. Beültünk egy padba, és végigböngésztük a műszaki leírásokat. Már az elején szegedi névre akadtunk: Mészáros Lajos kísérletügyi adjunktus néven. Mészáros Lajos⁶⁶ a szegedi vegykísérleti állomáson dolgozik, és mostanában szabadalmaztatta az ismeretes szappanregenerálási eljárását. Egy szegedi drogista viszont szappanpótanyagra nyújtott be találmányt. Olvastuk itt cipőfényesítő pótanyag szabadalmi leírását is, ezt egyik szegedi belvárosi cipésmester adta be. Másik két érdekes találmányt is nemrég engedélyezett közzétételre a szabadalmi bíróság. Az első, amelyet S 18634 alapszám alatt jegyeztek be, ezt a sokat jelentő címet viseli: *Eljárás jól eltartható nagy C-vitamin tartalmú készítmények előállítására*.

⁶⁶ Mészáros Lajos (1917–2001) vegyészdoktor (1942), 1951-ben az egyetemre került, népszerű oktató volt, kandidátus (1973), docens (1976). 1967-ben föltalálói aranyérmert nyert, 1976-ban kiváló feltaláló arany fokozatot. Az Alkalmazott Kémiai Tanszék docenseként ment nyugdíjba.

A másik szabadalom száma 18635, és ezen megjelöléssel került bejegyzésre a szabadalmi bíróságon: *Eljárás nagyértékű, könnyen eltartható, C-vitaminban dús készítmények előállítására*. Mindkét találmányt dr. Szent-Györgyi Albert professzor küldte be Szegedről. A szabadalmi bíróság a két találmányra meg is adta már az engedélyt, és azok gyakorlati kivitelezésére hamarosan sor kerül. A találmány eddig nem ismert, nagy értékű vitaminkészítmény előállítására vonatkozik, és szakkörökben általános érdeklődéssel várják azok megjelenését. (...)

SZERDA, 1942. OKTÓBER 14.

Hírek

Elsötétítés este 9-kor.

Az Egyetem Barátai Egyesületének orvosi szakülése

Az Egyetem Barátai Egyesülete szaküléseit a most induló tanévben szerdáról keddre tette át. Kedden este 6 órakor dr. Rávnay Tamás professzor elnöklésével rendkívül érdekes tárgysorozatú szakülés folyt le a bőrgyógyászati klinika tantermében. A terem zsúfolásig megtelt érdeklődővel, ugyanis Szent-Györgyi Albert, az egyetem Nobel-díjas professzora tartott hatalmas érdeklődéssel kísért előadást az izom-összehúzóással kapcsolatos legújabb kísérleteiről. Igen érdekes volt Zárday Imre budapesti OTI-főorvos előadása is az EKG tengelyelméletének gyakorlati tanulságairól. Greiner Károly szerepelt még egy példátlan méretű hydrocephalus bemutatásával.

VASÁRNAP, 1942. DECEMBER 13.

Művészet

Vinkler László képkiallítása

Nem ismeretlen Szeged műértékelő társadalma előtt Vinkler László festői pályájának néhány területe. Mint arcképfestő, hosszabb idő óta jelentős sikerrel működik úgy Szeged, mint a főváros előkelő köreiben, mint freskófestő a Somogyi-telep templomának, a Szt. Imre Kollégium kápolnájának falain mutatkozott be. Az arckép- és freskófestés közötti hatalmas művészi területet most mutatja be először a múzeumban rendezett gyűjteményes kiállításán. Sok művészi vívódásnak, rengeteg kísérletezésnek eddig elért eredményét szemlélhetjük, amelyek

itt-ott a legmagasabb csúcsokra törve bizonyítják a művészetnek sokféle járható útjait s az alapos alaptudással, művészi műveltséggel bíró festő kutatási jogát, amellyel saját egyéniségének művészi karakterét óhajtja kifejezni. Vinkler László festészetét nem lehet egyetlen karaktervonást feltüntetően méltatni, mert a sokféle orientálódó kísérletei és figyelemre méltó részleteredményei egyelőre vezérszólamra törekvően csendülnek ki a szintézisre törekvő munkáiból is. Kiállított képeiből három döntő érvényű tényezőt figyelhettünk meg, amelyek közül az egyik – ám biztos rajztudáson, formakészségen is jól felhasznált karakterérzéken nyugszik, s a másik kettőtől független, és ez az arckép. (...)

Kontraktust jelent naturális arcképei a kissé teóriákon alapuló kompozíciói között *Szent-Györgyi* professzor fotelben ülő portréja. Itt a természetábrázolásba sűríti transzcendens elképzeléseinek sok eredményét. A háttér finom színeibe és vonalaiba érzékelteti az Apokalipszis üvegszkláinak nyugtalanul vibráló emlékét, de már líraivá hangszerelt táj motívumokban. Az arc és alak naturális formáiba zártan pedig a nyugodt méltósággal ülő alak ellenére is sok nyugtalan, forrongó festői mondanivalót sejtet. Az egészket kiegyensúlyozza az arcképkompozíció biztosan nyugodt vonalvezetése. A kiállításon szerepel még egy *Szent-Györgyi*-arckép, ennél csupán a háttér fénytől csillogó hangulata megoldott, maga az arckép rajzban elnagyolt, színeiben zavaros hatású. (...)

KEDD, 1942. DECEMBER 29.

Svájci lap Szent-Györgyi Albert kutatásairól

Genf, december 28. A Bernben megjelenő *Der Bund* foglalkozik Szent-Györgyi Albert egyetemi tanárnak az izommozgások terén végzett kutatásaival. Szent-Györgyi megállapításai új irányt adtak a kutatásnak – írja a lap –, és megnyitják a lehetőségét a kérdés végleges megoldásának, mert azok az elméletek, amelyeket eddig e téren felállítottak, nem támaszkodtak elegendő kísérleti alapra. (MTI)

VASÁRNAP, 1943. FEBRUÁR 14.

Szent-Györgyi Albert nagy sikerű előadása az istanbuli egyetemen⁶⁷

Istanbul, február 13. Az istanbuli egyetem meghívására a Nobel-díjas *Szent-Györgyi* Albert szegedi egyetemi tanár pénteken délután az egyetem

---

⁶⁷ A tudományos program fedő eseménye volt politikai tárgyalásainak, a Kállay-kormány megbízásából az angolokkal tárgyalt a háborúból való kiugrásról.

előadótermében „Az élet kémiája” címmel előadást tartott. Az előadás rendkívül nagy érdeklődést keltett, és valósággal lebilincselte a hallgatóságot. Bár még félévi szünet van az egyetemen, valamennyi fakultás hallgatói, sőt a katonai főiskola sok hallgatója és az egyetemi tanárok összessége megjelent, úgyhogy az ötszáz hallgatóra berendezett teremben ezernél többen zsúfolódtak össze. Az egyetem rektora meleg hangú bevezető szavai után Szent-Györgyi Albert ötnegyedórás előadásában foglalkozott kutatásaival, a C-vitamin rendeltetésével és hatásával. A hallgatóság nagy érdeklődéssel kísérte az értekezést, amelynek súlyos, tudományos tartalmát kiegyensúlyozta a könnyed előadásmód. Befejezésül a rektor megköszönte a magyar tudós értékes előadását, amely a magyar–török kulturális kapcsolatok egyik jelentős láncszeme. (MTI)

SZOMBAT, 1943. FEBRUÁR 20.

A török újságok méltató cikkei Szent-Györgyi Albertről

Az istanbuli magyar kolónia vacsorája a szegedi tudós tiszteletére

Istanbul, február 19. Dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár tiszteletére az istanbuli magyar kolónia vacsorát adott. A vacsorán Mihalkovics János főkormányzó mondott köszönetet, amelyre az ünnepelt válaszolt. Ezután P. Vendel felkérésére Szent-Györgyi Albert keresetlen szavakkal számolt be tudományos felfedezésének történetéről. A török lapok méltatják Szent-Györgyi professzor előadását, és hosszú cikkekben foglalkoznak Szent-Györgyi Albert egyetemi tanárnak, a magyar tudományos világ nemzetközileg elismert képviselőjének, istanbuli látogatásáról. (MTI)

KEDD, 1943. MÁRCIUS 2.

Szent-Györgyi Albert hazaérkezett Törökországból

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár, a szegedi egyetem világhírű Nobel-díjas professzora, az elmúlt hónapokban hosszabb időt töltött Törökországban, ahol újabb kutatásairól több, nagy érdeklődést keltő előadást tartott. A kiváló tudós most érkezett vissza Törökországból, s rövidebb budapesti tartózkodás után hazatért Szegedre, és átvette intézetének vezetését.

CSÜTÖRTÖK, 1943. MÁRCIUS 4.

Szent-Györgyi Albertet a lausanne-i egyetem díszdoktorává választotta

A szegedi Nobel-díjas tudós Svájcba utazik a diploma átvételére

(...)

SZOMBAT, 1943. ÁPRILIS 17.

Megoperálták Szent-Györgyi professzort

Amint értesültünk, dr. Szent-Györgyi Albert, egyetemünk világhírű Nobel-díjas tudósa, mandulaműtéten esett át. Az operációt pénteken délelőtt hajtotta végre a Tóth-szanatóriumban dr. Erdélyi Jenő főorvos, a mandulaműtétek kiváló specialistája. Dr. Karátsony Aladár főorvos, a szanatórium vezetője érdeklődésünkre közölte, hogy a műtét kitűnően sikerült, a beteg jól érzi magát, és előreláthatólag néhány nap múlva el is hagyja a gyógyintézetet.

CSÜTÖRTÖK, 1943. MÁJUS 13.

Szent-Györgyi professzor érdekes rádióelőadása a tudósok háborús szerepéről és legújabb kutatásairól

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szerdán délután érdekes rádióelőadás hangzott el Budapest I. hullámhosszán. A magyar tudósgárda kiemelkedő egyénisége: dr. *Szent-Györgyi* Albert, a szegedi Horthy Miklós-tudományegyetem Nobel-díjas professzora tartotta meg húszperces rádióelőadását „Magyar tudós a háborúban” cím alatt. Szent-Györgyi professzor előadásának bevezető részében arról a testvéri kapcsolatról beszélt, amely a világ valamennyi igazi tudós elméjét összefűzi, s egy szoros közösségbe állítja. Mindegy, hogy a tudomány kutatója ki, és hol él, milyen nép vagy nemzet tagja, beletartozik abba a nagy testvéri közösségbe, amely minden tudásával, akarásával az emberi haladást szolgálja. Természetesen történnek olyan dolgok is, amelyek más elbírálás alá kényszerítik néha a tudósokat is. Így volt az első világháború után, amikor aszerint kezdték megítélni a kutatókat, aszerint kapott katedrát, hogy milyen nemzet, nép vagy közösség tagja. Szent-Györgyi professzor ezzel kapcsolatosan hangsúlyozta, hogy nem mind vérbeli tudós az, aki valahol katedrát kap és tanít, gyakran a csöndben,

visszavonultan munkálkodó kutatók viszik előbbre a tudomány nagy ügyét. Érdekes és figyelemre méltó volt Szent-Györgyi Albert előadásának az a része is, amelyben a tudósok háborús szerepéről beszélt. A professzor kiemelte, hogy igen sokszor kell a tudósnak olyan dolgokkal foglalkoznia, amely nem vág teljesen a szakmájába, például háborús időben háborús célokért kell dolgoznia. Ezt is el kell vállalni, erre is fel kell készülni, mert a kutatótól, a tudóstól néha nemzete, hazája érdeke ezt is megkívánja. Az előadás további részében Szent-Györgyi professzor megemlékezett arról a nagyszerű kutatómunkáról, amit a szegedi Orvosi Vegytani Intézetben, a Nobel-díjas tudós intézetében végeznek. Az izom-összehúzóadás problémáját oldja meg jelenleg Szent-Györgyi Albert és munkatársainak kitűnő gárdája. Olyan kérdés ez, amellyel – mondotta a professzor – már száz esztendeje teoretikusan foglalkoznak. Ő is először teóriákkal próbálta megoldani a problémát, azonban rájött arra, hogy teóriákkal nem érhet el sikert, s ekkor vegytanilag tökéletesen kianalizálta az izomrostokat, és a nagy jelentőségű kutatások eredményeként sikerült olyan mesterséges izomszálat előállítani, amelyet kémiaileg izolálnak, s épp úgy viselkedik, mint maga az élő izom. Szent-Györgyi professzor előadása befejezéseként kihangsúlyozta, hogy nem egyedül dolgozik ezen a nagy jelentőségű kérdésen, hanem kitűnő munkatársai vannak, s ezért sikerült elérnie ilyen szép eredményeket.

A Regime Fascista Szent-Györgyi Albertről

Róma, május 12. A *Regime Fascista* hosszabb cikkben ismerteti a *C-vitamin felfedezésének jelentőségét*. Ennek kapcsán megemlékezik *Szent-Györgyi Albert* világhírű magyar tudósról, méltatja tudományos munkásságát és közli fényképét is. (MTI)

SZERDA, 1943. JÚNIUS 16.

Szent-Györgyi Albert lesz a tihanyi biológiai intézet igazgatója

(A Délmagyarország munkatársától.)

Budapesten híre terjedt, hogy a tihanyi biológiai kutatóintézet vezetésében a közeljövőben mélyreható változások fognak történni. Ezek szerint a hírek szerint a nagy jelentőségű tudományos intézetnek dr. Entz Géza professzor halálával megüresedett igazgatói székét nem fogják betölteni, hanem az intézményt kettéválasztják, és az önálló intézetté váló mindkét tudományos szerv

élére külön vezetőt fognak állítani. Az intézet két osztálya közül az egyik az állattani, általános biológiai osztály, amely a Balaton-kutatással és vízi biológiai kutatással foglalkozik, *a másik pedig az orvosélettani osztály*. Ez a két tudományos ág szétágazó és sokoldalú, hogy a két osztály elkülönítését az eredményes bűvárkodás érdeke egyre inkább megkívánja. A terv maga nem új, kivitelére azonban eddig azért nem került sor, mert dr. Entz Géza életében nem akarták ezt a könnyen félreértésekre okot adható reformot keresztülvinni. Az intézet nagy tekintélyű vezetőjének elhunytával azonban aktualitást kapott az elgondolás, és az most egyes budapesti lapok híradása szerint valóra is válik. Szeged szempontjából ennek a tervezett megoldásnak az ad különös jelentőséget, hogy hitelt érdemlő forrásból eredő hír szerint az intézet önállóvá váló orvosélettani osztályának élére a kultuszminisztérium Szent-Györgyi Albertet, a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem világhírű Nobel-díjas professzorát szemelte ki. A *Délmagyarország* munkatársa ezzel a hírrel kapcsolatban kérdést intézett dr. Szent-Györgyi Albert professzorhoz, aki a következőket jelentette ki: – A személyemmel kapcsolatos kombinációkról eddig hitelt érdemlő helyről semmiféle értesítést nem kaptam, így nincs is módomban arról érdemben nyilatkozni. Ugyanígy idő előttinek tartok ezzel kapcsolatban bármiféle tervezetést is. A professzor környezetében úgy tudják, hogy abban az esetben, ha a tihanyi orvosélettani intézet igazgatójává való kinevezés valóban bizonyulna, dr. Szent-Györgyi Albert semmi esetre sem szakad el végleg Szegedtől, legfeljebb csak arról lehet majd szó, hogy tevékenységét *megosztja* a két tudományos intézet között, és az évnek csupán egy bizonyos részét töltené Tihanyban.

KEDD, 1943. JÚNIUS 22.

Betörők jártak Szent Györgyi Albert újszegedi villájában

Ruhaneműt és értékes ezüst evőeszközöket loptak

(A Délmagyarország munkatársától.)

Szegeden az utóbbi időben elszaporodott betörések károsultjainak sorába most egy világhíres név viselője lépett: dr. *Szent-Györgyi Albert*, a szegedi egyetem Nobel-díjas tanára. A tudós professzor hétfőn délelőtt elpanaszolta a rendőrség bűnügyi osztályán, hogy Újszegeden, a Bethlen utcában bérelt⁶⁸ villájában betörők jártak, akik a *padlásajtót feltörve, a padlásra elhelyezett ruhásládát*

---

⁶⁸ Időközben megvásárolt! Lásd az 1942. július 12-i ingatlanhírt.

teljesen kiürítették. A nagy értékű ruhaneműkkel együtt az ismeretlen tettesek magukkal vitték a professzor 18 személyes ezüst evőkészletének több darabját is, így az okozott kár értéke meghaladja a 2000 pengőt. A rendőrség a feljelentés alapján erélyes nyomozást indított, amelynek gyors eredményét azonban egyelőre hátráltatja az a körülmény, hogy a lopás időpontját eddig nem sikerült pontosan megállapítani. A házbeliek csak ritkán járnak a padlásra, és így ők sem tudnak erre nézve támponttal szolgálni. Lehetséges, hogy *hetekkel ezelőtt elkövetett bűnesetről van szó.* A detektívek most más nyom hiányában azt kutatják, hogy az ismeretlen tettesek hol értékesítették a lopott ruhaneműket és ezüst evőeszközöket. Remélik, hogy ezen az úton mégis sikerül nyomára jutni a Szent-Györgyi villa betörőinek.

VASÁRNAP, 1943. AUGUSZTUS 15.

Látogatás a tihanyi Biológiai Intézetben, amely Szent-Györgyi Albert irányító munkáját várja

(A Délmagyarország munkatársától.)

Komoly tudományos kutatómunka folyik a tihanyi Biológiai Intézetben, amely – mint jelentettük – a közeljövőben új igazgatót kap a szegedi egyetem Nobel-díjas professzora: dr. Szent-Györgyi Albert személyében. A szegedi egyetem természetesen emiatt nem veszíti el Szent-Györgyi Albertet. A kérdést úgy oldják meg – mint értesülünk –, hogy társigazgatót állítanak a tihanyi kutatóintézet élére Szent-Györgyi professzor mellé, s a vezetés adminisztratív teendői így a másik igazgatóra hárulnának. A tihanyi Biológiai Intézet számára viszont nagy nyereség volna Szent-Györgyi Albert irányító munkája. Az intézetben nagy tisztelettel és szeretettel beszélnek egyetemünk kiváló professzoráról, aki nemrég töltött ott tíz napot, és részt vett a minden nyáron megrendezendő Symposionon, a magyar biológus tudósok szellemi lakomáján.

Szent-Györgyi Albert Tihanyban

A Symposion a biológusok nyári értekezlete volt Tihanyban, amely elismerten a Balaton legszebb és legkellemesebb pontja, a kék ég és a gyöngyházfényű víz társaságában, a festői Tihanyi apátság árnyékában gyűlnek össze nyaranta az életjelenségek titkait kutató tudósok, hogy megvitassák a legújabb problémákat. Nemrégiben zajlott le ez a tíznapos értekező, amelyen Szent-Györgyi Albert fiatal tudósokból álló „vezérkarával” vett részt. A Symposionon részt

vettek és hozzászóltak a kérdésekhez dr. Banga Ilona egyetemi magántanár, dr. Laky Kálmán, dr. Straub Brunó és dr. Gerendás Mihály, Szent-Györgyi Albert kitűnő munkatársai, valamint más egyetemek kiküldöttei. (...)

KEDD, 1943. AUGUSZTUS 24.

Az ősnomádok életét éli egy havasi kunyhóban Szent-Györgyi Albert

(A Délmagyarország munkatársától.)

A magyar tudományos élet kitűnősége: Szent-Györgyi Albert, egyetemünk Nobel-díjas professzora néhány héttel ezelőtt eltűnt Szegedről. Az a közhit alakult ki népszerű professorunk eltűnése felől, hogy nyári szabadságának egy részét a Balaton mellett, Tihanyban tölti, ahol – mint arról legutóbb részletesen beszámoltunk – a Biológiai Kutatói Intézet igazgatói székébe várják. Szent-Györgyi Albert professzor valóban eltöltött Tihanyban tíz napot, s részt vett a biológusok ottani nyári értekezletén. Tihanyból azonban már július végén eltávozott. Azóta egyszerűen nyoma veszett... Illetőleg akkor az a vélemény alakult ki tudományos körökben, hogy Szent-Györgyi Albert valószínűleg Svájcba utazott, ahol a lausanne-i egyetemen díszdoktorrá avatják. Ezek után elképzelhető, milyen nagy volt néhány szegedi turista meglepetése, amikor a Radnai-havasokban járva, egy primitív kis menedékházban, 1650 méter magasságban felfedezték Szent-Györgyi professzort, világhírű Nobel-díjasunkat, amint az ősnomádok életét éli, és hajnali 6 órától napáldozatig turistáskodásnak, a levegő és napfény élvezetének szenteli magát.

Szegediek a Lóhavason

– Óradnáról indultunk, s Borberekén keresztül akartuk megmászni a Radnai-havasok hegygerincét. Azonban a hegygerinc olyan sűrű ködbe burkolódzott, hogy kerülővel tudtunk csak átvergődni a hegyen, s estére a Lóhavason 1650 méter magasságban lévő „Anikó” menedékházig jutottunk el – mesélte az egyik szegedi turista, aki beszámolt nekünk arról a kedves kalandról, amelyben a Radnai-havasokon része volt. – Nagyon fáradtak voltunk, s nem éppen kellemesen érintett a hír, hogy a menedékház „foglalt”. A menedékház lakóival nem is találkoztunk akkor este, s mi a menedékháznak kinevezett primitív kis fészernél épített istállóban aludtunk. Csak egy vékony deszkafal választott el a menedékház lakóitól, akik már nyugalomra tértek. Mi bizony jó

hangosan diskurálgattunk egy ideig, és nem is sejtettük, hogy kinek a pihenését zavartuk meg. Arról ugyan, hogy megzavartuk volna az éjszakai pihenést, másnap egy szó sem esett, de mégis röstelkedtünk, amikor reggel korán – még 6 óra sem volt – találkoztunk kint, a havasi pázsiton Nobel-díjas professzorunkkal, Szent-Györgyi Alberttel... A turista eleven színekkel írta le, hogyan él már hetek óta a Lóhavason, 1650 méter magasságban, a legnagyobb egyszerűségben és igénytelenségben Szent-Györgyi Albert. Hajnali 6 órakor mezítláb, úszódresszben végzi sétáját a havasi gyepen, majd kirándulásokkal telik el napja. Az „Anikó” menedékház, ahol sógornőjével és Kramár professzorral lakik, az elképzelhető legegyszerűbb havasi faház, benne a legszükségesebb bútordarabokkal. A bútorok fenyőfából, havasi módon készültek, és a legkisebb kényelmet biztosítják csupán. Szent-Györgyi professzornak étkezése is legegyszerűbb, úgy él és étkezik, mint az a havason a legelszántabb turisták szokása. Az igazi tudós szerénységével és igénytelenségével választotta ki ezt a helyet, közel az Istenhez és a szent természethez, és távol a világ zajától, az emberektől... Így készül világhírű professzorunk a további munkára, amelyből – minden bizonnyal – még sok haszna lesz az egyetemes emberi haladásnak.

Esküvő a havason

Igen kedves epizódja volt a szegedi turisták ott-tartózkodásának az a havasi esküvő, amelynek leírása Nyíró József vagy Tamási Áron tollára méltó. Egy havasi legényt és leányt áldott meg a katolikus egyház ott fenn az Isten kék egének szomszédságában. Virágos oltárt állítottak fel a havason, másfélezer méter magasságban, és a borsabányai plébános jött fel az esküvői szertartás elvégzésére. A kántori tisztet – ilyesmi nem volt a közelben – a szegedi ifjúság egyik legnépszerűbb és legkitűnőbb nevelője, Majtényi Béla⁶⁹ hitoktató vállalta magára, aki a turistacsoport tagja volt. Az esküvő közönsége igen előkelő volt. Sok turista ment fel a Lóhavásra, hogy jelen lehessen ezen az eredeti mennyegzőn, s ezek között fővárosi és erdélyi társadalmi vezető emberek is voltak. Megjelent az esküvőn Szent-Györgyi Albert professzor, sógornője és Kramár Jenő orvostanár társaságában. A borsabányai plébános, amikor megpillantotta a násznép között Szent-Györgyi Albertet, a házasulandókhöz intézett beszédének legnagyobb részét a magyar tudományosság Nobel-díjas

⁶⁹ Majtényi Béla (1907–1992) a női felső-kereskedelmi iskola hittanára volt. Pálfy György városi kulturális tanácsnok megbízásából az oroszok bejövetele után a Városi Múzeum és Somogyi Könyvtár igazgatója volt 1944/45-ben.

kitűnőségének magasztalására fordította... A másfélezer méter magasságban, Isten szomszédságában érces hangon emelte ki a magyar szellemi élet diadalát. Szent-Györgyi Albert tudományos munkásságát, mint az Isten különös kegyét, az emberi haladásba és felsőbbrendűségbe vetett hit eleven példáját... A szép beszédre Szent-Györgyi Albert utánozhatatlanul kedves, elbájoló modorában és tudóshoz illő szerénységgel válaszolt. Elhárította magáról a sok díszítő jelzöt és dicséretet, ehelyett az új házaspárnak kívánt békét, boldogságot és sok szerencsét. Szent-Györgyi Albert egyébként ezúttal mutatkozott be először, mint – költő. Rögtönzött, rendkívül szellemes versben szólt az új házasokhoz, hasonlóan a havasi esküvőkön szokásos rigmusos köszöntőkhöz. A Nobel-díjas tudóst, úgy is, mint költőt és úgy is, mint egyszerű, jóságos szívű embert lelkesen ünnepelte a havasi esküvő közönsége. A turisták a következő napon tovább mentek, és elbúcsúztak Szent-Györgyi professzortól s társaságától, akik még ott maradtak a havason, hogy tovább élvezzék a szent természet nagy szabadságát és a búcsúzó nyár minden szépségét, amit csak másfélezer méter magasságban találhat meg igazán és tisztán a békére és evangéliumi egyszerűsége vágyódó ember... (cs. p.)

PÉNTEK, 1943. SZEPTEMBER 17.

Meleg szeretettel, családi hangulatú ünnepségen köszöntötték munkatársai az 50 éves Szent-Györgyi Albertet

Üdvözlő levelek és táviratok az ország minden részéből

(A Délmagyarország munkatársától.)

Kedves, szinte családi hangulatú ünnepség színhelye volt csütörtökön az egyetem orvosi vegytani intézete. Szent-Györgyi Albert, egyetemünk s a magyar tudományos élet büszkesége csütörtökön ünnepelte 50. születésnapját. Helyesebben környezete legbensőbb munkatársai ünnepelték a professzort, a kiváló tudóst abból az alkalomból, hogy elérkezett élete delelőjéhez, alkotókedve és az alkotni tudása csúcspontján. Maga Szent-Györgyi Albert – aki ismeri őt, jól tudja – végtelenül szerény és önzetlen gondolkozású ember, aki ki szokott térni minden ünneplés elől, s most is a legnagyobb csöndben és visszavonultságában akarta eltölteni ezt a minden ember életében jelentős évfordulót.

– Nem nyilatkozom, és nem szerepelek – mondotta munkatársunknak –, dolgozni akarok. Egyetlen kívánságom, hogy csöndben és nyugodtan dolgozhassak.

De hát az az ember, aki dicsőséget szerzett nemzetének, és az egész szellemi világ figyelmét a megcsonkított ország határain belül élő, küzdő és íme, le nem törhető magyar népre irányította, nem rejtőzhetik el azok elől, akik még a mai zaklatott időkben is érzik és átérzik, mit jelent az alkotó, az egész emberiség javáért dolgozó szellem értéke, s akik gratulációikkal, jókívánságaikkal, szívük legőszintébb szeretetével halmozták el a Nobel-díj egyetlen magyar birtokosát ezen a napon. A magyar sajtó értékes része már napokkal előbb ünnepi cikkekben méltatta Szent-Györgyi Albert munkásságát, ragyogó tudományos pályafutását és emberi értékeit. Vezető cikkeket, sőt költeményeket írtak Szent-Györgyiről és Szent-Györgyihez, és az ország minden részéből a táviratok, gratuláló levelek egész tömege érkezett Szegedre, a magyar tudományos élet vezéralakjának kutatóintézetébe. Késő estig, állandóan érkeztek az üdvözlő táviratok az ünnepelt tudós intézetébe. Társadalmi vezető személyiségek és a tudományos világ elitje köszöntötte a távolból Szent-Györgyi professzort. Az összes magyar egyetemek professzorai üdvözlő táviratokat küldtek, elsősorban természetesen az experimentális tudomány képviselői. De köszöntötte Szent-Györgyi Albertet a szegedi egyetemi ifjúság is, amely gyönyörű vörös rózsákkal és szekfűkkel megrakott kosarat küldött az ifjúság őszinte pártfogójának és nagy barátjának. Az orvosi vegytani intézet munkatermeiben már a kora reggeli órákban élénkség uralkodott. Virágokkal díszítették fel Szent-Györgyi Albert munkaasztalát. A lombikok, fiolák és rejtelmes rendeltetésű szerkezetek köre hófehér rózsakoszorút fontak a munkatársak szerető kezei, és a munkaasztal közepére vörös szekfűből hatalmas „50”-est varázsolt a szorgalmas hölgy munkatársa: dr. Banga Ilona magántanár. Szent-Györgyi Albert fél 10 óra tájban érkezett meg intézetébe, meghatva vette tudomásul a számára oly nagy szeretettel és tisztelettel előkészített szerény ünneplést. Aztán nyomban munkához látott, és zöld szemellenzővel a homlokán, elmaradhatatlan pipájával a szájában, egyszerű, szürke munkaruhájában éppen úgy dolgozott, mint máskor. Szent-Györgyi professzor intézetében egész nap serény munka folyt, és olyan értékes kísérleti eredményekre jutottak, amely munkateljesítmény szempontjából is ünneppé avatta ezt a napot. A világhírű kutató ugyanis – mint ismeretes – jelenleg a myosin-kísérletekkel foglalkozik, az izom összehúzódás titkait boncolgatja. Délután 5 órakor egy félórásra szünetelt a munka. Szent-Györgyi Albert ugyanis megvendégelte munkatársait az intézetben. Az uzsonnán részt vett Szent-Györgyi Nelly is, a professzor leánya. Jegeskávét és tortákat szolgáltak fel az ünnepi uzsonnán, ennyiből állott az a kedves, valóban családi ünnepség, amelyet Szent-Györgyi Albert ezen a napon engedélyezett. Az uzsonna előtt nyújtották át a munkatársak kedves és ötletes meglepetésüket Szent-Györgyi professzornak, egy tréfás

kis felszerelést. Az ünnepi beszédet dr. Straub F. Brunó egyetemi magántanár mondta ez alkalomból. Szent Györgyi Albert nagyon örült a kedves meglepetésnek, amelyre annyi gonddal készültek benső munkatársai.

SZOMBAT, 1943. SZEPTEMBER 25.

Az adófelszólamlási bizottság tárgyalásai

A szegedi I. számú adófelszólamlási bizottság szeptember 27-én az alábbiak fellebbezését tárgyalja: Ormos János, Tisza L. körút 8a., Patzauer Dezső, Kölcsey u. 9., dr. Kertész Dezső, Klauzál tér 2., dr. Szent-Györgyi Albert, Bethlen u. 20., Répás János, Tisza L. körút 46., Szeitz Ferenc, Oroszlán u. 4., Czimer János, és így tovább...

(...)

SZOMBAT, 1943. NOVEMBER 13.

A Nobel-bizottság 1750 svéd koronát utalt ki Hevesy György Koppenhágában élő magyar professzornak

Helsinkiből jelenti az MTI, hogy a finn lapok stockholmi jelentés alapján magyar tudós nagy kitüntetéséről számolnak be. A Nobel-bizottság vegytani csoportjának javaslatára a svéd akadémia a vegytani különleges alapból 1750 svéd koronát utalt ki Hevesy professzornak, aki az akadémia külföldi tagja, és a radioaktív indikátorok terén különleges kutatásokkal foglalkozik. Hevesy professzor személyéről és munkásságáról érdeklődtünk Szent-Györgyi Alberttől, Nobel-díjas tudósunktól, aki elmondta, hogy Koppenhágából ismeri a kiváló munkásságú, fiatal tudóst.⁷⁰ Hevesy György mint a koppenhágai egyetem tanára a radioaktivitással, illetőleg az atomszerkezettel foglalkozik évek óta, és kutatásait kiterjeszti a fiziológiai és biológiai kérdésekkel való kapcsolatokra is.

A kitűnő fizikus – Szent-Györgyi professzor említette – néhány évvel ezelőtt Magyarországon is járt, és több helyen előadást tartott. Nagyon rokonszenves egyéniségű fiatal tudós, aki magyar származású, és igen jól beszél magyarul, annak ellenére, hogy évek óta külföldön él és dolgozik. Hevesy professzor svéd kitüntetésé⁷¹ újabb külföldi elismerés a magyar tudományosság felé.

---

⁷⁰ Hevesy György (1885–1966) 8 évvel idősebb volt Szent-Györgyiné.

⁷¹ Ez tulajdonképpen a kémiai Nobel-díj odaítélése volt, amit hivatalosan 1944-ben kapott meg.

 PÉNTEK, 1943. DECEMBER 17.

Szent-Györgyi Albert előadása Debrecenben az izommal kapcsolatos kutatásainak eredményiről

Debrecen, december 16. Világhírű vendége volt a Debreceni Tisza István Tudományos Társaságnak. A Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert professzor tartott előadást a belklinika előadótermében, mely bizony nagyon kicsinynek bizonyult erre az ünnepélyes alkalomra.

Viharos ováció fogadta a terembe lépett Szent-Györgyi professzort, akit a társaság nevében dr. Went István professzor, elnök üdvözölt meleg szeretettel a Tisza István Tudományos Társaság székfoglaló előadása alkalmából.

– Amidőn társaságunk mélyen átérezte annak szükségességét, hogy szoros személyi és munkatársi kapcsolatot teremtsen a magyar biokémiai kutatás legnagyobb mesterével, akkor ezzel egyrészt tiszteletét nyilvánítja Szent-Györgyi professzor személye és elismerését az ő rendkívüli értékű tudományos munkássága iránt, másrészt azonban meg akarta hajtani az elismerés zászlaját az előtt a tudományág előtt is, amelyet Szent-Györgyi Albert személye képvisel. Különös örömet jelent számunkra, hogy a biokémiai kutatás egyik legzseniálisabb úttörőjét, a felfedezések hőstét, Szent-Györgyi professzort körünkben üdvözölhetjük.

Percekig tartó tapsvihár zúgott fel, amikor Szent-Györgyi professzor az előadóasztal mellé lépett, hogy „az izomrángás problémáiról” beszéljen.

– Régi tapasztalat – mondta nagy érdeklődéssel kísért előadásában –, hogy az ember saját hazájában lehet legkevésbé próféta, és ott nem nagyon nyer méltánylást. Annál érdekesebb, hogy ilyen meglepetés éri, és ilyen meleg fogadtatásban részesül, amilyenhez én csak külföldön vagyok szokva. Hálájának adott kifejezést, amiért a Tisza István Tudományos Társaság megtisztelte.

– Most először számolok be nyilvánosság előtt azokról a kutatásokról, amelyek három év óta minden erőmet, nappalomat, sőt éjszakámat is igénybe veszi. Miért szeretjük mi fiziológusok és biokémikusok az izmot? Minden biokémikus és fiziológus szerelmese az izomnak. Medikus koromban két dolgot utáltam: a vitaminokat és az izmokat. (*Zajos derültség.*) Most már másként látom a dolgot. Tulajdonképpen mindegy, hogy milyen szervet vizsgálunk. Az élet mindegyik szervben egyformán nyilvánul meg, mindegyik ugyanazt az alapvető funkciót tárja elénk. Ezután megmagyarázta, mit jelent az izomkontrakció problémája. Milyen mechanizmus teszi képessé az izmot, hogy egyszerre rövidebbé és vastagabbá váljék? Ez a kérdés 100 év óta foglalkoztatja a fiziológusokat, sok teóriát is csináltak rá.

– Elsősorban arra van szükség – mondta a nagy tudós –, hogy legnagyobb odaadással, szerénységgel próbáljuk szétszedni ezt a masinát, és megismerni alkatrészeit, kimérni rajta mindent, megismerni fizikáját, kémiáját.

Részletesen foglalkozott az izom lényegével, és Szent-Györgyi hatalmas tudásával fordított arányú egyszerűséggel és érthetőséggel világította meg kutatásainak lényegét. Nagyszerű magyarázatát adta, honnan veszi az izom az energiát: az adenozin-trifoszfát két foszforsav kötésből, amely 11 000 kalóriát képvisel. Elmondotta kutatásának egész történetét, útját, a sok próbálkozást, amelyek meghozták az eredményt. A már régebben ismert myosinról, az izom legfontosabb anyagáról mondott el még eddig nem hallott dolgokat.

– Tisztában voltunk vele – folytatta –, hogy a kutatások eredménye azon fordul meg, hogy az ember nyitott szemmel járjon, és minden apróságot megfigyeljen. A legnagyobb élményem volt tudományos kutatásaim alatt, hogy az izomból sikerült kikészíteni egy olyan szálat, amely bizonyos körülmények között összehúzódott, és munkáját a mikroszkóp alatt meg lehetett figyelni. Ez volt az actomyosin.

Nagyon sok érdekes és frappáns részletét mondta el munkatársaival folytatott kísérletsorozatának, melyek eredménye az volt, hogy kémiai úton sikerült előállítani az izomrángás jelenségét. Kifejtette azt a meggyőződését, hogy az élet legprimitívebb jelenségeinél az ionok nagy szerepet visznek. Erre bizonyítékokat is tudtak szerezni. Az ionreakciók különféle változásokat képesek előidézni. Hangoztatta, hogy a természetben lustaságot lehet tapasztalni, amely sohasem végez felesleges munkát. Különösen érdekesek a hullákon végzett kutatások. A legújabb kísérletek bebizonyították, hogy az itt feltárt érdekes jelenség nemcsak a kémcsövekben, *in vitro* folyik le, hanem ezek az ismeretek az élő szervezetben lejátszódó izom-összehúzódásra is érvényesek.

Hosszan tartó tapsviharral köszönte meg a közönség a nagyszerű előadást és dr. Went István elnök Szent-Györgyi professzornak tudományos értékekben nagyon gazdag és lebilincselő előadásáért a társaság hálás köszönetét tolmácsolta. Történelmi jelentőségűvé avatta ezt az ülést azzal, hogy új vizsgálatairól itt számolt be először Szent-Györgyi professzor.

SZERDA, 1944. FEBRUÁR 16.

Szent-Györgyi Albert munkatársainak nagy jelentőségű beszámolója az orvosi szakülésen

(A Délmagyarország munkatársától.)

Nagy jelentőségű előadások színhelye volt kedden délután 6 órakor a bőrgyógyászati klinika nagyterme. Az Egyetem Barátai Egyesületének ez idei első orvosi szakülésén Szent-Györgyi Albert munkatársai bizonyosságot tettek arról a nagy haladásról, amelyet a magyar tudomány keretén belül elsősorban

a szegedi egyetem orvosi kutatói a háborús viszonyok ellenére felmutatnak. A nyugati államok és elsősorban Németország múlt századbeli nagy kulturális és tudományos fellendülése igen nagy mértékben annak tulajdonítható, hogy egyes nagy szellemek körül tudományos iskolák alakultak ki, amelyek a korabeli tudományos kutatásnak messze előtte jártak. Hazánkban egy-két kivételtől eltekintve erre nemigen volt példa. Egy ilyen iskolának létrehozása nemcsak a tudáson és az anyagi lehetőségeken múlik, hanem a kutatócsoport fejének szervezési és általános emberi tulajdonságain. A szegedi egyetem barátai az elmúlt több, mint egy évtized folyamán szemük előtt láthatták egy ilyen iskolának a keletkezését, amely Szent-Györgyi Albert vezetése alatt a szegedi Orvosi Vegytani Intézetben fejlődött ki. Ez elsősorban a nagy tudós, de ugyanakkor a szuggesztív tanító érdeme, és joggal várható, hogy a szegedi biokémiai iskola, amely az elmúlt esztendőök során már Nyugatról is vonzott tehetséges fiatalokat, a jövőben mind nagyobb és nagyobb felfedezésekkel járul majd hozzá Magyarország kulturális felemelkedéséhez. Ez pedig a legfontosabb érv, amely a nemzet életrealitását a háború utáni időkben bizonyítani fogja. A keddi szakülésen dr. Laky Kálmán és dr. Straub Brunó, a világhírű szegedi egyetemi Orvosi Vegytani Intézet magántanárai tartották meg rendkívül érdekes előadásukat. Az előadások a tudományos körök érdeklődését méltán keltették fel. A szenzációs felfedezésről szóló beszámolókról Szent-Györgyi Albert, a Nobel-díjas professzor a következőket mondta munkatársunknak:

Szent-Györgyi Albert nyilatkozata a nagy jelentőségű felfedezésekről:

– *Mindkét előadás igen nagy jelentőségű felfedezésről számol be.*

Dr. Laky Kálmán vizsgálatai a véralvadással foglalkoznak. Dr. Laky a vérnek egy eddig ismeretlen alkatrészét fedezte fel, amely döntő szerepet játszik a véralvadás mechanizálásában. Ez a véralvadás problémáját új megvilágításba helyezi. Dr. Laky felfedezésének azonban nemcsak elméleti, de gyakorlati jelentősége is igen nagy, mert ennek az újonnan felfedezett anyagnak a hiánya okozza a hemofiliát, az öröklődő vérzékenységet, amelynek ilyen módon mindjárt a gyógyszere is a kezünkbe jutott. Valószínű azonban, hogy az új anyagnak a legkülönbözőbb vérzések csillapításánál is fontos szerepe lesz. Örvendetes – mondotta ezzel kapcsolatban a Nobel-díjas professzor –, hogy éppen most tehetjük ezt az eredményt a világ asztalára, amikor annyian véreznek.

– Dr. Straub Brunó az izomnak fedezte fel egy igen fontos új építő követ – mondotta a továbbiakban dr. Szent-Györgyi Albert –, dr. Straub vizsgálatai fontos részét képezik azoknak az igen kiterjedt munkálatoknak, amelyek a szegedi Orvosi Vegytani

Intézetet évek óta foglalkoztatják. Ezeknek a vizsgálatoknak fő eredménye az, hogy sikerült az izmot vegyi alkotórészeire bontani, és ezeket az alkotórészeket újra úgy összetenni, hogy azok ismét mozgásra képesek. Ily módon egyik legfontosabb és legalapvetőbb életjelenség, a mozgás megértéséhez jutottunk egész közel. A szakülés egyébként nagy érdeklődés mellett folyt le. Az első előadást dr. Laky Kálmán egyetemi magántanár tartotta, aki a Szent-Györgyi professzor által hangoztatott elvek alapján a véralvadás ősrégi kérdésében tett igen jelentős megfigyeléseket. Kimutatta azt, hogy a véralvadás nem úgy folyik le, mint ahogy azt régebben gondolták, hanem ahhoz egy eddig ismert anyag, a *plazmakinin* jelenléte is szükséges. Ez az anyag hiányzik a vérzékenységben szenvedők véréből. Ez a felfedezés nagymértékben elősegíti a vérzékenység gyógyításának régóta megoldatlan kérdését, és fontos gyógyászati eredményekkel kecsegtet. A másik előadó, dr. Straub F. Brunó egyetemi magántanár az izom-összehúzódással kapcsolatos vizsgálatairól számolt be. Előállított az izomból egy eddig ismeretlen fehérjét, az *aktint*, amely már a régebben ismert myozinnal együtt az izom összehúzódó alkotórészét képezi. Straub magántanár vázolta azokat a kísérleteit, amelyekből arra lehet következtetni, hogy ezen anyagok ismerete lehetővé teszi annak megértését, milyen vegyi folyamatok játszódnak le akkor, amikor idegingerület hatására az izom összehúzódik. A nagy jelentőségű vizsgálatokról – mint Szent-Györgyi professzortól értesültünk –, a részletes beszámoló S. Krager kiadásában Bázelen rövidesen megjelenik. Néhány hét múlva viszont Szent-Györgyi professzor maga számol be az izom-összehúzódásra vonatkozó vizsgálatairól az Egyetem Barátai Egyesületének orvosi szakülése előtt, valamint rövidesen beszámol érdekes kísérleteiről dr. Banga Ilona egyetemi magántanár is, aki szintén Szent-Györgyi Albert munkatársa.

VASÁRNAP, 1944. FEBRUÁR 27.

Szent-Györgyi Albert beszámol a rádióban az új orvosi felfedezésekről

(A Délmagyarország munkatársától.)

Országos visszhangja támadt a közelmúltban azoknak a nagy jelentőségű felfedezéseknek, amelyeket az Egyetem Barátai Egyesületének orvosi szakülésen jelentett be Szent-Györgyi Albert professzor két kiváló munkatársa: dr. Laky Kálmán és dr. Straub Brunó. Erről az orvostudomány szempontjából is gyakorlati jelentőségű nagyszerű felfedezésről – az egyik a véralvadással, a másik az izomösszehúzódással kapcsolatos – maga a nagy tudós: Szent-Györgyi Albert számol be hétfőn este 7 óra 55 perckor a budapesti rádióban, Budapest I. hullámhosszán. Előadásának címe: „Hogyan alvad a vér, és hogyan mozog az izom?”

VASÁRNAP, 1944. MÁRCIUS 12.

Szent-Györgyi Albert előadása

Az Egyetem Barátai Egyesületének orvosi szakosztálya szakülést tart kedden, március 14-én. Elnököl: Rávnay Tamás. Tárgysorozat: Bemutatás: Páldy László: Újszülöttkori tetanus szokatlan szövődménye. Előadások: 1. Becker András: A Golgi készülék a vérképző szervek sejtjeiben. 2. Szent-Györgyi Albert: Újabb vizsgálatok az izomrángásról.⁷² A szakülések helye: a bőrgyógyászati klinika tanterme. Erzsébet rakpart 10. A szolgáló Somogyi utcai bejárat szakülés végéig nyitva. Kezdet: délután fél 6 órakor.

SZERDA, 1944. MÁRCIUS 15.

„A modern biológiai tudomány az eddigi álomvár helyett két szilárd alapkövön nyugszik”

Szent-Györgyi professzor előadása az Egyetembarátok orvosi szakülésén kutatásai legutóbbi négy esztendejéről

(A Délmagyarország munkatársától.)

Rendkívül nagy érdeklődés mellett tartotta meg beszámolóját Szent-Györgyi Albert professzor, a magyar tudományos élet kiemelkedő egyénisége intézetének legújabb kutatómunkájáról az Egyetem Barátai Egyesületének orvosi szakülésén. A keddi esti szakülés közönsége zsúfolásig megtöltötte a bőrgyógyászati klinika nagytermét, és nagy figyelemmel kísérte a Nobel-díjas tudós nagy jelentőségű beszámolóját. A világhírű szegedi Orvosi Vegytani Intézet négyesztendős munkáját foglalta össze beszámolójában az intézet világhírű igazgatója, aki munkatársaival együtt az izom-összehúzódással kapcsolatos kutatásokkal foglalkozott az utóbbi négy esztendő alatt. Ezek a kutatások az izom összehúzódásában résztvevő anyagok felfedezésére és megismerésére irányultak. A kísérletek célja az izom működésének megértése volt. Az izom összehúzódása ugyanis a biológia egyik legalapvetőbb jelentősége, s ennek megismerése elősegíti az élet további titkainak megértését. A vizsgálatok legfontosabb eredménye a myosin és aktin megismerése volt, és azoknak a folyamatoknak tisztázása, amelyek az izomkontrakciót előidézik.

Szent-Györgyi professzor lebilincselő előadói modorában minden vonatkozásra kiterjedően ismertette a kutatások egyes fázisait, és részletesen

---

⁷² Ezt az ízes kifejezést később felváltotta az izomműködés, izom-összehúzódás.

megmagyarázta a nagy jelentőségű kísérletek eddigi eredményeit. Érdekes módon világította meg a problémát, hogy miért húzódik össze az izom, és melyek azok a folyamatok, amelyek ebben az életjelenségben részt vesznek. Igen érdekes volt az a konklúzió, hogy minden életjelenségnek roppant egyszerű és természetes a magyarázata. Szent-Györgyi Albert a tudományos magyarázatok felsorolása után befejezésként hangsúlyozta, hogy a tudomány a teóriák egész álomvárat építette fel az izom életjelenségeivel kapcsolatosan. Négy esztendő megfeszített tudományos munkája árán Szent-Györgyi Albert és munkatársai eljutottak odáig, hogy az álomvárat két alapkövére bontották fel. Ez a két kavics – az aktin és a myosin ismerete – viszont szilárdabb alap, és – mint a professzor hatásos epilógusában kidomborította – ezekre felépülhet majd az új, modern biológia tudománya. Szent-Györgyi Albert előadását a legnagyobbbrészt professzorokból, orvosokból és szakemberekből álló közönség a legnagyobb figyelemmel kísérte, és lelkes tapsokkal köszönte meg.

VASÁRNAP, 1944. DECEMBER 17.

Szent-Györgyi Albert intézete működik

Beszélgetés dr. Banga Ilonával Szent-Györgyiről és utolsó nagy felfedezéséről

A Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert bárhol a világon, ahová a tudomány fénye eljutott, megbecsülést és elismerést talált volna, ő azonban magyarnak vallotta magát, és Magyarországon akart élni és dolgozni. Az egész világ figyelmét Szegedre és a szegedi egyetemre irányította, s mindezért az elmúlt esztendőkből – gáncsot és üldöztetést szenvedett, természetesen fasiszta elemek részéről. Pedig nem tett mást, csak becsületesen gondolkozó ember maradt, s nem volt hajlandó meggyőződését: *a nemzetközi egyetértés szolgálatát* elárulni. Szent-Györgyi Albert *augusztus végén eltűnt Szegedről, s azóta nyoma veszett*. El kellett mennie, mert idegei tovább már nem bírták *a Gestapo állandó kellemetlenkedését*. Intézetét egyik legkedvesebb és legtehetségesebb munkatársára: dr. Banga Ilona egyetemi magántanára bízta. Banga Ilona itt maradt, mindvégig híven kitarzott a világhíres Szent-Györgyi-laboratórium lombikjai mellett, s mindent megőrzött, amit Szent-Györgyi Albert és a művelt világ tudományossága egyszer még számon kérhet a szegedi egyetemtől.

Élesztő- és inzulingyártás

Dr. Banga Ilona most itt ül velünk szemben Szent-Györgyi Albert dolgozószobájában, az Orvosvegytani Intézetben. Ez az egyetlen fűthető helyiség

jelenleg az egész intézetben, amelynek nagy problémája a *kályhahiány*. A kísérleti állatokat állandóan egyforma melegben kellene tartani, s ez most szinte lehetetlen. Egyéb problémák is vannak, de ezek fontossága eltölpül amellett, hogy – *Szent-Györgyi Albertről semmit sem tudnak...*

– *Azért dolgoztunk* – mondja bizakodó mosollyal a fiatal magántanárnő. – *Legutóbb élesztőt gyártottunk, és a klinikákat 80 százalékban elláttuk vele. Most pedig szeretnék berendezkedni az inzulingyártásra.* Egyelőre nehézségeink vannak, de reméljük, hogy majd leküzdjük őket. Mintha Szent-Györgyi professzort hallanánk beszélni... Megállapíthatjuk, hogy ha a nagy alkotó zseni távol van is, szelleme itt maradt a szegedi Orvosvegytani Intézet falai között.

Az utolsó nagy munka kész. Mialatt az egész világ égett körülöttünk, Szent-Györgyi Albert intézetében lázasan folyt a tudományos munka. Hatalmas jelentőségű kísérleteket folytattak, amelyek eredményével most akart Szent-Györgyi Albert a világ elé lépni. A munka kész, csak a nyomtatás hiányzik. Nagy halom korrektúrát vesz elő dr. Banga Ilona, s szinte meghatottan igazgatja a lapokat:

– *Az izom-összehúzódról szól, négy esztendei munkánk összefoglalása* – mondja. – *Meggyőződésem szerint kutató zsenije teljében volt a professzor úr, amikor ezen dolgoztunk.* Olyan eredményeket hoztunk ki, amelyek *átalakítják és új alapokra fektetik az izom-összehúzódról alkotott összes eddigi elméleteket.* Jól emlékszünk rá, milyen nagy szenzációt keltett, amikor a múlt év őszén Szent-Györgyi Albert először tartott nyilvános előadást erről a felfedezésről, a *budapesti lapok első oldalán, a hadihelyzetről szóló jelentések előtt tárgyalták Szent-Györgyi Albert beszámolóját.* Természetesen nem a fasiszta lapok... A fasiszta sajtó támadásai azonban nem tudták elkedvetleníteni Szent-Györgyi professzort. Egész nyáron, a legerősebb bombatámadások alatt is lázasan dolgozott, hogy a nagy mű befejezést nyerjen. – *A nagy, július 2-i bombatámadást itt éltük át együtt, a laboratóriumban* – meséli Banga Ilona. Augusztus elején ment fel Budapestre, amikor a munka teljesen kész volt. Szent-Györgyi bujkálni [volt] kénytelen. Szent-Györgyi Albert azóta Budapesten bujkált. *Bujkálni kényszerült a Gestapo elől,* amelynek pribékjei újszegedi villájának kapuja előtt állottak minden reggel. Csak azért nem teheték rá kezüket a világhírű magyar tudósra, mert a magyar rendőrség házi őrizetben tartotta. *Augusztus elején azonban közölték Szent-Györgyivel, hogy a magyar rendőrség tovább már nem tudja a Gestapótól megvédeni.* Ekkor határozta el magát a professzor a budapesti útra.

– *Álnéven s titkos cím alatt írta leveleit azóta* – folytatja elbeszélését dr. Banga Ilona. – *Október 8-án kelt az utolsó levele, amelyben az izom-összehúzódról*

szóló munka kefelevonatait kérte tőlem, hogy átnézzem. A kefelevonatokat sajnos már nem tudtam neki elküldeni...

Szent-Györgyi Albert tehát október 8-án még Budapesten tartózkodott. Arról nem tud Banga Ilona, hogy idegen állampolgárságot szerzett volna, mint ahogy azok, akik a nagy tudós életéért remegnek, remélik. Az tény, hogy megkísérelte megszerezni a svéd állampolgárságot kiváló, tudós munkatársa: dr. *Rusznayák* István professzor számára. Két hónap óta semmit sem tudnak az Orvosi Vegytani Intézetben Szent-Györgyi Albertről. De az intézetben, ha lassan is és küzdelmesen, folyik a munka, s a fasiszta rémálomból felébredt Szeged egyeteme, a megőrzött intézet s az elárvult dolgozószoba visszavárja a Nobel-díjas tudóst, az egyetemes emberiség haladásáért folytatott nemes küzdelem nagy zászlóvivőjét.

Csányi Piroska

KEDD, 1945. FEBRUÁR 13.

Szent-Györgyi Albert visszaérkezett Szegedre

Malinovszki marsall vendége volt a főhadiszállásán

Nagy szenzációja volt vasárnap délután a szegedi színháznak. Kivételesen nem a színpadon, hanem a nézőtéren. A színpadon *Lehár* Ferenc népszerű dalművének, *A mosoly országának* előadása folyt, az egyik első emeleti páholyban pedig megjelent a magyar közélet egyik legérdekesebb alakja, dr. *Szent-Györgyi* Albert professzor, a világhírű Nobel-díjas tudós, akiről hosszú hónapok óta semmi bizonyosat sem tudtak Szegeden, és akinek sorsáról a legfantasztikusabb hírek keltek szárnyra. Szent-Györgyi professzor, *Nelly* leánya és annak férje, *Lingel* Ernő gépészmérnök, valamint egy szépen dekorált fiatal orosz tiszt társaságában foglalt helyet a páholyban. A színházat zsúfolásig megtöltő közönség nem fedezte fel rögtön az érdekes vendéget, aki szerényen húzódott meg a páholy homályában. Az előadás megkezdése előtt dr. *Baranyi* János igazgató jelent meg a színpadon, és néhány meleg szóval üdvözölte Szent-Györgyi professzort, valamint a mellette helyet foglaló orosz kapitányt, akit *Malinovszki marsall* adott kísérőül melléje. A színház közönsége az igazgató bejelentésére óriási lelkesedéssel ünnepelte a világhírű tudóst. Az emberek felugráltak helyükről, és feléje fordulva szünni nem akaró éljenzéssel fejezték ki szeretetüket és tiszteletüket. Szent-Györgyi Albert mélyen megilletődve integetett köszönetet a lelkes közönségnek. Szent-Györgyi Albert az egyik szünetben fölkereste Pataki Kálmánt öltözőjében, és nagy szeretettel üdvözölte

a világhírű énekest. A *Délmagyarország* munkatársa fölkereste páholyában Szent-Györgyi Albertet, aki a következőket mondta: Tegnapelőtt érkeztem Szegedre. Annakidején nem azért hagytam el ezt a várost, mintha az oroszok elől akartam volna menekülni, ezt különben a szegedi nép tudja a legjobban. Nyári pihenőn voltam, és a *Gestapo üldözött. Ezért nem jöhöttem vissza Szegedre.* Hosszú hetekig bujkáltam Budapesten, egészen az orosz csapatok bevonulásáig. Rejtekhelyemen ért az a rendkívül jóleső megtiszteltetés, hogy *Malinovszki* marsall küldöttsége felkutatott, és tolmácsolta a marsall meghívását. Így kerültem a főhadiszállásra igen megviselt egészségi állapotban. Egész mostanáig Malinovszki marsall vendége voltam, és most, hogy rendbejött az egészségem, hazalátogattam Szegedre. Szent-Györgyi professzor barátágosan mosolyogva mondja ezeket. *Legközelebbi terveit iránt érdeklődünk,* de kijelenti, hogy ezekről egyelőre még nem beszélhet. A nézőtérről száz és száz mosolygó arc fordul állandóan a hófehér hajú, de meglepően fiatal arcú tudós felé, a szemek ragyogásából látszik az öröm, amelyet a Nobel-díjas tudós visszatérése keltett Szeged népében. (orvog)

SZERDA, 1945. FEBRUÁR 14.

Helyesbítés

Szent-Györgyi Albert színházi ünnepléséről szóló tudósításunkban tévesen jelent meg a Nobel-díjas professzor vejének neve. Szent-Györgyi Nelly ura Libik György gépészmérnök.

KEDD, 1945. MÁRCIUS 6.

Napjaink

25 éves a szegedi egyetem

A szegedi egyetem ebben az évben ünnepli negyedszázados fönnállását. Huszonöt éve annak, hogy a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Szegedre költözött, s az elmúlt negyed század alatt speciálisan szegedivé lett. Az alföldi nagyvárosban fejlődésnek indult a magasabb rendű új energiákkal gazdagodott tudomány élete, így szélesedett ki a szegedi egyetem hatásköre annyira, hogy némely viszonylatban az ország legelső tudományos intézményeként emlegették. Innen kelt a világhírnév szárnyára a Nobel-díjas magyar tudós: *Szent-Györgyi* Albert neve, akinek tudományos munkálkodása és érett,

az egyetemes emberi fejlődés szolgálatában kikristályosodott szellemisége most végre méltó szerepéhez jut a demokratikus Magyarországon. De nemcsak a Nobel-díj fénye ragyogta be a szegedi egyetemet, *egész tudós dinasztiákat nevelt ez az egyetem*, vagy ha nem nevelte, de értékelte és helyet adott falai között a tudomány komoly előharcosainak. Különösen az orvosi kar mutathat fel ilyen kiválóságokat. (...)

SZERDA, 1945. MÁRCIUS 7.

Hétezer európai kiválóságot túszként tartanak a nácik

Az angolszász lapok, de a semleges sajtó is sokat foglalkozik mostanában a náci banditák előkészületeivel, amelyekkel vereségük esetére politikai gonosztevőik számára minden menedéket igyekeznek biztosítani. Kiszivárgott hírek szerint a németek hatalmas és különleges berendezésű repülőgépeket tartanak készenlétben, amelyek egyenesen Argentínáig vinnék a kelepcebe került náci vezéreket.

Ezért szerették volna mindenáron *Szent-Györgyi* Albertet is kezükbe keríteni, hogy a többi világhírű európai kiválóságokkal együtt koncentrációs táborba dugják. *A bizalmas jelentések szerint ilyen módon sikerült a náciknak több mint 700 európai kiválóságot összegyűjteni*, akiket túszként tartogatnak arra az esetre, ha minden kötél szakad, és a saját életükkel kell majd felelniük az elkövetett tömérdek gazságért. A túszok közé tartozik többek között maga a *belga és dán király is*, kiket ha egyenlőre nem is vittek gyűjtőtáborba, de máris a legszigorúbb őrizet alatt tartanak.

PÉNTEK, 1945. ÁPRILIS 6.

Az 1. órszázadot Bajcsi-Zsilinszky Endréről nevezték el

A kormány tagjai *Miklós Béla* miniszterelnök elnöklésével minisztertanácsot tartottak. A miniszterelnök bejelentette, hogy *Szent-Györgyi* Albert professzor Budapesten kívánja folytatni tudományos munkásságát. Elvi határozatot kért a minisztertanácstól a laboratórium költségeinek biztosítására: amihez a minisztertanács készséggel hozzájárult. (...)

Faragho Gábor közellátási miniszter jelentést tett Budapest ellátásáról. A Vörös Hadsereg nagyszerű segítsége megmentette az éhségtől a fővárost. Az első szállítmány, 100 vagon liszt és 10 vagon hús már meg is érkezett Budapestre. *Vörös* János honvédelmi miniszter javaslata szerint a minisztertanács

az I. gyalogezredet Kis Jánosról, az I. őrszázadot pedig Bajcsi-Zsilinszky Endréről nevezte el. A honvédelmi miniszter javaslata értelmében megszűnik a karpaszományosi előjog, a honvédségi épületek visszakerülnek a honvédség tulajdonába.

VASÁRNAP, 1945. ÁPRILIS 29.

Szegeden járt tegnap Szent-Györgyi professzor

*A szegedi tudós az Országos Nevelésügyi Tanács elnöke lett
Szent-Györgyi Albert Moszkvába utazik*

Szeged, április 28. Pénteken délelőtt néhány órás látogatásra és közérdekű ügyeinek elintézésére Szegedre érkezett dr. Szent-Györgyi Albert. Jóleső érzéssel láttuk ismét az egyetem falai között a világhírű, Nobel-díjas professzor ősz fejét és még mindig daliás frissességű, sportruhás alakját. Szent-Györgyi a déli órákban részt vett az Egyetemi Tanács ülésén, kora délután meglátogatta a Dóm téren régi kedves intézetét, ahol annyit dolgozott Szeged városáért, a magyarságért és az egész emberiség jobb jövőjéért fáradhatatlan kutatómunkával. Családjával, leányával is már csak rövid időt tudott tölteni, mert hívta a kötelesség, hívta a megállást nem ismerő munka. Délután ötkor már ismét autóján ült, és száguldott vissza Budapestre. Szent-Györgyi Albertnek az Egyetemi Tanácsban tett bejelentéseiről dr. Purjesz Béla professzor, az orvoskar dékánja tájékoztatott bennünket. – Örömhírt kell bejelentenem – mondotta –, habár ez Szeged szempontjából egyúttal veszteséget is jelent, ugyanis el kell ezáltal esnie attól, hogy Szent-Györgyi itt dolgozhasson tovább. Szent-Györgyi professzort Budapestre hívták meg egyetemi tanárnak, a meghívást el is fogadta, és ő lesz az Orvosvegytani Intézet igazgatója. Egyúttal nagyszabású kutatóintézetet is berendeznek ott számára. Bizony nagy probléma most itt nekünk, hogy hozzá hasonló, megfelelő utódot találjunk. – Budapesten kell tartózkodnia azért is, mert ő lett az Országos Nevelésügyi Tanács elnöke. Ennek a tanácsnak célja az, hogy önálló, szabad embereket neveljen a magyar ifjúságból. Amint most megtudtuk, a legfőbb tanács tagjai a következők: Sík Sándor mint ügyvezető elnök, továbbá Szekfű Gyula történészprofesszor, Beznák Aladár élettanprofesszor, Kodály Zoltán zeneszerző, Veres Péter és Illyés Gyula írók, Ferenczy Béni szobrász. Sajnos, ez újabb veszteséget jelenthet Szeged számára, mert valószínű, hogy így meg kell válnia Sík professzortól is.

– Bejelentette még Szent-Györgyi professzor – mondotta a továbbiakban dr. Purjesz Béla –, hogy néhány napon belül Moszkvába utazik. Már régebben

meghívást kapott ugyanis a moszkvai kutatóintézetbe, de eddig széles körű elfoglaltsága miatt még nem tudott eleget tenni ennek a kérésnek. Valószínű, hosszabb időt most sem tud majd ott tölteni, de mindenesetre néhány előadást tart majd eddigi munkájáról, főként legújabb kutatásairól. Amint tudom, legutóbb az izom-összehúzódás biokémiájával foglalkozott. Biztató kezdet lehet ez számunkra a szovjet–magyar kulturális kapcsolatok kifejlésztéséhez, és örömmel láthatjuk, hogy Szovjet-Oroszország is mennyire megbecsüli értékeinket. Amint visszaérkezett a híres professzor moszkvai útjáról, azonnal hozzákezd majd itthon az összes reformproblémák megoldásához, különösen azokhoz, amelyek a demokratikus Magyarország ifjúságának életrevaló, teljesebb emberré és magyarrá történő nevelését szolgálják. *Lőkös Zoltán*

PÉNTEK, 1945. MÁJUS 4.

Szent-Györgyi Albert lemondott a Magyar Tudományos Akadémia tagságáról

Budapest, május 3. A magyar tudományos világban kedden feltűnő gyorsan terjedt el annak a híre, hogy Szent-Györgyi Albert, a magyar szellemi élet első és egyetlen Nobel-díjas tudósa, lemondott a Magyar Tudományos Akadémia tagságáról. A világhírű tudós, aki vasárnap reggel feleségével együtt Moszkvába repült, elutazása előtt a repülőtéren egyik tanártársával közölte ezt az elhatározását, és elmondta, hogy lemondását már el is küldte az Akadémiának. Szent-Györgyi lemondásának okai egyelőre ismeretlenek, de kétségtelenül összefüggésben vannak az Akadémia múlt szombaton tartott zárt ülésének eseményeivel. (MTI)

KEDD, 1945. MÁJUS 8.

Megkezdődött a Nevelésügyi Tanács munkája

A tanítók és tanárok fizetésének rendezését kérte a Tanács – A világért sem akarom elhagyni kedves tanítványaimat – mondta Sík professzor, az Országos Nevelésügyi Tanácsról adott nyilatkozatában

Néhány nappal ezelőtt rövid pár órára Szegedre érkezett dr. Sík Sándor, az Országos Nevelésügyi Tanács ügyvezető elnöke. Amint tudjuk, a Nevelésügyi Tanács nemrég kezdte meg munkáját, és ezzel kapcsolatosan kértünk felvilágosítást a professzortól: – Az országos nevelésügyet eddig az ügynevezett

Közoktatásügyi Tanács végezte – mondotta Sík professzor. – Ez a középfokú oktatás ügyeivel foglalkozott, és elvi kérdésekben a kultuszminisztériumnak volt tanácsadó szerve. Munkája a tantervi utasításokra és az iskolák szervezete szorított. Ez a mostani Országos Nevelésügyi Tanács sokkal szélesebb munkakörrel és ezért sokkal jelentősebb szereppel van felruházva. Nemcsak a középfokú oktatás tartozik hozzá, hanem a nevelés egész köre. Ennek is legfőbb feladata az elvi kérdések tisztázása és javaslattétel. A végrehajtás már a minisztérium dolga. – Milyen szervezettel működik ez a nevelésügyi tanács? – Az Országos Nevelésügyi Tanács három osztályból áll. Az első a népnevelési osztály, amely az elemi oktatással és a legszélesebb értelemben vett népnevelés problémáival foglalkozik; egy másik osztály a középfokú nevelés, szakiskolák stb. számára létesült; egy harmadik osztály a felsőoktatás, vagyis az egyetemek és főiskolák problémáinak megoldásával foglalkozik, amivel eddig egy egészen külön szerv: a Felsőoktatási Tanács foglalkozott. Mind a három osztály élén egy-egy elnök áll, és mindegyiken belül számos szakbizottság dolgozza fel az ügyeket. Az egészet az elnöki tanács fogja össze, élén a felkért elnökkel, Szent-Györgyi Albert professzorral. Ez az elnöki tanács Szent-Györgyi elgondolása szerint nemcsak nevelőkből áll, hanem a magyar szellem kiváló élő képviselőiből, akik – amint ő mondta – *tudják* azt, hogy milyennek kell lennie az embernek, vagyis annak az ideálnak, amelyre nevelni akarunk. Amint már mondtam is, azért Nevelésügyi Tanács ez a szervezet, hogy nemcsak az oktatással, hanem a vele kapcsolatos minden kérdéssel is foglalkozzék, tehát az *ifjúság* sportjával, cserkészéletével stb. Nemcsak tanításról van tehát szó, hanem a nevelés egész köréről: a falusi iskolákat például mint a falu kultúrcentrumát képzeljük el, amely könyvtárral, rádióval, esetleg keskenyfilmmel, jól megszervezett előadásokkal szolgálhatja majd a falu *kultúráját*. Arra a kérdésünkre, hogy milyen munkát végzett már eddig a *Nevelésügyi Tanács*, Sík *professzor* a következőket válaszolta: – Egyelőre csak az elnöki tanács működik, és első ülésén nyomatékosan kérte a tanítók és tanárok anyagi helyzetének sürgős javítását addig is, amíg gyökeresen orvosolni lehet a bajokat. A második kérdés, amivel azonnal foglalkoztunk, a tankönyvek revíziójának kérdése. *Erre* nézve szintén kiadtuk a legsürgősebb és leggyorsabban végrehajtandó tennivalókat: a könyvekben lévő káros anyag kiküszöbölésére, új tankönyvek *írására* stb. Egyébként maguknak az osztályoknak megszervezése még folyamatban van. Természetesen elsősorban pedagógusokból fog állni, de a szakszervezetek és a pártok vezetői is helyet fognak benne foglalni. Amint *látjuk*, a legszélesebb körű tanügyi *reformról* van szó, az egész *oktatásnak reformjáról*, tehát a népiskolák, a középiskolák szervezetéről, a képesítés módjáról (érettségi), sőt a felsőoktatás (orvosképzés, tanárképzés stb.) reformjáról

is. Itt átfogó, nagy dolgokról van szó, amit nem lehet hetek alatt végrehajtani, mert meg kell hallgatni minden illetékes tényezőt, a pedagógusoktól a politikusokig. Meg kell vizsgálnunk a már beérkezett és folyton beérkező javaslatokat, és mindezt össze kell vetni ezeknek a kérdéseknek évtizedek alatt felhalmozódott és rengeteg értékes anyagot tartalmazó irodalmával. Tisztában vagyunk azonban vele, hogy ez sürgős munka, és minden emberileg lehetőleg megteszünk, hogy minél előbb, minél hasznosabb javaslatokkal állhassunk elő. – Sajnálattal értesültünk arról, hogy professzor úr esetleg kénytelen lesz új munkaköre miatt elszakadni a szegedi egyetemről? – Sajnos, valóban, most, hogy Szent-Györgyi professzor tudományos előadások tartására Moszkvába utazott, kénytelen vagyok erre a félévre szabadságot kérni az egyetemről. Természetesen a szigorlatokra és a vizsgákra lejövök majd, hogy rendelkezésére álljak kedves hallgatóimnak, akiket a világért sem akarok elhagyni. Éppen ezért katedrámtól sem akarok megválni. Sajnos azonban egyelőre a közlekedési viszonyok és a munka sürgőssége lehetetlenné teszi, hogy Szegedről vegyek részt az Országos Nevelésügyi Tanács munkájában, és ezért dr. Bálint Sándor professzort kértem fel, hogy mint a múlt félévben is tette, most is ő folytassa meghirdetett kollégiumaimat.

Lőkös Zoltán

PÉNTEK, 1945. MÁJUS 18.

Önálló szervezet felállítása mellett döntött az egyetemi ifjúság

A megalakítandó egyesület együttműködik a DISZ-szel

Szeged, május 17. Szerdán délután nagygyűlésre gyűlt össze a szegedi egyetem és főiskola ifjúsága a női klinika nagytermében. A mintegy 300 főnyi hallgatóság zsúfolásig megtöltötte a termet. Hosszasan vajúdott már a szegedi ifjúság szervezkedési kérdése, ebben akartak végleges és egységes megoldásra jutni. Szentpéteri Stein István vezette a nagygyűlést, mint a hallgatóktól felkért, a pesti DISZ munkáiban résztvett, annak országos vezetőségétől szóban és írásban a szegedi egyetemi szervezkedés előmozdítására megbízott kiküldött. Bevezetőjében ismertette a szegedi főiskolai ifjúság eddigi próbálkozásait, amelyek azonban kielégítő eredményre nem vezettek, és így közígénnyé vált a pesti és debreceni példára végre átfogó, demokratikus szervezeti formát alkotni.

(...)

A tízes bizottság táviratban jelentette a szervezet megalakulását a DISZ országos központjának, és üdvözölte Szent-Györgyi Albert professzort, aki

először kísérelte meg, éppen a szegedi egyetemen a magyar ifjúság demokratikus megszervezését.

Lőkös Zoltán

SZOMBAT, 1945. MÁJUS 19.

Hírek

Hazaérkezett Moszkvából Szent-Györgyi Albert

Két héttel ezelőtt utazott Moszkvába Szent-Györgyi Albert, ahol fontos tárgyalásokat folytatott. Most érkezett vissza repülőgépen, és a demokratikus pártok operai díszelőadásán ő mondja a bevezetőt.

SZERDA, 1945. JÚLIUS 4.

Szent-Györgyi Albert a budapesti egyetem tanára

Budapest, július 3. A vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére az Ideiglenes Nemzeti Kormány dr. Szent-Györgyi Albertet, a szegedi egyetem világhírű professzorát a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosvegytani tanszékére nyilvános rendes tanárrá nevezte ki. A szegedi egyetem és a tudományos élet mélyen fájlalja Szent-Györgyi Albert elvesztését, s reméli, hogy a tudományos decentralizáció elvének érvényesítése a jövőben megakadályozza azt, hogy legkiválóbb professzoraink sorra hagyják el szegedi katedrájukat.

SZOMBAT, 1945. JÚLIUS 7.

Dr. Szent-Györgyi Albert nyilatkozata moszkvai útjáról

A szovjet Akadémia tagjai miniszteri rangban vannak – Élő példáját láttam a Szovjetunióban annak, amit szeretnénk megvalósítani itt, a Duna medencében

Budapest, július 6. Dr. Szent-Györgyi Albert egyetemi tanár, Nobel-díjas tudós több heti moszkvai távollét után, kedden este visszatért a fővárosba. A Magyar Távirati Iroda munkatársa felkereste Szent-Györgyit, és a magyar sajtó számára kért tőle nyilatkozatot. – Az ünnepséget részben Moszkvában, részben Leningrádban tartották – mondotta Szent-Györgyi professzor. Ezerkétszáz tudós

jött el a világ minden részéből. Szerintem világtörténelmi jelentősége volt ennek az ünnepségnek, mert itt volt a nemzetközi tudomány első találkozója a világháború befejeződése után. A Szovjetunió volt az első állam, amely kézbe vette a világművelődés továbbvitelének ügyét. Minden tudósnak jól esett az a nagy vendégszeretet, amelyben részesült. Meg kell említenem, hogy az Akadémia tagjai miniszteri rangban vannak, és teljes mértékben kihasználhatják ennek minden előnyét. Elvitathatatlan, hogy a Szovjet Tudományos Akadémia valóban az ország legkitűnőbb tudósait egyesíti magában, s így érthető, hogy az állam a legmesszebbmenően gondoskodik zavartalan tudományos működésükről. Meglátogattam még eljöttem előtt Georgiát és Arméniát⁷³ – mondja nyilatkozatának további részében a professzor –, hogy lássam, hogyan bánik a Szovjetunió a rájabizott kisebbségekkel. Minden képzeletet felülmúl az a kép, amit ezeknek a nemzetiségeknek a kultúrája mutatott. Élő példáját láttam annak, amit szeretnénk megvalósítani itt, a Duna medencében. A magyar delegáció együtt volt a román delegációval. Közös elhatároztuk, hogy a jövőben ennek a megoldásnak szellemében fogunk együtt dolgozni.

CSÜTÖRTÖK, 1945. JÚLIUS 12.

Románia gyógyszer és kondenzált tejet ad Magyarországnak

A magyar és román egészségügyi szakszervezetek fontos megállapodása Szent-Györgyi Albert kezdeményezésére újabb magyar–román egyesületek alakulnak

Bukarest, július 11. A magyar egészségügyi szakszervezetek megbízottja néhány napos bukaresti tartózkodása folyamán igen fontos megállapodásokat létesített a romániai egészségügyi szakszervezetek tanácsával. Ennek eredményeképpen román–magyar egészségügyi bizottság alakult. A bizottság négy osztályból áll: kulturális, gazdasági, szakmai és propagandaosztályból. A két nemzet szakszervezetei között legfontosabb megállapodások a következők: A román egészségügyi ipar nyersanyaggal fogja ellátni a magyarországi gyógyszertárakat, és a román egészségügyi szervek kondenzált tejet fognak küldeni Magyarországra a magyar gyermekek ellátására. A magyar egészségügyi szakszervezet húsz román orvost hív meg hosszabb budapesti tartózkodásra, a román egészségügyi szakszervezet pedig ötven magyar gyermek tengerparti nyaraltatását vállalta. Gondoskodás történt, hogy minden, a jövőben

---

⁷³ Grúziát és Örményországot.

történő tudományos eredményről egymást azonnal értesítsék, a román és magyar tudományos könyveket pedig lefordítják. Erre a célra közös alapot létesítettek.

(...)

Ezt a tervet magyar részről Szent-Györgyi Albert professzor írta alá.

VASÁRNAP, 1945. JÚLIUS 15.

Budapesti mintára magyar–román társaság alakul Bukarestben is

A két nép kibékülésének és egyre mélyülő barátságának kétségtelen jelei mutatkoznak

Szent-Györgyi Albert Bukarestbe utazik

Bukarest, július 14. A bukaresti lapok mindegyike beszámol híradásában, hogy Bukarestben tárgyalások indultak meg egy román-magyar társaság – megalakítása céljából. A magyar fővárosban már meg is alakult a magyar–román társaság, és társadalmi mozgalom formájában akarja szolgálni a két nép közművelődési, gazdasági és népi érdekeit. Mindkét kezdeményezés annak a láncolatnak folytatása, amelynek első szemét Groza miniszterelnök nevezetes beszéde alkotja, és amelyhez szorosan kapcsolódnak az azóta történt megnyilatkozások. Eleinte csak politikusok adtak kifejezést a két ország békülési szándékának. Azután a sajtó is hangsúlyozni kezdte ennek a fontosságát. Nemsokára magyarországi politikusok, gazdasági és egészségügyi szakértők látogattak Romániába. A szovjet tudományos akadémia jubiláris ünnepségén a magyar és román tudósok Moszkvában találkoztak. Itt megbeszélték a magyar–román tudományos együttműködés tervét. Most pedig tanúi lehetünk annak, hogy mindkét országban együtt indul meg egy társadalmi mozgalom olyan baráti egyesület létrehozására, amelynek világosan körvonalazott célja, hogy bevigyék a magyarság és a románság mindennapi életébe a két nép kibékülésének, barátságának és testvériségének tudatát. Ehhez azonban szükség van a legszélesebb néptömegek részvételére, ezért a megalakuló társaságba bele kell kapcsolódnia mindkét ország tömegeinek, hogy így egyesült erővel adhassanak kifejezést annak az őszinte megbékélési vágynak, amely mindkét nép szívében él. Szorosan ehhez a hírhez tartozik az MTI-nak az a jelentése, amely szerint Szent-Györgyi Albert rövidesen Bukarestbe utazik. Az utazás célja annak a megkezdett tárgyalásnak folytatása, amelyet Szent-Györgyi Moszkvában kezdett a román tudósokkal.

KEDD, 1945. JÚLIUS 17.

Megnyílt Budapesten a Szovjet képművészeti kiállítása

Budapest, július 16. A Magyar–Szovjet Művelődési Társaság rendezésében szombaton nyitották meg a Szépművészeti Múzeumban a szovjet képművészeti kiállítást. Bevezető beszédet *Szent-Györgyi Albert* mondott. A bevezető után *Teleki Géza* gróf kultuszminiszter nyitotta meg a kiállítást, amely élethű képekben mutatta be, hogyan vívta ki a szovjet nép a győzelmet. A kiállítás hatalmas ösztönzést nyújt arra, hogy mi is hozzáfogjunk az újjáépítés nagy munkájához.

CSÜTÖRTÖK, 1945. JÚLIUS 26.

Szent-Györgyi Albert:

„Ha nem megy szép szóval, erőszakkal is átalakítjuk a Tudományos Akadémiát”

A Nobel-díjas tudós feltűnést keltő előadása az egyetem, az Akadémia és a tudomány válságáról

Budapest, július 25. *Szent-Györgyi Albert* professzor, a Budapesti Társadalomtudományi Társaságban „Az egyetem, az Akadémia és a tudomány válsága” címen tartott nagy feltűnést keltő előadást. Az egyetem szerepével foglalkozva megállapította, hogy kezdetben a tudományszomjas ifjak gyülekező helye volt, és ma is ez lenne a feladata, de *ma csupán egyszerű diplomatalpaló hivatallá vált*. Megállapította, hogy *az egyetem ma nem hivatott arra, hogy a tudomány felelős gazdája legyen Magyarországon*. Az Akadémia vagy az állam lehetne a másik két tényező, amely ezt a feladatot elláthatná, de a tudomány igazi sáfárja mégiscsak maga a tudós lehet. Az állam azért nem lehet megfelelő erre a célra, mert a tudomány finom kérdéseit egy valódi tudós is csak sok évtizedes elmélyült kutatómunka után fogja fel, hogyan értene akkor hozzá az állam. Viszont a Magyar Tudományos Akadémia sem alkalmas erre mai összetételében. *Én már megpróbáltam belülről átalakítani – jelentette ki az előadó –, de ha nem megy belülről, megteremtjük a szükséges testületet kívülről, s ha nem megy szép szóval, megteremtjük erőszakkal*. Ismertette ezután a Nobel-díjas tudós a Szovjetunióban szerzett legutóbbi tapasztalatait ezzel a kérdéssel kapcsolatosan, és elmondotta, hogy *az orosz akadémia 220 tagja a népbiztosokkal⁷⁴ teljesen egyenlő elbánásban, javadalmazásban és tiszteletben részesül*. Ott ugyanis felismerték már, hogy a tudós a nemzet legnagyobb

---

⁷⁴ Akkor még ez volt a szovjet miniszterek elnevezése.

kincse, ő munkálja ki azokat a lehetőségeket, amelyekkel ezután a politikusnak hivatása gazdálkodni. Erélyes hangon követelte ezután, hogy *a magyar tudósokról vegyék le a megélhetés gondját*. Amelyik állam ezt nem teszi meg, az önmaga sírját ássa, mert a tudomány a nemzet jövője és életlehetősége. A közönség nagy lelkesedéssel és helyesléssel fogadta Szent-Györgyi Albert merész és új szellemiséget hozó szavait. Sokan elragadtatva a nagy tudós szavaitól, így kiáltottak fel: *Éljen a demokrácia, ahol mindezt nyíltan el lehet mondani! Ezért érdemes volt élni!* Ehhez a lelkesedéshez igen jó lenne, ha minél előbb csatlakoznának az Akadémia és az állam illetékes tényezői is, hogy igazán magyar tudományos életet teremtsenek.

CSÜTÖRTÖK, 1945. AUGUSZTUS 2.

Szent-Györgyi Albert megalakítja a Természettudományi Akadémiát

*„Az új Akadémia tagjai Magyarországon aktív tudósai lesznek”
 „Működésükkel a mezőgazdaság és ipar fellendítését óhajtjuk elősegíteni”*

Budapest, augusztus 1. Vezető természettudósaink egy csoportja felkereste Szent-Györgyi Albert professzort, hogy szervezze meg a Természettudományi Akadémiát. Szent-Györgyi Albert magáévá tette a tervet, és értekezletre hívta meg a hozzá folyamodó tudósokat. Az értekezleten megállapodtak abban, hogy a Magyar Természettudományi Akadémia elnökévé Szent-Györgyi Albertet, alelnökké Bay Zoltánt választják meg. Dr. Szent-Györgyi Albert a MTI munkatársa előtt méltatta az akadémia jelentőségét: – Magyarország újjáépítése természettudomány nélkül lehetetlen, mivel az egész termelés és a társadalom a természettudományon nyugszik. A világháború utáni helyzet a természettudományt olyan nehézségek elé állította, amely sürgősen orvoslást kíván. Ilyen nehézségek a kutatásnak vegyszerekkel való ellátása, műszerek készítése és behozatala, az üvegfúvás kérdése, a tudományos kiadványok kérdése, a tudósok támogatása, anyagi gondoskodás és kezdő tudósok felkarolása. Ezeknek a kérdéseknek megoldása lesz az akadémia első feladata.

KEDD, 1945. AUGUSZTUS 7.

Zilahy Lajos és Nadányi Zoltán előadása a Városi Színházban

*A Magyar–Szovjet Művelődési Társaság szegedi csoportja is megkezdte működését
 Katolikus püspök a szombathelyi Magyar–Szovjet Társaság élén*

Szeged, augusztus 6. A Szegedi Újságírók és Művészek Otthona meghívására szombaton délután Szegedre érkezett Zilahy Lajos, a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság elnöke, vele volt Nadányi Zoltán költő, a társaság tagja. (...)

A társaság célja, hogy megismertesse a magyarsággal az orosz irodalmat, zeneirodalmat, képzőművészetet, filmművészetet és tudományt. A tudományos kapcsolatok elmélyítése céljából töltöttek legutóbb hosszabb időt Moszkvában Szent-Györgyi Albert és tudóstársai.

Zilahy Lajos megbeszélése a szegedi Magyar–Szovjet Művelődési Társaságban

Zilahy Lajos szegedi tartózkodását felhasználta arra is, hogy mint a Szovjet–Magyar Művelődési Társaság elnöke, a társaság szegedi csoportjának vezetőségével megbeszéléseket folytasson. Hétfő délben, az Újságírók és Művészek Otthona klubhelyiségében megtartott megbeszélésen elhatározták, hogy a szegedi társaság, amely májusban alakult meg, de még nem működik, *megkezdje tevékenységét*. A társaság vezetőségét felfrissítik. Előadásokat rendeznek, első előadóul *Szent-Györgyi* Albert professzort kéri fel, aki nemrég jött haza Moszkvából. Októberben nagy seregszemlét rendez a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság Budapesten az Operaházban legelső vonalbeli orosz művészek részvételével. Erre a seregszemlére a vidéki szervezetek is felvonulnak, s ott lesz Szeged is.

VASÁRNAP, 1945. SZEPTEMBER 2.

Hazaérkezett Szent-Györgyi Albert legkitűnőbb munkatársa

Straub Ferenc Brunó, a fiatal biokémikus érdekes elbeszélése a Németországban lévő magyarok sorsáról

Szeged, augusztus 31. Straub Ferenc Brunóért igen sokan aggódtak, különösen az utóbbi időkben, amikor legalább híreket lehetett hallani azokról, akik túléltek Németországban a történelem legnagyobb gázságait, amelyeket valaha emberek ellen elkövettek. Straub Ferenc Brunót mint Szent-Györgyi Albert legkiválóbb munkatársát ismerték nemcsak Szegeden, de mindenütt, ahová a szegedi Szent-Györgyi-intézet tudományos híre eljutott. A fiatal, rendkívül tehetséges biokémikust 1944 áprilisában, a német megszállást követően nyomban behívták katonának. (...)

CSÜTÖRTÖK, 1945. SZEPTEMBER 6.

Megalakult az Országos Nemzeti Bizottság

A bizottság elnöke Tildy Zoltán, társelnökök: Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád és Kovács Imre

Budapest, szeptember 5. saját tudósítónk telefonjelentése. Az Országos Nemzeti Bizottság kedden délután tartotta alakuló gyűlését. A gyűlés a *Himnusz*-szal kezdődött, majd Szakasits Árpád mondott bevezető beszédet, rámutatva arra, hogy milyen nagy szerepe volt a legnehezebb időkben a vidéki nemzeti bizottságoknak.

(...)

Pártközi értekezleten elhatározták, hogy az eddig nélkülözött központi irányítás megteremtésére Országos Nemzeti Bizottságot alakítanak. Ennek elnökül Tildy Zoltánt, a Független Kisgazdapárt vezérét választották meg. A társelnökök: Rákosi Mátyás elvtárs, Szakasits Árpád és Kovács Imre. Az Országos Nemzeti Bizottságba meghívták ezenkívül a magyar közélet és tudomány nagy képviselőjét, dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas tudóst és Szentiványi Sándort, a Polgári Demokrata Párt elnökét. A nemzeti bizottság főtitkára Rajk László elvtárs, titkárok pedig Rosta László és Halász Alfréd. Szakasits Árpád beszéde után Tildy Zoltán mutatott rá arra, hogy a nemzeti bizottságok milyen nehéz körülmények között kezdték meg munkájukat.

(...)

Különös jelentősége van az Országos Nemzeti Bizottság megalakításának azért, mert a választások előestéjén tartották szükségesnek megalakítását a Függetlenségi Frontba tömörült pártok. Ennek a bizottságnak központi vezetésével gondoskodnak a vidéki nemzeti bizottságok arról, hogy a választások ne fájuljanak el, hanem fegyelmezetten, példás rendben és szabadon történjenek meg. Rákosi Mátyás elvtárs, Kéthly Anna, Kovács Imre és Szent-Györgyi Albert felszólalása után az Országos Nemzeti Bizottság első gyűlését a *Szózat* hangjaival fejezték be.

SZERDA, 1945. SZEPTEMBER 19.

Befejeződött a Madisz országos nagygyűlése

Szent-Györgyi Albert és Tildy Zoltánné beszéde a záróülésen

Budapest, szeptember 18. (Saját tudósítónk telefonjelentése.) Vasárnap zajlott le a Madisz-konferencia befejező gyűlése Budapesten. Ez alkalomból

Szent-Györgyi Albert beszélt, és többek között kijelentette, hogy örömnép számára, hogy megjelenhetett az ifjúság között, mert mindig szívesen siet az ifjúság meghívására; – örömmel látom – mondotta –, hogy megszületett a magyar ifjúság öntudatra ébredése. A továbbiakban meleg szavakkal emlékezett meg a Szovjetunióban tett látogatásáról, foglalkozott a nevelés és a természettudományos nevelés kérdésével. Fokozottabb harcra hívta fel az ifjúságot és a Madiszba tömörült fiatalságot az ország anyagi és szellemi újjáépítésére.

Szent-Györgyi Albert professzor után Tildy Zoltánné a Nőszövetség nevében beszélt, majd a szovjet ifjúsági szervezet kiküldöttje és a jugoszláv, osztrák, bolgár, albán antifasiszta ifjúsági kiküldöttek üdvözölték a nagygyűlést. A nagygyűlés táviratban köszöntötte a környező államok baráti ifjúsági szervezeteit és a londoni világifjúsági tanácsot. Végül Koós Béla országos titkár zárószavaival a Madisz négynapos kongresszusa véget ért.

VASÁRNAP, 1945. OKTÓBER 14.

Kijelölték az első 10 magyar nemzetgyűlési képviselőt

Budapest, október 13. A választójogi törvény megadja a lehetőséget, hogy a nemzetgyűlés megalakulása előtt az ország szellemi és közéleti személyiségek soraiból tíz képviselőt válasszon. Pártközi megegyezés alapján a következőket jelölték ki: *Bölöni György, Juhász Nagy Sándor, Károlyi Mihály, Kodály Zoltán, Miklós Béla, Moór Gyula, Pátzay Pál, Szent-Györgyi Albert, Szőnyi István, Tamási Áron.* (MTI)

SZOMBAT, 1945. DECEMBER 1.

A nagyhatalmak képviselőinek jelenlétében Ünnepeles külsőségek között megkezdte munkáját az új magyar nemzetgyűlés

Megválasztották a Ház elnökségét és a különböző bizottságokat – A nemzetgyűlés új elnöke Nagy Ferenc, alelnökei: Kossa István és Kéthly Anna

Az új elnök megnyitó beszédében a magyar nemzet el nem múló háláját tolmácsolta elsősorban a Szovjetuniónak, majd a nyugati hatalmaknak

Budapest, november 30. Csütörtökön délelőtt rendkívül nagy érdeklődés mellett ült össze a világ legdemokratikusabb választójoga alapján megválasztott magyar nemzetgyűlés. (...)

Ennek a nemzetgyűlésnek legfontosabb feladata, hogy felszámolja a múltat, és lerakja az új, demokratikus Magyarország alapjait. (...)

Megválasztják a Ház tisztikarát

Tizenegy óra 40 perckor nyitotta meg újból az ülést Malasits Géza korelnök. Az igazoló-bizottság jelentése alapján a felsorolt képviselőket igazoltnak jelentette ki. Ezután bejelentette, hogy a nemzetgyűlés választásáról szóló törvényrendelet szerint a Ház további tíz képviselőt választ az ország szellemi és közéleti vezetői közül. Ennek alapján javaslat érkezett hozzá, hogy ne tíz, hanem tizenkettő szellemi és közéleti vezetőt hívjanak be a nemzetgyűlésbe. Indítványozta, hogy a kormány ebben a tárgyban törvényjavaslatot terjeszsen elő. Bejelentette továbbá, hogy pártközi megállapodás alapján az ország szellemi és közéleti vezetői közül a következőket hívták be: Bölöni György, Dálnoki Miklós Béla, Juhász Nagy Sándor, Károlyi Mihály, Kodály Zoltán, Pátzay Pál, Szőnyi István, Szent-Györgyi Albert, Moór Gyula, Tamási Áron, Vámbéry Rusztem, Zsedényi Béla. A Ház lelkes tapsa közepette vonultak be a terembe a jelenlevő képviselők, akiket az elnök személyesen üdvözölt.

(...)

PÉNTEK, 1945. DECEMBER 7.

Szent-Györgyi Albert ismételen lemondott akadémiai tagságáról

*„Az Akadémia nagymértékben felelős nemzeti katasztrófánkért”
Csak a tagok revíziója biztosíthatja az Akadémia megújítását*

Budapest, december 6. Dr. Szent-Györgyi Albert levelet intézett a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárához: „Őszinte és mély sajnálkozással állapítottam meg – írja levelében Szent-Györgyi –, hogy az Akadémia elzárkózott minden olyan reform elől, amely megújodáshoz vezetett volna. Ilyen megújulás nélkül pedig az Akadémia nem lehet Széchenyi eszményének méltó képviselője. Az Akadémia nagymértékben felelős nemzeti katasztrófánkért. Alapítójának elgondolása szerint az Akadémiának a szellemi függetlenség és a haladás fellegvárának kell lennie. Ehelyett az Akadémia a szervilizmusnak

és féltudománynak lett a fészke, és ez az Akadémia, amely József főhercegben megtalálta legméltóbb vezetőjét és Orsósban⁷⁵ tudományos eszményét, még ma is szinte változatlanul él együtt és kizárja az ország építő útját. Eddig őszintén reméltem, hogy még lesz az Akadémiában annyi életerő, hogy belülről megújhadjék, most azonban sajnálattal kell belátnom tévedésemet. Mint ahogy már korábbi alkalommal az Akadémia színe előtt kifejtettem, a megújhodást csak a tagok revíziója biztosíthatja, és leghelyesebb útnak tartom, ha a tagok maguk ajánlják fel lemondásukat, ezért kértem a tagok névsorából való törlésemet, és ezt a kérést most bátorkodom megújítani. Dr. Szent-Györgyi Albert.”

A Magyar Tudományos Akadémia több más tagja szintén levelet intézett a főtítkárhoz, és ebben lemond akadémiai tagságáról. (MTI)

SZERDA, 1945. DECEMBER 12.

Az Akadémia rágalmozásért fel akarja jelenteni Szent-Györgyi Albertet

Budapest, december 11. A Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsa határozatot hozott, hogy *Szent-Györgyi Albert* ellen rágalmozás miatt eljárást indít. (MTI)

SZERDA, 1946. JANUÁR 23.

A baloldali magyar tudósok Szent-Györgyi Albert mellé álltak az Akadémia elleni perében

Budapest, január 22. Bay Zoltán, Rusznyák István, Egerváry Jenő, Csűrös Zoltán, Jancsó Miklós, Ivanovics György, Detre László, Bruckner Győző, Gombás Pál, Laki Kálmán, Wolsky Sándor, Ernst Jenő és Tarczy-Hornoch Antal közös levelet intéztek a Magyar Tudományos Akadémia elnökhelyetteséhez. A levélben kijelentik, hogy azonosítják magukat Szent-Györgyi Alberttel, aki ellen az Akadémia rágalmozási pert indított. (MTI)

---

⁷⁵ Orsós Ferenc (1879–1962) egyetemi tanár, patológus bűnösségét a katyni tömeggyilkosságról hamis adatok alapján készült jelentése miatt a később előkerült tények cáfolták. Az MTA tagjai közé azonban nem vették vissza, mert a kizárás oka elsősorban az volt, hogy 1939-ben a parlamentben faji törvények meghozását sürgette a romák ellen, beleértve a sterilizációt és az internálást is.

SZERDA, 1946. FEBRUÁR 20.

A Természettudományi Akadémiának nem kell a fasiszta Gelei⁷⁶, de a szegedi egyetemnek igen

A kultuszminisztérium a szegedi orvostudományi karhoz az általános biológia előadására beosztotta Gelei Józsefet. Legutóbb Kolozsváron, azelőtt Szegeden működött Gelei, így kimondottan jobboldali beállítottságát itt mindenki ismeri. Jobboldali beállítottságáról tanúságot is tett egy zavaros, sovíniszta és fajelméleti könyvében. Tudományos munkásságának elbírálására mi nem vagyunk hivatottak, de rámutatunk arra, hogy a demokratikus magyar tudósok gyülekezete, a Szent-Györgyi Albert vezetése alatt álló Természettudományi Akadémia nem találta méltónak arra, hogy tagjai sorába felvegye. Lehet, hogy nem a szegedi orvostudományi kar kérte Geleinek ide való beosztását, de a jobboldali reakciós irányzatot segíti elő akkor, amikor befogadja és nem áll ki gerincesen a demokrácia mellett. Gelei [József] után Batizfalvy [János], azután Kulcsár [Ferenc] fog következni? Az egyetem autonómiája nem ürügy arra, hogy a magyar életbe fasisztákat csempésszenek vissza.

VASÁRNAP, 1946. MÁJUS 26.

Szent-Györgyi professzor kapta a Camaran-díjat

Budapest, május 25. Az edinburghi egyetem a Camaran-díjat Szent-Györgyi professzornak adományozta. A Camaran-díj az angol tudományos élet egyik legmagasabb kitüntetése. A díjat oly egyének kapják, akik az orvostudományt az utóbbi öt esztendőben jelentősen vitték előre.

SZOMBAT, 1946. JÚNIUS 1.

Szent-Györgyi Albert legújabb kutatásai az élet titkának nyomában

Budapest, május 31. Magyar tudományos körökben rendkívül feszült figyelemmel kísérik dr. *Szent-Györgyi* Albert, a Nobel-díjas magyar tudós és dr. *Gombás Pál* professzor, a fiatal, de máris világhírű elméleti fizikus kutatómunkáját,

---

⁷⁶ Így változik a világ dicsősége. Gelei József (1885–1952) egyetemi tanár, sejtbiológus, akadémikus. Az ő rektorsága alatt nyerte el Szent-Györgyi Albert a Nobel-díjat és kapott az egyetemtől díszdoktori címet. 2005-ben Kálmán téri lakását emléktáblával jelölték meg.

amelynek középpontjában most egy olyan kérdés áll, amely szakadatlanul foglalkoztatja az embert azóta, hogy gondolkozni kezdett: az *élet titka*. A kérdés lényege a következő: *mi a különbség az élő sejt, az életet jelentő fehérje-molekula és a szervesetlen anyag, a szervesetlen molekula között*. A kutatómunka egészen új eredmények és feltevések alapján indult meg, ezeknek lényege az, hogy a biokémiai kutatást messzemenő mértékben fizikai alapokra helyezik át. Dr. Gombás Pál néhány évvel ezelőtt nagy jelentőségű és eredményes kutatást végzett a *fémek szerkezetének vizsgálata* terén. Eredményeinek lényege az, hogy a fémek szerkezete eltér minden egyéb anyagétól. A fémmolekulákban kialakuló energiaállapot felfedezésére jutott, amely szerint az elektronok nem állnak olyan szoros összefüggésben atommagjaikkal, mint más atomokban, hanem speciális módon, szabadabban mozognak az anyag belsejében. Az elektronoknak ez a speciális elhelyezkedése magyarázza meg a fémek elektromos vezetőképességét. Szent-Györgyi Albert biokémiai kutatásai közben figyelmessé vált Gombás professzor eredményeire, és arra a gondolatra jutott, hogy esetleg hasonló elgondolás volna alkalmazható *az élő sejtrel szemben is*. Megkezdtek tehát együtt a gondolatnak elméletté való kifejesztését, azután a kísérleteket is. A kísérletek eredménye teljesen megegyezett az elméletileg előre kiszámított hatásokkal. Ezek szerint nagy mértékben eldönthető, hogy *az élő sejt belsejében is megvan ez a feltételezett speciális elrendezés*. Dr. Szent-Györgyi Albert és dr. Gombás Pál kutatásának eredményei arra mutatnak, hogy *az élet titkának nyomában vannak*. További kutatásaik során kétségtelennek látszik, hogy az egész életfolyamat, tehát az élőlény energiaállapota, életerejének a születéstől halálig tartó csökkenése egyet jelent a sejt energiaállapotának egyirányú változásával, tehát magasabb energiaszintről alacsonyabbra való leszállásával. Kutatásaikat most terjesztik ki az élő szervezet egyéb részeire. *Megnyílik tehát annak lehetőség, hogy az életerő hanyatlásának folyamatát valamikor meg tudjuk állítani, vagy éppen visszájára tudjuk fordítani külső energiák latbavetésével*. Elterjedt már az a hír is, hogy a nagy jelentőségű kutatómunka bizonyos vonatkozásban érinti *a rákbetegség problémáját*.⁷⁷ Ezek szerint a két magyar kutató rájött arra, hogy a rák ugyancsak az élő sejt energiaállapotának bizonyos megváltozása. Arról azonban még nincs tudomásunk, hogy ez a felismerés lehetővé teszi-e a külső beavatkozást a rákbetegség lefolyásába. Dr. Szent-Györgyi Albert és dr. Gombás Pál kutatómunkájáról kiszivárgott fenti pár érdekes adat már érthetővé teszi, miért kelt olyan feszült figyelmet e két tudós munkája, amely új fejezetet nyithat meg az egész emberiség történetében.

⁷⁷ Csírájában már itt megjelenik két későbbi, az USA-ban művelt kutatási irány; a bioenergetika és a rákkutatás.

VASÁRNAP, 1946. JÚNIUS 9.

A tudomány a munkásokért, a munkások a tudományért

Dr. Straub Ferenc Brunó elvtárs, egyetemi tanár a Szent-Györgyi Albert vezetésével kezdeményezett mozgalomról

Szeged, június 8. A magyar tudósok egy elitgárdája Szent-Györgyi Albert, a Nobel-díjas tudós vezetésével Budapesten akciót kezdeményezett „*A tudomány a munkásokért, a munkások a tudományért*” jelszó alatt. A magyar tudósoknak Szent-Györgyi Albert vezetésével kezdeményezett akciója felszólítja a munkások által vezetett gyárat, hogy *siessenek a magyar természettudományos kutatás segítségére*. Ennek megfelelően *a tudósok felajánlják segítségüket a gyárak munkájának és termelésének tökéletesítésére*. Az érdekes mozgalomról dr. Straub Ferenc Brunó elvtárs, egyetemi tanár, a szegedi egyetem fiatal tudósa, Szent-Györgyi Albert egykori munkatársa, aki maga is részt vesz a mozgalomban, a következőket mondta a Délmagyarország munkatársának: – A magyar tudósok felhívása rámutat a *magyar természet-tudományos kutatás katasztrofális helyzetére*.

(...)

SZOMBAT, 1946. JÚLIUS 6.

Szent-Györgyi Albert Dél-Amerikába utazik

Budapest, július 5. Szent-Györgyi professzor dr. Ráth tanár társaságában rövidesen Buenos-Airesbe repül. Gyógyszervegyészeti anyag felkutatása és gyógyszeripari szabadalmak ügyében tárgyalnak.

SZERDA, 1946. JÚLIUS 10.

Rusznyák István lett a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság elnöke

Budapest, július 9. A Magyar–Szovjet Művelődési Társaság második rendes évi közgyűlésén sor került a társaság vezetőségének megválasztására. A kongresszus a következő tisztikart választotta meg: Tiszteletbeli elnök dr. Szent-Györgyi Albert, elnök dr. Rusznyák István, társelnökök Zilahy Lajos, Bölöni György, Hay Gyula, Ortutay Gyula, Fiberer József és Darvas József. Az ügyvezetéssel Darvas Józsefet bízták meg.

KEDD, 1946. JÚLIUS 9.

Tildy köztársasági elnök beszédével megnyílt a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság kongresszusa

Budapest, július 8. A Magyar–Szovjet Művelődési Társaság július 6-ika és 9-ike között országos kongresszust rendez Budapesten. A kongresszusra *Magyarországra érkezett a Szovjetunió népes delegációja*. Az ünnepélyes megnyitó vasárnap délelőtt volt a Zeneművészeti Főiskola nagytermében, amelyen részt vettek a társaság fővárosi és 84 vidéki szervezetének kiküldöttei, valamint a magyar politikai, társadalmi, művészeti és gazdasági élet reprezentánsai. A magyar és a szovjet *Himnusz* után *Szent-Györgyi Albert*, a társaság díszelnöke megnyitójában meleg szavakkal üdvözölte *Tildy Zoltán* köztársasági elnököt, valamint a szovjet kultúrdelegáció tagjait. Ezután nagy figyelem és éljenzés közben *Tildy Zoltán* köztársasági elnök emelkedett szólásra. (...)

SZOMBAT, 1946. JÚLIUS 20.

Szent-Györgyi Albert Angliába érkezett

London, július 19. *Szent-Györgyi Albert* professzor meghívásra Angliába érkezett. *Szent-Györgyi* a repülőtéren a londoni magyar követség tagjai fogadták. Megérkezése után Edinbourgh felé folytatja útját, ahol tudományos nagygyűlésen vesz részt. Július 23-án ugyancsak Edinbourghban átnyújtanak *Szent-Györgyi Albert*nek egy tudományos nagydíjat. *Szent-Györgyi* néhány napos skóciai tartózkodása után visszatér majd Londonba.

PÉNTEK, 1946. JÚLIUS 26.

Szent-Györgyi a legnagyobb fantáziájú kémikus

London, július 25. Megírtuk, hogy dr. *Szent-Györgyi Albert* jelenleg Londonban tartózkodik és az egyik legnagyobb tudományos díjjal tüntették ki. Ez az első eset, hogy magyar tudós megkapta a Camaron-díjat, amely egyike a legnagyobb díjaknak a Nobel-díj után. A díjban azokat a tudósokat részesítik, akik a legjobban szolgálják az orvostudomány fejlődését. Az egyik brit egyetem tanára kijelentette: Ilyen nagy fantáziájú kémikussal még nem találkoztam. A közönség lelkesen ünnepelte *Szent-Györgyi Albert*t, amikor átvette a díjat. Ez az ünnepség már azért is fontos, mert ezzel megkezdődött a nemzetközi békés együttműködés korszaka. *Szent-Györgyi* az első magyar, aki ilyen ügyben látogatott el Magyarországból Angliába.

Szent-Györgyi Albert kijelentette mélyen meghatotta az a tény, hogy Angliában sehol sem éreztették vele, hogy hazája, ha forma szerint is, Németország oldalán állott.

PÉNTEK, 1946. JÚLIUS 26.

Kodály Zoltán az Akadémia elnöke

Az akadémiai nagydíjat Riesz [Frigyes] szegedi tanár kapta. Az Akadémia most tartotta ezévi tisztújító és tagválasztó nagygyűlését, elnökké egyhangúlag *Kodály Zoltánt*, másodelnökké *Szent-Györgyi Albertet* választották. Főtitkár lett *Vojnovich Géza*, osztályelnökök *Pais Dezső* és *Moór Gyula*. A Magyar Tudományos Akadémia nagyjutalmát az 1945. évre *Riesz Frigyes* szegedi egyetemi tanár kapta, az 1946 évre pedig *Szent-Györgyi Albert*.

VASÁRNAP, 1946. OKTÓBER 13.

Szent a béke a Tudományos Akadémián

Budapest, október 12. Ismeretes, hogy a Tudományos Akadémia év elején válságba került. *Szent-Györgyi Albert* professzor vezetésével több akadémiai tag elhagyta az akadémiát, hangoztatva, hogy a Tudományos Akadémia nem fejt ki eredményes munkát. A válság után azonban a Tudományos Akadémia és a kiváltak között tárgyalások kezdődtek, mert mindkét csoport tudatában volt annak, hogy az ország nem bír el két akadémiát. A tárgyalások eredményre is vezettek, amelynek igen jelentős eredménye az október 10-én megtartott igazgatói tanácsülés volt. Ezen az ülésen megjelent a miniszterelnök, a két miniszterelnök-helyettes, a kultuszminiszter, az újjáépítési miniszter, a pénzügyminiszter a két csoport vezetőin kívül. A megjelent miniszterek az új szezonban megalakult akadémiának jelentős anyagi segítséget is helyeztek kilátásba.

KEDD, 1946. OKTÓBER 22.

Megalakult a Délvidéki Sportrepülők Egyesülete

Vasárnap megalakult Szegeden a Délvidéki Sportrepülők Egyesülete, amely a vitorlázó repülés újjáélesztését és fejlesztését tűzte ki elsőrendű céljául. Az egyesület dr. *Szent-Györgyi Albert* professzort, a vitorlázórepülés nagy barátját választotta díszelnöknek. Alelnökök: *Győry Béla*, *Somogyvári László*, *Juhász Endre*. Titkár: *Kelemen István*, jegyző: *Bokor Olga*, pénztáros: *Gavallér Ferenc*.

Orvosok: Dr. Lajos Sándor és dr. Kaumann Imre. Az egyesület november 10-én tartja közgyűlését a városházán. Ez alkalommal tárgyalják meg a tavasszal megindítandó gyakorlati kiképzés ügyét. Az egyesület munkájába – mint értesültünk – több világháborús repülő is bekapcsolódik.

KEDD, 1946. DECEMBER 10.

Szent-Györgyi nem utazhat Amerikába

Budapest, december 9. *Szent-Györgyi* Albert, akinek néhány nap múlva Amerikába kellett volna utaznia, hogy több tudományos előadást tartson, váratlanul hazaérkezett Budapestre. Párizsban várta hosszabb ideig beutazási engedélyét az Egyesült Államokba. Az Egyesült Államok külügyi hivatala nem tagadta meg a beutazási engedélyt, de *az erre vonatkozó kérvényt nem intézték el. A beutazási engedély kérése mértékadó tájékoztatás szerint szoros összefüggésben áll a világhírű tudósnek a Magyar Kommunista Párt kongresszusán való szereplésével.* Ezzel kapcsolatosan bizonyos tengerentúli körökben ellenséges folyamat indult meg ellene, amelynek eredményeképpen a bevándorlási törvénynek azt a rendelkezését kívánták alkalmazni, amely annak idején kimondta, hogy *a kommunista világszemlélet propagálói nem kapnak amerikai vízumot.*

PÉNTEK, 1947. JANUÁR 3.

Francia elismerés Szent-Györgyi Albertnek

Párizs, január 2. Az Action című nagy francia kommunista lap újévi számában nagy cikket szentel Szent-Györgyi Albertnek, a C-vitamin felfedezőjének. A lap részletesen ismerteti Szent-Györgyi Albert életpályáját és nemzetközi hírnevének állomásait. Az a Szent-Györgyi Albert, aki tegnap időt tudott szakítani laboratóriumi munkájából, hogy tevékenyen küzdjön a náci ellen, ma olyan ifjúság formázásából veszi ki részét, amelyet az egész emberiség számára azonos és hasznos eszmék hatnak át.

CSÜTÖRTÖK, 1948. JANUÁR 22.

Ki kell nyitni a szegedi egyetem ablakait is

A szegedi egyetemnek a múltban kettős arca volt. Az egyetem által művelt és terjesztett tudományágakban, az orvos-, matematikai és természettudományokban

olyan egyéniségek nyomán, mint Szent-Györgyi Albert, haladó felfogás uralkodott, viszont a jog, bölcsészet és történelem területén áltudományosság és szellemi sötétség terjengett.

Ez a kettősség a felszabadulás után sem mosódott el, sőt az orvoskar haladó erőinek növekedésével jobban mutatkozik. A demokrácia jóvoltából egyetemi tanári székben maradt egyes személyek a „sötét” fakultásokon, elsősorban a bölcsészeten, de a jogtudományi karon is, a reakció őszi általános támadásával összefüggően, korukkal és egyéniségükkel ellentétben virgoncan, hévvel igyekeztek megállítani a haladást, fejlődést és fenébe fúrni a magyar demokrácia hajóját. (...)

VASÁRNAP, 1948. MÁRCIUS 14.

Kiosztották a Kossuth-díjakat

A demokrácia negyvennégy legjobb munkását jutalmazta meg a kormány – Jancsó Miklós szegedi professzor is díjat kapott

A minisztertanács a Kossuth-díj jelölőbizottságának a vallás- és közoktatásügyi miniszter útján tett előterjesztésére Kossuth-díjban részesítette a következőket:

I. A természettudományok terén elért kiváló eredmények jutalmazására adományozható díjak közül a hat 20 ezer forintos díjat kapta: Gombás Pál egyetemi nyilvános rendes tanár a fizika terén, Ernst Jenő egyetemi nyilvános rendes tanár a biofizika terén, Zemplén Géza egyetemi nyilvános rendes tanár a kémia terén, Szent-Györgyi Albert⁷⁸ egyetemi nyilvános rendes tanár az élettan terén, Fehér Lipót egyetemi nyilvános rendes tanár a mennyiségtan terén, továbbá egy 20 000 forintos díjat, megosztva, Mihailich Győző egyetemi nyilvános rendes tanár és Schimanek Emil nyugalmazott egyetemi nyilvános rendes tanár a műszaki tudományok terén és ugyancsak egy 20 000 forintos díjat megosztva Vendl Aladár egyetemi nyilvános rendes tanár a műszaki tudományok terén és Vadász Elemér egyetemi nyilvános rendes tanár a természettudományok terén elért kiváló eredményeik jutalmazására.

II. A szellemi tudományok terén elért kiváló eredmények jutalmazásául adományozható díjak közül három 20 000 forintos díjat kap Lukács György egyetemi nyilvános rendes tanár az esztétika és az irodalomtörténet terén, Horváth János egyetemi nyilvános rendes tanár az irodalomtörténet terén és

---

⁷⁸ Mivel Szent-Györgyi Albert 1947 augusztusa óta az USA-ban tartózkodott, és nem jött haza átvenni a díjat, kérdéses, hogy Kossuth-díjasnak tekinthető-e.

Németh Gyula egyetemi, nyilvános rendes tanár a nyelvészet terén elért kiváló eredmények jutalmazásául.

III. *A művészet és irodalom terén elért kiváló eredmények jutalmazására* adományozható díjak közül hét 20 000 forintos díjat kapta elsősorban a nemzet három nagy halottja: *Bartók Béla*, *József Attila* és *Derkovits Gyula*, továbbá *Nagy Lajos* és *Illyés Gyula* a szépirodalom terén, *Kodály Zoltán* a zeneművészet terén, valamint egy 20 ezer forintos díj kettéosztásával *Déry Tibor* és *Füst Milán* a szépirodalom terén.

IV. *Az újjáépítés terén gyakorlati munkával elért kiváló teljesítmények jutalmazására* adományozható díjak közül:

a) *az új munkamódszerek bevezetéséért* a fizikai dolgozóknak kiosztható három 20 ezer forintos díjat kapta *Mekis József*, a salgótarjáni acélgyár munkásigazgatója, az üzem átszervezése terén elért kitűnő eredményeiért, valamint egy 20 000 forintos díjat csoportosan, egyenlő megosztásban *Oroszi János* és *Varga Balázs* ormospusztai, *Pallagi János* és *Pallagi Nándor*, valamint *Sági József* dorogi vágárok. Ugyancsak egy 20 000 forintos díjat csoportosan megosztva, egyenlő megosztásban *Gábor Sándorné* Goldberger-gyári selyemszövő, *Fábián Magda*, a hazai pamutszövő befűzőnöje, *Bruckner Lipót* cérnázó, a Magyar Pamutipar Rt. munkásai közül, *Ványus János* kikészítőmester, az Első Magyar Gyapjúmosó gyárból és *Szandi Józsefné* selyemszövő, a Goldberger-gyár munkásai közül.

b) *A mérnököknek kiosztható két 20 000 forintos díjat* kapja csoportonként egyenlő megosztásban *Szécsi Károly*, a közlekedésügyi minisztérium főosztályának vezetője és *Kovács Alajos*, a MÁVAG hidosztályának vezetője, valamint *Kozma László* gépészmérnök, a Standard-gyár aligazgatója, *Fehér István* vegyész mérnök, a Wolfner-börgyár főmérnöke és *Akarat Endre* elektromérnök, az Agrolux-üzem főmérnöke.

V. *A demokratikus nevelés gyakorlati munkájában elért eredményekért* adományozható négy 10 000 forintos díjat kapta *Bartos László* népi kollégiumi tanár, *Szávai Nándor* budapesti tankerületi főigazgató, *Boros József* zeleméri tanító és *Öveges József* állami pedagógiai főiskolai tanár.

A közegészségügy gyakorlati fejlesztése terén legeredményesebben működő személyeknek adományozható négy 10 000 forintos díjat kapta *Vilmon Gyula* közegészségügyi felügyelő, *Hoffman Ferenc* vármegyei tiszti főorvos, *Hall József* vármegyei tiszti főorvos és *Újhelyi Károly*, az országos közegészségügyi intézet oltóanyagtermelő osztályának vezetője.

A Kossuth-díjak kiosztása során még 10 000 forintos díjat kapott többek között Jancsó Miklós egyetemi nyilvános rendes tanár az orvostudomány terén elért kiváló munkássága jutalmazásaként.

Köztársasági érdemrendet kaptak

A magyar köztársaság elnöke a március 15-i centenáris ünnepély alkalmából az alábbi kitüntetéseket adományozta:

Az MKP tagjai közül a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjét kapták: Farkas Mihály, Révai József, középkeresztjét a csillaggal: Horváth Márton, Kovács István, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét: Dögei Imre, Erdei Mihály, Farkas István, Kállai Gyula, Kiss Károly, Köböl József, Orbán László, dr. Szőnyi Tibor, dr. Andics Erzsébet, dr. Sebes Sándor.

A Kisgazdapárt képviselői közül a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét a csillaggal kapták: Szentiványi Lajos, Filó Sámuel, középkeresztjét Rácz Lajos, dr. Reök Iván, tiszti keresztjét Tolnai Gábor, Kiss Gergely és Dancs József.

A Szociáldemokrata Párt tagjai közül a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét a csillaggal kapta Marosán György, középkeresztjét Harustyák József, Révész Ferenc, tiszti keresztjét Mónus Illésné, kiskeresztjét Antal János, Tausz János, Jászaki Károly.

A [Nemzeti] Parasztpárt képviselői közül a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét kapta Szabó Pál, Nánási László, tiszti keresztjét Tóth Endre és Székely Béla.

A szakszervezetek tagjai közül a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét a csillaggal kapták: Kossa István, Apró Antal, Ratkó Anna, Rácz Gyula, Zgyerka János,

dr. Weil Emil, Piros László, tiszti keresztjét Zentai Béla, Köves András, Szabó László, Szipka József, Basta Rezső, Szász Ferencné, Badari László.

VASÁRNAP, 1948. MÁRCIUS 21.

Három Kossuth-díjat hódított el a szegedi orvosi kar

Nyilatkoznak Jancsó, Straub és Ivanovics egyetemi tanárok⁷⁹

Az elmúlt évben a Magyar Kommunista Párt javasolta a Kossuth-díj alapítását, hogy azokat, akik alkottak, akár a kétkezi munka, a tudomány vagy a művészet terén, s akik az ország újjáépítésének sikeréhez kiváló egyéni

---

⁷⁹ Mivel Straub és Ivanovics neve nem szerepelt az eredeti listán, valószínű, hogy Szent-Györgyi át nem vett díjának összegét ők kapták megosztva

teljesítménnyel hozzájárultak, kitüntessék. Három szegedi tudós is részesült az idei Kossuth-díjban.

Felkerestük dr. Kalmár László egyetemi ny. r. tanárt, a természettudományi előkészítő-bizottság elnökét s a jelölőbizottság szegedi tagját, mondja el, milyen szempontok érvényesültek a jelölésnél, és milyen tudományos munkássággal érdemelte ki a három szegedi tudós a Kossuth-díjat.

– Nagyon sok díjazásra alkalmas jelölt közül történt a választás – mondja a professzor.

– Nehéz volt a jelölőbizottság munkája, és az lesz még jövőre is. Az idén a jelöltek egész élete munkásságát vettük figyelembe. Jövőre a felszabadulás óta elért tudományos eredményt vesszük alapul, azután pedig évről évre egy évnek a tudományos munkásságát. Az idén sokkal több kiváló tudósunk jött volna számításba, mint ahány díjat szétoszthattunk. Nagydíjakat feleztünk el, hogy valamennyire ki tudjuk elégíteni a legkiválóbbakat.

– A pestiek irigyelnek bennünket, szegedieket, kiváló orvoskarunkért.

Általános volt a vélemény, a szegedi orvosi kar teljes mértékben rászolgált arra, hogy három tagját ilyen nagy kitüntetés érje. Igen nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy benne lehettem abban a bizottságban, amely ilyen nagy embereknek Kossuth-díjat osztott. A nehéz választásban természetesen a szakszempontok érvényesültek. A professzor kérésünkre rövid ismertetőt is ad a Kossuth-díjas szegedi tudósokról.

– Dr. Jancsó Miklós, a szegedi egyetem gyógyszeratan professzora a legszéniálisabb kutatóink egyike. A vitamin és a szervezet védekező berendezésének összefüggése terén világhírű, teljesen eredeti, alapvető megállapításokra lett szert. Új gyógyszerek, így például az azulenol felfedezése és kiértékelése terén is igen jelentőset alkotott. Jancsó professzor pár helyiségből álló intézete volt ebben az időben a világ farmakológiai kutatásainak központja. Jancsó professzor tudásánál csak szerénysége nagyobb. Így történhetett meg, hogy a kiváló tudós intézete tudományos célokra mindössze havi 180 forint állami támogatást kapott. Ennek – véleményünk szerint – részben az is oka, hogy az állami támogatásnak az egyes intézetek között való felosztása az egyetemi autonómiára van bízva, az pedig nem akar különbséget tenni kiváló tudományos munkát kifejtő és csak éppen vegetáló intézetek között. Annál jelentősebb, hogy ilyen nehéz körülmények között is világhírt szerzett kutatásaival, amit a Kossuth-díjjal jutalmaztak.

– Teljesen váratlanul ért a kitüntetés – mondja Jancsó professzor. Gyönyörű dolog, hogy a tudósokat is megbecsüli a magyar nép kormánya. Most már a tudományt is meg kell becsülni – céloz a havi 180 forint támogatásra. Ebből az összegből szerzem be a kísérleti állatokat, táplálékukat, az anyagot,

műszereket, dologi kiadásokat fedezek belőle, és tudományos folyóiratokat kellene beszereznem. A baj eddig az volt, hogy mindent magunknak kellett megszereznünk, s ez felemésztette energiánkat. Praktikus munkákat végeztem gyárak részére, hogy tudományos kutatásaimat folytathassam. Remélem és bízom benne, hogy a hároméves terv során ezeket az alapvető bajokat is orvosolni fogják. Felemelő érzés volt egy ilyen ünnepségen együtt látni a bányászokat, tudósokat, munkásokat, művészeket, parasztokat. Mindez a munka megbecsülését jelenti, legyen az fizikai vagy tudományos munkásság. Igen jól esett a szegedi gyufagyár dolgozóinak távirati gratulációja is. A felvilágosult, öntudatos munkásság elismerését jelenti a tudománnyal szemben, ami nagy mértékben elősegíti és összhangba hozza a dolgozók táborát.

Dr. Straub Brunó – folytatja Kalmár professzor az ismertetést –, a szegedi egyetem biokémia professzora. Szent-Györgyi Albert felfedezésében, az izom-összehúzódnak mechanizmusa, a C-vitamin és P-faktor kémiájának és hatásának tanulmányozása, a véralvadás mechanizmusának vizsgálata, igen tevékenyen és jelentősen vett részt. Ő izolálta először az aktint, az izom-összehúzódnak hatóanyagát, és ezzel Szent-Györgyi professzor megállapításainak bizonyításában alapvető munkát végzett. Megkérdeztük Straub professzort, milyen fejlődési lehetőséget lát a tudományos kutatás terén a Kossuth-díj alapításával?

– A tudományos kutatói pálya – mondotta Straub professzor – a múltban olyan kevésbé volt jutalmazva, hogy sokakat eltérített a munkától. Hogy az erkölcsi sikeren kívül most ilyen díjak léteznek, kétségkívül hozzájárul ahhoz, hogy nagyobb kedvre serkentse a kutatókat. Biztos vagyok benne – írta az MKP végrehajtó bizottságának –, hogy nemcsak azok számára, akik Kossuth-díjban részesültek, hanem minden tudományos kutató számára rendkívül nagy jelentőségű a Kossuth-díj, amelyet a haladó magyar kormány a munkában elért eredményeit elismeri. Éppen ezért hálásan köszönöm a Magyar Kommunista Pártnak ezt az akciót, valamint ezt az elismerést, és remélem, hogy az ország további haladásában és felemelkedésében munkámmal a jövőben fokozottabb mértékben tudok résztvenni.

A harmadik kitüntetett dr. Ivanovics György, a szegedi egyetemen a kórtan professzora. A kémiai gyógyszerek hatásmódjának elméletével kapcsolatban nagy értékű, világszerte ismert és méltatott megfigyeléseiért, valamint a baktériumok tokanyagának kémiai azonosítása terén végzett nagyjelentőségű kutatásaiért részesült a Kossuth-díjban. Ivanovics professzornál az iránt érdeklődtünk, mennyiben befolyásolja kutatásait a Kossuth-díj elnyerése, és mik a jövő tervei?

– A Kossuth-díj elnyerése nem befolyásolja eddigi elméleti munkámat – válaszolta a professzor –, hiszen ez végeredményben kitüntetés, ami az eddigi

munkám elismerése volt, és további, még fokozottabb ösztönzést nyújt arra, hogy az elméleti pályát, amennyiben időm és lehetőségeim megengedik, jobban kihasználjam. A magyar demokrácia a Kossuth-díj megteremtésével méltó elismeréssel adózik az ország újjáépítése és a nemzet felemelkedése terén kiválót alkotókkal szemben. A magasabb munkateljesítmény, amelyet a Kossuth-díj jutalmaz, adja meg a leglényegesebb feltételét az ország felemelkedésének és haladásának.

CSÜTÖRTÖK, 1948. SZEPTEMBER 16.

Pillanatsfelvétel a kitüntetett egyetemi tisztviselőről, professzorról és az üb-elnök művezetőről

A demokrácia kitüntetései lényegesen mások, mint a hírhedt fasiszta világ megrendelhető és megfizethető ordói voltak. A kitüntetett hiába vásárolt címet, rendjelet, szemébe hízelegtek, háta mögött kinevették, kigúnyolták. A dolgozók kitüntetése a munkának elismerése, nem pedig egy kormányzatnak végzett politikai ügynökölés jutalma. Az élmunkásokat, a kiváló munkáért elismerteket, a köztársasági kitüntetetteket az egész ország hálája, megbecsülése veszi körül, mint ahogy három kiváló szegedi dolgozó elvtársunkat és elvtársnőnket halmozzák el a szeretetnek és az együttérzésnek minden jelével. Czétényi Margit elvtársnőről, Molnár János és dr. Hetényi Géza elvtársakról van szó, akik a legutóbbi napokban részesültek kitüntetésben becsületesen végzett munkájuk jutalmaként.

Czétényi Margit a „Kiváló munkáért” jelvényt kapta az egészségügyi szak-szervezet javaslata alapján a szaktanácstól. Régi munkása az egyetemnek. Majd két évtizede dolgozik a szegedi univerzításon, 14 évig volt Szent-Györgyi Albert titkárnöje, és ebbéli minőségében arról vált nevezetessé, hogy a világ-hírű professzorhoz képtelenség bejutni, mert Czétényi Cerberusként őrizte Szent-Györgyit dolgozószobájában.⁸⁰ Különös cselre és fortélyra volt szüksége annak, akinek mégis sikerült Czétényi elvtársnő őberségét kijátszani és a professzor elé kerülni. Jelenleg az egyetem gazdasági hivatalában az igazgató titkára. Nagyon boldog, de azért szabadkozik, és mindjárt azzal kezdi, hogy a kitüntetés nem is személyének, hanem rajta keresztül valamennyi egyetemi

---

⁸⁰ Ez Szent-Györgyi tudtával és biztatására történt, amiről 1940 nyarán, sportrepülés közben így nyilatkozott: „Ősszel aztán újra bevonulok az egyetemre és folytatom a megkezdett új kísérleteimet. Titkárnöknek már jó előre kiadtam az utasítást: senkinek nem vagyok ott, mindenkinek tagadjon le, s ha kell, viharágyúval riassza el a látogatókat.”

egészségügyi dolgozónak szól. – Azt hiszem – mondja nagyon kedvesen –, azért kaptam ezt a szép kitüntetést, mert nagyon szeretek dolgozni, de azért nagyon boldog voltam, hiszen egyáltalában nem vártam. Az egészségügyi szakszervezet, amelyhez én is tartozom, 30 jelöltet hozott javaslatba a szaktanácsnak. Úgy gondolom, hogy az egyetem történetében ez az első eset, hogy nem tudományos eredményekért, nem a vezetésért tüntettek ki valakit, hanem kizárólag azért a munkáért, amellyel, ha közvetlenül nem is, de közvetve ugyancsak az egyetemen folyó tudományos, kutató, gyógyító és tanító munkát szolgálja.

Szent-Györgyi Albert
a New York Times hasábjain
1933 és 1986 között

VASÁRNAP, 1933. MÁRCIUS 26.

Egy hét a tudományban

A hang ereje

A magas hangok rezgései lebontják a keményítőt és a cukrot

Néhány évvel ezelőtt Alfred L. Loomis, aki a hét három napját egy fontos bank igazgatójaként a Wall Streeten, a többit pedig a laboratóriumában, a New York állambeli Tuxido Parkban tölti, arra a következtetésre jutott, hogy a fizikusok ez ideig nem szenteltek elég figyelmet a hangoknak. Miután fölfedezték a hangok előállításának leghasznosabb eszközeit, többé már nem érdeklődtek utána, mert csak a ritkaságoknak van értékük. Ráadásul a hangok terjedésének és más energiaformává, például a telefon esetében elektromos jellé való átalakításuk törvényeit is már fölfedezték. Valójában a hang a fizikusok számára ugyanolyanná vált, mint a Hold a csillagászok számára – olyan dologgá, amelyre nem érdemes a kutatónak figyelmet pazarolnia, ha hírnevet akar szerezni.

A John Hopkinsban dolgozó dr. R.W. Wooddal közreműködve, Loomis merészen nekilátott az ultrahangok vizsgálatának. Az ultrahangok jellemzője, hogy nem hallhatók, abban a tartományban kezdődnek, ahol az emberi fül már nem hall, mert e hangok százezreket rezegnek másodpercenként. Loomis meglepő dolgokat észlelt. A rezgések hatására apró állatok és baktériumok pusztultak el, folyadékok fölforrtak és szétbomlottak a bennük keletkező hullámok következtében.

Miután a fizikusok és kémikusok fölocsúdtak meglepetésükből, elkezdték a Loomis által megnyitott új területet kutatni. Közéjük tartozik Szent-Györgyi Albert professzor, akit a világ a vitaminok¹ alkotórészeinek fölfedezésére irányuló munkásságáról ismer. Valójában Szent-Györgyi Albert a nehezen érthető szerves kémia egyik vezető egyénisége.

A szegedi egyetemen dolgozó Szent-Györgyi professzor a brit heti tudományos folyóiratnak, a Nature-nek írott levelében arról számolt be, hogy ultrahanghullámokat vagy szuperszonikus rezgéseket használt arra, hogy a nádcukrot, zselatint, keményítőt, akácmézet egyaránt egyszerű molekulákká, monoszaharidokká alakítsa. Mindehhez másodpercenként 723 000-szer rezgő kvarclemezt használt. Az emberi fül a másodpercenkénti 200-nál nagyobb rezgésszámú hangokat már nem képes érzékelni.

¹ Ekkor már ismeretes volt, 1932-ben jelent meg szintén a Nature-ben cikke arról, hogy az általa a mellékvesekéregből izolált hexuronsav maga a C-vitamin.

A kémia csak találgatni tudja, hogy milyen erők azok a kémiai kötések, amelyek a keményítőt, a cukrot alkotó molekulákat összetartják. A mérnök megmérheti azt az erőt, amely egy forrasztás szétszakításához szükséges. Szent-Györgyi professzor szerint „lehet, hogy az ultrahang rezgései szolgálnak a kémiai kötések erőssége mérésének módszeréül”.²

VASÁRNAP, 1933. ÁPRILIS 2.

Egy kémikus szerint C-vitamin nyerhető paprikából

Tudósítónktól

Budapest, március 17. – Általános tudományos érdeklődést keltett a kiváló magyar kémikusnak, dr. Szent-Györgyi Albertnek, a szegedi egyetem professzorának az a bejelentése, hogy 10 éves kutatómunka után fölfedezte a C-vitamin mesterséges előállításának módszerét.

Szent-Györgyi professzor azt állítja, hogy kimutatta: a vitamin nagy mennyiségben van jelen a magyar paprikában vagy édes borsban, amely legalább négyszer annyi C-vitamint tartalmaz, mint a narancs vagy a citrom. Kísérleteihez 100 000 db paprikát használt fel, és állítása szerint mostanra kinyerte a C-vitamint, amelyet por vagy tablettá formájában akár csecsemőknek is beadhatnak.

Szent-Györgyi Albert professzor kutatómunkáját anyagilag egy tehető amerikai barát támogatta. A professzort már Berlinbe, Stockholmba és Koppenhágába is meghívták, hogy fölfedezéséről előadásokat tartson.

SZERDA, 1934. DECEMBER 19.

A Harvard oktatói kapnak három vendéget

Négy oktató mehet kutatói szabadságra

Tudósítónktól

Cambridge, Mass., december 17. – Három vendégprofesszor meghívását és négy oktatójuk kutatói évre távozását jelentették be tegnap a Harvard³ Egyetemen. A vendégprofesszorok között van Szent-Györgyi Albert, a Szegedi Tudományegyetem tanára. Februárban élettani (fiziológiai) előadásokat tart majd.

---

² Mára az ultrahangos kémia tudományággá vált, Szent-Györgyi Albert e szakterület úttörője.

³ A híres Harvard Egyetem, amelyet adományozójáról neveztek el, az Egyesült Államok Massachusetts államának Cambridge városában található.

VASÁRNAP, 1937. SZEPTEMBER 26.

Új segítség a cukorbetegségre

A borostyánkősav esetenként az inzulin segítője lehet

Részlet

Ezt nem más állítja, mint dr. Szent-Györgyi Albert, a C- és P-vitaminról szerzett tudásunk kidolgozója, aki jelenleg a Western Reserve Egyetem vendég-professzora. A dr. Korányi András vezette klinikai vizsgálatok eredményét, hogy az inzulin segítőtársa a borostyánkősav, némi fenntartással közöljük.

PÉNTEK, 1937. OKTÓBER 29.

Nobel-díj Szent-Györgyinek

Magyar nyerte az orvosi Nobel-díjat a biológiai égés területén tett felfedezéseiért

Ő izolálta a C-vitamint

Az otthona közelében termett paprikából nyerte ki, miután Chicagóból csalódottan hazatért⁴

---

⁴ Utalás arra, hogy 1930. évi amerikai útján a Chicago melletti marhavágóhidakról tonnaszám kapott mellékvesekéregből összesen 25 g hexuronsavat tudott kinyerni. Erről később Szegeden sikerült bebizonyítania, hogy ez maga a C-vitamin. Ezután találta meg a szegedi paprikában.

Tudósítónktól

Stockholm, Svédország, október 28. – Szent-Györgyi Albert professzor, a szegedi egyetem orvoskutatója nyerte el az 1937. évi, kb. 8000 angol fontot érő fiziológiai/orvosi Nobel-díjat, jelentették be ma.

A stockholmi orvosi kar választotta ki a díjra „a biológiai égesfolyamatok terén tett fölfedezéseiért, különös tekintettel a C-vitaminra és a fumársav-katalízisre”.

Tudósítónktól

London, október 28. – A brit tudósok még élénken emlékeznek Szent-Györgyi Albert professzor 1934-i aberdeeni látogatására, amikor a brit tudományos társaság (British Association for the Advancement Science) konferenciáján bejelentette, hogy olcsó eljárással nagy mennyiségben azonosította és izolálta a C-vitamint, vagy más néven az aszkorbinsavat. Bár törte az angolt, mégis amikor kutatásairól beszélt, szerény és kissé vontatott előadómódjával magával ragadta a világ vezető tudósainak képzeletét.

Miután fölismerte, hogy kapcsolat van a zöldségek és a gyümölcsök skorbutmegelőző tulajdonságai és az emberi, valamint az állati mellékvese között, útja a chicagói vágóhídra vezetett, mondta. Ott, a Josiah Macy Jr. Alapítvány segítségével egy évet töltött több tonna szarvasmarha-mellékvese földolgozásával, végül mégis csak kis mennyiségű tiszta C-vitaminhoz jutott.

Kétségbeesetten tért haza Szegedre, amely Magyarország paprikatermelő területének közepén helyezkedik el. Utolsó próbálkozásként a paprikához folyamodott, amely növény általánosan elterjedt szerte Magyarországon. Egy nap alatt fél font⁵ tömegben jutott a becses anyaghoz.

Amellett, hogy olcsó, Szent-Györgyi Albert fölismerte annak a jelentőségét is, hogy a C-vitamin egyszerűen bejuttatható a szervezetbe olyan betegségek gyógyításában, amelyek eddig zavarba hozták az orvosokat.

Szent-Györgyi Albert professzor, akinek édesapja gazdag osztrák⁶ volt, életének nagy részét osztrák⁷, német, angol és magyar laboratóriumokban töltötte. Előadásokat tartott a Harvard Egyetemen, és 1930-ban több hónapot

⁵ Angol súlyegység, egy font kb. fél kilogram.

⁶ Tévedés: édesapja, Szent-Györgyi Imre, erdélyi származású és Nógrád megyében, Bujákon volt földbirtoka.

⁷ Szent-Györgyi Albert sem dolgozott Ausztriában, viszont a trianoni békeszerződés előtt az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozó Prága és Pozsony egyetemén igen. Jelentősek azonban a Hollandiában, Leiden és Groningen egyetemén elért eredményei.

töltött az Egyesült Államokban a Mayo Klinika és a New York-i székhelyű Josiah Macy Jr. Alapítvány támogatásával.

A tudós Európa számos laboratóriumában összesen 12 évet dolgozott. 1928-ban a Cambridge-i Egyetemen szerezte doktori címét. 1930-ban visszatért Magyarországra, és a C-vitamin izolálásával és azonosításával kezdett foglalkozni.

Három évvel később erőfeszítéseit siker koronázta, és azóta ezen anyag alkalmazása váratlan sikereket hozott az orvosi kísérletekben a meningococcus okozta szepszis, a vesegyulladás, a hemofília bizonyos nem öröklődő fajtája, a pyorrhea és az Addison-kór esetében. Ennek ellenére Szent-Györgyi Albert nem állítja, hogy az anyagnak csodás tulajdonságai volnának, és úgy gondolja, hogy tulajdonságait az orvostudománynak gondosan tanulmányoznia kell.

Az aszkorbinsav izolálására és azonosítására talán soha nem nyílik lehetőség, ha Szent-Györgyi Albert professzor felesége egy nap nem túl paprikás vacsorát szolgál föl. Mivel nem szerette volna megbántani feleségét azzal, hogy nem értékeli konyhai teljesítményét, a professzor a tányérját a laboratóriumba vitte. Ott végső reményként a paprika analizálásába kezdett, és végül kinyerte belőle az aszkorbinsavat.⁸

Többéves, a világ minden tájáról származó különböző növényekkel és anyagokkal való kísérletezés után Szent-Györgyi Albert professzor a hazájában nagy mennyiségben termesztett növényvel ért el sikert.

Az idén Szent-Györgyi Albert professzort kérték föl a Vanderbilt Egyetemen az Abraham Flexner-előadás megtartására.

VASÁRNAP, 1939. ÁPRILIS 23.

A jövő receptjei

Mihelyt a vegyészek kiderítik, hogyan épül föl pontosan a fehérjemolekula, az életfolyamatok többé már nem lesznek rejtélyesek; „mert minden élő valamilyen formában fehérje”. „Az ezredév hajnalán”, mondja a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert professzor, aki a magyar szegedi egyetemen tanít, és a skorbutot gyógyító C-vitamin szakértője, „a kísérleti orvostudomány új fázisba jut”.

---

⁸ Paradicsompaprikát kapott vacsorára, és ezt vitte a laboratóriumba. A reménybeli C-vitamin neve ekkor még hexuronsav volt. A paprikából való nagy mennyiségű kinyerés és a szerkezetének meghatározása után keresztelték át, skorbutellenes hatására utalva, aszkorbinsavra.

A Scienticában megjelentetett dolgozatában Dorothy Wrinch angliai munkásságára irányítja a figyelmet. Dorothy Wrinch úgy gondolja, sikerült bebizonyítani, hogy a fehérjemolekuláknak bonyolult geometriai szerkezete van. Dr. Irving Langmuir egyetért ezzel a föltételezéssel.

Ha Dorothy Wrinchnek igaza van, a kátrányból és a nemi hormonokból kivont rákkeltő anyagokat ugyanúgy rá lehet helyezni a fehérjemolekula keretére, mint ahogy a gyerekek az építőkockát rakja össze. Wrinch szerint a rákkeltő anyagok és a nemi hormonok fiziológias hatása a fehérjéhez való geometriai viszonyától függ.

Tételezzük fel, hogy dr. Wrinchnek igaza van. A gazdag képzelőerővel megáldott Szent-Györgyi Albert szerint: „Reményt ad, hogy mihelyt részletesen ismerjük a fehérjemolekulának felépítését, amelyből a protoplazma fölépül, képesek leszünk bármilyen biológiai hatású anyagot előállítani.”⁹

Így szerinte a jövő orvosa mondja meg a kémikusnak, hogy milyen hatást akar elérni a betegben. Ekkor a kémikus leül, lerajzolja a szükséges molekulákat, szintetizálja és elküldi. A receptírás geometriai problémává válik. Ha a geometriai sorrend hibás, Szent-Györgyi Albert szerint ez az a kérdés, amely még fejtörést okozhat.

SZERDA, 1939. JÚLIUS 5.

A növényi sejtek kapcsolata az emberek egészségével

Szent-Györgyi Albert professzor a vitaminok fontosságát hangsúlyozta a modern ember étrendjében

A vegyész elérte célját

A helyes tápérték problémája orvosi kérdés – mondja a magyar tudós a tengerparti szimpóziumon

Palo Alto, Kalifornia, július 4. – Három életfontosságú anyag, a vitaminok, a növényi hormonok és az enzimek világhírű szakértői megegyeznek abban, hogy szoros kapcsolat van közöttük a növekedés szempontjából. Mindez a biológusok számára rendezett szimpóziumon történt, akik azért gyűltek össze, hogy összegezzék ismereteiket a sejtről és a protoplazmáról. A szimpózium a sejt tanulmányozásából az aktív sejt alkotórészeiről tartott vitába csapott át.

Ennek a kapcsolatnak a létét hangsúlyozta a Kaliforniai Technológiai Intézetben dolgozó Frits W. Went, a növényi hormonok szakértője. Megjegyezte,

---

⁹ 60-70 évvel később, napjainkban valósult meg Szent-Györgyi jóslata, a számítógépes molekulatervezés, az ún. „drug design”.

hogy néhány növényi hormon az állatok számára vitamin. A B1-vitamint hozta példaként, amely a gyökér növekedéséhez szükséges, és hozzátette, hogy „a növényeknek hormonokra van szükségük, az állatoknak pedig vitaminokra, hogy fölépítsék az enzimjeiket”.

Szent-Györgyi Albert professzor, a magyar tudós, aki a skorbutot megelőző C-vitaminnal kapcsolatos munkásságáért kapott Nobel-díjat (1937), esti fölszólalásában sajnálatát fejezte ki, hogy a C-vitamin világszerte hiányzik az emberi táplálkozásból. Azt mondta, hogy az orvostudomány feladata, hogy megkeresse azokat a táplálékokat, amelyek pótolják ezt a hiányt, és hogy megtanítsa az embereket, hogy ezeket a táplálékokat fogyasszák.

„A feladat az, hogy kiderítsék az általános hiány mibenlétét, és hogy felfedezzék, melyek azok a táplálékok, amelyek pótolják a hiányt” – mondta Szent-Györgyi Albert professzor, a szegedi Magyar Királyi Ferenc József Egyetem Orvosi Vegytani Intézetének igazgatója.

Az ősember természetes környezetében mindig nagyon sok vitamin volt, de most a mesterséges környezetben hiányoznak azok a vitaminok, amelyek az ember egészségéhez szükségesek.

„Mostanra világossá vált, hogy az ember táplálkozása általában vitaminhiányos, de nem olyan mértékben, hogy betegségeket okozzon. De ez a hiány csökkenti az ellenálló képességet és az általános egészségi szintet, és talán érzékenyebbé tesz más betegségekkel szemben.”

Dr. Szent-Györgyi megjegyezte, hogy csak a növényi sejtek képesek vitaminokat előállítani, és az állatoknak a növényektől kell ezeket megszerezniük. Hozzátette, hogy szerinte a „tisza vitaminkutatásnak” vége, minthogy a kémikusok felismerték, hogy a vitaminok egyszerű kémiai anyagok, amelyeket elő is lehet állítani.

„A vitaminok az élő gépezet fogaskerekei – mondta – és nem titokzatos dolgok, mint ahogy először gondolták.”

Javaslatára szerint ahhoz, hogy egészséges, kiegyensúlyozott legyen táplálkozásunk, nem szükségszerűen kell mesterségesen előállított vitaminokat adagolnunk magunknak, hanem a növényi és az állati sejtek kapcsolatáról való tudásunk birtokában elegendő vitamint tartalmazó ételt kell ennünk.

Dr. Went új bizonyítékot hozott annak igazolására, hogy a növényi hormonok kémiailag inkább a növekedésben vesznek részt, mint csupán más növényi sejtrészek növekedésének stimulálásában, mint ahogy azt korábban hitték. Dr. Went kísérletei döntően igazolják, hogy „a növényi hormonok nem stimulánsként működnek, hanem azoknak a kémiai reakcióknak a részei, amelyeken keresztül a növények növekszenek. A növények növekedéséről alkotott szemléletet most már lehet kémiai nyelven analizálni.”

VASÁRNAP, 1939. NOVEMBER 26.

A kutatások területéről érkezett

Vitamin a tetvek ellen. – A Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert professzor, akit a világ a skorbutot megelőző C-vitaminnal kapcsolatos munkásságáról ismer, kísérletileg bizonyította, hogy ha olyan patkányok kaptak jelentős adag B3-vitamint az ételeikkel, amelyeken tetvek élősöködtek, hamarosan megszabadultak kínnóiktól. A professzor szerint a tetvek nem azért tudtak elszaporodni, mert a patkányoknak voltak fizikailag gyenge pontjaik, hanem azért, mert a bőrük valamilyen hiányban szenvedett, amelyet a vitamint pótolta.

CSÜTÖRTÖK, 1940. JANUÁR 18.

A Nobel-díjas Finnországnak ajánlotta föl díját

Budapest, Magyarország, január 17. – Szent-Györgyi Albert professzor, aki 1937-ben orvosi Nobel-díjat kapott a skorbutot megelőző C-vitaminnal kapcsolatos munkásságáért, a budapesti Finn Nagykövetségnek írott levelében felajánlotta Nobel-díját a „Finnországért Alapítvány” javára.¹⁰

VASÁRNAP, 1942. SZEPTEMBER 27.

A citromhéjvitamin

A tiszta kivonatnak pozitív hatást tulajdonítanak

A citromhéjból izolált új vitamin, ahogy az előzetes kísérletek mutatják, kedvezően hat a hajszálerekre, csökkenti törekenységüket, megelőzi a helyi vérzéseket – jelentette be dr. Cecil Z. Wawra és dr. Leyden Webb, a Dél-Karolinai Egyetem Orvostudományi Intézetének két munkatársa a Science legfrissebb számában.

A szegedi Szent-Györgyi Albert professzor (Magyarország), aki a C-vitamin izolálásáért Nobel-díjat kapott, és munkatársai 1933-ban azt a bejelentést tették, hogy a citromhéjban új vitamin található, amelyet ők permeabilitás¹¹

---

¹⁰ Miután a Szovjetunió megtámadta Finnországot, ezt a gesztust a finnek megsegítésére tette. A 206 g súlyú, 23 karátos arany Nobel-éremet egy kereskedő kiváltotta, pénzértéke maradt az alapítványnál, a Nobel-éremet pedig a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajánlódta. A mai napig ott őrzik.

¹¹ Áthatoló, átbocsátó.

vitaminnak vagy P-vitaminnak neveztek el, mert a kapillárisok törékenysége, permeabilitásának szabályozásában vesz részt. Azóta sok kísérleti és klinikai tesztet hajtottak végre a citromhéj nyers kivonatával, és ezek azt jelzik, hogy olyan alkotóelemek vannak benne, amelyek befolyásolják a kapillárisok állapotát, a vérnyomást és az ezekkel kapcsolatos jelenségeket. Bár a P-vitamin tiszta állapotban való kinyerésére tett kísérletek eddig nem voltak sikeresek, és mivel a hajszálerek permeabilitását és törékenységét a C-vitamin is befolyásolja, sok szaktekintély arra a következtetésre jutott, hogy a P-vitamin csak a C-vitamin egyik formája.

Dr. Wawra és dr. Webb arról tudósítanak, hogy sikerült izolálniuk a citromhéjvitamint tiszta formában, és kémiaiilag az érett és éretlen citromban található hesperidin (egy fehér glikozid, amely a cukor különböző formáinak előfutára) származékaként azonosították. Az új vitamin kémiai neve hesperidin chalcone.

Mivel a vitaminok a növényekben és az állatokban úgynevezett enzimrendszert alkotva általában fehérjékkel együtt fordulnak elő, és az életfolyamatok számára elengedhetetlen specifikus kémiai reakciókat aktiválják, a kaliforniai tudósok egy új módszert dolgoztak ki a vitamin izolálására, hogy ép fehérjekomplexet, azaz proteinhez kapcsolódó vitamint nyerjenek. Amikor a fehérjerészt szétbontották részeire, azt találták, hogy a nem fehérjerész hesperidin chalcone egy halványsárga színű anyag, amelyről kiderült, hogy hasonló hatást fejt ki a kapillárisokra, mint amelyet Szent-Györgyi és mások is megfigyeltek citromhéjkivonatról.

Fölismerték, hogy a hesperidin chalcone vagy P-vitamin azoknak a természetes anyagoknak az osztályába tartozik, amelyek „képesek reverzibilisen oxidálódni és redukálódni”, azaz képesek oxigént váltakozva fölvenni és leadni, így az élet „fuvaros brigádjának” a tagjai az oxigén szállításában a szövetekhez.

VASÁRNAP, 1942. OKTÓBER 18.

P-vitamin

Néhány évvel ezelőtt jelentette be Szent-Györgyi Albert magyar Nobel-díjas a P-vitaminnak nevezett anyag fölfedezését, amely nélkül a C-vitamin nem hatásos a skorbut megelőzésében. Vannak biokémikusok, akik nem tudták megerősíteni Szent-Györgyi eredményeit, kételkednek a „P” létezésében. Mások, közöttük Scarborough és Kugelmass, találtak bizonyítékokat, ami arra mutat, hogy a „P” létezése realitás. Kugelmass pl. azt találta, hogy az a vegyület, amellyel ő kísérletezik, és föltételezése szerint ez a „P”, rendbe hozott bizonyos fertőző bőrbetegségeket, különösen a vörhenyt, amely vörös foltok

megjelenéséről ismerhető föl. Amíg nem sikerül izolálni és szintetizálni, nem tudjuk, hol állunk. Jelenleg a nehézséget a „P” ritkasága okozza.

SZOMBAT, 1944. FEBRUÁR 19.

Megtalálták a vérzékenység okát

Stockholm, Svédország, február 18. – Ma a Morgan Tidningen című újság a svájci Bernből érkezett táviratban arról számol be, hogy Szent-Györgyi Albert professzor, a magyar Nobel-díjas, az emberi vérben eddig nem ismert alkotórészt fedezett föl, amely a hemofíliát, az alvadás nélküli vérzésre való öröklődő hajlam kialakulását okozza. Szent-Györgyi Albert 1937-ben Nobel-díjat kapott a C-vitaminnal kapcsolatos fölfedezéseiért.

VASÁRNAP, 1945. MÁJUS 13.

Szent-Györgyi Albert professzor, aki 1937-ben nyerte el a Nobel-díjat a C-vitaminnal kapcsolatos munkásságáért, Budapestről épségben megérkezett Moszkvába,¹² adta hírül Hugo Theorell professzor Stockholmban. A múlt év áprilisában a budapesti svéd követség menekítette meg Szent-Györgyi professzort a nácik elől úgy, hogy sofőrként alkalmazták. Most Szent-Györgyi táviratban érdeklődött Theorell professzortól annak a kéziratnak a sorsáról, amelyben legutolsó kutatási eredményeit írta le, és múlt év novemberében svéd segítséggel csempészett ki Budapestről. Prof. Theorell azt tudta válaszolni, hogy a Nobel Alapítvány anyagi támogatásával folyik a cikk nyomtatása.

VASÁRNAP, 1945. JÚLIUS 29.

Tudományos beszámoló

A Nobel-díjas tudós új fehérje segítségével izomműködést reprodukált

Waldemar Kampfefert

Úgy látszik, arra a kérdésre, hogyan húzódnak össze és lazulnak el az izmok, a magyar Szent-Györgyi Albert professzor, aki a C-vitamin izolálásáért kapott

---

¹² A németek által megszállt Budapesten 1945 januárjában a kiszabadítására küldött szovjet különítmény találta meg Szent-Györgyit, és helyezte biztonságba családjával együtt a szovjet főparancsnoknak, Malinovszkij marsallnak enyingi főhadiszállásán.

Nobel-díjat, megtalálta a választ. A Magyar Természettudományi Társaság rendezvényén ismertetett eredményei új távlatokat nyitnak a hullámingerlés természetének és az idegműködés mechanizmusának magyarázatára. A szovjet kormány nemrég hívta meg a professzort, hogy munkájáról előadásokat tartson Moszkvában.

Szent-Györgyi Albert professzor azt állítja, hogy ő és munkatársa, Straub F. Brunó egy új fehérjét fedeztek föl, amelyet aktinnak neveztek el. Ez a fehérje alkotja a rostokban az apró globuláris szemcsék elemi szárait. A miozin bot alakú részei egymás mellé rendeződnek, és a végeikkel az aktinrost gömböcskéihez tapadnak. Ha kálisót adunk hozzá, a miozin kicsapódik. A bekövetkező zsugorodás az aktinrostot az összehúzódó miozin oldala felé hajlítja. A bekövetkező rövidülés az, amelyet izom-összehúzódásnak tekintünk.

A hullamerevségre is van magyarázat

A miozinrészecskék az aktinrosthoz spirálszerűen, csigalépcsőszerűen kapcsolódnak. Az aktin alkotja a tengelyt, a miozin a lépcsőket. Az izom összehúzódásakor az egész rendszer dugóhúzóyszerű alakot ölt. Szent-Györgyi Albert szerint a test harántcsikolt izmainak a keresztirányú barázdáltságát a miozin-aktin rendszerek csoportjainak e spirális elrendeződése okozza.

Az izomzat három ismert állapota, amelyet számba kell vennünk: az összehúzódás, elernyedés és hullamerevség (az izomnak a halál utáni megmerevedése). A miozinhoz hasonlóan az aktomiozin is kicsapódik kálium-klorid hatására. Ha ezt a reakciót egy másik kémiai anyag, adenzin-trifoszfát jelenlétében végezzük el, akkor az aktomiozin nemcsak kicsapódik, de össze is húzódik.

A kicsapódás és összehúzódás csak nagyon szűk koncentráció-tartományban játszódik le, ettől eltérő sókoncentráció esetén az aktomiozin aktinra és miozinra hasad. Továbbá a sókoncentráció függ az adenzin-trifoszfát koncentrációjától is. Nagyon kicsi a különbség abban, hogy az izom összehúzódik vagy elernyed.

Az izom elernyedése disszociált aktin-miozin rendszernek felel meg, az összehúzódás asszociálnak, míg a hullamerevség annak felel meg, amikor a kálisó hatására kicsapódó aktomiozin adenzin-trifoszfát távollétében szétesik.

A vizsgálatra kivont miozin állaga nagymértékben függ az extrakció körülményeitől. Rövid ideig tartó extrakció híg folyadékot idéz elő, míg ha meghosszabbítják, zselészerű anyagot kapnak. Korábban a kutatók eldobták

a zselészerű anyagot, azt gondolva, hogy ez elrontott extrakció eredménye. Szent-Györgyi professzor rostokat készített a zseléből, és bemerítette őket egy „izomlevesbe”, forró izomszövet-kivonatba. A rostok szigorúan összehúzódtak. Szent-Györgyi professzor így kémcsőben reprodukálta az izom életfunkcióját, és lehetővé tette analizését.

SZOMBAT, 1947. FEBRUÁR 8.

A Nobel-díjasra párbaj vár¹³

Budapest, Magyarország, február 7. (UP) – Bartha Károly magyar honvédelmi miniszter ma párbajra hívta ki Szent-Györgyi Albertet, az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertesét. A párbaj tárgya a „tishti becsület”. A professzor tegnapi országgyűlési beszédében azzal vádolta meg a Katonai Akadémiát, hogy csak „reakciós tiszteket” nevelt, és így kifogásolta, hogy az ottani képzést egyetemi képzéssé nyilvánítsák.

VASÁRNAP, 1947. DECEMBER 14.

Az izom-összehúzódás mechanizmusa

Tegnap a Brooklyni Klinikai Intézet fehérjékkel foglalkozó szimpóziumán Szent-Györgyi Albert professzor, az orvosi Nobel-díj birtokosa, összefoglalta az izom-összehúzódás mechanizmusát tanulmányozó fontos kutatásokat, amelyeket a Szegedi Egyetemen, Magyarországon és a közelmúltban a Massachusetts állambeli Woods Hole-i Tengerbiológiai Laboratóriumban végzett.¹⁴ Néhány érdekesség:

Az élet kérdése nem az, hogy mi van összerakva, hanem az, hogyan van összerakva: tehát szerkezeti kérdés. A szerkezet és az energia közötti kapcsolat tanulmányozásában a legmegfelelőbb anyagot az izom jelenti, erőteljes energiaváltozásaival. A szerkezet nemcsak új lehetőségeket, hanem korlátokat is jelent. Az élet alapja a korlátozás. A szerkezeten belül energiát termelő folyamatok mennek végbe, amelyek a szerkezet nélkül fölszabaduló hőként elfecsérelődnének. A szerkezeten belül az atomcsoportok szabadsága úgy van

---

¹³ A párbaj természetesen nem jött létre.

¹⁴ Ekkor még nem dőlt el, tanulmányúton van-e, vagy végleg kint marad. A kormány-szervek még visszavárták, 1948. március 15-én Kossuth-díjra is jelölték. Átvételére haza kellett volna utaznia, de nem jött.

korlátozva, hogy ez nem történik meg. Az izomkutatás két példát szolgáltatott arra, hogy a szerkezeten belül ezek a reakciók csak úgy mennek végbe, ha a fölszabaduló energiát hasznosítani lehet.

Energiafölszabadulás

A következőkben egyszerű magyarázatot kaphatunk arra, hogyan szabályozódik az energiafölszabadulás. Az energiaszükséglet idézi elő az energiafölszabadulást; amint ez a szükséglet megszűnik, a reakció automatikusan leáll. Az izomban ez úgy érvényesül, hogy az összehúzódott izom csak enzimatikusan aktív az adenozin-trifoszfát (ATP) szétbontásában, mely anyag szorosan kapcsolódik a nukleinsavhoz, és amely az energiát szolgáltatja a nagy energiájú foszfát kötésekben raktározott energiájából.

Így Szent-Györgyi Albert professzor arra a következtetésre jutott, hogy az izom egyszerű magyarázatot ad a legelemibb emberi problémákra, és várható, hogy további magyarázattal szolgál az élet természetéről. Az izomnak, szerkezetének és az energiához való viszonyának részletes ismerete segítségül lehet az izom és szív új patológiájának. „Jelenleg a halál közvetlen oka az emberség nagy részében még mindig az izomelégtelenség.”

Két fehérjéből állnak

A test izmai vékony rostok, amelyeket vékonyabb rostok, rostszálacskák alkotnak, amelyek végül még finomabb szálakból állnak. A professzor magyarázata szerint az izmok azért húzódnak össze, mert a legvékonyabb szálak összehúzódnak. Két fehérjéből épülnek föl, aktinból és miozinból, amelyek egy komplexet alkotnak. Magától ez a komplex nem mozog, akkor húzódik össze, ha ATP-t vesz föl.

A professzor azt mondta, hogy „az élet alapfunkcióit a fehérjék és a nukleinsavak kombinációi jelentik, és az izom-ATP rendszer tanulmányozása azzal kecsegtet, hogy a föntiek kapcsolatáról szolgáltat információt. A békaizom alacsony hőmérsékleten több munkát végez, mint amennyit a számítások mutatnak. Ez annak a különleges mechanizmusnak a következménye, amely lehetővé teszi a békák számára, hogy több energiát használjanak föl, és hogy még alacsony hőmérsékleten is mozogjanak. Ezek az eddig ismeretlen mechanizmusok szabályozzák az energiafölszabadulást, és valószínű, hogy nemcsak biológiailag, hanem patológiailag és orvosilag is nagyon fontosak.

W. L. L.

SZERDA, 1948. AUGUSZTUS 25.

25 000 dollár kutatási támogatásra

A szívgyógyászok az izom-összehúzódás kutatását támogatják

Az Amerikai Kardiológus Társaság 25 ezer dolláros támogatást adott a Szent-Györgyi Kutatási Alapnak az izom-összehúzódás tanulmányozására abból a célból, hogy teljesen megértsük a szívizom működését – jelentette be tegnap dr. Tinsley R. Harrison, a társaság igazgatója. Ez a társaság első kutatási támogatása.

A kutatásokat dr. Szent-Györgyi Albert és munkatársai a Massachusetts állambeli Woods Hole-i Tengerbiológiai Intézetében végzik. Dr. Szent-Györgyi az orvosi/életteni kutatások Nobel-díjasa. Ő igazgatja a nevével viselő kutatási alapítványt, amelyet ebben az évben a tudományt és oktatást segítő kutatások támogatására hoztak létre.¹⁵

KEDD, 1951. MÁJUS 22.

Múizom kémiailag

Nyulakból nyert anyagból olyan rost, amely összehúzódik, és képes súlyt megemelni

Fölfedezés a Columbia Egyetemen

Az eredmény elősegítheti a sejtek munkavégzésének alaposabb megértését

Részlet

Nyúlizomból nyertek ki a Columbia Egyetem kutatói olyan kémiai anyagot, amely összehúzódásra képes rostokat képez, és munkavégzésre képes, mint a természetes izom. Az eredmény elvezethet az izomsejtek működésének jobb megértéséhez – mondja dr. Teru Hayashi, az állatani tanszék munkatársa.

(...)

Ez a munka olyan területen jelent előrelépést, ahol korábban aktomiozin-rostok összehúzódását sikerült elérni dr. Szent-Györgyi Albertnek (Nemzeti Egészségügyi Intézet, Bethesda), az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertesének.

Dr. Szent-Györgyi rostjai láthatóan képesek voltak kontrakcióra, de az összehúzódás vízvesztéssel járt. Viszont a Columbián dr. Hayashi képes volt olyan rostot kifejleszteni, amely nem változtatja víztartalmát, és mint az élő izom mechanikai munka végzésére is képes.

---

¹⁵ Az alapítvány létrehozása hivatalosan is az USA-ban való letelepedésének a jele.

VASÁRNAP, 1951. OKTÓBER 14.

Utolsó hetébe lépett a kéthetes orvosi konferencia

Részlet

Az első héten a különböző szívbetegségeket új megvilágításba helyező előadások voltak reflektorfényben.

Dr. Szent-Györgyi Albert, az Izomkutató Intézet igazgatója (Tengerbiológiai Laboratórium, Woods Hole, Massachusetts) is tartott előadást. Dr. Szent-Györgyi, az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese, a szívizom-összehúzódás mechanizmusával kapcsolatos legújabb eredményeiről számolt be.

HÉTFŐ, 1951. NOVEMBER 12.

Alapítvány az izomsorvadás ellen

Tudósítónktól

Atlantic City, november 11. – Egy nemzeti kampány során 750 ezer dollár gyűlt össze az izomsorvadás – jelenleg még gyógyíthatatlan betegség – kezelésére, jelentették be tegnap este az Amerikai Izomsorvadás Elleni Társaság első országos konferenciájának záróülésén.

A 25 szövetségi államból összesereglett százötven delegált, sokan maguk is a betegség áldozatai, jóváhagyta a decemberre tervezett, az alapítvány növelését célzó erőfeszítéseket. Becslések szerint izomsorvadásban mintegy 100 ezer amerikai felnőtt és gyerek szenved.

Paul Cohen New York-i delegált, a társaság elnöke bejelentette, hogy a Nobel-díjas dr. Albert Szent-Györgyi, a massachusettsi Woods Hole Izomkutató Intézetének igazgatója, a társaságtól négyéves támogatást kap az izomműködéssel kapcsolatos alap kutatásaira.

További támogatások odaítélésére és kitüntetések átadására is sor került.

VASÁRNAP, 1951. DECEMBER 9.

Röntgen-sugárterápia

P-vitamin használatával növelhető a besugárzási dózis

Az elmúlt két évben a New York-i Harlem Kórházban végzett kísérletek azt bizonyították, hogy a rákos betegek az eddigieknél erősebb röntgensugárzással is kezelhetők, ha P-vitamint szednek. Ennek az új, CVP-nek (citrom flavonoid

terápia) nevezett terápiának kezdeti eredményeit ismertette dr. Isidore M. Arons (Harlem Kórház) az Észak-Amerikai Radiológiai Társaság előtt.

A P-vitamint dr. Szent-Györgyi Albert, az 1937. évi Nobel-díj nyertese fedezte föl. Ő vonta ki az anyagot citromhéjból és paprikából, és azonosította, hogy a flavonoidnak nevezett növényi festékek osztályába tartoznak. Vitaminját „permeabilitási (áteresztőképességi) faktor”-nak nevezte, annak alapján, hogy ez az anyag határozza meg a hajszálerek áteresztőképességét. Tévedett. A P-vitaminról kiderült, hogy nem egyetlen tiszta anyag, hanem legalább három flavonoid nagyon aktív komplexe. De Szent-Györgyi és munkatársai kimutatták, hogy a P-vitamin csökkenti a hajszálerek törékenységét, és gyógyító hatással van vérzésükre.

A rákbetegeket bőrsérülés esetén folyamatos, intenzív röntgenkezelésben kell részesíteni. Az adott rákos beteg esetén gondot okoz megállapítani, hogy milyen kezelésre van szüksége.

PÉNTEK, 1951. DECEMBER 14.

Mai események

Az Amerikai–Magyar Orvosi Társaság a New York-i Orvosi Akadémián (2 East 103d Street) este fél 9-kor tartja ülését. Az előadók: Dr. Henry Lax, dr. Max. A. Goldzieher és dr. Szent-Györgyi Albert.

SZOMBAT, 1951. DECEMBER 15.

A tudós kitüntetése

Dr. Szent-Györgyi Albert, korábban Magyarországon a szegedi tudományegyetem kutatója, az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese, arany fokozatú kitüntetést vett át tegnap este az Amerikai–Magyar Orvosi Társaság főnnállásának 25. évfordulója alkalmából rendezett ülésen, a New York-i Orvosi Akadémián. Hasonló bronz kitüntetést kapott a társaság nyolc alapító tagja.

CSÜTÖRTÖK, 1952. ÁPRILIS 24.

Hátrányos helyzetű gyerekek

Az egész gyereket kell nézni

Dorothy Barclay

Részlet

A hátrányos helyzetű gyerekek problémáit vitatta meg tegnapi, évi rendes összejövetelén a Hátrányos Helyzetű Gyerekek Segítése Alapítvány.

(...)

Dr. Szent-Györgyi Albert, az 1937. évi Nobel-díj nyertese, jelenleg az Izomkutató Intézet igazgatója, arról a problémáról beszélt, amikor a kutatásokat különböző kategóriákba akarják gyömöszölni. A természet nem osztható részekre, és nem rakható kis dobozokba, jelentette ki, ezért a kutatók nem tudják megígérni, hogy kutatási eredményeiknek milyen sikeres és hasznos alkalmazása várható. A leghasznosabb kutatás az, amelyet alaposan és hosszú távra gondolva végeznek, tartja.

VASÁRNAP, 1952. MÁJUS 18.

Tudósok sürgetése az izombetegségek kezeléséért

Az izomsorvadás kutatói és áldozatai hallgattak előadásokat a betegség kezelésének előrehaladásáról

Részlet

Több pénz és kutatási erőfeszítés szükséges az izomsorvadás megelőzésére és kezelésére – hangsúlyozták az előadók tegnap, a betegségről szóló orvosi konferencián. Van remény, hogy egy nap megtalálják a kezelés és gyógyítás lehetőségét.

Háromszázan, köztük a betegség sok áldozata vett részt a kétnapos konferencia megnyitóján, amelyet az Amerikai Izomsorvadás Elleni Társaság szervezett. A helyet adó Park Sheraton szállodát felszerelték a betegek kerekesei számára is használható feljárókkal.

(...)

Dr. Szent-Györgyi Albert, aki izomkutatásaiért kapott Nobel-díjat¹⁶ és az Izomkutató Intézet, Woods Hole, Mass. igazgatója arról beszélt, hogy ma már az izmot szeparálni lehet különböző, többé-kevésbé független fázisokra, és így a legfontosabb szerkezeteket egymástól függetlenül lehet kezelni. Beszámolt az aktomiozin szerkezetének és az izom energiafölvételének vizsgálatában elért legújabb eredményekről.

---

¹⁶ A magyar tudós a biológiai oxidáció és C-vitamin vizsgálatok után, amiért Nobel-díjat kapta, kezdett izomkutatásba. Némely vélemény szerint ezen a területen is Nobel-díjat érő eredményeket ért el.

KEDD, 1953. JANUÁR 20.

Körmünk fonattá csavarodott szövetekből áll

Gladwin Hill

Részlet

Tudósítónk

Pasadena, Kalifornia, január 19. – A köröm, a haj, az izmok és a tollak a természet olyan alkotásai, amelyek az átlagos testi szövetek fonatba, akár hétszálú fonatba rendeződésével jönnek létre – jelentette be ma a Kaliforniai Műszaki Egyetem két tudósa. Linus Pauling és Robert B. Corey professzorok csaknem 16 éve tanulmányozzák a fehérjék szerkezetét, hogy megállapítsák, hogyan jönnek létre ezek a speciális szövetek. A kutatást az USA Egészségügyi Szolgálat, a Haditengerészet Kutatási Irodája és a Rockefeller Alapítvány támogatta.

1951-ben közölték azt a fölfedezésüket, hogy e fehérjéknek az a jellemzőjük, hogy az egyedi molekulákat alkotó szén, hidrogén, oxigén, nitrogén és néha más elemek spirállá formálódnak.

Azóta, jelentette be a két tudós, megállapították, hogy ezek a spirálmolekulák egymás köré csavarodva formálnak jellegzetes fehérjét.

(...)

A professzorok azt állítják, hogy kutatásaik kiegészítik dr. Szent-Györgyi Albert magyar származású, ma már az USA-ban élő izomkutató 10 évvel ezelőtti fölfedezését, hogy az elemi izomfehérje, az aktomiozin képes két részre bomlani, miozinra és aktinra.

HÉTFŐ, 1954. MÁRCIUS 15.

Az 1954. évi Lasker-díjat biokémikus nyerte

Dr. Szent-Györgyi Albert

Az Amerikai Kardiológus Társaság 1954. évi Lasker-díját dr. Szent-Györgyi Albert kapja, jelentették be tegnap.

Dr. Szent-Györgyi Albert, az 1937. évi Nobel-díj nyertese, a Massachusetts állambeli Woods Hole Izomkutató Intézetének igazgatója. A 60 éves biokémikus a szívérrendszeri megbetegedések kutatásában elért kiemelkedő eredményeivel, „amelyek a szív elemi fiziológiájának jobb megértéséhez vezettek” érdemelte ki az elismerést.

A díjat április 4-én Chicagóban adják át a társaság évente rendezett, 30. tudományos ülésén. A díjat minden évben az Albert és Mary Lasker Alapítvány adományozza a társaság révén.

HÉTFŐ, 1954. ÁPRILIS 5.

A szívspecialista díja

Tudósítónktól

Chicago, április 4. – Dr. Szent-Györgyi Albert, a Massachusetts állambeli Woods Hole Izomkutató Intézetének igazgatója, ma megkapta az Amerikai Kardiológus Társaság Albert Lasker-díját. A szívérrendszeri megbetegedések kutatásában elért kiemelkedő eredményei miatt esett rá a választás.

PÉNTEK, 1955. FEBRUÁR 11.

Az Antarktisz ember által még nem látott területe hatalmas tartalékot rejt – állítja Byrd tábornok

Az Antarktiszon akkora területet nem látott még ember, mint az USA és Európa együttvéve, hangoztatta tegnap Richard E. Byrd nyugalmazott ellentengernagy. A sarkkutató volt a főelőadó a New York-i Tudományos Akadémia vacsoráján. Azt állította, hogy a déli-sarki kontinens, az Antarktisz „a természeti erőforrások érintetlen tárháza”, stratégiaileg fontos a szén, a kőolaj és a sok ásvány előfordulása miatt.¹⁷ A Déli-sarkon 40-50 fokkal hidegebb van, mint az északin – folytatta. Rosszul járna az a Déli-sarkra utazó kutató, aki az Északi-sarkot ismerő szakembertől kérne tanácsot a használható ruhára, sátorra és más felszerelésekre vonatkozóan.

---

¹⁷ 50–60 évvel később, napjainkban a magas olajárak miatt időszerűvé válhat ezek kitermelése. Az Északi-sark területét birtokló országok már tárgyalásokat kezdtek a kőolaj-kitermelés megkezdésének szabályozásáról.

A vacsorán hivatkoztak Szent-Györgyi Albert professzorra, a Massachusetts állambeli Woods Hole Izomkutató Intézetének igazgatójára, aki a C-vitamin fölfedezéséért kapott Nobel-díjat. Elismeréssel szóltak a növényekből kinyert bioflavonoidokkal kapcsolatos, úttörő jelentőségű munkájáról. Ezekről az anyagokról egy jelenleg folyó kutatás kiderítette, hogy fontos szerepet játszanak a hajszálerek kapillárisainak működésében.

VASÁRNAP, 1955. FEBRUÁR 12.

A növekedés problémájának kulcsa a csecsemőmirigyben található

A Nobel-díjas professzor szerint a sárga vegyi anyag a mirigyekben színtelen

William L. Laurence

A csecsemőmirigy (thymus), amely az egyik legrejtélyesebb szerve testünknek, vitaminszerű kémiai anyagot termel, amely lehetséges, hogy a normális és abnormális növekedés titkának megoldását szolgáltatja. Dr. Szent-Györgyi Albert, aki 1937-ben a C-vitamin fölfedezéséért kapott Nobel-díjat, izolálta ezt az új sárga anyagot. A professzor a Massachusetts állambeli Woods Hole Izomkutató Intézetének igazgatója.

A New York-i Természettudományi Akadémia tegnapi konferenciáján azt jelentette be, hogy a csecsemőmirigy anyaga a flavonoidokra emlékeztet. Ezek sárga, vitaminszerű anyagok, és eddig még csak növényekben találták meg őket.

A flavonoidok közül néhányat dr. Szent-Györgyi Albert fedezett föl. Ha C-vitaminnal együtt adagolják, a kapillárisok (hajszálvérerek) törékenységét szüntetik meg. Ezeket a flavonoidokat, amelyeket paprikából, citromhéjból vontak ki, gyakran P-vitamin néven emlegetik.

A csecsemőmirigy az emberekben a mellkas felső részén helyezkedik el. A második életév eléréséig növekszik, a 14. életévig változatlan marad, ezután elzsírosodáson megy keresztül, és végül elsorvad.

Dr. Szent-Györgyi fölvilványozta a Barbizon Plaza Hotelben tartott egésznapos konferencián részt vevő mintegy 200 főnyi, orvosból, biokémikusból és fiziológusból álló hallgatóságát, amikor egy kis fiolát mutatott be. Ez a fiola kb. 1,5 g sárga port tartalmazott, amelyet borjúk több mint 15 kg-nyi csecsemőmirigyéből vont ki.

„Ez a kis ampulla – mondta a professzor – másfél grammnyi intenzív sárga színű anyagot tartalmaz, amelyet állati szövetből, csecsemőmirigyből vontam ki, amelyben meglepően nagy mennyiségben van jelen: a friss szövet 1 g-ja 0,1 mg-ot tartalmaz. A mirigyben egy komplex részeként, színtelen formában fordul elő.”

Magyarázata szerint a flavonoidszerű sárga anyag azért került el eddig a fölfedezést, mert a csecsemőmirigyben szintelen. Amíg a flavonoid színezőanyagokat a növények tonnányi mennyiségben dolgozzák föl, addig állatokban még senkinek sem sikerült megtalálni ezeket. Így a sárga flavonoidszerű anyag fölfedezése csecsemőmirigyben az első kulcslépést jelentheti ahhoz, hogy kiderüljön, az állatokban is fontos szerepet játszanak ezek az anyagok. Dr. Szent-Györgyi Albert azt mondta, hogy a kutatások, amelyekről a tavalyi Montreáli Nemzetközi Fiziológiai Kongresszuson számoltak be, azt föltételezik, hogy a flavonoidok valószínűleg fontos tényezők a hormonális egyensúlyban. A csecsemőmirigy – folytatta – nem tekintik a belső elválasztás fontos mirigyének. Ennek az az alapja, hogy a pubertáskor elsorvad, és az emberek mégsem halnak meg. Dr. Szent-Györgyi Albert véleménye szerint ez a következtetés nincs bizonyítva. Az a tény, hogy a csecsemőmirigy a 2. életév betöltéséig növekszik – mondta –, és megmarad a pubertásig, vagyis a test legjelentősebb növekedése alatt, azt jelzi, hogy a csecsemőmirigy a „fiatalság” mirigye. Dr. Szent-Györgyi azt mondta, hogy ha ez a fölfogás, amely ma még bevallottan föltételezés, a további kutatások nyomán bebizonyosodnék, akkor a sárga por mint a „fiatalság hormona” jelennék meg, amelyre a normális növekedéshez szükség van. Valójában – mondta –, lehetséges, hogy ez a hormon, kisebb mennyiségben az egész nyirokrendszerben megtalálható. Az abnormis növekedés, amelynek a rák¹⁸ bizonyos megjelenési formája, lehet, hogy ennek az anyagnak a hiányából ered, amelyre kisebb mennyiségben még az általános növekedés megszűnte után is szükség lehet – mondta. Ez magyarázhatja – tette hozzá –, hogy a rák és más krónikus betegségek megjelenése miatt a thymus elsorvadása után válik elterjedtté.

VASÁRNAP, 1955. FEBRUÁR 20.

Levelek a Timesnak

A háborúk gyakorisága

*A New York Times szerkesztőjének:*¹⁹

Dr. Szilárd Leó február 6-i levelében a következő világháború kezdetét a közeli jövőre teszi, és javasolja a megelőzés új lehetőségeinek keresését.

---

¹⁸ Itt jelenik meg először Szent-Györgyi Albert munkásságában a rákkutatás és a csecsemőmirigy kapcsolata.

¹⁹ Ez első olvasói levele a New York Timesban. Számos követte, amelyekben megnyilvánult társadalmi érzékenysége. Megírta véleményét az aktuális politikai helyzetről, a fegyverkezési versenytől a vietnami háborúig.

A középkorban feudális háborúk folytak. Az első nemzeti háború a Nagy Francia Forradalomban Franciaország háborúja volt az európai nagyhatalmak ellen. A következő nemzeti háború Franciaország és Poroszország között zajlott nyolc évtizeddel később. Négy évtizedes szünet után tört ki az I. világháború.

Az I. és a II. világháború között két évtized telt el. A háborúk közötti szünetek egyre kisebbek, feleződnek. Úgy látszik a szabályosság nem csak a szünetek hosszában, de jellegében is megnyilvánul.

A Nagy Francia Forradalom és az azt követő napoleoni háborúk után béke következett. Az I. világháborút feszültség előzte meg. Az I. és II. világháború közötti időszak „hidegháború” volt. A II. világháborút követő időszak már több volt „hidegháborúnál”, szinte állandósult szórványos lövöldözés helyi háborúkkal hol itt, hol ott. A háború és béke közötti különbség eltűnt.

Hasonló fejlődés figyelhető meg az összeütköző erők és a bekövetkező pusztulás méretében is. A méret, gyakoriság, jelleg szabályossága azt sugallja, hogy mélyebb okok húzódnak meg az események hátterében. Ezeket a tényeket kiterjesztve a jövőre a II. és III. világháború közötti időszak nem lesz sokkal hosszabb egy évtizednél. A III. világháború teljes pusztuláshoz és tartós öldökléshez vezet. A folyamat csak teljesen új tényezők és szempontok belépésével törhető meg.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1955. február 15.

KEDD, 1955. FEBRUÁR 22.

Állampolgár lett a Nobel-díjas²⁰

Tudósítónktól

Boston, február 21. – Az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese ma az Egyesült Államok állampolgára lett. A magyar születésű dr. Szent-Györgyi Albert és felesége, Márta letette az esküt.

1947-ben érkeztek az USA-ba. A tudós a Massachusetts állambeli Woods Hole Izomkutató Intézetének vezetője. Nobel-díját a C-vitamin sikeres izolálásáért kapta.

---

²⁰ Nyolc év után kapták meg az amerikai állampolgárságot. Ebben közrejátszott a Szent-Györgyit övező gyanakvás, hogy a Szovjetunió érdekltségébe tartozó, kommunista országból érkezett.

VASÁRNAP, 1955. ÁPRILIS 10.

Tudományos nagyságok mély tisztelettel adóznak

Einsteint eredményei a világ szellemóriásainak élvonalába teszik

Részlet

Világszerte rengeteg tudós tisztelgett dr. Albert Einstein, modern korunk szellemóriása előtt hetvenedik születésnapja alkalmából.

Szent-Györgyi Albert orvosi Nobel-díjas a következőket nyilatkozta:

Képtelen volnék a tudomány képét megfesteni nélküle. Az ő szellemisége az én gondolkodásomra és szemléletmódomra is nagy hatással volt. Azt tartják, hogy a természettudomány mint a mérések művészete nem foglalkozik túl sokat a humán dolgokkal. Einstein arra tanít bennünket, hogy a természettudomány több ennél: a megértés művészete, az emberiség azon vágyának a legmagasabb rendű kifejeződése, hogy a világot teljes egészében megértse.

VASÁRNAP, 1955. ÁPRILIS 10.

Az intézet bemutatja eredményeit

A 25 éves Legfejlettebb Kutatások (Advanced Study) Intézete ezer munkatársának eredményeit bemutató bibliográfiát tett közzé

Részlet

Tudósítónktól

Princeton, New Jersey, április 9. – Albert Einstein utolsó, az úrról szóló tanulmányától T.S. Eliot *A koktél parti* című művéig négyezer publikációt tartalmazó bibliográfiát adott ki a múlt héten a Legfejlettebb Kutatások Intézete huszonöt éves főnállása alkalmából.

A 270 lap terjedelmű kötet tartalmazza a kutatók és ösztöndíjasok publikációit az intézet 1930-i főnállása óta. A kötet az „intézet munkájának szó szerinti bemutatása,” írja bevezetőjében dr. J. Robert Oppenheimer, az intézet igazgatója.

Kilenc Nobel-díjas is szerepel a bibliográfiában: fizikusok, Max von Laue (1914), Albert Einstein (1921), Niels Bohr (1922), Paul Dirac (1933), Isidor Rabi (1944), W. Pauli (1949), Hideki Yukawa (1949). Ezenkívül Szent-Györgyi Albert az 1937-es orvosi és T.S. Eliot az 1948-as irodalmi Nobel-díj nyertese.

PÉNTEK, 1955. MÁJUS 20.

Három tudományos újságíró kapott díjat

Részlet

Az 1954-i Albert Lasker Orvosi Újságírói Díj nyertesei, Alton L. Blakeslee, az Associated Press New York-i tudományos újságírója, John R. Cougland, a Life Magazin munkatársa és Milton Silverman, a The San Francisco Chronicle tudományos szerkesztője.

(...)

A díjátadási ebéd következő hétfőn lesz az Ambassador Hotelben. A hozzájárulók között szerepel az orvosi Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albert²¹ is.

SZERDA, 1956. ÁPRILIS 25.

A Tudományos Akadémia 30 taggal bővül

Egy nő és két Nobel-díjas van az új választottak között

William L. Laurence

Tudósítónktól

Washington, április 24. – Harminc amerikai tudóst választottak ma a Nemzeti Tudományos Akadémia testületébe. Az Akadémia a legmagasabb rangú tudományos testület, amelynek maximum 600 tagja lehet.

A most beválasztott egyetlen nő az ötödik hölgy, akit ez a megtiszteltetés ért az Akadémia 93 éves történetében. Dr. Maria Goepfert Mayer²² az Argonne Nemzeti Laboratórium (Lemont, Illinois állam) Atomenergia Bizottságának vezető fizikusa, a Chichagói Egyetem fizikaprofesszora. Beválasztásával háromra nőtt az élő női akadémikusok száma.

Az új tagok között két Nobel-díjas is van. Egyikük, dr. Szent-Györgyi Albert a Massachusetts állambeli Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója. Az orvosi/élettani Nobel-díjat 1937-ben kapta a C-vitamin izolálásáért. A másik Polykarp Kusch, a kolumbiai Egyetem professzora a fizikai Nobel-díjat megosztva kapta 1955-ben.

---

²¹ Az előző évben Szent-Györgyi kapta szívizomkutatásaiért a Lasker-alapítványnak az Amerikai Kardiológus Társaság által odaítélt díját.

²² Később ő is Nobel-díjas lett. A fizikai díjat 1963-ban kapta megosztva H.D. Jenessel és Wigner Jenővel az „atommag héjmodelljének megalkotásáért”.

HÉTFŐ, 1956. NOVEMBER 5.

A Szegei Egyetem támogatásra hívja föl a világ oktatási intézményeit

Woods Hole, Mass., november 4. – Dr. Szent-Györgyi Albert, a magyar születésű Nobel-díjas biokémikus ma adta hírül, hogy táviratot²³ kapott a szegei egyetemről, Magyarországról, amelyben fölhívják a világ egyetemeit, hogy támogassák a magyarságot a szabadságért vívott harcukban. Dr. Szent-Györgyi az itteni Izomkutató Intézet Igazgatója.

A táviratot tegnap este 6-kor adták föl éppen azelőtt, hogy az oroszok kieroszakolták befolyásuk visszaállítását Magyarországon. A táviratban sürgetik Szent-Györgyit, hogy kérjen föl minden felsőoktatási intézményt, „siessenek segítségünkre abban a törekvésünkben, hogy helyreállítsuk a békét, és ezzel országunk függetlenségét, amelyek alapkövetelményei a kulturális életnek és a kutatómunkának”.

HÉTFŐ, 1956. NOVEMBER 26.

Levelek a Timesnak

Az oroszok csak az erőszakot értik meg, és az ENSZ szétbomlasztására törekszenek

Az alábbi levél írója korábban magyarországi professzor, az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese.

A New York Times szerkesztőjének:

Hihető az, hogy a 20. században még létezik olyan kormányzat, amelyik emberek tízezreit lemészárolja azért, mert szabad választásokat akarnak, és közben a világ többi része ezt tétlenül nézi? Nem hihetetlen-e, hogy mialatt a civilizált világ nagylelkűségét tanúsítva segíti a Magyarországot nyugat felé elhagyó menekülteket, ugyanilyen számban a keleti határon is kitelepítenek embereket „lepecsételt vagonokban”? Az emberi képzelet nem képes arra, hogy érzékeltesse, mit jelent a deportálás zárt vagonokban. Ezt a „technikát” Hitler vezette be. Ez vetekedett a végállomást jelentő haláltáborok kényelmetlenségével, ahová a legtöbb ember holtan vagy haldokolva érkezett meg. Mi magyarok már kaptunk egy kis ízelítőt az orosz módszerből a II. világháború folyamán, amikor a szovjet hadsereg

---

²³ A távirat keletkezéséről, kezdeményezőiről, aláíróiról l. Bálint László: 1956. A forradalom Szegeden. Szeged, 2000. 193–194. l.

elfoglalta Budapestet. A náciok többsége elmenekült, és a lakosság barátságosan fogadta az orosz katonákat. Abban az időben azonban Oroszországnak rabszolgamunkára volt szüksége az elpusztult területek újjáépítéséhez. Módszerük az volt, hogy hirtelen lezártak egy utcát, és elkaptak minden ott lévő fiatalt, azután Ceglédén táborba terelték őket. Hamarosan kiderült, hogy nincs elegendő élelem és megfelelő egészségügyi ellátás az 50 ezer bent lévő számára, ezrével haltak meg. Jajkiáltásuk messzire hallatszott a táboron kívül. A túlélőket aztán Oroszországba küldték rabszolgaként.²⁴ Oroszországnak most nincs szüksége munkaerőre, csak elpusztítani akar magyarokat. A deportáltak sorsa valószínűleg hasonló lesz annak az 5 millió szovjet parasztnak a sorsához, akik ellenezték a kollektivizálást, és ezért munkatáborba küldték őket, ahol a várható átlagos élettartam 6 hét volt. Hihető-e, hogy annyi év keserű tapasztalata után az ENSZ-ben még nem értették meg, hogy a civilizált módszerek, amelyek íratlan erkölcsi törvényeken alapulnak, hatástalanok olyan ellenfelekkel szemben, mint a szovjetek, akik csak az erőszakot értik meg, és látszólag hajlandóságot mutatnak ugyan a tárgyalásra, de ez csak időnyeresési manőver olyan bűncselekmények elkövetésére, amelyek kész helyzetet teremtenek? Az ENSZ-ben lévő képviselőiknek kezdettől fogva nincs más céljuk, mint megbénítani vagy tönkretenni a testületet, hogy az emberi naivitás legnagyobb teljesítményének szervezete legyen. Kisebb jelentőségű kérdés, de szeretném, ha a rádiók és az újságok pontosabban fogalmaznának. Ilyeneket olvasok a főcímekben, hogy „Magyarország nem fogadja az ENSZ-küldötteket”. Magyarországnak semmi köze ehhez, sőt még a magyar kormánynak sem, egyszerűen azért, mert nincs magyar kormány. Senki nem választotta meg Kádárt, aki csak szovjet ügynök a szovjet hadsereg képviselőjében. Miért szennyezik be egy ország nevét?

SZENT-GYÖRGYI ALBERT

Woods Hole, Mass., 1956. november 17.

CSÜTÖRTÖK, 1957. MÁJUS 30.

A Times könyvajánlata

Charles Poore

Orvosok irodalomreceptjei

Részlet

Megjelent egy antológia *Orvosok választása* címmel Phyllis és Albert Blaustein szerkesztésében. Ebben a gyűjteményben tizenhét orvos, köztük Somerset

---

²⁴ Az emberek *málenkij robotra* való összegyűjtésének módszerét írta le itt Szent-Györgyi.

Maugham, írja föl receptre kedvenc orvosi történeteit. Bár dr. Maugham annak idején nem tűnt föl London utcáin orvosi táskájával és sztetoszkópjával, azért fölírja kedvenc történetét, természetesen egy másik orvos, dr. Anton Csehov *Két tragédia* című művét.

Aztán egy kicsivel tovább lapozva találjuk dr. Szent-Györgyi Albert orvos, a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Nobel-díjasának épp Somerset Maughamtól választott *Lord Moundrago* című történetét.

(...)

SZOMBAT, 1957. NOVEMBER 23.

A tudós kételkedik abban, hogy a szabadság létfontosságú

A szimpózium résztvevői közül némelyek vitatják a szovjet eredmények jelentőségét

Részlet

Robert K. Plumb

Talán a tudomány az a terület, amelyik virágozhat és elérhet kiemelkedő eredményeket a szabadság megléte nélkül is, állította tegnap Clifford C. Furnas, a Buffalo Egyetem kancellárja.

„A következő száz év” elnevezésű szimpóziumon, amelyet a Joseph E. Seagram és Fiai Cég százéves főnnállása alkalmából rendeztek, és a Waldorf Astoria hotelban tartottak, több tudós is részben egyetértett ezzel a megközelítéssel.

„Egy vallomással tartozom – mondta Furnas kancellár, kémikus. Korábban úgy gondoltam, hogy a szabadság és a kezdeményezőkedv fő szerepet játszik a tudományban. Azt hallottam, hogy igazi tudomány csak viszonylagos szabadságban fejlődhet. Azok az eredmények azonban, amelyeket a szovjet tudomány az elmúlt 35 évben elért, megcáfolták ezt.”

„Nem gondolom azonban, hogy a szovjetek tudományos eredményei hosszú távon, a következő száz évben igazi hasznot hoznak az emberiségnek. Ehhez a szabadság a legjobb. Részterületeken azonban a tudomány fejlődhet és virágozhat nem szabad légkörben is”.

(...)

Dr. Werner von Braun, aki a náci Németország rakéta programjában dolgozott (jelenleg az amerikai hadsereg ballisztikus rakéta programjának igazgatója) azt mondta, hogy az legenda, amely szerint diktatúrában a tudósoknak szörnyű elnyomás alatt kell dolgozni. Németországban a munkája közben oda utazott, ahová akart, külföldre is, mondta dr. von Braun, és sosem kellett

semmilyen papírt kitöltenie, vagy valakinek beszámolnia arról, merre járt. A diktatúra elnyomása „fegyvert szögezett a tudós tarkójának” – mondta dr. von Braun, ami abban nyilvánult meg, hogy „az ember úgy érezte: egy téglabármikor a fejére eshet. A német tudósok megtanultak ezzel együtt élni.”

(...)

Hosszabb életre van esély

A Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albert, a massachusettsbeli Woods Hole Izomkutató Intézet igazgatója, azt jósolja, hogy az átlagéletkor, amelyet az ember teljes erőben és tevékenységben megél, a jövőben évekkel meghosszabbodik.

(...)

KEDD, 1957. NOVEMBER 26.

Új megvilágításban az izomműködés

A kvantummechanika segít megoldani az energia rejtélyét – állítja a Nobel-díjas

Robert K. Plumb

A kvantummechanika, a modern fizika matematikája, úgy látszik fontos, új módszer lesz a szívműködés és a rák problematikájának megértésében, közölte egy kutató tegnapi tájékoztatójában.

Dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója, a New Yorki Szív Társaság 5. sugárút 485. szám alatti irodájában találkozott újságírókkal.

Dr. Szent-Györgyi ma egy társasági ülésen tart előadást a New York-i Orvosi Akadémia székházában *Az összehúzódó miokardium* címmel. Miokardium a szívizom latin neve. Dr. Szent-Györgyi állítása szerint munkatársaival mintegy tíz éve dolgoznak az izomrostok összehúzódási mechanizmusának megértésén.

„Mára megértettük, hogy az élet nem csak egyszerű kémiai reakciók sorozata – mondta. – Az élet az elektronok és mozgások és struktúrájuk keveréke vizes oldatban.”

Az elmúlt két hét során az izmon belül találtunk egy „alapstruktúrát”, amely segíthet megmagyarázni az izommozgás jellegzetességét érintő „energiavándorlás” rejtélyét.

Dr. Szent-Györgyi megjegyezte: azt már régen megállapították, hogy az aktin és a miozin nevű fehérjék vesznek részt az izomrostok összehúzódásában,

amely az élő szervezetek mozgásának alapja. A két fehérje aktomiozinnek nevezett együttese adenzin-trifoszfáttal keverve kémcsőben is képes izomkon összehúzódást produkálni.

A Woods Hole-ban végrehajtott legutóbbi kísérletekben aktomiozin-molekulákat tettek üres izomrostokba. Amikor a rostok alkatrészei kombinálódni tudtak, az izomrost közepén az aktomiozin vastag csomóiból létrejött egy komplex. Ez a speciális képződmény azt sugallja, hogy létezik az izomrostnak olyan szerkezeti formája, amely több, mint az izomfehérjék együttese önmagában – jelentette ki dr. Szent-Györgyi. „Ami az izom-összehúzódást előidézi nem kémiai reakció, hanem elektronfolyamat.” Az energia áramlása a vastag központú csomótól az izomroston keresztül a köteg végéig (amelynek szálait „létrafokok” kapcsolják össze) az elektronok területe és nem a kémiai molekuláké.

Ezeket az eseményeket vizsgálva a biológusnak az atomok olyan részletes ismeretére van szüksége, ahogy a modern kvantummechanika megköveteli. Ezeket alkalmazni kell olyan biológiai problémák megoldására, mint a rák kérdése, az izomműködés, bizonyos szívbetegségek és izomrendellenességek.

„Az ember képességei a gondolkodásra, a járásra mind az elektronokkal összefüggő, más néven finomszerkezeti problémák – mondta dr. Szent-Györgyi. – Ezek nem csupán kémiai változások, ahogy régebben gondoltuk. A kvantummechanika lép a kémia helyére a biológiában. Gondolkodásunkban alkalmazni kell az elektronokra vonatkozó részletes ismereteinket az élő rendszerekre, beleértve az embert is.”

A kvantummechanika a matematikának az a formája, amely az elektronok mozgásával foglalkozik, ahol az egyedi elektromos töltés megfigyelése lehetetlen. Ez inkább statisztikus, mint klasszikus matematika.

A 1937-i Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi mellett a mai másik előadó dr. Victor Lorber lesz a Minnesotai Egyetemről; ő *A szívizom anyagcsere néhány aspektusa* címmel tart előadást.

CSÜTÖRTÖK, 1957. DECEMBER 9.

Levelek a Timesnak

Maléter tábournok dicsérete

A New York Times szerkesztőjének:

A Times december 1-jei száma szerint Maléter tábournokot bíróság elé állítják. Emlékeztetőül, ő volt az, aki kitartott a magyar forradalomban az orosz tankokkal szemben a laktanyákban Molotovkottélokkkal és fiatal fiúkkal harcolva.

A szokásos szovjet módszerrel csalták csapdába, tárgyalásra hívták a szovjet csapatok kivonásának technikai részleteiről.

Nem biztos, hogy Maléter tábornok a mai kor egyik legnagyobb hőse, de harcolt a magyar szabadságért, mindannyiunkért, az emberiség szabadságáért. Az lenne hozzá méltó, ha a világ nem felejtene el. Ha már nem tudjuk megvédeni a kivégzőosztagtól és a kínzókamrától, legalább azok együttérzésének közepette vesszen el, akiknek kedves az emberiség szabadságának az ügye.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1957. december 2.

VASÁRNAP, 1958. ÁPRILIS 6.

Levelek a Timesnak

A radioaktív csapadék meghatározása

Nem ismerjük a veszélyességi szintet

Az alábbi levél írója az Izomkutató Intézet igazgatója. Az 1937-i orvosi/életlani Nobel-díj nyertese.

A New York Times szerkesztőjének:

Az, vajon a radioaktív csapadék eléri-e a minimális káros szintet, sok helyen tárgyalt probléma. Én arra szeretném fölhívni a figyelmet, hogy nem tudjuk, hol van ez a szint. Az ezzel kapcsolatos fő kísérleteket egereken és muslicákon végezték. Ha jól és elég hosszú ideig végezték, lehetséges, hogy pontos választ adnak arra a kérdésre, hogy mik a megengedhető határok az egerek és muslicák esetében, de nem lesznek érvényesek az emberre, mert az ember se nem egér, se nem muslica.

Senki sem lehet jobban meggyőződve az élő természet egységéről, mint én, és ahogy gyakran rámutattam, nincs lényegbe vágó különbség a „káposzták és királyok” között. Ez a legfőbb elvekre vonatkozik, és nem azokra a finomabb biológiai reakciókra, amelyek az emberek egészsége és betegsége problémáinak részét alkotják.

A statisztikák megtévesztő hatására is szeretném fölhívni a figyelmet. Ha például a leukémia előfordulása csak egy kis hányaddal emelkedne, mondjuk 0,1%-kal, ez valóban jelentéktelennek látszik. De a 0,1% egy idő után 1500 halálesetet jelenthet. 1500 halott gyerek sorban egymás mellé fektetve mást jelentene, mint a 0,1%, és föltételezem, hogy ha az 1500 között volnának azoknak a gyermekei, akik azt gondolják, hogy 0,1% jelentéktelen, akkor más következtetésre jutnának.

Tudom, hogy azoknak, akik a nemzeti politikát formálják, az egyik lehetőség a másikinál fontosabbnak kell értékelniük, és az 0,1%-ot kell előtérbe helyezniük milliók halálával szemben egy esetleges háborúban. De talán az emberi értelem megtalálja azt az utat a békéhez, amely nem halott gyermekek testén vezet keresztül.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1958. március 31.

VASÁRNAP, 1958. OKTÓBER 5.

Tudományos szemle

Az izom rejtélye

Még sokat nem tudunk az élő szövetek működéséről

Harold M. Shmeck, Jr.

Az izom is azok közé a mindennapi dolgok közé tartozik, amely egyszerűnek látszik, míg közelebbről szemügyre nem vesszük. Egy élvonalbeli kutató szerint, aki két évtizedet szentelt a vizsgálatoknak, az izom és funkciója közelről sokkal bonyolultabb. Nincs még egy szövet, amely működése közben olyan gyökeres változáson menne át kémiai, fizikai állapotában, energiájában és méretében – állítja a Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albert, aki a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója. Összehúzódása és elernyedése irányítja az állati és emberi élet lüktetését.

„A szív is és az anyaméh is végeredményben egy zsák izom – mondja dr. Szent-Györgyi, – és vérnyomásunkat is izmok szabályozzák a hajszálerek belső téréfogatának változtatásával.”

Izomkutatásainak egy részét összefoglalva a Science tudományos folyóiratban, dr. Szent-Györgyi a következőket írja: „Alapszabály, hogy az új tudás a dolgok jobb megértéséhez vezet. Az izmokkal kapcsolatban a dolgok ellenkező irányba mennek, és joggal föltehető a kérdés, hogy a valós problémák nem fődik-e el az alapkoncepciók pontatlanságát.”

A szabállyal szembe

Például a klasszikus kémia alaptétele, hogy két molekulának közvetlen (testi) kontaktusba kell kerülnie ahhoz, hogy kölcsönhatás jöjjön létre. Látszólag ez a szabály nem érvényesül az izom összehúzódásában. „Talán túl szűken értelmezzük az életet, amikor minden reakciót a klasszikus kémia fogalmaival

akarunk magyarázni – állítja Szent-Györgyi. Ha mélyebben meg akarjuk érteni az izmot, akkor a biológia tudományának el kell mozdulnia a molekulák szintjéről, és figyelembe kell vennie az atomokat és az atomok építőköveit. Az élő szöveteket fölépítő egyetlen molekula gyakran több ezer atomot tartalmaz. Dr. Szent-Györgyi szerint a kémia és az atomfizika házasításával az alap kutatásnak olyan irányzata alakulna ki, amelyik az élő anyag legbensőbb folyamatainak részleteivel foglalkozik. A testünket mozgató izmokat emberi haj vastagságú rostok építik föl. Az izomrostok hosszában kis részekre osztott egységeit, amelyek kb. ötvenszer szélesebbek, mint amilyen hosszúak, a tudósok szarkomereknek nevezik.

Ezek a vékony rostok valamilyen módon észlelik az üzenetet, hogy mikor kell összehúzódni vagy elernyedni, és a test kémiai energiáját fölhasználva alakjuk megváltoztatásával reagálnak.

Fontos az egészségnek

Bár ezeket a folyamatokat régóta vizsgálják, sok még az ismeretlen. Közvetve ezek a kutatások fontosak lehetnek egészségünk megőrzésében is. Számos betegséget, mint pl. az izomsorvadás, az izomműködés hibái és rendellenességei okoznak.

A terhességi vetéléseket is az izomműködés rendellenessége okozza. Dr. Csapó Árpád²⁵, a Rockefeller Intézet Orvosi Kutatócsoportjából kimutatta, hogy ezek a rendellenességek kapcsolatban vannak a méhfal izmainak hormonhatásra bekövetkező működési zavaraiival.

---

²⁵ Csapó Árpád (Szeged, 1918 – St. Louis, 1981) szülész-nőgyógyász orvos. Szent-Györgyi Albert tanítványaként végzett a Szegedi Egyetemen 1943-ban. A Délmagyarország tudósítása szerint 1941 januárjában ő volt az egyetemi bál elnöke. 1948-ban mindketten az USA-ba kerültek, és továbbra is együttműködtek az izomkutatás két távollévő területén. Csapó 1954-ben dolgozta ki a „progeszteronblokk”-elméletet, amely szerint a terhes méhizomzat összehúzódásának gátlásában a progeszteron hormonnak van döntő jelentősége. 1964-től a Washington Egyetem tanára volt St. Louisban. Halála után hamvait Szegeden helyezték örök nyugalomba. Szent-Györgyi Albert 4. felesége, Marcia Houston festőnővendék volt St. Louisban, Csapóék mutatták be Szent-Györgyinek, hogy fessen róla portré. Csapó Árpád lánya, Csapó Rita Marika jelenleg a Washington Egyetem Kommunikációs Tanszékének professzora szintén St. Louisban, és szoros kapcsolatokat ápol Magyarországgal és közép-európai, pl. boszniai egyetemekkel.

Az izomrostok szerkezete és az izom-összehúzódás kémiájának néhány részlete volt a témája a pénteken és tegnap, a New York-i Tudományos Akadémia támogatásával megtartott konferenciának.

Az izom-összehúzódás mechanizmusára nagy-britanniai kutatók viszonylag új elmélettel álltak elő. Eszerint az izom vázának vékony egységei a teleszkóp mozgásához hasonlóan tudnak megrövidülni. Ez azt jelenti, hogy néhány izomrost be tud csúszni a többi közé, és így a rendszer rövidebb lesz anélkül, hogy az egység teljes hossza megváltoznék. Elernyedéskor mindez fordítva zajlik le, az izomrost kicsúszik, mint a teleszkóp, és újra fölveszi eredeti hosszát.

Összefoglaló cikkében dr. Szent-Györgyi ezt az elméletet az izomkutatás fontos lépésének nevezte, de azt is jelezte, hogy nem ad teljes magyarázatot az izom-összehúzódás folyamatára.

VASÁRNAP, 1959. JÚNIUS 28.

A hangyák alátámasztják az izomműködés elméletét

A melegebb gyorsabb

Harold M. Schmeck, Jr.

Harminckilenc évvel ezelőtt szabad idejében a hangyákat nézegette Harlow Shapley csillagász, és ezzel segítette a biológusoknak egy modern elméletet alátámasztani.

A biológusok a kémia segítségével vizsgálták az izomműködést.

A kémia teszi képessé az élőlényeket évmilliók óta mászásra, járásra, repülésre. Az is nyilvánvaló, hogy az izmok működés közben összehúzódnak, és ezt kémiai reakciók okozzák, de e reakciók természetét még nem fejtette meg a kutatás.

A '40-es évek elején dr. Szent-Györgyi Albert, magyar születésű Nobel-díjas, izolált egy anyagot, amely az izom-összehúzódás biokémiai rendszerének nyilvánvalóan a lényege. Ez a fontos előrelépés megmutatta, hogy a rendszer alapja az ATP (adenozin-trifoszfát) hatása az aktomiozin izomfehérjére. A fehérje enzimmént vagy szerves katalizátorként is hat a rendszerben.

Dr. Szent-Györgyi úttörő munkássága óta sok közvetett laboratóriumi bizonyítékot összegyűjtött ő is és mások is az összehúzódás folyamatának további finomítására.

Az ATP lebomlása okozza az aktomiozin szuper-kicsapódását. Ez a kémcsőreakció analóg a valódi izom összehúzódásával. Laboratóriumi kísérletek bizonyították, hogy fizikai munkavégzés lehetséges ezzel a biokémiai rendszerrel.

Az élet alkotórészei elvesznek

A kutatások előrehaladásával, az anyagok izolálásával, tisztításával, a biokémiai folyamatok finomításával a kísérletek egyre távolabb kerültek az élő állatoktól. Visszahozni őket egyszerre volt nehéz, de kívánatos. Így a Brookhaven Nemzeti Laboratórium (Upton) biológusai konzultáltak dr. Shapley-vel, a Mount Wilson Observatórium (Pasadena, kalif.) munkatársával, egy 1920-ban közölt kutatásról.

Dr. Shapley nemzetközileg ismert csillagász 1921-től 1952-ig a Harvard Egyetem Observatóriumának volt az igazgatója, és jelenleg is a Harvard munkatársa.

Kirándulása a biológiai kutatások területére abból a Wilson-hegyen tett megfigyeléséből fejlődött ki, hogy a hangyák vonulása gyorsabb volt melegben, mint hidegben.

Tanulmányozva a hangyák viselkedését az 50–100 Fahrenheit (10–38 °C) hőmérsékleti tartományban, azt találta, hogy egy fok pontossággal meg lehet határozni a levegő hőmérsékletét tíz-húsz hangya sebességének megméréseivel. Tizenötször gyorsabban mozogtak 38 °C-on, mint 10 °C-on.

Dr. Shapley két cikket is írt a Nemzeti Tudományos Akadémia kiadványába. Az első 1920-ban jelent meg.

Az új kutatások Brookhavenben, dr. D.E. Koshland Jr. Laboratóriumában kimutatták, hogy a dr. Shapley-féle hangyák mozgásának hőmérsékletfüggését bemutató görbe megegyezik az izom-összehúzódást irányító enzimek aktivitásának hőmérsékletfüggését leíró grafikonnal. Egy bizonyos hőmérséklet-emelés hatására a hangyák sebességében bekövetkező növekedés arányos az enzimreakció sebességének ugyanezen hőmérséklet-változás hatására bekövetkező növekedésével. Ez az eredmény megerősíti, hogy a „tisztá” biokémiai modell érvényes élő rendszerekben is. A kutatási eredményeket dr. Harvey M. Levy, dr. Nathan Sharon és dr. Koshland publikálta a Nemzeti Tudományos Akadémia júniusi kiadványában.

SZOMBAT, 1961. ÁPRILIS 1.

Kecskék adják a kulcsot emberi betegségek gyógyításához

A Nobel-díjas beszámol az izom-rendellenességek kezelésére végzett állatkísérletek eredményeiről

John A. Osmundsen

Annak a főleg kecskéket megtámadó örökletes izombetegségnek a tünetei, amelytől néhány ember is szenved, vízmegvonással enyhíthetők, két tudós ma közölt beszámolója szerint.

Bár a tudósok a vízlevonást mint gyógymódot nem írják föl, egyikük tegnap telefoninterjúban elmondta, hogy az eredmények a gyógyításra használt hormonpreparátumok tisztításának sokkal nagyobb fontosságára hívják föl a figyelmet.

A tudós, dr. Szent-Györgyi Albert, Magyarországon született Nobel-díjas (1937-ben kapta meg az orvosi díjat), jelenleg a Tengerészeti Biológiai Laboratóriumban dolgozik Woods Hole, Mass.-ben. Egyike a világ vezető szakteknitélyeinek az izom és izombetegségek kutatásában.

A kecskék általa tanulmányozott örökletes izombetegsége, a miotónia az emberekben Thomsens-kórként ismeretes. Jellemzője, hogy gyors mozgulatkor az izom megmerevedik. Ez az a tünet, amelyik a kecskékből segít megőrizni az öröklési vonalat, állítja dr. Szent-Györgyi.

Az állatokat 200 évvel ezelőtt Egyiptomból hozták be az Egyesült Államokba, és azóta Tennessee hegyeiben elszaporodtak. A farmerok azért szeretik ezeket a kecskéket, mert könnyen kezelhetők. Amikor megijeszítik az állatokat, és ezek megpróbálnak elfutni, az izommerevedés miatt fölbuknak, így egyszerű befogni őket.

Szent-Györgyi azt mondta, hogy most megkapta a „kecskepásztort” is, mivel jelenleg egy philadelphiai pácienszt kezel, akinek miotóniája van, és ez ugyanolyan tüneteket okoz neki is, mint a kecskéknél.

A tudós elbeszélése szerint már régóta kereste a kémiai „hiányzó láncszemet”, amelyik felelős az izom megbetegedéséért, és figyelme néhány évvel ezelőtt a csecsemőmirigy felé fordult, amely a kérdéses kémiai anyag egyik lehetséges forrása.

„Nem volt semmi különösebb racionális oka ennek a választásnak – mondta, csak az, hogy ez testünk utolsó, fő mirigye, amelynek működése még nincs teljesen tisztázva.” És ahogy néha megtörténik, a sötétben való tapogatózással dr. Szent-Györgyi egy borjú csecsemőmirigyéből készített kivonatban találta meg azt, amit keresett.

A csecsemőmirigy (thymus) a gerincesekre jellemző, emberben a mellkas felső részén található. Ez a jelenleg nem teljesen ismert funkciójú szerv a pubertáskorban éri el a maximális méretét, és azután lassan csökken.

Valami a kivonatban – valószínűleg egy hormon, amelyet a Woods Hole-i tudósok most próbálnak megtisztítani – drámai hatást fejtett ki a kecskéknél miotóniájára, teljes tünetmentességet okozott az adagolás ideje alatt. Az anyag hatását azért nehéz értékelni, mert a betegség tüneteinek mértéke napról napra nagyon változik, mondta Szent-Györgyi.

Ez az a pont, ahol a víznek a betegségben játszott szerepével kapcsolatos új eredmény hasznos lehet. Dr. Szent-Györgyi és munkatársa, dr. Hegyeli András a Science című tudományos folyóirat mai számában megjelent cikkükben arról számolnak be, hogy a kecskékből a víz megvonásával három

napon belül a betegség tünetei is eltűntek. Teljesen visszatértek viszont újabb 2–3 napon belül a víz újbóli adásakor.

Mit jelent ez? Azt, hogy a kutatók most már tudják, hogyan lehet tetszésük szerint előidézni a betegség súlyos tüneteit, és ezen ismeretek birtokában értékelni tudják a csecsemőmirigy-kivonat lehetséges hatását a tünetek újbóli megszűntetésében.

CSÜTÖRTÖK, 1961. JÚNIUS 8.

Megnyirbált kreativitás az USA-ban

A tudós „a demokráciáról alkotott helytelen nézeteket” hibáztatja

Emma Harrison

Tudósítónktól

Montreal, június 7. – Az USA-ban a demokráciáról alkotott helytelen eszmék csökkentették a kreativitást, mondta tegnap egy Nobel-díjas.

A budapesti születésű Szent-Györgyi Albert, aki most az USA-ban él és dolgozik, azt a megjegyzést tette, hogy maga a természet sem demokratikus, és nem tett mindenkit egyformán intellektuálissá.

„Mindent úgy csinálnak, hogy a természet eme antidemokratikus jellegzetességét megváltoztassák, és mindannyiunkat egyformává tegyenek az észbeli képességek tekintetében is, úgy, hogy a fejlődésben visszamaradtakat fölemelik, a kiemelkedőket pedig lenyomják az átlagos szintre” – mondta dr. Szent-Györgyi Albert egy hozzászólásában, amely a ma este sorra kerülő III. Pszichiátriai Világkongresszusra készült.

Neki és két másik Nobel-díjasnak, a brit Lord Adriannak és az amerikai dr. Linus C. Paulingnak az egyik ma esti bizottsági ülésen a tudományos kreativitásról kell beszélniük.

A II. világháború után bekövetkező politikai változások előtt – mondta dr. Szent-Györgyi Albert, úgy tervezte, hogy mint az Országos Köznevelési Tanács elnöke virágzó körülményeket teremt a zsenik fejlődéséhez Magyarországon.

De dr. Szent-Györgyit elriasztotta a közeledő kommunista uralom. Úgy találta – mondta, hogy az eszméi ugyanolyan nehezen tudnak fejlődni az USA-ban is, ahol a Massachusetts állambeli Woods Hole-i Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetében dolgozik.

„Ha feleannyi pénz és gondoskodást fordítanak a kiemelkedő képességű gyerekekre, mint amennyit a fejlődésben visszamaradtokra fordítunk, a jó vezetők nem lennének olyan ritkák” – mondta.

Dr. Szent-Györgyi Albert, aki 1937-ben elnyerte a Nobel-díjat a biológiai égés terén tett fölfedezése miatt, a kreatív tudós számos személyi tulajdonságát megadta.

Azért kell kutatnia, mert nem tehet másképp („ha egy probléma megoldódott, az már nem probléma”); már fiatal korban ki kell alakítani a kutatási szokásokat és módszereket („gyakran fölmerül bennem a kérdés, hogy milyen felnőttek lesznek azok az ifjak, akik a TV-ben látható erőszakon, gyilkosságokon és a megfélemlítő reklámokon nőnek fel, gyakran családi hagyományok hiányában, amelyek ezeket ellensúlyoznák?”), és kicsit önzőnek kell lenni („ha egy hallgató odajön hozzám, és azt mondja, hogy hasznos akar lenni az emberiség számára, és azért akar kutatni, hogy enyhítsen az emberek szenvedésén, én mindig azt mondom, hogy akkor inkább a szeretetszolgálathoz csatlakozzon”).

Lord Adrian, a csoport idősebb Nobel-díjasa, aki 1932-ben nyerte el a Nobel-díjat Sir Charles Sherringtonnal együtt a neutron keletkezésének fölfedezése miatt, azt az észrevételt tette, hogy új kutatási eszközök felgyorsítanák a haladást.

„De mostanában, ha a tudományos életben akar valaki maradni, az élő szervezetek vagy az élő magatartás anyagi alapjainál szélesebb körben kell kreatívnak lennie” – figyelmeztetett.

Dr. Pauling a Kaliforniai Műszaki Intézet kémiai professzora, aki 1954-ben kapott Nobel-díjat a fehérjéket és más molekulákat összekötő erők terén végzett munkásságáért, az ötletek születésével foglalkozott.

„Mivel napjainkban a tudomány által vizsgált problémák összetettek, nem engedhetjük meg, hogy a megoldásukhoz vezető akármilyen lehetséges segítségtől eltekintsünk” – mondta dr. Pauling.

PÉNTEK, 1961. JÚNIUS 9.

Szerkesztőségi cikk

Kreativitás demokráciában

Társadalmunk igyekszik elfojtani a kreativitást, különösen a fiatalokét? A kiváló Nobel-díjas biológus, dr. Szent-Györgyi Albert szerint igen. Egy konferencián, Montrealban fölszólalva kemény vádakot fogalmazott meg „a demokráciáról alkotott helytelen nézetekkel” kapcsolatban, és amiatt, hogy állítólag túlhangsúlyozzák a hátrányos helyzetűek problémáját a tehetségesek rovására.

Dr. Szent-Györgyi véleményével ellentétben társadalmunk történetében még soha nem volt olyan időszak, amikor ne fordítottak volna nagy figyelmet

a tehetséges és kreatív fiatalok föl kutatására és támogatásukra, hogy minél jobban ki tudják bontakoztatni képességüket. A közösség tudatában van annak, milyen nagy szüksége van a tehetségek fölfedezésére, és hatalmas magán, valamint kormányzati ösztöndíjak és kutatási támogatások szolgálják ezt a célt. A tehetséges matematikusoknak, fizikusoknak, kémikusoknak és biológusoknak még soha nem volt ekkora presztízsük, és ami nem kevésbé fontos, ekkora anyagi megbecsültségük.

A fő kérdés az, hogyan termelődnek ki az alkotó zsenik az élet különböző területein? Hogyan számolunk el egy Einstein, egy Newton, egy Shakespeare, egy Cervantes, egy Beethoven vagy egy Bizet tehetségével? Miért van az, hogy dr. Szent-Györgyi szülőföldje, a kis Magyarország a két világháború között méretéhez képest aránytalanul nagy számban ontotta a tudomány és a művészet területén az első osztályú tehetségeket? Az az igazság, hogy nem tudjuk a választ ezekre a kérdésekre. De azt föl lehet hozni a demokráciák védelmében, hogy a mi társadalmunk is növekvő erőfeszítéseket tesz, hogy a fölbukkanó tehetségek, akár milliomos kastélyban születnek, akár putriban, szolgálni tudják a nemzetet és az egész emberiséget.

HÉTFŐ, 1961. JÚNIUS 19.

Levelek a Timesnak

*A biológus elmagyarázza álláspontját
A Nobel-díjas tudós azt állítja, hogy megjegyzéseit kiemelték szöveg-
környezetükből*

A New York Times szerkesztőjének:

A június 9-i szerkesztőségi cikk szerint kemény váddal illetem a demokrácia „helytelen eszméit”. Nem voltam kemény, és nem vádoltam. Úgy gondolom, ha néhány mondatot emelünk ki a szöveggörnyezetéből, az eltorzítja a jelentését, különösen akkor, ha azok a mondatok egy tudományos társaság vitájának voltak részei.

Szükségtelen hangsúlyoznom mélységes csodálatomat a demokrácia iránt, vagy az iránt, ahogy a jelenlegi kormányzat megpróbálja kijavítani az oktatás múltbeli hibáit, vagy az iránt, ahogy a kormány hivatalai, mint pl. a Nemzeti Egészségügyi Hivatal vagy a Nemzeti Tudományos Alap a kutatásokat támogatja.

Montrealban épp azokat a problémákat vitattuk meg, amelyeket az Ön vezércikke említ: hogyan lesz a zseni, és hogyan lehet fejleszteni? Ezek a legfontosabb és megválaszolatlan kérdései minden társadalomnak.

Mélyen lenyűgöz a kormányzat által az oktatásnak nyújtott támogatás, de mi nem a pénzügyekről beszélgettünk. A kormány adja a pénzt, de a széles társadalomnak kell megvalósítania a kreatív intellektuális eredményekben a kedvező atmoszférát. Az Ön által említett Nobel-díj nem a vele adott pénznek köszönheti nagy tekintélyét, hanem annak a tökéletes figyelemnek, amellyel a legkiemelkedőbb intellektuális eredményeket kiválasztják és kitüntetik.

Nehézséget jelent számomra, hogy megtaláljam a napilapokban, hogy ki nyerte a Nobel-díjat. Nem emlékszem, hogy valaha is találkoztam volna egy Nobel-díjas címlapfotójával valamelyik képes újságunkban.

A demokrácia a túléléséért küzd az ellentétes irányzatok tengerén, és nem hiszem, hogy mindig az eredmények fölmutatása a kívánatos. Lehet, hogy ugyanolyan hasznos, ha a lehetséges hibákat emeljük ki. Most arra törekszünk, hogy mindenki egyforma oktatásban részesüljön, és reméljük, hogy egy nap mindenkinek megadjuk az egyenlő esélyt a természetes képességeinek legvégső határáig való fejlődéséhez.

Nem hiszem, hogy a fölszólalásomnál jelenlévő bármelyik tudós is úgy értelmezhetné volna szavaimat, hogy lekicsinyeltem a demokráciát és az ész területén megtett, előremutató lépéseit. De azt hiszem, hogy az olyan vezércikkek, mint az Öné, elfojtják a szabad tudományos kritikát, amely a demokrácia egyik legfontosabb alapja.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1961. június 9.

VASÁRNAP, 1961. JÚLIUS 30.

Az alkotó ösztön titka

Honnan ered? A tudós saját élményeit fölhasználva próbálja megtalálni a válasz nyitját

Szent-Györgyi Albert

Az alkotásra való ösztönzés mindig lenyűgöző jelenség volt. Honnan ered? Miért kell valakinek valamit alkotnia, akár festményről, akár zenei műről, akár szoborról vagy egy kis darab tudásról van szó? A vajúdás még ebben az értelemben is ritkán jár fájdalom nélkül, és a jelentős alkotás nagy odaadást és koncentrációt, tanulást és kemény munkát követel, gyakran a személyes érdeklődés kárára. Mégis a kreativitás, ha zsenivel párosul, a történelem mérföldköveit rakhatja le.

Szembetalálkoztam ezekkel a véleményekkel még amikor szülőházamban, Magyarországon voltam, a II. világháború utáni rövid demokratikus időszak

alatt. Akkoriban azt gondoltam: az én feladatomban, hogy újjáépítsem Magyarországot elpusztított kultúráját, ezért elfogadtam az Országos Köznevelési Tanács elnöki posztját.

Meg voltam győződve, hogy mindig ugyanannyi alkotó zseni van jelen, csak elfecsérik őket. Ezt a véleményt arra a tényre alapoztam, hogy a zsenik nem mutatnak véletlenszerű eloszlást, hanem leginkább csoportokban jelentkeznek. A zenében például Bach, Vivaldi, Scarlatti, Rameau és Couperin kortársak voltak; Mozart, Haydn, Beethoven és Schubert ráadásul majdnem egyszerre laktak ugyanabban a városban, Bécsben. Ilyen példákat más területen is találhatunk. Arról is meg voltam győződve, hogy a zseni nem rejtélyes, hanem fölismerhető, ha az ember megtanulta fölismereni a jeleit, és hogy a kreativitás alkalmas az elemzésre. A Közoktatási Tanács elnökeként olyan rendszer kidolgozására tettem kísérletet, amely megtalálja a felsőbb intellektust, hogy a fejlődéséhez szükséges föltételeket elősegítse. Még mindig biztos vagyok benne, hogy pár éven belül kimutathattam volna elgondolásom eredményességét, de sajnos a politikai változások korán félbeszakították erőfeszítéseimet.

Új hazámban, az USA-ban a felsőbb kreativitás fejlődését akadályozzák azok a demokráciáról alkotott hibás elgondolások, amelyek elhitették velünk, hogy mindannyian egyenlők vagyunk. De a természet nem demokratikus, és ami az intellektust illeti, nem teremtett minket egyenlőnek. Ennek megfelelően vannak jó és rossz művészek és tudósok.

Ebben az országban az a szokás, hogy a természet antidemokratikus voltát úgy javítják ki, hogy a visszamaradottakat fölemelik, a kimagaslókat pedig leszállítják az átlagos szintre. Úgy látszik, van egy olyan hit, hogy a zseni önként megmutatja magát. Ez teljesen helytelen. A zsenialitás legtöbbször érzékenységgel jár együtt, és mi sem könnyebb, mint elbátortalanítani.

Ha feleannyi pénzt és törődést fordítottunk volna a szokatlanul tehetségekre, mint amennyit a visszamaradottakra, a jó vezetők nem volnának ilyen ritkák. De nálunk az a tendencia, hogy az alkotóképességet számok, a minőséget a mennyiség cseréli föl. Az érvelésünk hasonlít ahhoz a mondáshoz, amely szerint ha egy nő kilenc hónap alatt ad életet egy gyermeknek, akkor kilenc nő egy hónap alatt.

De most itt azzal az általam korábban fölvetett kérdéssel foglalkozunk, amely a kreativitás természetét illeti. Talán segíthetek ezeknek a kérdéseknek a megoldásában, ha saját magammal vitatom meg ezeket, nem azért, mert azt hiszem, hogy én különösen jó tudós vagyok, hanem mert én ismerem legjobban a saját munkáimat.

Ha objektíven nézem magam, az első dolog, amit észreveszek, hogy minden nap reggel korán türelmetlenül, szinte futva megyek a laboratórium felé.

A munkám még nincs kész, amikor este otthagytam a munkaasztalom. Tovább gondolkodom a problémáimról, és az agyam bizonyára folytatja a gondolkodást, amikor alszom, mert néha fölébredek az éjszaka közepén, és megvannak a válaszok azokra a kérdésekre, amelyek eddig nyugtalanítottak.

Amennyire vissza tudok emlékezni, nagyon ritkán jöttem rá a válaszra bármelyik probléma esetén is tudatos gondolkodással. Ez csak az első mód az agyam számára, amely úgy látszik sokkal jobban működik az ügyetlenkedésem nélkül, ha alszom. Azt hiszem, ilyen összpontosítás és odaadás nélkül semmi jelentőset nem lehet elérni, akár művészetről van szó, akár tudományról. Föltételezem, hogy ismerik Sir Isaac Newton válaszát arra a kérdésre, hogyan születtek a fölfedezései. A válasz a következő volt: „Mindig azokról gondolkodtam.”

Az első kérdés, amelyet fölteszek magamnak az, hogy miért csinálom? Nem vagyok hangyaszorgalmú, és ha valamilyen különleges adottságom van, akkor az az, hogy nem mindennapi tehetséggel tudok henyélni és pihenni. Tehát miért csinálom? A válaszom első megközelítésben egyszerű: Csinálnom kell, és szörnyen érzem magam, ha nem tudom csinálni. Valahogy a problémák bejutnak a vérembe, és nem hagynak nyugodni. Kínoznak. Ki kell őket szedni a szervezetemből, és csak egy mód van erre: a problémák megoldása. A megoldott probléma már nem probléma többé; eltűnik.

Dávid, aki megölte Góliátot, bizonyára nagyon elégedett lehetett, amikor látta, hogy óriási ellenfele kinyúlt a földön. Egy valódi tudós soha nem érzi ezt az elégedettséget. A megoldatlan probléma olyan hatalmasnak látszik az ember agyában, mint Góliát, de ha egyszer a probléma megoldódott, eltűnik. Elveszti érdekességét. Talán ez az, ami mindig tovább hajt, és nem engedi, hogy leüljünk és élvezzük a múlt sikereit. Ahogy valaki nemrég írta: „Aki csak ül a babérjain, nem jó helyen viseli őket.”

A második kérdés, amelyet fölteszek magamnak: Mi hajt, hogy olyan problémák után fussak, amelyeket én idézek elő? Azt hiszem, tudom a választ. Egy tudós család negyedik generációját képviselem, és nagyon intellektuális környezetben nőttem föl, ahol csak a tudományos vagy művészi eredmény számított. Gyerekkorunkban tisztában voltunk néhány dologgal, amely a világ művészetében és tudományában zajlott.

Mélységesen meg vagyok győződve arról, hogy legtöbben már nagyon fiatalon kialakítjuk értékelési szintjeinket, és később már nem tudunk rajtuk változtatni. Az én szememben az intellektuális alkotó munka látszott a legmagasabb értékű célnak, amelyre valaki is törekedhet, amelyért érdemes küzdeni. A szintek kialakítása fiatalon fontos dolog az oktatás számára. Gyakran fölmerül bennem a kérdés, vajon milyen emberek lesznek a mai fiatalok, akik

a TV erőszakos és félrevezető hirdetésén nőttek föl, gyakran híján azoknak a családi hagyományoknak, amelyek ezeket ellensúlyozzák.

Természetesen teljesen helytelen lenne föltételezni, hogy egy olyan családi háttér, amely megfelel az enyémmek, kötelességszerűen az intellektuális alkotókészség működéséhez vezet. A két testvérem közül egyik sem követte az én utamat, bár ők is ugyanolyan hatásoknak voltak kitéve. Nincs ilyen családi háttérre szükség, hiszen sok példa van rá, hogy nélküle is nagy tudós lett valaki. Az intellektuális szomj, amelyet belém az oktatás nevelt, lehet veleszületett dolog is.

Hogy a másodlagos indítékok, mint a hiúság, az elismerés iránti, a hasznossá válási vagy a társadalmi és pénzügyi sikerek iránti vágy mennyire számít, nehéz megmondani. Nem kétséges, hogy ezek is szerepet játszanak. Newton maga is többször vitába keveredett az elsőbbségről – vagyis, hogy ő vagy valaki más publikált-e bizonyos fölfedezéseket először. Bár kétlem, hogy a hiúság szerepet játszott volna a fölfedezéseiben. Először jön a fölfedezés, csak azután a hiúság. Néhány munkámról kiderült, hogy hasznos, elősegíti az egészséget vagy a boldogságot. Nem tagadom, hogy ez örömmel tölt el, de ennek nincs döntő része a munkámban. Sőt, elkerültem azokat az irányzatokat, amelyeket hasznosságuk állított volna a központba.

Ha egy hallgató azzal jön hozzám, hogy hasznos akar lenni az emberiség számára, és azért akar kutatni, hogy enyhítse az emberek szenvedését, én mindig azt szoktam tanácsolni, hogy akkor inkább csatlakozzon a szeretetszolgálathoz. A kutatás egoistákat igényel, igazi egoistákat, akik saját örömeiket és megelégedettségüket keresik, de azt a természet rejtélyeinek megoldásában találják meg. Visszaidézem a bátyám kirobbanását, aki fiatal korában csak az élet könnyed oldalát szerette. „Szerencsés vagy – mondta –, mindketten azt csináljuk, amit szeretünk, és rólad azt mondják: jó fiú, míg én egyáltalán nem vagyok jó.”

Ami az anyagi sikerek szerepét illeti, csak azt tudom válaszolni, hogy nagyon kevés jelentős tudósról és művészeiről tudok, akik gazdagon haltak meg. Kb. 30 évvel ezelőtt a Belga Orvosi Társaság a Palfijn-díjjal tüntetett ki. Palfijn anatómus és nagy idealista volt. A társaság elnöke, aki átadta a díjat, nagyon izgatott volt, a beszédében kihagyott egy gondolatot, és azt mondta: „Azért adjuk ezt a díjat Önnek, mert Palfijn is éhen halt.” Én végül is nem haltam éhen, csak az éhezési ödémáig jutottam.

Természetesen sem az intellektus, sem a hagyomány magában nem elég az alkotáshoz. Az a vágy, amely arra készlet, hogy új tudást fedezzünk föl, csak egy része a történetnek. Magam, mivel meglehetősen tudatlan vagyok a tudományos irodalmat illetően, sokkal több, számomra új tudást találhatnék a könyvtárban töltött egyetlen óra alatt, mint amennyit a dolgozóasztalomon találok egy hónap vagy egy év alatt. Nem az igazságot keresem, az már most igazság.

Talán egy analógia segítségével megvilágíthatom ezt a kérdést. Mialatt Franciaországban, Angliában utazik az ember, vége sincs az érdekes és izgalmas dolgoknak. De vannak született utazók, pl. Livingstone vagy Shackleton, akiket nem érdekelt London vagy Párizs, akiket csak Afrika szívének vagy az Északi-sarknak a földrajzi térképen levő fehér foltjai izgattak. Nem volt ott semmi különösen érdekes, csak egy fehér folt. A tudományos kutatók ezek az emberi tudás térképén levő fehér foltok nyűgözik le, és ha szükséges, kész életét áldozni, hogy a fehér foltokat megszüntesse.

Gyakran szégyellem magam tudatlanságom miatt, ha olyan kollégákkal találkozom, akiknek a tudományos irodalomról való tudásuk az enyémhez képest végtelen. De ha egyedül vagyok, jól érzem magam a tudatlanságommal. Leterhelne, ha túl sokat tudnék. Szeretem a dolgokat egyszerűen nézni, egy kicsit gyerekesen, álokoskodás nélkül. Szeretek az egyszerű dolgokra rácsodálkozni. Az emberek gyakran nem veszik észre, hogy valami csodálatos, ha túl sokat látják. Számomra a legnagyobb és legizgalmasabb csodák azok a dolgok, amelyeket minden nap magam körül látok.

Lehet, hogy túl sokat idealizáltam, amikor azt mondtam, hogy mi tudósok „az igazságot keressük”. A tudományos kutatás hasonlít a kirakós játék megfejtéséhez, a természettel való sakkozáshoz, amely a lehető legnagyobb partner. De a játék kirakása vagy a sakkozás nem minden, bármilyen lenyűgözőnek látszik is. Valaminek kell utána is lennie. Egy alkotó tudósnak vagy művésznak abban kell elégedettséget találnia, hogy alkotott valamit – valamit, ami nem volt ott azelőtt, bármilyen kicsi is legyen. Számos olyan társam van, akik sokkal okosabbak voltak, mint én, de akik mindig félbehagyták munkájukat, csak játszadoztak. Szakítanom kellett velük, egyetértve Dzsingisz kánnal abban, hogy „a befejezés az, ami megadja egy cselekedet értékét”. Ez a készítés a befejezésre az, amely elvezette a nagy művészeket, hogy megkomponálják zenéjüket, vagy kifaragják szobrukat.

Végül figyelembe kell vennünk egy pillanatra az alkotó tudomány minőségi értékét. Nem az a kérdés, hogy alkossunk-e, hanem hogy mit alkotunk. Ez a probléma természetétől függ. A jó problémafölvetés a munka fele. Minél nagyobb, egyetemesebb a probléma, annál jobb, de ennek is megvannak a korlátai, és a túl nagy probléma sem jó.

Goethe azt mondta, hogy „a lángész legvilágosabban a bölcs önmegtartóztatásban mutatkozik meg”. Newton, bár ő dolgozta ki a gravitáció alaptörvényeit, mindig távol tartotta magát ennek az erőnek a természetétől, amely ma is még ugyanolyan ismeretlen, mint az ő idejében, és még valószínűleg sokáig így marad – ha nem örökre.

Ami engem illet, én csak az alapproblémákat szeretem, és azzal tudnám jellemezni kutatómunkámat, hogy amikor letelepedtem Woods Hole-ban,

és elkezdtem horgászni, mindig hatalmas horgokat használtam. Meg voltam győződve, hogy úgysem fogok semmit, és úgy gondoltam, hogy sokkal izgalmasabb egy nagy halat nem kifogni, mint egy kicsit.

Ha azt kérdeznék, hogy kutatónak lenni jó vagy rossz, nem tudnék világos választ adni. Attól függ. Ha valamelyik kollégám azt mondja: „A kutatás szörnyű”, azt mondom: „Igazad van, amilyen hamar csak tudod, hagyd abba.” De ha azt mondja: „Hát nem csodálatos dolog a kutatás?”, akkor azt mondom: „Igazad van, valóban csodálatos”; és ha egy harmadik személy azt hallaná tőlem, hogy a kutatást egyszer jónak, máskor rossznak tartom, és azt mondja, hogy nem lehet igazam mind a kétszer, azt mondanám: „Önnek is igaza van. Az igazság relatív.”

Nem hiszem, hogy az én módszerem a kutatás módszere. Sokféle módszer van. Egy levélből szeretnék idézni zárasképp, amelyet egy hallgatótól kaptam, aki nagy kutató akar lenni, és megkérdezte: „Mi a jó kutatási módszer?” Az egyetlen válasz, amelyet adhattam neki a következő: „A jó módszer, ha van ilyen, az, ha a saját személyiséged szerint csinálod.”

Szent-Györgyi Albert magyar születésű biológus, az 1937-i Nobel-díj nyertese, jelenleg a Tengerbiológiai Laboratóriumban (Woods Hole, Mass.) dolgozik. Ez a cikk a montreali konferencián tartott előadása alapján készült.

VASÁRNAP, 1961. AUGUSZTUS 13.

Levelek a Timesnak

A szerkesztőnek

Dr. Szent-Györgyi Albert „Az alkotó ösztön titka” című cikkét (július 30.) újra és újra el kellene olvasni azoknak, akik az oktatás és kutatás hosszú távú stratégiájával foglalkoznak. Egy átlag amerikai fiatal a sport és a szórakoztatás sztárjai közül választ magának példaképet. Ők ma az idolkok.

Ha egy fiatal egyetemi hallgatót érdekel egyáltalán a természettudomány, akkor a legmodernebb fölfedezéseknek – atomfizika, bolygó kutatás – tartja. Sosem fogalmaz úgy, mint Nobel-díjasunk: „Szeretem egyszerűen nézni a dolgokat, egy kicsit gyerekesen, álokoskodás nélkül. Számomra a legnagyobb és legizgalmasabb csodák azok a dolgok, amiket minden nap magam körül látok.”

Mennyire igazak ezek a szavak. Én évekkkel ezelőtt rácsodálkoztam a belátható tér geometriájára, és a mai napig nem tudtam betelni vele. Évszázadokkal ezelőtt az alapfölfedezésekhez elég volt papír és ceruza, nem volt szükség csapatmunkára.

*Hermann von Schelling, Ph. D.
Schenectady, New York állam*

VASÁRNAP, 1961. SZEPTEMBER 11.

Levelek a Timesnak

A Nobel-díjas megkérdőjelezi az atomcsendegyezmény hatékonyságát

A New York Times szerkesztőjének:

Bolygónk légköre nem az emberiség közös tulajdona, a nagy és kis nemzeteké egyaránt?

Nem az Egyesült Nemzetek Szervezetének lenne a föladata, hogy megvédje a gyöngét az erőssel szemben? Ha igen, akkor az ENSZ miért nem tiltja be egyszerűen a légköri atomrobbantásokat? El tudom képzelni a nagy nemzetek zajos tiltakozását, ha a kis népek szennyeznék a légkört. A nagyok mindent megtehetnek ellenvetés nélkül? A kisebbeknek csöndben mindent el kell fogadniuk?

Nem várom az ENSZ-től, hogy tilalommal reagáljon, de legalább tisztázni lehetne a helyzetet, hogy nyilvánvalóvá válják, kik a valódi imperialisták.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1961. szeptember 6.

VASÁRNAP, 1962. MÁRCIUS 11.

A rák kialakulásának kulcsa lehet a molekulák alakja

Robert K. Plumb

Tudósítónktól

Phoenix, Arizona, március 10. – A rákot okozó vegyszerek hasonlítanak a testünkben található anyagokhoz, de kémiaileg különböznek, hangzott ma el az Amerikai Rákellenes Társaság szimpóziumán.

A szerkezeti hasonlóság a rákkeltő vegyszerek és az egészséges szervezet alapanyagai között magyarázhatja a rák keletkezését, állítja dr. Nien-chu Yang és dr. Charles B. Huggins, a Chicagói Egyetem Ben May Rákkutató Laboratóriumának munkatársa.

Néhány éve a tudományos újságírók szemináriumán közölték azt a dr. Szent-Györgyi Alberttől (Woods Hole, Mass.) származó elgondolást, hogy a rákkeltő vegyszerek elektrondonorok, amelyek átadják töltésüket a receptoroknak, ezzel elindítják a normális szövet megbetegedését, amely a rák jellegzetessége. Az elektron az elektromosság egysége egy atomon. Az atomok speciális összerendeződése pedig molekulákat alkot.

A több százezer molekula közül néhányról tudjuk, hogy rákot okoz a kísérleti állatokban és valószínűleg emberben is. E molekulák fontos csoportja a policiklusos aromás szénhidrogének, amelyek előfordulnak a kőszénkátrányban és a cigarettafüstben. Róluk közismert, hogy kísérleti állatokban rákkeltők.

A hasonlóság lényeges

Dr. Yang megállapítása, hogy föltűnő a szerkezeti hasonlóság a molekulák három típusa között; ezek a PAH (policiklusos aromás szénhidrogének), a szteroid hormonok (amelyek a sejtek növekedését szabályozzák) és az öröklődés információit hordozó DNS (dezoxi-ribonukleinsav) magja (belseje) között.

Ez az elképzelés Szent-Györgyi elméletének továbbfejlesztése, és pontosabb magyarázatot ad arra, hogy miért pont egy bizonyos molekula okoz rákot.

Szent-Györgyi elmélete nem tudta pontosan előre megmondani, hogy a 150 rákkeltő aromás szénhidrogén mindegyikének mi a kémiai affinitása. Ezzel szemben az új elmélet azzal, hogy a szerkezetnek és az elektronsűrűségnek is fontosságot tulajdonít, megmagyarázza, hogy a rákkeltők miért okoznak rákot.

A molekuláris hasonlóság vagy a rákkeltő anyagoknak a testünkben lévő természetes anyagokhoz való geometriai hasonlósága két módon okozhat rákot, állítja dr. Yang.

Két elmélet

Az első szerint a rákkeltő aromás szénhidrogéneket a sejtek hasonló elrendeződésük miatt összetévesztik a hormonokkal. A hormon kötőhelyein megzavarják a sejtek növekedésének normális biológiai szabályozását, és segítik a rák növekedését.

A második szerint az aromás szénhidrogének amiatt, hogy térbelileg hasonlítanak az átöröklési utasításokat hordozó DNS belsejében lévő bázispárokhoz, képesek beépülni a DNS-be, és összezavarni a genetikai kódot. Így „rossz” sejtek képződnek, amelyek a rákot okozzák.

Dr. Huggins bejelentette, hogy kutatócsoportjuk nagy biztonsággal, könnyen és egyszerűen meg tudja mondani szerkezete alapján egy molekuláról, hogy rákkeltő-e.

Rámutatott azonban arra is, hogy a vegyszerek csak a rák egy részéért felelősek, más mechanizmussal a sugárzás vagy a napfény is képes rákot okozni.

Az Amerikai Rákellenes Társaság által tartott, a tudományos újságírók negyedik szemináriumán vezető kutatók számoltak be új eredményeikről és szakterületük jelenlegi helyzetéről.

VASÁRNAP, 1962. ÁPRILIS 8.

Levelek a Timesnak

Az atomcsendegyezmény kérdőjelei

A New York Times szerkesztőjének:

Ismételten közölték velünk, hogy légköri robbantásokat kell folytatni, mivel a föld alatti robbantások nagyon korlátozott értékkel bírnak. Ennek ellenére engedték, hogy a genfi konferencia megrekedjen a föld alatti robbantások lehallgatásának nehézségeinél. A légköri robbantások ellenőrzése nem okoz problémát. Kimutathatók anélkül, hogy speciális vizsgálati pontokat kellene fölállítani. Az összes szovjet légköri robbantást kimutattuk a jelenleg létező eszközeink segítségével.

A genfi konferencia bukása végzetes lehet: új ciklust indíthat el a fegyverkezési versenyben. Nem egyezhetnénk meg a szovjetekkel, tudva, hogy a földalatti robbantások csak másodlagos értékűek; hogy az egyezmény csak a légköri robbantásokra vonatkozzék, és a földalattiakat örökre számításon kívül hagyjuk?

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1962. április 2.
A fenti levél írója orvosi Nobel-díjas

SZERDA, 1962. MÁJUS 23.

11 tudós kéri a H-bombakísérletek elhalasztását

Az USA sürgeti az űrrobbantások kutatásának engedélyezését

Részlet

Walter Sullivan

Tizenegy kutató, köztük kettő az Amerikai Társaság a Természettudományok Fejlesztéséért korábbi elnöke, írt Kennedy²⁶ elnöknek kérve a H-bombával kapcsolatos űrkísérletek felfüggesztését.

(...)

---

²⁶ John F. Kennedy (1917–1963) az USA 35., legfiatalabban, 43 évesen megválasztott elnöke. 1963-ban Dallasban merénylet áldozata lett. Utóda alelnöke, Lyndon B. Johnson.

„A Föld környezete nem a potenciális rombolás kísérleti terepe egyetlen egyén, de még egy nemzet számára sem. Sem egyénnek, sem nemzetnek nincs joga megbolygatni a természet roppant egyensúlyát.”

Közleményük a New York Times április 30-i leleplező cikkének folytatása, amelyben geofizikusok azon véleményüknek adtak hangot, hogy a robbantások hosszú távú változásokat okozhatnak a belső Van Allenövezetben²⁷.

Heves tiltakozás érkezett brit részről is. Ellenben dr. James Van Allen az Iowai Állami Egyetemről, az övezet névadója, üdvözölte a kísérleteket, mint új tudományos ismeretek lehetséges forrását.

(...)

Nobel-díjas is aláírta

A levél aláírói között találjuk az orvosi Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albertet is, Woods Hole, Mass.-ből.

(...)

Három bomba robbantását tervezik a Csendes-óceán közepén lévő Johnston-sziget fölött. Egyet, amely kevesebb mint egy megatonna, az ionoszféra alatt. Az ionoszféra ötven mérföld (kb. 80 km) magasságban kezdődik. Egy megatonnát az ionoszféra fölött, kb. 200 mérföld (300 km) magasán. A harmadik, szintén kisebb mint egy megatonnát 500 mérföld (800 km) magasán. Egy megatonna bomba megfelel egy millió tonna TNT (trinitro-toluol) romboló erejének.

KEDD, 1962. JÚNIUS 12.

550 diplomát adtak át az Oberlin Főiskolán

Részlet

Tudósítónktól

Oberlin, Ohio, június 11. – Az Oberlin Főiskola főnállásának 129. évében 550 diplomát osztottak ki a végzős hallgatónak.

---

²⁷ A Van Allen sugárzási övezet a Föld fölötti, elektromosan töltött részecskéket tartalmazó dupla réteg, amely véd a Naptól érkező ilyen részecskéktől. Négy évvel e cikk megjelenése előtt, 1958-ban fedezték föl az első amerikai műholdak műszerei. Ezeket a holland származású James Van Allen (1917–2006) az Iowai Állami Egyetem fizika tanszékének vezetője tervezte. Ragaszkodott hozzá, hogy Geiger–Müller-számláló is legyen a műszerek között, amelynek a felfedezés köszönhető, ezért lett ő a névadó.

Hét díszdoktort is avattak. Ebben az elismerésben részesült többek között: Szent-Györgyi Albert, a tudomány doktora, a mass.-i Woods Hole Izomkutató Intézet igazgatója.

SZOMBAT, 1962. JÚNIUS 16.

Tudósok a túlélésért

A pszichiáter 600 fő előtt jelentette ki, hogy a fegyverkezési verseny káros szenvedély

Milton Bracker

A Tudósok a Túlélésért első kongresszusának háromnapos rendezvényét tegnap nyitották meg a Biltmore Hotelben.

Kb. 600 tudós, közülük több nemzetközileg elismert, hallgatta az elnök sürgető szabályát: „A béke a felnőtt, a háború a gyerek mentalitása.”

„Aki úgy gondolja, hogy a fegyverkezés a biztonság váza – jelentette ki dr. Hector J. Ritey, New York-i pszichiáter – az egy neurotikus felnőtt mentalitásával van fölruházva, aki felnőttként megengedi, hogy gyerekkori hajlamai és ábrándjai irányítsák cselekedeteit.”

„Számára a fegyverkezési verseny többé nem valóságos vagy érzelmi védekezés, hanem káros szenvedély.”

(...)

A szimpózium négy vezérszónokának egyike, dr. Szent-Györgyi Albert, az 1937-i orvosi Nobel-díj nyertese, kijelentette, hogy az USA külpolitikája és fegyverkezési tervei számításon kívül hagyják az amerikai nép alapvonalait.

Az emberek, jelentette ki, „jellemzően egyszerű, világos és becsületes gondolkodásúak, egyenesek, tiszteletben tartják az emberi jogokat, az idealizmus és realizmus keverékei”.

„De a magas politika szintjén – tette hozzá – még soha nem volt akkora felelőtlenség, mint jelenleg.” Legvérmesebb reményeit a női békemozgalmakba fekteti, mert a nőknek „több a józan eszük, mint a férfiaknak”.

Dr. Szent-Györgyi magyar születésű, aki 1955-ben kapott amerikai állampolgárságot, jelenleg az Izomkutató Intézet igazgatója Woods Hole, Mass.-ben.

Norman Thomas szocialista vezetőt is bemutatották. A hallgatóság nagy ovációval fogadta. Megfigyelőként jelen voltak a magyar és a román ENSZ-küldöttségek tagjai.

VASÁRNAP, 1962. AUGUSZTUS 26.

Tudomány

A csecsemőmirigy

A benne talált anyagok fokozzák egerekben a rák növekedését

William L. Laurence

A csecsemőmirigynek, amely a nyak alatt a mellcsont csúcsa mögött helyezkedik el, a funkciója rejtély maradt századokon keresztül. Újabban azonban bizonyítékok özöne mutatott rá a csecsemőmirigy működésének jelentőségére főleg a csecsemőkorban, az immunmechanizmusokban, amelyekkel a szervezet védekezik a bakteriális fertőzések és az idegen anyagok bejutása ellen, beleértve a nem rokonokból végzett szervátültetéseket is.

Ezek az eredmények azt sugallják, hogy a csecsemőmirigy révén új szakasz jön a teljes szervek (vese, szív, artériák és végtagok) átültetésében, a szervbankok használata hasonlóan a vérbankhoz. Ezekben a transzplantációkban lehetővé válik a donor csecsemőmirigyének átültetése is, amely összeférhető immunrendszert hoz létre.

Múlt héten jelent meg Prof. Szent-Györgyi Albertnek, a Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézete igazgatójának (Woods Hole, Mass.), beszámolója a csecsemőmiriggyel kapcsolatos tízéves kutatásaik eredményéről. Ő a világ egyik vezető biokémikusa, aki 1937-ben nyerte el az orvosi/élet-tani Nobel-díjat „a biológiai égésfolyamatokkal kapcsolatos fölfedezéseiért”. A Nemzeti Tudományos Akadémia kiadványának augusztusi számában megjelent cikk társszerzői dr. Hegyeli András és dr. Jane A. McLaughlin.

A növekedésserkentő

Dr. Szent-Györgyi és munkatársai bejelentették, hogy borjak csecsemőmirigyéből két hatásos anyagot izoláltak. Az egyik hatásos növekedésserkentő, a másik ugyanilyen mértékben növekedésgátló. A serkentőt prominnek, a gátlót retinnek nevezték el.

A növekedésgátlóról kiderült, hogy egerekben hatásos ellenszere a rák gyors növekedésének. Viszont a serkentő anyag az állatkísérletekben fokozta a rák növekedését.

A másik megfigyelés az volt, hogy a promin az egereket meddővé tette. Ez kapcsolatban van a csecsemőmirigy élettani funkciójával, ugyanis legaktívabb a szexuálisan éretlen állatokban, amikor még nem képesek utódok létrehozására.

Ez később, ha sikerül a promint nagy mennyiségben szintetizálni, azt is jelentheti, hogy hatásos fogamzásgátlóként szolgálhat. Az anyag dr. Szent-Györgyi szerint hasonlít a juvenil, más néven Péter Pan hormonra, amely a rovarokat fejlődésük fiatalkori stádiumában tartja.

Bár a juvenil hormon nagy koncentrációban található magasabbrendű állatok csecsemőmirigyében, nem azonos a prominnal, mondta dr. Szent-Györgyi egy telefoninterjúban. Másrészt, tette hozzá, mindkettő „visszafiataltató” hormonként hat, visszaállítva az állatok néhány fiatalkori funkcióját.

VASÁRNAP, 1962. SZEPTEMBER 2.

Levelek a Timesnak

Az atomháború elhárítása

Szent-Györgyi szerint össze kellene fognunk Oroszországgal, hogy megállítsuk a fegyverkezés terjedését

*Az alábbi levél írója az 1937. évi orvosi/élettani Nobel-díj nyertese
A New York Times szerkesztőjének:*

Nyugtalanít az a kismértékű előrelátás, amellyel a külpolitikai tervezésben dicsekedhetünk. A tudomány és a technológia megváltoztatta az emberi élet arculatát, és nagyban hatott a nemzetközi kapcsolatokra, de maga a tudomány és a technológia is gyors átalakuláson megy keresztül, és ez újabb húzóerő. Azok a problémák, amelyek ma még fontosnak látszanak, holnapra már lehet, hogy senkit nem érdekelnek, pedig a holnap az, amelyre terveznünk kell.

A legtöbb tudományosan gondolkodó ember számára nyilvánvaló, hogy miután elértük a fegyverkezésben azt a szintet, amelynél az Egyesült Államok megtámadása már nem tűnik vonzónak, minden további bomba csak növeli a bizonytalanságot azzal, hogy emeli a „véletlenszerű háború” esélyeit. Egy ilyen háborúnak a valószínűsége lassan eléri a 100%-ot.

Számunkra a legsúlyosabb veszély azonban a nukleáris fegyverkezés terjedése. Egyszerű belátni, hogyha a jelenlegi törvénynélküliség folytatódik, néhány éven belül egyre több államnak lesz atombombája.²⁸ Mindenesetre Kína és szövetségesei, mint Albánia vagy Kuba, el lesznek látva atombombával, és egyetlen ismeretlen eredetű bomba, amelyet egy amerikai vagy szovjet városra dobnak le, új holokausztot indíthat el.

---

²⁸ Szent-Györgyi aggodalma 50 évvel később is időszerű. Napjainkban Észak-Korea és Irán ellenőrizetlen atombombája jelent veszélyt.

Kína érdeke az, hogy végignézze, amint az Egyesült Államok és a Szovjetunió elsöprik egymást, hatalmi vákuumot hagyva maguk mögött. Hogy milyen esztelenek lehetnek a káros nacionalista csoportok, arra jó példa az O.A.S. Algériában. Egyetlen bombával kezükbe kaparinthatják az emberiség sorsát.

Elemi érdekünk, hogy a Szovjetunióval értelmes és szoros szövetségre lépünk²⁹ abban a reményben, hogy közös erővel képesek leszünk megállítani a nukleáris fegyverek terjedését. Hasonló okok miatt az is érdekünk, hogy Kínát is bevonjuk az emberi közösségbe.

Külpolitikánk alkalmazkodik az aktuális helyzethez, és elfelejti, hogy a jelen nem más, mint egy gyorsan emelkedő görbe egyetlen pontja. Nyilvánvaló, hogy az 1000 megatonnás bomba egy robbanással képes elsöpörni az USA hat államát, vagy egy szökőárral képes teljesen lerombolni a keleti partot. Az atomenergia nagyarányú kozmikus erőivel szemben, amelyek elszabadultak a gyorsan zsugorodó földgömbünkön, egyetlen lehetőség van az életben maradásra, és ez nem más, mint az, hogy új politikai világszerkezettel és mentalitással jobb és szélesebb emberi kapcsolatokat kell kiépítenünk.

Úgy látszik, hogy kormányunk megragadt a jelentéktelen intézkedések és ellenintézkedések hálójában. Még a tudósok is, akiknek korábban tiszta képük volt, elveszni látszanak ebben a labirintusban, miközben csatlakoznak a kormányhoz vagy bizottságaihoz, nem látva a fától az erdőt.

*SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1962. augusztus 28.*

SZOMBAT, 1962. OKTÓBER 13.

Két sürgető fölhívás a világ egységére az oktatás révén

Houston, október 12. (UPI) – Két tudós emelt ma szót a világ egységéért az oktatás segítségével. Dr. Margaret Mead szerint ez azért szükséges, hogy „megvédjük magunkat az olyan hibáktól, amelyek lerombolhatnak fölbecsülhetetlen részeket, vagy teljes emberi örökségünket, és azokat, akik ezt hordozzák.”

Dr. Szent-Györgyi Albert, az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese, jelenleg a Tengerbiológiai Laboratórium (Woods Hole, Mass.) munkatársa és dr. Mead, az Amerikai Természettudományi Múzeum antropológusa a Rice Egyetem 50 éves fönállási ünnepségét záró megbeszélésen szólalt föl.

---

²⁹ Szent-Györgyi realitásérzékét mutatja, hogy 5 évvel korábbi álláspontjához képest, mikor a szovjetekről azt állította, hogy az ENSZ fölbomlasztására törekuszenek, most tárgyalást és szövetséget sürget.

„Egész létünk borotvaélen táncol a legmagasabb méltóság és a legnagyobb bőség, valamint a teljes pusztulás és öngyilkosság között” – jelentette ki dr. Szent-Györgyi.

Majd így folytatta: „Az egyetemeknek emberi lényeket kell kibocsátani, nem pedig az ember és az emberszabású majom közötti lényt, akinek túl szűk kilátásai vannak az előtte álló életre.”

Dr. Mead szerint a civilizált világtól elvárható és el is kell várni, hogy a világ elmaradott részét az oktatás lehetőségei révén segítse.

CSÜTÖRTÖK, 1962. NOVEMBER 1.

Két új hormont vizsgálnak, amelyek segíthetnek a rák szabályozásában

Minneapolis, október 31. (AP) – Egy magyar születésű tudós tegnap arról számolt be, hogy két nemrég fölfedezett hormon hordozza a rák szabályozásának és gyógyításának, valamint a férfi és női termékenység befolyásolásának a lehetőségét. Dr. Szent-Györgyi Albert, a Tengerbiológiai Laboratórium (Woods Hole, Mass.) munkatársa elmondta, hogy mindkét hormon a mellkasnak a mellcsont alatt található mirigyéből, a csecsemőmirigyből származik. Egyik a promin, amely a növekedést serkenti, a másik a retin, amely viszont nagymértékben gátolja. Dr. Szent-Györgyi arról is beszámolt a Nemzeti Tudományos Akadémia és a Minnesotai Egyetem Nemzeti Alapítványa által támogatott konferencián, hogy a kísérleteket eddig kémcsőben és egerekkel végezték. A nehézséget az okozza, hogy nagyon kevés az az anyag, amelyet munkatársaival 15 ezer borjú csecsemőmirigyéből kinyertek. A promin beültetve idős egerekbe serkentette a rák növekedését. A retin épp ellenkezőleg, óriási mértékben visszafogta például előrehaladott rák esetében – állította dr. Szent-Györgyi.

VASÁRNAP, 1962. NOVEMBER 11.

Tudomány

Csecsemőmirigy-kutatások

A legújabb munka egy harmadik fontos kémiai funkciót is jelez

William L. Laurence

A csecsemőmirigynek, amely a nyak alatt, a mellcsont csúcsa mögött helyezkedik el, a közelmúltig nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget. Az a tény, hogy

a csecsemőmirigy mérete az emberben és állatban is a pubertásig nő, azután elkezd összehúzódni, amíg újra eléri születéskori méretét, azt a látszatot keltette, hogy az evolúciós fejlődés valamely korábbi szakaszának a maradványa, és nincs semmi hasznos funkciója. Ezt az elképzelést alátámasztotta az a megfigyelés is, hogy eltávolítása a felnőtt állatból életében látszólag nem okozott semmilyen változást.

Az elmúlt hónapokban újszülött egerek és más állatok csecsemőmirigyével végzett vizsgálatok azt bizonyították, hogy valószínűleg a test egyik létfontosságú mirigye, amely az élet sok alapfolyamatának titkát rejti. Valóban, ezek az úttörő jelentőségű munkák föltárták, hogy a csecsemőmirigy rejti az immunrendszer minden fontos folyamatának a titkát, amelyek révén a test védekezik a baktériumok, vírusok és más külső anyagok ellen. Ez a védekező mechanizmus lép életbe szervátültetéskor is, mikor a test érzékeli, hogy a szerv nem a sajátja, és kilöki.

Kulcs a betegségekhez

A legújabb kutatások azt mutatják, hogy számos mozgásszervi betegségnek (reuma, izombetegségek) és talán még a szklerózis multiplexnek is a csecsemőmirigy a kulcsa.

Két hónappal ezelőtt a Nobel-díjas biokémikus, Prof. Szent-Györgyi Albert a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója és munkatársai a Nemzeti Tudományos Akadémia kiadványában közölték, hogy tízéves munkával sikerült borjak csecsemőmirigyéből két hatásos anyagot kis mennyiségben kinyerni. A növekedésserkentőt prominnek, a másikat, amely ugyanilyen arányban gátolja a növekedést, retinnek neveztek el.

Azt találták, hogy a növekedést serkentő a kísérleti állatokban a rák kifejlődését is elősegíti, míg a gátló megakadályozta egerekben a rák gyors kifejlődését.

A múlt héten a Minnesotai Egyetemen tartották a csecsemőmirigy-konferenciát a Nemzeti Tudományos Akadémia és a Nemzeti Alapítvány védnökségével, ahol Prof. Szent-Györgyi beszámolt legújabb eredményeiről, a csecsemőmirigyből kinyert két, de inkább három fontos anyagról. Nagyon ígéretesek, és szerkezetük meghatározása után segíthetnek a betegségek elleni küzdelemben, és az elemi életfolyamatok szabályozásában.

Gátolják a daganatokat

A növekedést gátló anyag nagy koncentrációban található a csecsemőmirigyben, de jelen van a test más szöveteiben is, állítja Prof. Szent-Györgyi.

Kis mennyiségben beadva egereknek „képes teljesen visszafogni a rák növekedését” mind beültetett, mind spontán rák esetén. Ez azt jelenti, hogy az anyag daganatellenes hatása „minden rosszindulatú daganatra kiterjed”.

„Azt találtuk” – mondta dr. Szent-Györgyi –, hogy ez a gátló anyag nemcsak a csecsemőmirigyben, hanem más szervekben is jelen van. Nyilvánvalóan nem csecsemőmirigy-hormon, hanem általános szövetalkotó. Úgy látszik bizonyosfajta antibiotikus produktum a rosszindulatú növekedéssel szemben. Bár nem a csecsemőmirigy specifikus anyaga, növeli varázslatosságát. A rák elleni küzdelemben fontos eszköz lehet a gyakorló orvosok kezében, és egy új elmélet kialakulásában. Úgy gondoljuk, hogy a kozmikus sugárzás folyamatosan okoz rákot a testünkben, és ezt a gátló anyag, a retin leküzdi. Idős korban azért leszünk rákosak, mert megszűnik a retin képződése.”

Ígéret

A növekedésserkentő anyag, a promin viszont nem található meg más szövetekben, állítja dr. Szent-Györgyi. Ez azt jelenti, hogy a promin csak a csecsemőmirigy anyaga. Ezt az elképzelést támasztja alá az is, hogy a csecsemőmirigy növekedésének csúcsa akkor van, amikor a test leggyorsabban növekszik.

„Valahogy a csecsemőmirigy kapcsolatban van a fiatalsággal is és a rák növekedésével, idős állatokból vett kivonat fiataloként viselkedett.” Ebből a szempontból a promin hasonlít a rovarokban található juvenil (más néven Péter Pan) hormonhoz, amely a lárva, báb, lepke átalakulást szabályozza.

Bár a juvenil hormon nagy koncentrációban található magasabbrendű állatok csecsemőmirigyében, nem azonos a prominál, mondta dr. Szent-Györgyi. Másrészt, tette hozzá, mindkettő „visszafiatalító” hormonként hat, visszaállítva az állatok néhány fiatalkori funkcióját.

Ráadásul a prominkészítmény meddővé is tette mind a hím, mind a nőstény állatokat. Amikor az adagolást leállították, a meddőség is megszűnt. „Nemrég találtunk bizonyítékot arra, hogy a növekedésért és a meddőségért két különböző anyag a felelős. A sterilizáló anyag erősebb bázis (savakkal sótképez), mint a két másik, korábban izolált, és úgy látszik, hogy a csecsemőmirigyre és ennek élettanára jellemző.”

Ez ideig kb. 15 000 font (egy font kb. fél kilogram) borjú csecsemőmirigyét dolgoztak föl, és fontonként 2 mg promint és retint nyertek ki. Az anyagok kis molekulású, nem fehérje típusú molekulák. „Célunk, hogy kikristályosítsuk mind a hármat, elemezzük, és azután szintetizáljuk őket” – jelentette ki dr. Szent-Györgyi a konferencián.

KEDD, 1963. MÁRCIUS 5.

Orális fogamzásgátlók: új ígélet

Két természetes anyag, amely elérhető lehet milliók számára

Részlet

William L. Laurence

Tudósítónktól

New York – Két természetes anyagról mint ígéletes, hosszan ható fogamzásgátlóról adtak hírt a múlt héten. Csak havonta egyszer kell bevenni, szemben az eddig használttal, amelyet 20 napig kellett szedni, és elérhető lesz a fejlődő országok lakóinak is. Az egyik egy erkogornin nevű anyarozs-alkaloida. Az anyarozs a rozs növényen megtelepülő, élősködő gomba.

(...)

A másik természetes termékenységgátló anyagról a Nemzeti Tudományos Akadémia legújabb kiadványában számolt be a Prof. Szent-Györgyi Albert vezette kutatócsoport. A Nobel-díjas biokémikus jelenleg a Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Részlegének vezetője Woods Hole, Mass.-ben.

Az infertine nevű új anyagot fiatal borjak csecsemőmirigyéből izolálták. Ez a harmadik innen izolált anyaguk. A retinnek nevezett gátolja, míg a promin serkenti a rákos sejtek növekedését kísérleti állatokban.

Az infertine „meddővé tette mind a hím, mind a nőstény kísérleti egereket” – állítja Szent-Györgyi professzor. „A nemileg érett állatok a kezelés elhagyása után újra terhesek lettek, azonban a nemileg éretlenek tartósan meddők maradtak.” Ezeknek az eredményeknek a megerősítése „még további vizsgálatokat igényel”.

(...)

PÉNTEK, 1963. MÁRCIUS 15.

Az ENSZ ételmisszerkampányának kiáltványa

Világösszefogás pápai áldással

Részlet

Arnaldo Cortesi

Tudósítónktól

Róma, március 14. – Az ENSZ Ételmisszer- és Mezőgazdasági Szervezetének speciális gyűlése kiáltványában összefogásra szólította föl a világ összes kormányát az éhezés és a hiányos tápláltság problémájának megoldására.

A kiáltvány célja, hogy új lendületet adjon a harmadik éve tartó „éhezésmentes” kampánynak.

Tizenkét Nobel-díjas és 18 további kiemelkedő személyiség vett részt az Emberi Jogok az Éhezésmentességért nagygyűlésén. A megnyitóban sürgették a résztvevőket, hogy adjanak a világmozgalomnak „erkölcsi és szellemi tekintélyt növelve céljai emberi és társadalmi jelentőségét”.

A pápa megáldotta a programot

Előzőleg a résztvevőket audiencián fogadta XXIII. János pápa,³⁰ és megáldotta a március 21-én kezdődő Éhezésmentes Hét rendezvényét, valamint az Élelmiszer Világkongresszust, amelyet júniusban rendeznek Washingtonban.

(...)

A rendezvényen 12 Nobel-díjas között két amerikai is volt, dr. E. L. Tatum³¹ és dr. Szent-Györgyi Albert.

(...)

HÉTFŐ, 1963. MÁJUS 13.

27 amerikai tudós sürgeti az atomcsendegyezményt

Az Egyesült Államok huszonhét tudósa, köztük három Nobel-díjas, kérte a közvéleményt az atomcsendegyezmény támogatására, „amely az USA és a világbéke legfőbb érdeke”.

A közleményben a tudósok leszögezik, hogy az egyezmény csökkentené a jelenlegi fegyverkezési verseny sebességét, lassítaná a nukleáris eszközök

---

³⁰ XXIII. János (1881–1963), Angelo Giuseppe Roncaliként született Bergamo közelében. 1958-ban választották pápává. Kevesebb, mint öt évig tartó pápasága alatt rendkívül népszerűvé vált egyszerűségének, közvetlenségének, humorának köszönhetően. Nyolc enciklikát írt, a leghíresebbet a békéről. Összehívta a II. vatikáni zsinatot, amelynek feladata az egyház reformja, a többi keresztény felekezettel és a nem hívő világgal való viszonyának rendezése volt. Ezzel új korszakot nyitott az egyház történetében. II. János Pál, a lengyel pápa 2000-ben boldoggá avatta. Mindkettőjüket szentté avatta Ferenc pápa 2014. április 27-én.

³¹ E. L. Tatum (1909–1975) amerikai biokémikus, 1958-ban kapott megosztott orvosi Nobel-díjat „annak felfedezéséért, hogy a gének hatásukat meghatározott kémiai folyamatok szabályozásával fejtik ki”.

áttérjedését a nem nukleáris fegyverekre, ezáltal csökkentené az atomháború valószínűségét.

Azt állítják, hogy a fegyverkezési verseny folytatódásának kockázata a nemzet biztonságára sokkal nagyobb, mint annak lenne, ha a szerződést esetleg titkos kísérletekkel megszegik.

Az aláírók között van dr. Donald A. Glaser³² az 1960-as fizikai, dr. James Watson³³ az 1962-es orvosi és dr. Szent-Györgyi Albert az 1937-es orvosi Nobel-díj nyertese.

SZERDA, 1963. MÁJUS 22.

Nobel-díjasok sürgetik a nukleáris fegyverkezési verseny befejezését

Tizenegy ország 55 tudósa és kutatója írta alá a NATO-hoz intézett fölhívást, amelynek képviselői Ottawában üléseznek, „hogyan mondjanak le minden további lépésről, amely arra irányul, hogy újabb országokban állomásoztassanak atomfegyvereket”.

Az aláírók, köztük öt Nobel-díjas, aggódnak amiatt, hogy egyre több ország fér hozzá a termonukleáris fegyverek indítógombjához. Az ENSZ felügyelete alatt működő atomfegyvermentes övezetek létesítésére és a genfi leszerelési tárgyalások erőfeszítéseinek fokozására szólítanak föl.

Az aláíró Nobel-díjasok közül három amerikai, dr. Linus Pauling,³⁴ kémikus, dr. Szent-Györgyi Albert és dr. Edward Tatum biokémikusok. A másik kettő, dr. Max Born³⁵ német és dr. Hideki Yukawa³⁶ japán fizikusok.

---

³² D.A. Glaser (1926–) amerikai fizikus, az 1960. évi Nobel-díjat „a szubatomi részek megfigyelésére alkalmas buborekkamra-módszer fölfedezéséért és kidolgozásáért” kapta.

³³ J. Watson (1928–) amerikai biokémikus, a DNS társfölfedezője F. Crickkel. 1962-ben kaptak orvosi Nobel-díjat.

³⁴ Linus Pauling (1901–1994) amerikai kémikus, kétszeres Nobel-díjas. A kémiait 1954-ben kapta „a kémiai kötések természetének kutatásáért”. Nobel-békedíjjal 1962-ben tüntették ki; 1963-ban adták át.

³⁵ Max Born (1882–1970) német fizikus, 1954-ben kapott megosztott fizikai Nobel-díjat „alapvető kvantummechanikai munkásságáért, különös tekintettel a hullámfüggvény statisztikus interpretációjára”.

³⁶ Hideki Yukawa (1907–1981) japán fizikus, 1949-ben kapott fizikai Nobel-díjat „a mezonok létezésének a magerő elméleti vizsgálata alapján való megjövendöléséért”.

PÉNTEK, 1963. MÁJUS 30.

Könyvismertető

Részlet

Megjelent:

Szent-Györgyi Albert: *Tudomány, Etika és Politika*, Bertrand Russel³⁷ előszavával. Vantage Kiadó, 2,50 \$.

PÉNTEK, 1963. JÚNIUS 28.

Rák inhibitor³⁸ találtak egerekben

Szent-Györgyi új rákterápiát javasol

Robert C. Toth

Tudósítónktól

Washington, június 27. – A Nobel-díjas új rákgyógyítási módszerre tett ma javaslatot. Ez azon alapul, hogy egerekben olyan anyagot találtak, amely visszafogja bennük a rák növekedését.

Dr. Szent-Györgyi Albert szerint úgy látszik, hogy vissza lehet szorítani a rákot, amikor a „rákgátló és a rákserkentő anyagok arányát megduplázzuk”.

Mivel ezek az anyagok nem ártalmasak az egészséges szövetekre, mint a jelenleg használt rákellenes szerek, „találtunk egy olyan anyagot, amely megállítja a rákos sejtek burjánzását, sőt még vissza is fejleszti őket, bármiféle mérgező hatás nélkül”. Ez a cikk a Science amerikai tudományos folyóiratban jelent meg.

A rákterápia: egy lehetséges új megközelítés című közleményt a folyóirat szerkesztője közlésre elfogadta anélkül, hogy keresztülment volna azon a bírálási folyamaton, amely a tudományos cikkek esetében szokásos.

Dr. Szent-Györgyi és kollégái a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratóriumban a növekedésserkentő (promin) és a növekedésgátló (retin) anyagokat ki tudták vonni az egerek csecsemőmirigyéből, izomból, inakból és erekből is.

---

³⁷ Bertrand Russell (1872–1970) angol matematikus, filozófus, közéleti személyiség. 1950-ben irodalmi Nobel-díjat kapott, utána kapcsolódott be a nemzetközi békemozgalomba. A '60-as években az atomleszerelés egyik élharcosa, bírálta az USA vietnami háborús politikáját is.

³⁸ Inhibitor: vegyi folyamatokat lassító vegyület.

A retin kevésbé stabil. Amikor elbomlik, a prominnek lehetőséget ad, hogy végezze a dolgát. A tudósok azt állítják, hogy amikor megvágjuk magunkat, egy enzim elbontja a retint, hogy a promin begyógyíthassa a sebet. Amikor a seb begyógyult, a retin-promin arány visszaáll a normális szintre.

„A promin a rákos sejtek növekedését gyorsítja, míg a retin megállítja, és a már kifejlődött rákot is visszaszorítja” – szerepel a cikkben. Amikor a retint dupla arányban injekcióták az állatba, a „rák visszafejlődött”.

Idősebb állatok ütőerében kevesebb retint találtak, mint a fiatalokéban. „Ez arra utal, hogy a növekedésgátló alacsonyabb szintje kapcsolatban lehet azzal, hogy az idősebb állatokban gyakoribbak a rosszindulatú daganatok.”

VASÁRNAP, 1963. JÚLIUS 7.

Tudomány

„Az élet giroszkópja”

Két sejtszabályzó anyag új megvilágításba helyezheti a rákkutatást

William L. Laurence

Tízévnyi kutatás érlelte meg végső gyümölcsét a massachusettsi Tengerbiológiai Laboratóriumok Izomkutató Intézetében, Woods Hole-ban, ahol a korábban orvosi Nobel-díjjal kitüntetett Szent-Györgyi Albert professzor vezetésével dolgozó orvoscsoport állati szövetekben kimutatta azt a két anyagot, mely az életfolyamatokban a giroszkóp szerepét játszhatja.

Az egyik anyag, melyet prominnek kereszteltek el, úgy tűnik, a szövetek növekedéséért felelős, míg a másik, a retin elnevezésű, blokkolja a növekedést.

A két anyagot az elmúlt évben sikerült izolálni borjak szervezetéből, mégpedig a közvetlenül a mellcsont csúcsa mögött elhelyezkedő szervből, a csecsemőmirigyből. A csecsemőmirigy legfontosabb funkciójára, melyet az immunrendszerben betölt, nemrégiben derült fény: szinte az összes immunfolyamatra kiterjedő szerepe van. A legutóbbi kutatások azonban kimutatták, hogy a két anyag nemcsak specifikusan a csecsemőmirigyben van jelen, hanem más szövetekben is, mint például az izmokban, a nagy vér-édényekben és az inakban.

E legújabb vizsgálatok eredményei alapján jutott Szent-Györgyi professzor kollégáival együtt arra a következtetésre, hogy „a két felfedezett aktív anyag egyensúlyától függ a növekedés üteme és iránya”. A jelentést az American Association for the Advancement of Science hivatalos kiadványának, a Science-nek június 28-i számában publikálták.

A növekedésserkentő

A promin, a növekedésért felelős anyag a kutatások szerint gyorsabb osztódásra készíti a kísérleti állatok szervezetében található rákos sejteket, míg a retin, a növekedésgátló „megállítja a folyamatot, és hatására a már kialakult daganatos sejtek általában elkezdnek visszafejlődni”. Ez, teszik hozzá a tudósok, az egereknél igaznak bizonyult mind a spontán, mind a transzplantálható típusú emlőtumorra. Adott szövetminta esetében „igen fontos tényező lehet” a növekedésserkentő és a növekedésgátló anyagok egymáshoz viszonyított aránya, olvasható a közleményben. Úgy találták, ahhoz, hogy egy tumor elkezdjen visszafejlődni, a retin és a promin arányát jelentős mértékben meg kell változtatni. „Úgy látszik, hogy a daganat akkor kezd visszafejlődni, amikor ez az arány megduplázódik – azaz amikor a naponta beinjektált retin mennyisége hozzávetőlegesen megegyezik az állat szervezetében jelenlévővel.

A két anyag közömbösíti egymás hatását, vagyis amikor mindkettő jelen van, nem észlelünk növekedést. Viszont a kísérletekben a retin kevésbé bizonyult stabilnak, tárolás közben könnyen lebomlott, így az adott oldatban a promin hatása kezdett érvényesülni. Ez megmagyarázhatja, hogy ugyanaz a kivonat miért változhat át néhány nap alatt nemserkentőből a növekedésserkentőjévé.

A két anyag kölcsönös hatáskiegyensúlyozó tulajdonságának fölfedezése, írják a kutatók, föltételezést tesz lehetővé egy ezidáig megmagyarázatlan jelenségre, mégpedig arra, hogy seb keletkezésekor a korábban inaktív sejtek miért kezdenek el hirtelen osztódni, és miért marad abba ez a növekedési folyamat a sérülés begyógyulásával? A válasz az lehet, hogy mivel a retin föltételezhetően egy vagy több instabil kapcsolódási helyet is tartalmaz, a sérülés keletkezésekor valószínűleg olyan enzim szabadul föl, amelynek hatására a retin bomlásnak indul, így a promin veszi át az irányító szerepet. Amint a seb begyógyult, visszaáll az egyensúly, mivel az egészséges szövet beszünteti a retinlebontó enzim termelését.

Az egyik kísérletben úgy találták, hogy az öregebb állatok aortái kevesebb retint tartalmaztak a fiatalokénál. Ez lehetővé teszi a feltételezést, mely szerint valamiféle kapcsolat van a retin csökkenése és a rákbetegségeknek az életkor előrehaladtával nagyobb gyakorisága között, írják a kutatók. „Két kísérletben – teszik hozzá, gyermekek vizeletében is találtunk retinre utaló jeleket. A vizeletvizsgálatoknál fényt deríthetünk a testben lévő prominnek és retinnek az arányára, és ezek révén lehetővé válik ennek az aránynak közelebbi, alaposabb tanulmányozása a rákbetegségekkel való kapcsolatban is.”

Az arány változásai ugyancsak befolyásolhatják a carcinogenesisről (a rák előidéző oka) vallott korábbi elképzeléseinket. A carcinogenesis valószínűleg azokban az idősebb személyekben okoz megbetegedést, akikben ez az arány kevésbé kedvező.

Izmok, inak és a nagy véredények a jelentés szerint nagyon ritkán szenvednek rákos elváltozást. Úgy találták, hogy ezek a szövetek a prominál nagyobb koncentrációban tartalmaztak retint, így ezek kivonatai más szövetekével ellentétben már a promin eltávolítása előtt is gátló tényezőt hordoznak. Ez, taglalja a cikk, más szövetek esetében nem igaz.

Nincsenek káros hatások

„Nem találtunk semmiféle káros mellékhatást sem a retin, sem a promin esetében – állítják a kutatók –, ebben a tekintetben ezek az anyagok különbözni látszanak a többi antimetabolittól, melyeket eddig a rákterápiában fölhasználtak, és amelyek hatása nem specifikus, így interferálnak néhány, minden sejt számára általános folyamattal vagy anyaggal. Ezért, főleg ha a rákos sejtek még érzékenyebbek, a mellékhatásoknak is szerep jut.

„A retin és a promin természetalkotta anyagok lévén, valószínűleg sajátosan hatnak a sejtsztódásra: hozzájuthatunk olyan anyagokhoz, amelyek nemcsak megakadályozzák a rák növekedését, de visszafejlődését is előmozdítják mindenféle toxikus hatás nélkül.” A növekedésserkentő még alkalmazható lenne sebek gyógyítására is, mivel a kutatók állítása szerint úgy hat, hogy önmagában nem okoz betegséget.

A Columbia Egyetem munkatársának, dr. Mary S. Parshley-nak szövetextraktumokkal azt is sikerült elérnie, hogy az állatok szervezete a rákos transzplantátummal szemben ellenállást mutatott. Ő még taglalta a cikkben további észrevételét, mely szerint az általa készített kivonatok az egészséges sejtek osztódását is megakadályozták, tehát a szövetkivonatok blokkoló hatása érvényesül a rendellenes és az egészséges sejtekben egyaránt. Azt viszont nem sikerült megállapítani, hogy az extraktumok ezen gátló aktivitása a retin jelenlétének volt-e köszönhető.

A cikk szerint az eddigi korlátozott tanulmányok alapján egyenlőre annyit feltételezhetünk, hogy a promin és a retin kis molekulásúllal és nagy hatással bíró anyagok. Valószínűleg csak az esetleges szintézisük után lehet majd kémiai összetételüket és szerkezetüket meghatározni.

*E cikk társszerzői még dr. Hegyeli András
és dr. Jane A. McLaughlin.*

HÉTFŐ, 1963. AUGUSZTUS 12.

Levelek a Timesnak

*Az atomcsendegyezmény támogatása
A Nobel-díjas fordulópontnak látja az egyezményt*

A New York Times szerkesztőjének:

Az összetett technikai problémák, melyek az atomcsendegyezménnyel kapcsolatosak, nagyon fontosak, és körültekintő megfontolást érdemelnek. Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk a következő alapkérdést: a modern tudomány, amely a századfordulón született, az embert az emberfeletti erők és sebességek mesterévé tette. Még csak a fejlődés legelején vagyunk. Csak 50 év telt el a kvantumelmélet bejelentése óta, amely az első atombomba fölrobbantását lehetővé tette. A második egy egész várost rombolt le. Ebben a reakcióban, mint az összes jelenlegi nukleáris reakcióban csak egy nagyon kis energiarész szabadul föl. Ha megtanuljuk, hogyan kell felszabadítani az egész energiát, képesek lehetünk egy maroknyi anyaggal az egész bolygónkat fölrobbantani. A tudomány fejlődését nem lehet megállítani, így az emberiségnek el kell döntenie, hogy ezeket az erőket a fölemelkedéséhez vagy saját maga elpusztításához használja föl. A tudomány által szabadon engedett erők összeférhetetlenek a jelenlegi politikai és gazdasági szerkezettel, gondolkodásmóddal és kapcsolatrendszerrel. Kiirtásunk megelőzésére az egyetlen alternatíva, hogy újabb és jobb emberi kapcsolatokat és nemzetek feletti szervezeteket hozunk létre. Az atomcsendegyezmény lehet az első lépés ebben az irányban, fordulópont lehet történelmünkben. A szenátus elutasítása hatalmas lépés lenne a katasztrófa felé, elfogadása fél szívvel veszélyeztetné erkölcsi vezető szerepünket.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT

Woods Hole, Mass., 1963. augusztus 3.

KEDD, 1963. OKTÓBER 29.

A Times könyvei

Az ember és jövője

Szerkesztő: Gorden Woltenholme, 410 oldal, Little Brown kiadó, 6 \$.

A Ciba Alapítvány Londonban rendezett fönti című szimpóziumának kiadványa a résztvevők előadásait tartalmazza. A résztvevők között található Francis Crick³⁹,

---

³⁹ F. Crick (1916–2004) angol molekuláris biológus, fizikus, a DNS társfelfedezője J. Watsonnal. 1962-ben kaptak orvosi Nobel-díjat.

Szent-Györgyi Albert, Joshua Lederberg⁴⁰, Herman Muller⁴¹, Peter Medawar⁴², Fritz Lipmann⁴³ Nobel-díjasok, Carleton Coon, Sir Julian Huxley és J.B.S. Haldane. Olyan dolgokról beszéltek, mint a világ népesedése, az orvostudomány ígéretessége, a társadalmi gépezetek hatása, az emberi fejlődés körültekintő iránya és az emberi viselkedés szabályozása az ész szándéka szerint. Ezeknek a dolgoknak a technikai, filozófiai és erkölcsi oldalát is megvitatták, gyakran briliáns módon, az egy-egy előadást követő kerekasztal-megbeszéléseken.

1963. NOVEMBER 14.

Levelek a Timesnak

Wigner professzor magyar születésű

A New York Times szerkesztőjének:

Az újság november 6-i számában rövid életrajzot közölt Wigner Jenőről, és ebben az szerepelt, hogy Németországban született.

Ez téves. *Az Amerikaiak a tudományban* és a *Ki kicsoda Amerikában* legújabb kiadásai szerint Wigner Magyarországon, Budapesten született. A nemrég publikált *Magyarok Amerikában*, 1963-ban az szerepel, hogy 1920–21-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen tanult, majd tanulmányai folytatására ment Németországba.

Wigner⁴⁴ professzor volt a harmadik az USA-ban élő magyarok közül, vagy másképpen: magyar–amerikai, aki az elmúlt évtizedekben Nobel-díjat kapott.

---

⁴⁰ J. Lederberg (1925–) amerikai genetikus, az orvosi Nobel-díjat megosztva 1958-ban kapta „a baktériumok genetikai anyagának rekombinációjában és szerveződésében tett fölfedezéseierért”.

⁴¹ H. Muller (1890–1967) amerikai biológus, az orvosi Nobel-díjat 1946-ban kapta „azért a fölfedezéséért, hogy a röntgensugarak segítségével mutációk idézhetők elő”.

⁴² P. Medawar (1915–1987) angol biológus, az orvosi Nobel-díjat megosztva 1960-ban kapta „a szerzett immuntolerancia felfedezéséért”.

⁴³ F. Lipmann (1899–1986) német származású amerikai biokémikus, az orvosi Nobel-díjat megosztva 1953-ban kapta „a koenzim-A-nak és az intermedier anyagcserében játszott szerepének fölfedezéséért”.

⁴⁴ Wigner Jenő (1902–1995) fizikus, az 1963-i fizikai Nobel-díjat kapta megosztva, „az atommagok és elemi részek elméletének fejlesztéséért, kivált az alapvető szimmetriaelvek fölfedezéséért és alkalmazásáért”.

Előtte dr. Szent-Györgyi Albert orvosit 1937-ben és dr. Békésy György⁴⁵ szintén orvosit 1961-ben.

Kapotsy Béla
New York, 1963. november 7.

VASÁRNAP, 1963. DECEMBER 22.

A szülési szakember reformot sürget

A vajúdás folyamatának alaposabb követését javasolja

Részlet

Walter Sullivan

A szülés egyik vezető tekintélye úgy gondolja, hogy a vajúdást hatásosabban kellene és tudnánk is követni. Így a komplikációkat azonosítani lehetne, mielőtt még komollyá válnának, és elkerülnénk olyan orvosi beavatkozásokat, amelyek meghosszabbítják a szülést.

Az eljárás propagálója fontos szerepet játszott a szülés folyamatát megfigyelő elektromos és mechanikai eszközök kifejlesztésében. Dr. Csapó I. Árpádról van szó, a New York-i Rockefeller Intézet munkatársáról, aki hamarosan elfoglalja új munkahelyét mint a St. Louis-i egyetem szülészeti és nőgyógyászati professzora.

Az új kísérleti technikát már kipróbálta Brazíliában, ahol a Bahai Egyetem munkatársaként dolgozott.

Bár néhány javaslatát és elméletét kollégái vitatják, támogatói is szép számmal vannak, többek között a Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Izomkutató Intézet igazgatója.⁴⁶ (..)

HÉTFŐ, 1964. MÁRCIUS 23.

Rákkésleltetőt találtak emberben

Robert K. Plumb

Tudósítónktól

Palm Beach Shores, Florida, március 22. – A rák megelőzésének és lehetséges kezelésének új lehetősége válhat valóra hamarosan, ha sikerül kémiaiilag

---

⁴⁵ Békésy György (1899–1972) biofizikus, az 1961-i orvosi Nobel-díjat „a fül csigájában létrejövő ingerületek fizikai mechanizmusának fölfedezéséért” kapta.

⁴⁶ Csapó és Szent-Györgyi kapcsolatáról az 1958. október 5-i cikk jegyzetében írtam.

azonosítani egy természetes anyagot, amely csökkenti a rákos burjánzást kísérleti állatokban.

Az anyagot, amelyet emberi szövetekben, vizeletben, növényekben és állatokban is megtaláltak, még nem sikerült kémiailag azonosítani, jelentette be a fölfedező, dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója.

Ámde, mondta dr. Szent-Györgyi az Amerikai Rákkutató Társaság itt tartott szemináriumán, most úgy látszik, hogy az anyagot rövid időn belül ki tudjuk kristályosítani. Akkor a tulajdonságainak és használatának vizsgálatában is tovább tudnak lépni.

Az antibiotikumok kutatása fölelevenedik

Dr. Szent-Györgyi, aki 1937-ben kapott Nobel-díjat a C-vitamin izolálásáért, arról számolt be, hogy munkatársaival számos anyagot találtak, amely gátolja a rákos sejtek növekedését, és ezeket „autobiotikumoknak” nevezték el. Dr. Szent-Györgyi azt állítja, hogy ezek az új autobiotikum-kutatások jelenleg olyan szinten vannak, mint az antibiotikum-kutatások voltak 20 évvel ezelőtt. Az első antibiotikum, a penicillin⁴⁷ fölfedezése után a kutatók további természetes vegyületek antibiotikus hatását is megállapították. Azóta ezek megtisztítva gyógyszerként használatosak. Ma ezek segítségével nagymértékben tudjuk szabályozni a fertőző betegségeket. Az új autobiotikumokra dr. Szent-Györgyi és munkatársai figyelmét a retin hívta föl. A nevére onnan kapta, hogy gátolja a rák növekedését. A retin egy rákserkentő anyaggal, a prominallal együtt fordul elő. A két anyag rendszerint egyensúlyban van.

Kémiai hasonlóság

Úgy látszik, hogy a retin és a promin kémiailag hasonló, bár jelenleg még a kutatók nem ismerik pontos kémiai szerkezetüket. A két anyag hasonló molekulahatárú (kb. 400), és az egyik a másikkal kissé módosított változata. A retinnel végzett állatkísérletek szerint nincs mellékhatása, állítja dr. Szent-Györgyi. Remény van

---

⁴⁷ Alexander Fleming (1881–1955) 1928-ban fedezte föl, hogy egy gombák termelte anyag, amelyet penicillinnek nevezett, baktériumölő hatású, de csak 1940-ben sikerült tisztán előállítani. Ekkor kezdődött tömeggyártása és gyógyászati hasznosítása. 1945-ben orvosi Nobel-díjat kapott.

arra, hogy használható lesz a gyógyításban, amint sikerül azonosítani a szerkezetét, és akkor előállítható lesz akár élő szövetekből kivonva, akár kémiai szintézissel.

PÉNTEK, 1964. OKTÓBER 23.

Johnsont 33 Nobel-díjas támogatja

Vezetői képességét idézték a díjazottak

Részlet

Harminchárom amerikai állampolgárságú Nobel-díjas nyilvánította ki támogatását tegnap Johnson elnök és Hubert H. Humphrey szenátor mellett. Közleményükben leszögezték, hogy megvizsgálva Mr. Johnson és Barry Goldwater szenátor előéletét, arra a következtetésre jutottak, hogy Mr. Johnson birtokában van az elnöki teendők ellátásához szükséges vezetői képességeknek, míg ellenfele nem. „Úgy gondoljuk, hogy a világ már bízik az USA elnökének vezetői képességében⁴⁸ – állapították meg. – És üdvözljük Hubert Humphrey kiválasztását alelnökjelöltnek, mert már bizonyította, hogy nemzetközi ügyekben a józan ész és az éleslátás bajnoka”.

(...)

Az aláírók között található többek között:

Dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Izomkutató Intézet munkatársa.

(...)

SZERDA, 1965. MÁRCIUS 31.

Levelek a Times szerkesztőjének

A tudósok ellenzik a háborút

A szerkesztőnek:

Az utolsó választáson mi, tudósok, egy emberként álltunk Johnson elnök mögé,⁴⁹ félve attól, amit Mr. Goldwater tenne, ha ő lenne az elnök. Most pedig

---

⁴⁸ Az 1964-i elnökválasztáson Lyndon B. Johnson, a J. F. Kennedy lelövése után alelnökből lett elnök, a Demokrata Párt, míg Barry Goldwater szenátor a Republikánus Párt elnökjelöltje volt.

⁴⁹ Szent-Györgyi néhány hónappal a Johnsont támogató nyilatkozat aláírása után már csalódottságát fejezte ki.

Johnson elnök ugyanazt teszi Vietnamban, amitől féltünk. Nekünk, tudósoknak nem ígért semmit, mégis a csalódottság, az elidegenedés érzései kavarnak bennem, sőt úgy érzem, mintha elárultak volna. Biztos vagyok benne, hogy sok tudóstársam érez hasonlóképpen. Ez a dolog nagyon mélyen érint minket, mert a mi munkánk egyaránt lehetővé teszi az emberiség szebb jövőjét és végső katasztrófáját. Rossz úton haladunk, ezért itt az idő a tudósok számára, hogy újból összefogjunk, és fölhívjuk erre a figyelmet.⁵⁰ Mint amerikai állampolgárt nagyon mélyen érint a helyzet, mivel ez több, mint háború. Ez morális kérdés, amelyből csak úgy emelkedhetünk föl, ha elhomályosodott hírnevünket megtisztítjuk. Még a győzelem is vereséget fog jelenteni. A kormány politikája ellentétben áll azokkal a fő célokkal, melyekért ez az ország mindig is kiállt. Ha háborúba kezdenek, vagyonunkat elköltik, fiainkat távoli országokba viszik harcolni vagy meghalni, és mindezt anélkül, megkérdőznék a népet, akkor itt a demokrácia üres szavá válik. Az amerikai nép nagy többsége ellenzi ezt a háborút, amely tönkreteszi az Egyesült Nemzetek Szervezetét is, amelyre reménnyel tekintett az emberiség, és amelynek mi is támogatást ígértünk.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor

Woods Hole, Mass., 1965. március 24.

Az író az 1937. évi orvosi Nobel-díj nyertese

SZERDA, 1965. JÚNIUS 30.

Stevensont sürgetik, hogy tiltakozásul mondjon le

Részlet

Tudósítónktól

ENSZ, New York, június 29. – Adlai E. Stevensont, az USA ENSZ-delegációjának vezetőjét, ismert művészekből, írókból és tudósokból álló csoport főlshólyította, hogy a kormányzat külpolitikája, különösen Vietnam-politikája elleni tiltakozásul mondjon le tisztségéről.

Mr. Stevenson munkatársai azonnal fölhívták a figyelmet, hogy ez kivi-hetetlen ötlet. Megjegyezték, hogy a közelmúltban Mr. Stevenson a kormány pozícióját támogató számos beszédet mondott.

(...)

A kb. száz aláíró között van Szent-Györgyi Albert, a Nobel-díjas fiziológus is.

---

⁵⁰ Ezek a gondolatok már megjelentek magyarul; Ralph W. Moss: *Szent-Györgyi Albert*, Typo-tex, Budapest, 2003. 230. l. Fordította Bakács Tibor. Az eredeti mű Ralph W. Moss: *Free radical, Albert Szent-Györgyi and the battle over vitamin C*, Paragon House, New York, 1988.

HÉTFŐ, 1965. NOVEMBER 8.

Brandies kitüntet öt Nobel-díjast

Részlet

Waltham, Mass., november 7. (AP) – A Brandies Egyetem ma 12 tudósnak, köztük öt Nobel-díjasnak adományozott díszdoktori címet az egyetem új tudományos központjának fölavatása alkalmából rendezett egyetemi tanácsülésen.

Az ülés fő szónoka James E. Webb, a Nemzeti Űrhajózási Hivatal, a NASA munkatársa, a kitüntetettek egyike volt.

A Nobel-díjasok dr. Carl Cori⁵¹ biokémikus, Washington Egyetem, St. Louis; dr. Severo Ochoa⁵², a biokémia intézet vezetője, New York Egyetem; dr. Isidor I. Rabi⁵³ fizikus, Columbia Egyetem; dr. Szent-Györgyi Albert a Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója, Woods Hole és dr. Robert Burns Woodward⁵⁴, Donner professzor, Harvard Egyetem.

(...)

KEDD, 1965. DECEMBER 14.

Levelek a Times szerkesztőjének

Ez nem az USA népének háborúja

A szerkesztőnek:

Ez az értelmetlen, reménytelen vietnami háború foltot ejt jó hírünkön. Vég nélkül kiterjesztjük a háborút, hogy elkerüljük a múlt és jelen hibáinak beismerését. A befejezés távolinak látszik, és hamarosan Kínával is háborúba keveredhetünk.

Johnson elnök mindenkinek fölajánlotta a feltétel nélküli tárgyalásokat, kivéve azt a népet, amellyel valójában harcban áll. Az első lépés a béke felé

---

⁵¹ Carl Cori (1896–1984) cseh származású amerikai biokémikus, feleségével megosztva 1947-ben kapott orvosi Nobel-díjat „a katalitikus glikogén-anyagcsere-folyamatok fölfedezéséért”. Szent-Györgyi 1919-ben rövid ideig együtt dolgozott velük Prágában.

⁵² Severo Ochoa (1905–1993) spanyol származású amerikai biokémikus, 1959-ben kapott megosztott orvosi Nobel-díjat „a ribonukleinsav és a dezoxiribonukleinsav biológiai szintézise mechanizmusának fölfedezéséért”.

⁵³ Isidor Rabi (1898–1988) amerikai fizikus, 1944-ben kapott fizikai Nobel-díjat „az atommagok mágneses tulajdonságainak vizsgálatára kidolgozott rezonanciamódszerért”.

⁵⁴ Robert Woodward (1917–1979) amerikai kémikus, a kémiai Nobel-díjat 1965-ben kapta „a szerves szintézisek művészi tökélyre fejlesztésért”.

mindkét félnél az kellene, hogy legyen, hogy tisztázzák azokat a célokat, amelyekért harcolnak. Mikor már ezek tisztázottá válnak, a végrehajtás technikai része már sokkal könnyebben megtehető.

Csak azokra az elvekre hivatkozhatunk, amelyek a Függetlenségi Nyilatkozatunkban vannak lefektetve.

Ezeket sokszor idézi Ho Shi Minh⁵⁵ is, így nem lehet lényegbevágó különbség közöttünk, és az ellenségeskedésnek bármely percben véget vethetnénk azzal, hogy lefűjjük a támadásokat, vagy hogy Ho Shi Minh-t meghívjuk egy konferenciára.

A barátságos megnyilvánulásainkat, mint pl. a washingtoni békemenet, Vietnam is viszonzta, és ez azt mutatja, hogy a vietnami emberek akarják barátságunkat.⁵⁶

Még a legtökéletesebb győzelem sem tudja visszaállítani hírnevünket. Az egyetlen út hírnevünk tisztára mosására, hogy világosan kijelentjük, ez a háború nem az amerikai nép háborúja, csak a kormányé, és hogy Mr. Johnson nem az az elnök, akit mi, tudósok azért segítettünk, hogy kifejezzük egyet nem értésünket Mr. Goldwater politikájával szemben. Hogyha ezt nem sikerül világossá tennünk, ez azzal fog járnai, hogy együttesen leszünk felelősek az elkövetett bűnökért és elhunyt katonáink gyorsan növekvő számáért.

Ez a nemzet anyagi és szellemi tőkéjével arra van hivatva, hogy magasabb színvonalú létezési formára segítse az emberiséget, nem pedig, hogy visszavezesse a háborúba és a nukleáris katasztrófa lehetőségébe.

*SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1965. december 7.
Az író az orvosi Nobel-díj nyertese*

KEDD, 1965. DECEMBER 14.

Stevenson nem tervezte politikai visszavonulását

Részlet

Adlai E. Stevenson röviddel halála előtt is támogatta az USA külpolitikáját, és nem gondolta, hogy emiatt le kellene mondania ENSZ-nagyköveti pozíciójáról,

---

⁵⁵ Vietnamot az 1954. évi, franciákkal vívott győztes háború után kötött békeszerződésben kettéosztották Észak- és Dél-Vietnamra. A két ország rész '60-as évekbeli konfliktusába az USA az amerikai barát Dél oldalán avatkozott be. A Szovjetunió támogatta Észak-Vietnam vezetője volt Ho Shi Minh.

⁵⁶ A levél első fele szintén megjelent Ralph W. Moss Szent-Györgyiről szóló életrajzi könyvében.

közölte Clayton Fritchey, munkatársa az ENSZ-ben mint a Nemzetközi Ügyek igazgatója.

(...)

Stevensonnak egy soha el nem küldött levelére hivatkozott Mr. Fritchey, amelyet annak a művészekből, írókból és tudósokból álló csoportnak írt, amely a lemondását kérte az USA külpolitikája elleni tiltakozásul.

A levelet Mr. Stevenson pár nappal az előtt írta, hogy Londonba indult, ahol július 14-én meghalt. Az USA-ba visszatérve akarta elküldeni, de halála miatt sosem lett postázva.

A levelet, amely jelenleg a Princetoni Egyetemen van letétbe helyezve Stevenson többi iratával, annak a csoportnak akarta küldeni, amelynek tagja Szent-Györgyi Albert fiziológus, Kay Boyle író, Jules Feiffer rajzfilmrendező és Dwight Macdonald író.

CSÜTÖRTÖK, 1966. JANUÁR 20.

A népeség-növekedés visszahozhatja „a sötét középkort”

Részlet

John W. Finney

Tudósítónktól

Washington, január 19. – Négy Nobel-díjas sürgeti a kormányt, hogy játsszék tevékeny szerepet a népeség-növekedés fékezésében. Egyikük fölvetette annak a lehetőségét, hogy az ellenőrizetlen népeség-növekedés hatására az emberek kannibalizmushoz folyamodnak; egy másik attól való félelmének adott kifejezést, hogy a világ új „sötét középkorba” zuhan.

A tudósok figyelmeztetnek, hogy nem lesz mód a világ megtöbbszörözött népeségének élelmezésére, és aggódnak, hogy az ellenőrizhetetlen népeség-növekedés elviselhetetlen feszültséget okoz az erőforrásokban, és korlátozza az emberiség intellektuális és genetikai fejlődését.

(...)

A népesedés problémája megelőzi az élelmiszerellátás problémáját – hangoztatta a négy tudós: dr. E.L. Tatum, Rockefeller Intézet, az 1958-i orvosi Nobel-díj nyertese; dr. Dickenson W. Richards, Columbia Egyetem, Orvosi Kar, az 1956-i orvosi Nobel-díj nyertese; dr. Szent-Györgyi Albert, Tengerbiológiai Laboratórium, Woods Hole, Mass., az 1937-i orvosi Nobel-díj nyertese; dr. Polykarp Kusch, Columbia Egyetem, az 1955-i fizikai Nobel-díj nyertese.

Dr. Szent-Györgyi megjegyezte, hogy a penicillin gyakorlati hasznosításának fölfedezője, Sir Howard Florey⁵⁷, a Royal Society⁵⁸ elnöke szerint, ha a növekedési ütem ilyen marad, akkor 600 év múlva a Föld felszínén csak 0,1 m² jut minden emberre. De ha a növekedési ütem fokozódik, „hamarabb elérjük ezt a szintet, és az emberek megölik és megeszik egymást”.

Dr. Szent-Györgyi szerint a „tudomány az elhalálozás szabályozásának bevezetésével beavatkozott a természet rendjébe”; a helyzet csak még egy szabályozás, a születés-szabályozás bevezetésével korrigálható.

(...)

VASÁRNAP, 1966. ÁPRILIS 10.

A vietnami háború ellenzői nem fizetnek adót

Több mint 300 nevet tartalmaz azoknak a listája, akik elhatározták, hogy az USA haderőinek vietnami és dominikai beavatkozása miatt tiltakozásul részben vagy teljesen megtagadják 1965. évi jövedelemadójuk befizetését.

A listán, melynek körözését A. J. Muste pacifista lelkész kezdeményezte, szerepel többek között Szent-Györgyi Albert⁵⁹ Nobel-díjas biokémikus, Staughton Lynd a Yale egyetem professzora, aki egy magán békeküldöttség tagjaként a múlt decemberben Vietnamban járt, és Lyle Stuart könyvkiadó.

Az aláírók között van Joan Baez énekes, aki már korábban az 1964. évi adója 60%-ának befizetését is megtagadta Washington katonai költekezése elleni tiltakozásul.

A kapcsolódó közlemény szerint az USA vietnami beavatkozása „a történelemben Olaszország 1935. évi Etiópiában elkövetett szörnyűségeivel kerül egy sorba”; a Santo Domingóban elkövetett intervenció pedig az „oroszok 1956-i Magyarország elleni agressziójához hasonlítható”.

---

⁵⁷ H. Florey (1898–1968) ausztrál származású angol vegyész és patológus. Az 1945. évi orvosi Nobel-díjat A. Fleminggal és E.B. Chainnel megosztva kapta „a penicillin föltalálásáért, valamint annak fölfedezéséért, hogy ez számos fertőző betegségnek hatásos gyógyszer”.

⁵⁸ A brit Királyi Természettudományi Akadémia.

⁵⁹ „Az információ szabadságát kimondó törvény segítségével megszerzett dokumentumokból tudjuk, hogy az Adóhivatal egy hónapon belül azzal a szándékkal nézte át Albert aktáit, hogy akciót kezdeményezzen ellene. Szerencséjére, »a vizsgálathoz vagy más hivatali akcióhoz nem találtak indokot«. Ralph W. Moss: *Szent-Györgyi Albert*, Typotex, Budapest, 2003. 231. l.

„Sok amerikai közömbössége, hogy nevükben bűntényeket követnek el – szögezi le a közlemény – nagyban emlékeztet bennünket a németek többségének közömbösségére, amelyet a hatmillió zsidó megölésekor tanúsítottak.”

A közlemény a továbbiakban megállapítja, hogy „némelyek közülünk letétbe helyezik adójuk összegét”, mások jótékonyági egyesületnek adják át, megint mások pedig csak részben fizetik be.

PÉNTEK, 1966. ÁPRILIS 15.

Dühös biológusok otthagyják Dartmoutht

Részlet

M.A. Farber

Hat molekuláris biológus az orvosképzésről folytatott hosszú vita után lemond a dartmouthi orvoskaron betöltött állásáról.

(...)

Köztük van dr. Szent-Györgyi András biofizikus professzor, az Egészségügyi Kutatóintézet díjazottja.

Dr. Szent-Györgyi, a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert unokaöccse⁶⁰, a Brandies Egyetem biológiai professzora lesz.

(...)

VASÁRNAP, 1966. JÚNIUS 5.

6400-an írták alá a vietnami háború elleni fölhívást

Pedagógusok és mások sürgetik Johnsont a csapatok kivonására

Részlet

Több mint 6400 aláírója van annak a ma megjelent hirdetésnek, amely a Johnson-kormányzattól a katonaság kivonását követeli Vietnamból.

A New York Times három oldalát megvásároló hirdetés szponzorai úgy gondolják, hogy ez a napilapban valaha megjelent legnagyobb hirdetés terjedelmét és aláíróinak számát tekintve.

---

⁶⁰ Szent-Györgyi András (1920–) orvos-biológus, Szent-Györgyi Albert apai nagybátyjának, Szent-Györgyi Imrének a legfiatalabb fia. (Apja 58 éves volt, amikor ő született), Budapesten szerzett orvosi diplomát 1947-ben. 1945–1947 között Budapesten, 1948–1962 között az USA-ban izomkutatási témákon együtt dolgozott Szent-Györgyi Alberttel.

39 állam 180 felsőfokú intézményének dolgozói, köztük 20 dékán található az aláírók között.

A fölhívás fölszólítja az USA-t a támadó hadműveletek azonnali beszüntetésére és annak alapos megfontolására, vajon legjobban nem az önrendelkezés megadása szolgálná-e a vietnamiak és a katonai jelenlétünk befejezése a mi nemzeti érdekeinket.

(...)

Az aláírók között van két Nobel-díjas is, Polykarp Kusch, a Columbia Egyetem fizikus professzora és Szent-Györgyi Albert, Woods Hole, Mass., Tengerbiológiai Laboratórium.

(...)

PÉNTEK, 1966. JÚNIUS 10.

Koalíció az Új Baloldal támogatására a szavazáson

Részlet

Paul Hofmann

Az emberi jogokért és a háború ellen küzdők új csoportja kezdett a hét végén a nyugati parttól a keleti partig kampányt az Új Baloldal jelöltjei mellett.

A terv, úgy látszik, arra tesz kísérletet, hogy az emberi jogokért és a vietnami háború ellen küzdők szétaprózott és egymást átfedő csoportjait egyesítse, és fölsorakoztassa a gyakorlati politikában a novemberi választáson induló radikális politikusok támogatására.

(...)

A támogatók között találjuk többek között dr. Benjamin Spock gyermekgyógyászt és dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjast is.

(...)

VASÁRNAP, 1966. OKTÓBER 9.

Nobel-díjas csatlakozott az izomsorvadást gyógyító csoport orvosi gárdájához

Sir John C. Eccles ausztrál neurofiziológus, aki 1963-ban kapott megosztott orvosi Nobel-díjat, csatlakozott az Amerikai Izomsorvadás Elleni Társaság orvosi tanácsadó testületéhez. Sir John nemrég telepedett le Chicagóban, és az Orvosbiológiai Kutatóintézetet, az Amerikai Orvosi Társaság társult tagját vezeti. Korábban az Ausztrál Nemzeti Egyetemen dolgozott Canberrában.

Ő lesz az egyik kulcsszereplője az „izomsorvadás és vele kapcsolatos rendellenességek” témában október 22–27. között, az Arden House-ban, Harriman, N. Y. rendezendő nemzetközi konferenciának.

Dr. Ade T. Milhorat, a konferencia szervezőbizottságának elnöke, az Izombetegségek Kutatóintézet igazgatója méltatta Eccles professzor érdemeit. „Egyike a világ legbriliánsabb elméinek, és eredményei az idegrendszer-izomzat kapcsolatának kutatásában, amely a mi társaságunk érdeklődésének is fontos területe, kiemelkedők” – mondta.

Amikor Sir John Chicagóba költözött, számára hoztak létre egy kutatási munkakört a Northwestern Egyetemen.

Sir John mellett még két másik Nobel-díjas is részt vesz a konferencián, Prof. Franz Lipmann és dr. Szent-Györgyi Albert. Utóbbi tartja a vitaindító előadást.

A világ sok országa képviselteti magát a konferencián, többek között a Szovjetunió, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Franciaország, Anglia, Kanada, Olaszország, Japán, Svájc és Nyugat-Németország.⁶¹

VASÁRNAP, 1966. OKTÓBER 23.

Gyógyíthatatlan rendellenességek

A legújabb kutatási irányzatok bemutatása a cél az izomsorvadási konferencián

Részlet

Howard A. Rusk, orvosdoktor

Kiváló biológus kutatók jöttek össze a hétfégén Arden House-ban (Harriman, N.Y.) egy szokatlan, az izomsorvadással és más, még szintén gyógyíthatatlan központi idegrendszeri izombetegségekkel foglalkozó konferencián.

A szokásos nemzetközi konferenciákkal ellentétben a 70 világhírű kutató nem befejezett kutatásokról vagy már a gyakorlatban alkalmazott eredményekről számolt be.

---

⁶¹ A II. világháború után a vesztes náci Németországot a győztes hatalmak fölosztották négy övezetre. A nyugati: amerikai, brit, francia megszállási zónák fokozatosan egyesültek, majd „Trizóniából” 1949-ben Bonn fővárossal létrejött a Német Szövetségi Köztársaság (Nyugat-Németország, NSZK), míg a keleti, szovjet megszállási övezetből Kelet-Németország (Német Demokratikus Köztársaság, NDK) a területén lévő Berlin keleti részével, mint fővárossal. Berlint is kettéosztották, és 1961-ben fölépült „a berlini fal”. Leomlására és a német újraegyesítésre 1990-ig kellett várni.

Dr. Ade T. Milhorat szerint a cél megkísérelni megtalálni a legfrissebb ötleteket e problémák megoldására.

A résztvevők között található három Nobel-díjas is, köztük dr. Szent-Györgyi Albert.

PÉNTEK, 1966. NOVEMBER 25.

Pápai segítséggel a születésszabályozásért

A világ 85 vezető személyisége kérte Pált, csatlakozzék a túlnépesedés elleni harchoz

Részlet

Vallási és tudományos vezetők egy csoportja, köztük 21 Nobel-díjas jelentetett meg tegnap egy VI. Pál⁶² pápának címzett fölhívást, hogy csatlakozzék hozzájuk a születésszabályozás támogatásában, megelőzendő a világ túlnépesedése által okozott katasztrófát.

Ismeretes, hogy a katolikus egyház hagyományosan, elvi okokból ellenzi a születésszabályozást. A levelet június 2-án küldték el a pápának, és tegnap hozták nyilvánosságra: „A nagy egyházak célja és a nagy vezetők felelőssége, hogy fölismerjék: a változó körülmények megkövetelik a változatlan erkölcsi értékek alkalmazásának megváltoztatását.”

(...)

A száz vezető személyiség közül, akinek elküldték a levelet, 85-en aláírták, köztük dr. Szent-Györgyi Albert, a Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének igazgatója, Woods Hole, Mass.

(...)

KEDD, 1967. JANUÁR 3.

Egy magazin kitünteti a születésszabályozás szakembereit

Részlet

Minneapolis, január 2. (UPI) – Dr. Alan F. Guttmacher, a Családtervezés-Világnépeség szervezet elnöke az egyik, abból a tíz kiváló teljesítményt nyújtó tudósból, akiket a Modern Medicina magazin 1967-ben díjaz, jelentették be ma.

---

⁶² VI. Pál pápa, Giovanni Montini (1897–1978) (uralkodott 1963–1978, XXIII. János utóda), ő felügyelte az elődje által összehívott II. vatikáni zsinat legtöbb döntésének végrehajtását. Utóda I. János Pál lett.

A kéthetente, 200 000 példányban megjelenő újság évente díjazza a szakterület kiemelkedő orvosait és kutatóit. Dr. Guttmacher az USA és a külföld túlnépesedésének szabályozásában végzett „fáradhatatlan és magasztos munkája” elismeréséül kapta a díjat.

Az 1967-i díjazottak között van dr. Szent-Györgyi Albert, az Izomkutató Intézet igazgatója (Woods Hole, Mass.), „ragyogó és hosszú ideje gyümölcsöző biokémikus karrierjéért, melynek során fölfedezéseinek széles skálája a C-vitamin azonosításától az izomösszehúzó fehérjék jellemzéséig terjed”.

HÉTFŐ, 1967. MÁRCIUS 6.

Levelek a Times szerkesztőjének

Támogatjuk a kommunizmust

A szerkesztőnek:

Tekintélyes, aggódó hangok hallatszanak, mint Henry Steele Commager professzoré és James Gavin főhadnagyé, amiatt, hogy mindent el akarunk foglalni a holdtól Délkelet-Ázsiáig. Az a tény, hogy gazdaságunk még nem omlott össze, úgy látszik, azt bizonyítja, hogy álljuk a sarat, bírjuk a feszültséget és a böjtölést.

A modern tudományos forradalom az emberiség történetének új szakaszát nyitotta meg. Hatalmas tudományos erőforrásával ez az ország lehetne ennek a gyors fejlődésnek a vezetője.

Alice-nak Csodaországban gyorsan kell futni, hogy helyben maradjon. Ha meg akarjuk állni helyünket a modern tudomány korában, futnunk kell, de jelenleg visszafelé futunk, és gyorsan. Sokféle módon futunk hátrafelé. A szerencsétlen vietnami háború miatt elveszítjük barátainkat, megbecsültségünket és vezető szerepünket.

Az emberiség vezetője helyett egyre inkább az emberiség veszélyeztetőjének látszunk az idejétmúlt fegyverkezés fölélesztésével, a teljesen veszélyes atomfegyver-arsenál fönntartásával.

Küldetésünkhöz tartozik a kommunizmus létjogosultságának a vitatása. A jelenlegi helyzet tragikomédiája, hogy ezekkel a hatalmas áldozatokkal jelenleg terjesztjük a kommunizmust, ellehetetlenítve az egyetlen alternatívát. Ugyanakkor fiataljaink tekintélyes része elvesztegeti legszebb éveit a katonai élet gyalázatában, ahelyett, hogy egy alkotóbb jövőre készüljenek.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT

Woods Hole, Mass.,

1967. február 24.

VASÁRNAP, 1967. NOVEMBER 5.

Cyril fantáziái

Könyvismertetés

MR. TOMPKINS SAJÁT MAGÁBAN - Kalandozások az új biológiában

Írta: George Gamow⁶³ és Martynas Yeas

Illusztrálta: George Gamow

New York: Viking Press, 274 oldal, 6,95 \$

Részlet

Isaac Asimov⁶⁴

Ez a könyv egy szokatlan utazás leírása, bemutatva azt, hogy valaki képes kezelni a 20. század biológiáját a 19. század irodalmi eszközeivel.

(...)

A könyv címszereplője Cyril Tompkins, egy tudományos érdeklődésű bankpénztáros. Első álmában annyira lekicsinyítik, hogy beinjekciózható lesz saját véérébe, ahol találkozik egy influenzavírussal, amely megbetegíti, de előtte még megsemléli a vörösvértesteket, a hemoglobinmolekulákat, az oxigénserét a tüdőben és így tovább.

(...)

Gamow zseniálisan szórakoztató író. Nem áll távol tőle a humor sem. Amikor az izomkémia legújabb eredményeit magyarázzák Mr. Tompkinsnak, akkor a „Szent”-re hivatkoznak. Ez természetesen Szent-Györgyi Albert, aki maga is Gamowhoz hasonló alkat. Gamow egy történetet idéz a Szenttel kapcsolatban, aki fölfedezett egy cukrot, amelyről akkor semmi mást nem tudtak. Használva a cukrokra utaló „-óz” végződést és az „ignorance” tudatlanság jelentésű szó elejét, „ignóz”-nak (nem tudni, milyen cukor) nevezte el. A begyöpösödött újság (ahová cikkét benyújtotta) begyöpösödött fejű szerkesztője másik nevet kért.

(...)

Az utolsó fejezet az élet mibenlétével foglalkozik, és Gamow az életet egy célját elérő szerkezethez hasonlítja. Mr. Tompkins megjegyzi, hogy az ilyen

---

⁶³ George Gamow (1904–1968) orosz születésű amerikai fizikus, dolgozott együtt Rutherforddal Cambridge-ben, Teller Edével az USA-ban, Szent-Györgyi jó barátja. Tudomány-népszerűsítő munkáiért 1956-ban UNESCO díjat kapott.

⁶⁴ Isaac Asimov (1920–1992) orosz születésű amerikai kémikus és író. Tíz évig haladt párhuzamosan egyetemi oktatói és tudományos-fantasztikus írói karrierje, 1958-tól csak a sci-fi írásának szentelte az idejét. Több mint 500 könyvet írt.

szervezetek tervezője az ember, de ha az ember célját elérő szervezet, akkor ki tervezte az embert? „Természetesen az evolúció!” – hangzik a válasz.

Ez a „természetesen” fölkiáltás D.u. 108-ban hangzik el, D.u. (Darwin után).⁶⁵

SZERDA, 1967. NOVEMBER 15.

Figyelemfölkeltő fölhívás az „öngyilkos” technológiákra és a „tragikus” szennyezésre

Részlet

Val Adams

Tudósítónktól

Hoboken, N. J., November 14. – Dr. Jacques Pickard óceánkutató jelentette ki ma, hogy a technológiai fejlődés és a nukleáris rombolás veszélyei miatt „súlyos kétségei” vannak aziránt, hogy létezik majd az emberiség a 21. században. Dr. Pickard az *Ember a 21. században* című konferencián tartott előadást.

(...)

Dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Tengerbiológiai Laboratórium Izomkutató Intézetének Nobel-díjas igazgatója kijelentette, hogy ennek a századnak a végére az emberiségnek „valószínűleg a kezében lesz az élet minden lényeges faktora”.

„Az új világ új politikai, társadalmi és gazdasági szervezetet és gondolkodást követel és új emberi viszonyokat” – mondta. „A jövőnk, beleértve fizikai létünket is, attól függ, hogy mennyire tudunk alkalmazkodni az új körülményekhez.”

(...)

VASÁRNAP, 1967. DECEMBER 3.

Levelek a szerkesztőnek

*Nemzeti problémák*⁶⁶

A szerkesztőnek:

Az 1968-i választás minden elnökjelöltje beszél két nagy nemzeti problémánkról, a vietnami háborúról és a négerkérdésről, de egyik sem javasol megoldást.

---

⁶⁵ A szerző a darwini időszámítást 1859-től kezdi, ekkor jelent meg Darwinnak az evolúcióelméletet megalapozó műve, *A fajok eredete*.

⁶⁶ Részben megjelent; Ralph W. Moss: *Szent-Györgyi Albert*, Typotex, Budapest, 2003. 232. l.

A szerző véleménye szerint a két problémának közös a gyökere: a politika eltért azoktól az elvektől, amelyekre a nemzet alapjait rakták. Ezek az őszinteség, becsületesség, jóakarát és az emberi megértés. Ez a politika kétségbe vonja más népek azon jogát, hogy boldogulásukat a maguk módján keressék. Ha majd visszatérünk az alapelvekhez, akkor a jelen gondjai is megoldódnak.

Johnson elnök, még ha akarna is, képtelen békét teremteni Vietnamban, mert ellenfeleink nem bíznak benne.

*SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass. 1967. november 28.*

HÉTFŐ, 1968. DECEMBER 23.

Tudósok figyelmeztetnek az USA költségvetéscsökkentésének veszélyére

Részlet

Huszonkét tudós, köztük hat Nobel-díjas jelentette ki tegnap, hogy az állami finanszírozás csökkenése miatt fokozódik az amerikai kutatás és oktatás válsága.

Az USA és az emberiség jövője van veszélyben emiatt, jelentették ki a tudósok, a New York-i Tudományos Akadémia vizsgálóbizottságának tagjai.

A bizottság előzetes jelentést készített Johnson elnök, a már megválasztott Richard M. Nixon elnök, tudományos tanácsadók és az új kongresszus számára. Ebben rövid és hosszú távú pénzügyi intézkedések szerepelnek a válság megoldására, valamint a kutatás és oktatás támogatási rendszerének biztos alapokra helyezésére.

(...)

A 151 éves New York-i Tudományos Akadémia sokkal inkább nemzetközi, mint helyi szervezet. 26 ezer tagja van az USA 50 államából és 92 külföldi országból. A vizsgálóbizottság vezetője az akadémia elnöke volt, dr. Minoru Tsutsui, a New York Egyetem kémia professzora.

A vizsgálóbizottság tagja volt dr. Jerome B. Wiesner a Massachusetts Institute of Technology igazgatója, Kennedy elnök tudományos tanácsadója, és a következő Nobel-díjasok: dr. Joshua Lederberg, Stanford Egyetem, dr. Fritz A. Lipmann, Rockefeller Egyetem, dr. Robert S. Mulliken, Chicago Egyetem, dr. Severo Ochoa, New York Egyetem, dr. Szent-Györgyi Albert, Izomkutató Intézet, Woods Hole, Mass. és dr. Edward L. Tatum, Rockefeller Egyetem.

SZOMBAT, 1969. MÁRCIUS 1.

Levelek a Times szerkesztőjének

A háború igazságtalansága

A szerkesztőnek:

Nem kíméltek időt és pénzt, nehogy igazságtalanság érje Sirhan Sirhant, azt a fiatal embert, aki előre megfontolt szándékkal megölte Robert F. Kennedy⁶⁷ szenátort.

Ez a mi demokratikus elveinkből következik. De vajon ki nem látja igazságtalanságnak azt, hogy 200 amerikai fiú hal meg minden héten a vietnami háborúban a béketárgyalások ködfüggőnye mögött, mert hadat viselünk azért, hogy támogassuk egy rendőrállam ingatag, korrupt, feudális kormányát saját népe akarataival szemben? Súlyos igazságtalanság történik fiainkkal, amikor olyan helyzetbe kerülnek, hogy kénytelenek ölni, különben őket ölik meg, nincs más választásuk. Saját hazánk védelmében ölni nemes kötelességünk. De ölni 10 000 mérföldre innen, olyan néppel szemben viselt háborúban, amelyik soha nem támadott meg minket – ez igazságtalanság.

Ha mi demokrácia vagyunk, miért nem fejezzük be a párizsi béketárgyalásokat azzal az igénnyel, hogy tartsanak Vietnamban nemzetközi ellenőrzéssel általános választásokat? Ha nekünk érdekünk beavatkozni egy másik ország belügyeibe, azt csak az adott nép beleegyezésével tehetjük.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT

Woods Hole, Mass., 1969. február 18.

VASÁRNAP, 1969. JÚNIUS 29.

Levelek a szerkesztőnek

Amnesztiát...

A szerkesztőnek:

Lépni kellene a béke érdekében, elkezdni a deeszkalációt (a háború kiterjesztésének visszafordítását) és hazahozni a fiainkat Vietnamból. A következő probléma, hogyan gyógyítsuk be a háború okozta sebeket.

---

⁶⁷ Robert Kennedy szenátor igazságügy-miniszter volt bátyjának, az 1963. november 22-én, Dallasban lelőtt John Kennedynak kormányában. Az 1968-i elnökválasztáson őt tartották a legnagyobb esélyesnek. 1968 júniusában Los Angelesben választási gyűlésen lőtte le Sirhan B. Sirhan arab terrorista.

Vannak, amelyek már soha nem orvosolhatók. Nem tudjuk föltámasztani a 36 000 halottat, és teljesen meggyógyítani a 200 000 súlyos sebesültet, bénát vagy nyomorékot.

Mit tehetünk, hogy kiszabadítsuk azoknak a fiúknak az ezreit, akik a háború elleni tiltakozásuk miatt legszebb éveiket börtönben töltik? Azokat is haza kellene hoznunk, akik a száműzetést választották a gyilkolás helyett. Vessünk véget az ellenségeskedésnek, és legyünk ismét egy nemzet. Egy általános amnesztia lenne az első jelentős lépés ebben az irányban.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1969. június 23.

CSÜTÖRTÖK, 1969. SZEPTEMBER 11.

Vietnamot okolják a kutatási pénzek megkurtításáért

*Két amerikai tudós szerint a háború az oka
a segítség csökkenésének*

A vietnami háború és a hadiipari komplexum vezetői a felelősek azért, hogy a kormány csökkentti a kutatási támogatásokat – jelentették ki tegnap vezető tudósok.

A Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Izomkutató Intézet igazgatója közölte, hogy a költségvetés csökkentése miatt a Nemzeti Egészségügyi Intézet beszüntette az ő rákkutatási programjának a támogatását.

A Nemzeti Kutatási Alaptól kapott pénz, mondta Szent-Györgyi „csak a kétkézi munkára elegendő. Sajnos ezek a problémák nem oldhatók meg csupasz kézzel, és most el kell küldenem azokat a fiatal kutatókat, akik az én laboratóriumomban akarták rákkutatói pályájukat kezdeni”.

A tudós így folytatta: „Csak az az összeg, amelyet az antiballisztikus rakéta programra költöttek az enyémhez hasonló kutatócsoportok ezreit eltartaná száz évig.”

Dr. Szent-Györgyi panaszai a kutatás és oktatás állami támogatásáról rendezett vitán hangoztak el, amit a New York-i Tudományos Akadémia szék-házában, a 63. Keleti sugárút 2.-ben rendeztek.

A vita másik résztvevője dr. Lloyd Motz, a Columbia Egyetem csillagásza, a Tudományos Akadémia megválasztott elnöke, egyetértett azzal a megállapítással, hogy „nehézségeink forrása egyértelműen a fegyverkezés.”

A vitatott témában a tudósok az ülésen és utána beszélgetésekben kifejezték aggodalmukat, hogy a költségvetés csökkentése érinteni fogja a Nemzeti Egészségügyi Intézet, a Nemzeti Kutatási Alap és a Nemzeti Űrhajózási Hivatal (NASA) támogatását is.

Aaron Rosenthal a Nemzeti Kutatási Alap felügyelője, azon véleményének adott hangot, hogy a kutatási pénzek csökkenése „nincs közvetlen kapcsolatban a vietnami háborúval.” Szerinte a fő ok az, hogy a „kongresszus és a közvélemény is úgy gondolja, hogy vannak más, fontosabb támogatandó ügyek”.

VASÁRNAP, 1970. FEBRUÁR 15.

Levelek a Times szerkesztőjének

A béke keresése

A szerkesztőnek:

Nixon elnök az igazságos béke megteremtéséhez a nemzet támogatását kérte. Nincs olyan amerikai, aki ne támogatná ezt, de amit Nixon elnök akar, az sem nem igazságos, sem nem béke.

Az egy rendőrállam korrupt, antidemokratikus kormányának véglegesítését jelentené, olyan kormányét, amely nem a népet képviseli. Amit mi kiépíteni akarunk, az a háború állandósítása és egy tartósított viszály, egy olyan szerencsétlen országban, amelyet azzal kecsegtettek, hogy maga határozhat saját sorsáról.

A békéhez az út nem új hadseregek fölállításán át vezet, hanem a népek azon akaratán keresztül, hogy tegyünk fölöslegessé a hadseregeket.

Én teljességgel képtelen vagyok megérteni, hogy miért csak 1,1 milliárd dollárt költünk az egészségünkre, az iskoláztatásra, a szegénység főlszámolására összesen, amikor 2-3 milliárd dollár megy havonta egy esztelen háborúra, és korlátlanul új gazdasági terheket vállalunk egy új hadsereg beállítására és fönntartására. 70-80 milliárd dollár elköltése inproduktív fegyverkezésre 20 milliárd extrával itt és ott, nem hat meg minket, amikor eközben nem történik semmi a növekvő inflációval szemben.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1970. január 29.
Az író orvosi Nobel-díjas

PÉNTEK, 1970. FEBRUÁR 20.

A biológus kételkedik abban, hogy az emberiség képes életben maradni olyan világban, amelyet a változáshoz túl öreg „idióták” vezetnek

Robert Reinhold

Tudósítónktól

Woods Hole, Mass. – „Arra a fajra, amely nem tud alkalmazkodni, pusztulás vár – mondja Szent-Györgyi Albert, a biológus. – A dinoszauruszok kipusztultak, és ez vár az emberiségre is.”

Így látja az emberiség veszélyes helyzetét az öregedő, de még mindig életerős Nobel-díjas, a liberális és humanista ember, aki attól tart, hogy az emberiség nem fog időben alkalmazkodni az új körülményekhez, hogy még sok évtizedet túléljen.

Dr. Szent-Györgyi 76 évesen csendes kétségbeeséssel és undorral néz körül, mert úgy hiszi, hogy Amerika „halálorientált” társadalma és az „idióták szörnyű sora, akik a világot vezetik” rendületlenül és örülden haladnak a végső bukás és mindazon dolognak a pusztulása felé, amelyeket dédelgetve szeretett – a gyerekek, az óceán, a természet, Bach.

Cape Cod-i zegzugos tengerparti házának verandáján állva, mélyen zsebébe süllyesztette kezét, és úgy nézett körül szomorú sűrű szemével, mint egy magányos sirály, amely élelemre csap le az öböl és a kökénybokrok fölött, és a fodrozódó vizet figyeli.

Gondolatban visszatért ahhoz az 1937. évi naphoz, amikor Stockholmban a C-vitamin fölfedezéséért a Nobel-díjjal tüntették ki. „Úgy ünnepeltek ott, mint az emberiség nagy hőstét – mondta. – Az egy életorientált társadalom volt.”

„Az ember egy különös állat” – mondta elmélázva, és végigsimította kezével napbarnított arcát és ezüstfehér haját. „A világ legtöbb részén a gyerekek

fele éhesen fekszik le, mi meg dollármilliárdokat költünk szemétre – tankokhoz szükséges acélra és vasra. Valamennyien bűnösök vagyunk. Ahogy egy magyar vers mondja: »Vétkesek közt cinkos, aki néma.«⁶⁸

Mindezek a gondolatok és még mások is megjelennek könyv formájában is, *Az örült majom* címűben, amelyet dr. Szent-Györgyi nemrégiben fejezett be, és amelyet a New York-i Philosophical Library ad ki.⁶⁹ A cím a biológus nem túl hízelgő véleménye az emberi nemről.

„Ez forradalmi könyv – mondta –, mert csak negyven lap, két óra alatt el lehet olvasni. Az a baj a könyvekkel, hogy nem lehet őket elolvasni. Ki az ördögnek van ideje elolvasni 300 lapot? Nincs olyan fontos dolog, amit ne lehetne elmondani két óra alatt.”

A könyv fiatalok számára íródott. „Már leszoktam arról, hogy öregeknek írjak – nem lehet őket meggyőzni. Hagyni kell őket meghalni, nincs mit tenni. Megpróbálok fiataloknak írni – talán megértenek.”

Mit csinálna, ha ma volna 20 éves?, Társaimmal együtt a világ teljes elutasítását választanám, úgy ahogy van. Van értelme a tanulásnak és a munkának? A szabad szerelem legalább jó dolog. Mit lehet tenni? Szeretkezz, és szedj kábítószer, amíg a világot ilyen szörnyű idióták kormányozzák.”

A háborúkkal, a környezetszennyezéssel és a túlnépesedéssel szemben nagyon kevés esélye van a fajoknak és az apró bolygónak, amelyen élünk, tartja a magyar tudós, aki megsebesült, és bátorságáért kitüntették az I. világháborúban. Mit gondol mint biológus, mit kell az embernek tennie, hogy alkalmazkodjék, és életben maradjon?

A kérdés megválaszolásához, mondta, meg kell érteni a jelent.

„Ahhoz, hogy életben maradjon, minden fajnak alkalmazkodni kell környezetéhez” – mondta, és hozzátette, hogy az emberi faj, amely kb. 100 millió éve él, bizonyára alkalmazkodott az eredeti, meglehetősen egyszerű környezethez, a sziklákhöz, barlangokhoz, folyókhoz, hegyekhez, medencékhez, farkasokhoz.

„Az emberi élet színvonala mindig attól függött, hogy milyen mértékben volt képes megérteni a természetet, és tudta fölhasználni a természeti erőforrásokat” – mondta.

Ebből a szempontból, folytatta, a tudomány a reneszánsz ideje alatt kezdett befolyással lenni az emberi életre, amikor néhányan, akik kételkedtek a saját eszükben, a természetet kezdték tanulmányozni, hogy az igazi választ megtalálják. Az olyan emberek, mint Galilei, akik kísérletek és számítások

⁶⁸ Babits Mihály *Jónás könyve* című verséből.

⁶⁹ *Az örült majom* magyar kiadását a *Gyorsuló idő* sorozatban jelentette meg 1989-ben a Magvető Kiadó.

segítségével próbáltak meg a természetbe bepillantani, nem csak a saját eszükre hallgattak.

De ennek a klasszikus tudománynak, folytatta, évszázadokra volt szüksége, a 19. század közepéig, az ipari forradalomig, mielőtt valóban kezdte megváltoztatni az emberek életét.

De még ekkor sem hozott semmi teljesen újat az ember életébe, csak rendbe szedte a gondolkodást, és megjavította az életet.

„A nagy változás az emberek életében a századfordulón következett be, amikor négy fölfedezés azt jelezte, hogy a mögött a világ mögött, amelyet látunk, van egy másik világ, amit nem látunk – amiről az embernek fogalma sincs. Ez a négy fölfedezés az elektron, a röntgensugár, a kvantum és a radioaktivitás fölfedezése volt, amelyet hamarosan a relativitás fölfedezése követett.”

„Most ebben a világban a kozmikus erők dominálnak, és az ember kozmikus erőkkel uralkodik. A hagyományos fegyverek erejét az atomerő váltotta föl, amely hegyeket tud megmozgatni, vagy öblöket tud kiásni másodpercek alatt.”

Ilyen erők birtokában, folytatta a tudós, az ember mindent megtehet, amit akar. „Csak kívánni kell, és már meg is valósul az olyan világ, ahol nincs éhezés, betegség, rák és gürcölés – kívánj bármit, és megvalósul. Vagy különben kipusztítjuk magunkat.”

„Így most a következő kérdés az, hogy melyik utat választja az emberiség. A fényes jövő felé vagy az önpusztítás felé haladást. Jelenleg a pusztulás felé vezető úton haladunk.”

„Az amerikai társadalom halálorientált. Ha az ember megnézi és elolvassa az újságokat, nagy részüket háború, öldöklés, gyilkolás, atombombák, rakéták, gázok, baktériumfegyverek, napalm, lombtalanító és fojtószeres teszik ki, és háborúzunk. Minden gondolatunk a halállal foglalkozik.”

Nagyon tekintélyes tudósok szerint, tette hozzá dr. Szent-Györgyi, az ember életben maradása esélye felére csökkent, és a század végéig még tovább csökken.

„A kérdés az, hogyan tudunk ebből a kátyúból kijutni, mi a megoldás. Szerintem nincs megoldás, mert már olyan mélyen benne vagyunk a gödörben, hogy nem tudunk kijutni. Az egyetlen út az életben maradáshoz az újrakezdés. De van egy tényező, amely nehezé teszi az újrakezdést – az, hogy az emberi agy egy bizonyos életkorban, kb. 40 éves korban már nem képes új gondolatok elfogadására, és az egész kormány életkora efölött van.

Mivel a modern tudomány jelentős hatást csak a II. világháború óta kezdett kifejteni az emberek életére, az „új kor” kezdete a század közepére tehető, mondta, hangsúlyozva, hogy politikai vezetőink az ezt megelőző korszakban nőttek föl, ezért gondolkodásukat ehhez a periódushoz igazították.

„Kormányunkban az öregek uralkodnak. Nem tudnak teljesen alkalmazkodni az új gondolatokhoz – az ember megtanulhat bizonyos dolgokat, de igazából nem tud alkalmazkodni az új gondolatokhoz.”

„Csak fiatalok hozhatnak változást – a mai fiatalok. Ha elég soká élünk, és közben nem pusztul ki az emberiség, ők majd változtatnak a dolgok menetén. Bárcsak jobban éreznék erejüket, mert az erejüket kell használniuk, bármit is csinálnak, mert az öregek meghalnak, a fiatalok felnőnek, és a jelenlegi gondolkodásukat őrzik meg.”

„Ezért azt szeretném, ha a fiatalok nem felületes jelképeket találnának ki. Inkább gyűljenek egybe a világ minden részéből, és dolgozzák ki az eljövendő világ alkotmányát, amelynek ők fognak érvényt szerezni, még mielőtt agyuk képtelen lenne elképzelni, hogy milyen legyen az új világ. Az egyedüli reményem tehát a fiatalság, és már nem várok semmit a jelenlegi vezetőktől.”

Dr. Szent-Györgyi Albert tovább dolgozik laboratóriumában, úszik, horgász, vitorlázik, és a fejét csóválja, ha az emberiség sorsáról van szó. „Milyen világ ez? Mondd csak! Shakespeare azt mondta: »Az élet egy örült álma.« Én azt mondom, az élet egy örült rémálma.”

VASÁRNAP, 1970. FEBRUÁR 22.

Idézetek⁷⁰

Az örült majom című könyv szerzője, a 76 éves Szent-Györgyi Albert, 1937-ben kapott Nobel-díjat a C-vitamin felfedezéséért. A könyv azt a problémát veti föl, hogy az embert az a technológiai forradalom fenyegeti pusztulással, melyet ő maga robbantott ki. Ehhez a helyzethez a következő idézeteket fűzte a múlt héten megjelent, Cape Cod-i otthonában készült interjúban.

„A ember egy különös állat. A világ legtöbb részén a gyerekek fele éhesen fekszik le, mi meg dollármilliárdokat költünk szemétre – tankokhoz szükséges acélra és vasra. Valamennyien bűnösök vagyunk. Ahogy egy magyar vers mondja: »Vétkesek közt cinkos, aki néma.«”

„Arra a fajra, amely nem tud alkalmazkodni, pusztulás vár. A dinoszauruszok kipusztultak, és ez vár az emberiségre is.”

Új könyvéről a következőket mondta: „Ez forradalmi könyv, mert csak negyven lap, két óra alatt el lehet olvasni. Az a baj a könyvekkel, hogy nem

---

⁷⁰ Magyarul korábban megjelent: Ralph W. Moss: *Szent-Györgyi Albert*, Typotex, Budapest, 2003. B) Függelék. Fordította: Bakács Tibor.

lehet őket elolvasni. Ki az ördögnek van ideje elolvasni 300 lapot? Nincs olyan fontos dolog, amit ne lehetne elmondani két óra alatt.”

Arról, hogy mihez kezdene, ha most lenne húsz éves: „Társaimmal együtt a világ teljes elutasítását választanám, úgy ahogy van. Van értelme a tanulásnak és a munkának? A szabad szerelem legalább jó dolog. Mit lehet tenni? Szeretkezz, és szedj kábítószer, amíg a világot ilyen szörnyű idióták kormányozzák.”

A tudomány hatalmáról: „Csak akarni kellene, és élhetnénk egy olyan világban is, ahol nincs éhség, betegség, rák és embert nyomorító munka... bármit kívánhatunk, minden teljesülhet. De arra is képesek vagyunk, hogy elpusztítsuk önmagunkat...”

„A jelenlegi úton a pusztulás felé haladunk. Az amerikai társadalom halálorientált. Ha az ember megnézi és elolvassa az újságokat, nagy részüket háború, öldöklés, gyilkolás, atombombák, rakéták, mérges gázok, baktériumfegyverek, napalm, lombtalanító és fulladást okozó szerek teszik ki, és háborúzunk. Minden gondolatunk a halállal foglalkozik...”

„Csak úgy maradhatunk életben, ha mindent előlről kezdünk. Egy faktor azonban nagyon megnehezíti az újrakezdést – az emberi agy ugyanis bizonyos kor után már képtelen új gondolatokat befogadni, és ez a határ negyven év körül van. Kormányunk valamennyi tagja idősebb ennél... ők a vének tanácsa, akik már nem képesek új gondolatok befogadására.”

„Csak fiatalok hozhatnak változást – a mai fiatalok. Ha elég soká élünk, és közben nem pusztul ki az emberiség, ők majd változtatnak a dolgok menetén...”

„Ezért azt szeretném, ha a fiatalok nem felületes jelképeket találnának ki. Inkább gyűljenek egybe a világ minden részéből, és dolgozzák ki az eljövendő világ alkotmányát, amelynek ők fognak érvényt szerezni, még mielőtt agyuk képtelen lenne elképzelni, hogy milyen legyen az új világ.”

SZOMBAT, 1970. SZEPTEMBER 12.

Vandalok megakasztották a rákkutatási projektet

Falmouth, Mass., szeptember 11. (AP) – Egy végső szakaszában lévő, kulcsfontosságú rákkutatási projektet állítottak le vandál kezek, közölte dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas biokémikus.

A 76 éves, magyar születésű kutató 1937-ben kapott Nobel-díjat az aktin nevű izomfehérje felfedezéséért.⁷¹ Úgy hiszi, hogy egy még el nem nevezett, olyan anyagot sikerült izolálnia, amely fontos szerepet játszik a sejtszabályozásban – közölte ma telefoninterjúban.

Három hónappal ezelőtt bejuttatta ezt az anyagot patkányok és egerek szervezetébe, utána beoltotta őket rákkal, hogy meghatározza az anyag hatékonyságát.

Amikor belépett tegnap reggel a Tengerbiológiai Laboratórium szomszédságában lévő állatházba, azt találta, hogy az állatok nagy részét szabadon engedték.

PÉNTEK, 1970. SZEPTEMBER 25.

15 perc zéróig

Az emberiség receptje saját magának és a világnak elpusztítására

Szent-Györgyi Albert

Woods Hole, Mass.

Erasmus, a korai reneszánsz bölcse a történelmet csendes és viharos korszakokra osztotta. A viharos korszakok az átmenetek korszakai. Nagyobb vihar meredekebb átmenetet okoz. Még soha nem ment át az emberiség olyan viharos korszakon, mint manapság, és még soha nem függött az emberiség sorsa értelmetlenül olyan vékony hajszálon, mint napjainkban. Intézményeink idejémmúltak, és ősrégi ötletek tűnnek föl az éjszakában. Elértük a bizonytalanság maximumát, és a végső biológiai képtelenség készül, hogy letörölje az életet, amelyet a természet évmilliárdok alatt hozott létre.

Számítógéppel összekapcsolt két radar néz egymással farkasszemet; egyik a Szovjetunióban, a másik az Egyesült Államokban; és ha az egyik észlel egy közeledő rakétát, elrendeli a fölrobbantását még a kilövő térfelén, a levegőben, mielőtt célba érne. Tizenöt perc idő van a döntésre, és nincs ember, aki ilyen bonyolult

---

⁷¹ Természetesen Nobel-díját a biológiai oxidáció vizsgálatáért és a C-vitamin izolálásáért kapta. Megismétlődik az 1952. május 18-i cikk elírása, mutatva izomkutatásainak ismertségét és fontosságát; ezért is kaphatott volna.

szituáció minden lehetőségét végig tudná gondolni ilyen rövid idő alatt. Így az egyedüli lehetőség a robbanás, az emberiség elsöprése, a civilizáció lerombolása.

Rábíztuk sorsunkat, gyerekeink, unokáink sorsát is két gépezetre, amelyek tévedhetnek, és nekünk embereknek egy szavunk sincs ehhez. Dollármilliárdokat költöttünk erre. Elképzelhetetlenül nagy összeg, amellyel növelhettük volna életszínvonalunkat. Elpazaroltuk ezt a nagy summát, miközben a világ gyerekeinek fele este éhesen fekszik le, nem jut elég fehérjéhez, hogy teste és szelleme egészségesen kifejlődjék.

Az ember elcsodálkozik vezetőink mentális állapotán, akik ide juttattak és itt tartanak bennünket. A szovjetek feleannyit költenek biztonságra, mint mi; akkor nekünk kell valami „extrával” rendelkezünk. Valóban van ilyen: mérgezzük tengereinket, elpusztítjuk a vízi életet, amely táplál minket, megszabadítjuk magunkat a fölös biztonságunktól, belerakva a tengerbe tízezer halálos ideggázzal töltött bombát vékonyfalú tartályokban.

Mi fog velünk történni? A tudomány olyan hatékony eszközöket adott a kezünkbe, amelyekkel kinőttük kis bolygónkat. Be tudjuk szennyezni, beborítani szeméttel, pöcegödörre változtatni az óceánt, elfüstölni az erőforrásainkat, és lesöpörni róla magunkat. A régi, ezer éve bevált szabályok hirtelen nem működnek. Éjszakánként új világot álmodunk, amely új szabályokat követel.

Ki alkotja meg ezeket az új szabályokat? Politikai vezetőink a múlt emberei. Képviseleti rendszerünk elavult. A tudomány változtatta meg az emberi élet arculatát, de egyetlen tudós sincs a szenátusban vagy a képviselőházban. A népesség ötvenöt százaléka 30 év alatti, de kétlem, hogy volna egyetlen 30 évnél fiatalabb képviselőnk is. A nemzet fele nő, de csak egy nő van a 100 tagú szenátusban; humorba illő látni idős férfiak vitáját és döntéseit a nők kényes szexuális problémáiról. Mialatt az új világ bölcsességet és tudást követel, addig képviselőinkkel szemben csak egyetlen követelmény van, minél több szavazatot tudjanak szerezni.

Kevés időnk van az átállásra. Amit tenni tudunk, hogy fölismerjük bolygónk félelmetes mértékben összezsugorodott, és mi egymástól függő utasokká váltunk. Meg kell értenünk, hogy az emberiség egyetlen összefüggő egységgé vált. A Hongkongban ma megjelenő vírus holnap Washingtonban gyilkol. A Kelet-Ázsiában készített bomba New Yorkban fog fölrobbanni. Minden emberre egyformán alkalmazható szabályok kellenek. „Gyilkosnak” kell neveznünk azt, aki társát megöli színétől, vallásától vagy szociális helyzetétől függetlenül, és „gonosztevőnek” azt, aki tönkreteszi a másik otthonát, természetét, akárki legyen is az. A jólétet kell növelni, ez legyen az első prioritás, és ne a gyilkolás és rombolás eszközei.

Mik a legfőbb prioritások? Mi az élet célja, ha van? Űrhajósaink lefénypépeztek bolygónkat. Nem látszik az embernek nyoma sem. Lesöpörhetjük magunkat,

nem látszik semmi különbség. Lehet, hogy bolygónk még szebbnek, zöldebbnek tünnék nélkülünk, és senki nem ejtene könnyet értünk, ha eltünnénk.

Ha az emberi életnek önmagában nincs értelme, akkor a fő prioritás, hogy adjunk neki: a javításával, azzal, hogy megszabadítjuk a félelemtől és gyűlölet-től, a nyomornegyedektől, gettóktól, az éhezéstől, a tudatlanságtól és a betegségek-től, megcselekedve minden jót és szépet. A legnagyobb dolog azonban, amit érezhetünk, az, hogy az emberi élet nagyon egyszerű dolog.

Mialatt elnökünk az egészségügyre és oktatásra költendő dollármilliókat megvétózza, addig milliárdokat nyom a fegyverkezésbe és háborúkba, mi meg tovább szegyenkezünk amiatt, hogy meg tudjuk mutatni, hogyan tépik szét fémdarabok az emberi testeket. Így nincs sok értelme az életnek és erőfeszíté-seinknek. Egy nemzet tekintélye arra jó, hogy megajándékozza az emberiséget, és ne sebeket ejtsen.

Nemrég lemondtam részvételemet egy külföldi tudományos konferen-cián, mert szégyelltem odamenni, bűnösnek érezve magam adófizetőként a Dél-Vietnam Con Son szigetén lévő „tigrisketrecek”⁷² miatt, hogy segítettem országom szövetségesének korrupt, antidemokratikus kormányát, amely egy technikailag fejlett, de mentálisan és erkölcsileg fejletlen hadsereg hatalmában van. Fejvadászok lettünk Védelmi Minisztériumunk szolgálatában.

Éles fordulatot kellene tennünk, de az ösvény, amelyen megfordulhatunk, túl keskeny. Túl sok az ellentétes érdek. Az a tragédiánk, hogy mialatt a jövő súlyos problémái már derengenek a horizonton, addig mi a múlt primitív problémáival viaskodunk, és képtelenek vagyunk legyűrni őket. Újrakezdésre van szükség.

Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas, Az örült majom szerzője.

VASÁRNAP, 1970. OKTÓBER 18.

Az akadémiai ágazat dolgozói egyesítik erőiket

Részlet

Donald Janson

Tudósítónktól

Cambridge, Mass., október 17. – A „Keleti-part értelmisége” nevű csoport találkozott tegnap este nemzeti laboratóriumok vezetőivel, hogy munkaszö-vetséget kössenek az ország reakciós erőivel szemben.

---

⁷² A „tigrisketrec” a vietnami háborúban a politikai foglyok kínzásának szimbóluma lett. Az alacsony, földbe mélyített betoncellákban, amelyeket fölülről egy vasráccsal fedtek le, a megbilincselte foglyok a végtagjaikat sem tudták kinyújtani.

Kb. 25-en írtak alá a nyilatkozatot, hogy „az egyetemek és laboratóriumok haladó erői együttesen lépnek föl társadalmi és politikai célokért”.

Dr. George Wald a Harvard Egyetem Nobel-díjas biológusa, a találkozó fő szervezője kijelentette, hogy a fő cél megfelelő taktika kidolgozása Nixon elnök és Agnew alelnök megosztó és elnyomó módszereivel szemben.

(...)

A nyilatkozat aláírói között van dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas biokémikus is, Tengerbiológiai Laboratórium, Woods Hole, Mass.

CSÜTÖRTÖK, 1970. NOVEMBER 19.

800 tudós kéri a szenátorokat, hogy utasítsák vissza a szoros biztonsági törvényjavaslatot

Részlet

Washington, november 18. (AP) – Több mint 800 tudós, köztük hat Nobel-díjas, sürgette ma a szenátust, hogy szavazzák le a védelmi lehetőségek biztonságáról szóló előterjesztést, amelyet a „horror törvényének” neveztek. A törvény, amelyet a képviselőház már megszavazott, fölhatalmazná az elnököt a személyes biztonságot vizsgáló program létrehozására, amely meghatározná, hogy kik azok, akik alkalmasak érzékeny védelmi pozíciók betöltésére. A törvényjavaslat szerint biztonsági okokból lehetőség lenne az egyetemek átvizsgálására is.

A petíció aláírói között van többek között Szent-Györgyi Albert is.

(...)

SZERDA, 1970. NOVEMBER 25.

Ne veszítsük el a reményt

Részletek Leonard Bersteinnek⁷³ a Berkshire Zenei Központban egyetemi hallgatókkal folytatott beszélgetéséből.

Beszél ma valaki fölmagasztalásról vagy elkötelezettségről? Merészel valaki 1970-ben használni ilyen nagy szavakat, mint érték, bátorság, bizalom, kölcsönös megértés, türelem?

---

⁷³ Leonard Berstein (1918–1990) amerikai zeneszerző és karmester; leghíresebb műve a *West Side Story*. A zenét nemcsak koncerteken, de fiataloknak szóló televíziós ismeretterjesztő műsorában is népszerűsítette. Ez a sorozata a világ számos országában, így Magyarországon is látható volt.

Ma a fiataloktól én a kétségbeesés, a reménytelenség történeteit hallom. Az elmúlt években hosszú órákat vitatkoztam egyetemistákkal Amerikában és külföldön. Az állandóan visszatérő refrén a reménytelenség volt. A rendszer túl nagy, túl rossz. Nem lehet küzdeni ellene, legfeljebb szélsőséges eszközökkel, de hányan vagyunk szélsőségesek? Nem tudunk megbirkózni a megosztott világ örültségével, a könnyörtelenül pusztító két oldallal. Az egyetemisták többsége nem tud azonosulni egyik féllel sem, és ez okozza a reménytelenségüket.

Talán tisztább képet kapunk, ha a világot a zenén keresztül nézzük. A '40-es években a zenét a nemes kifejezőmód jellemezte. A mi zenei formánk még a szimfónia, a nemes szimfónia volt. A miénk volt elsőre Sosztakovics *Ötödik szimfóniája*, Prokofjev *Ötödikje*, Copland *Harmadikja*, és Hindemith, Bartók, Roy Harris, Bill Schuman tornyosuló szimfonikus művei, és az utolsó: Sztravinszkij nagy, háromtételes szimfóniája. Ezek mind hősi zenék, amelyek harcról és diadalról, az emberiség nemes eszméiről szólnak.

Mára ennek vége. A mai zeneművek tucatnyi tételre osztódnak, és a kivitelezés széles skálája a szájbarágós szuperrealizmustól a legléhább modern stílusig terjed; de egy biztos: a legritkább esetben nemes veretűek.

(...)

A fiatalok ma nem tudnak várni, legnagyobb problémájuk a türelmetlenség. A híres „generációs szakadék” igazi oka, hogy mi még azelőtt nőttünk föl, hogy minden sürgőssé vált volna, és a választóvonal köztünk és a fiatalok között Hiroshima. A nagy tudóst, Szent-Györgyi Albertet idézve: a fiatalok az atomot már saját magukban kapták, mi csak tudunk róla, a fiatalok ezzel születtek, mi csak tanultunk róla.

(...)

PÉNTEK, 1971. ÁPRILIS 30.

Levelek a szerkesztőnek

*Hozzászólás a pingpong-diplomáciához*⁷⁴

A szerkesztőnek:

Fontos találgatások vannak azzal kapcsolatban, hogy mi lehet a háttérben Kína barátságos viselkedésének az Egyesült Államok iránt. Nem lehet, hogy

---

⁷⁴ A pingpong-diplomácia az 1970-es években vált kifejezéssé, amikor a Kínai Népköztársaságot el nem ismerő Egyesült Államok csapata asztaliteniszt játszott a kínaiakkal, majd ez a sportdiplomáciai esemény elvezetett Nixon elnök 1972-i történelmi pekingi látogatásáig. A két ország 1979-ben vette föl a diplomáciai kapcsolatot.

nincs hátsó szándék, egyszerűen a jóakarát kifejezése? Mindenki torkig van a gyűlöletes háborúval, az intrikákkal és a trükkökkel. Mindannyian a békére vágyunk. Az emberiségnek az lesz az igazi vezetője, aki megtalálja az ide vezető utat.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1971. április 21.

SZERDA, 1971. JÚNIUS 9.

Meghalt dr. Alvin Johnson, az Új Iskola alapítója

Részlet

Dr. Alvin Johnson, az Új Iskola Társadalmi Kutatásokra alapítója, 1945 óta tiszteletbeli elnöke, az amerikai oktatási élet vezetője személyisége, hétfő éjszaka Upper Nyack, N.Y.-i otthonában, 96 éves korában elhunyt.

Az intézetet úgy tekintik, mint az ország egyik vezető felnőttoktatási központját, amelyet dr. Johnson társaival 1919-ben alapított.

(...)

Tisztelettel adózva dr. Johnson iránt, tegnap Rockefeller kormányzó „alkotó pedagógusként”, az orvosi Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert pedig a „század kulturális és tudományos életének kiemelkedő alakjaként” emlékezett meg róla.

(...)

Gyászolja öt unokája és három dédunokája. Temetése pénteken lesz Nyackben, az Új Iskola pedig egy később bejelentendő időpontban tart megemlékezést.

VASÁRNAP, 1971. SZEPTEMBER 26.

Amerika fejtetőre állt

Szent-Györgyi Albert

Woods Hole, Massachussets – Megtörténik néha, hogy az atmoszféra természetes rendje fölborul, a nehezebb, hideg levegő, amelynek alul a helye, fölültre kerül, míg a könnyebb meleg levegő, melynek a helye fölül van, alulra. Ezt a folyamatot, amely elviselhetetlenné teszi a szmogot és a levegőszennyezést, az atmoszféra fölborulásának, inverziójának nevezik.

Ilyen fölborulás előfordul néha a társadalmi viszonyokban is. Én magam is átéltem ilyen társadalmi inverziót Hitler uralma alatt. A korábbi erkölcsi

és intellektuális normák fölborultak, és az addig szerény, kulturált németek barbár potenciális gyilkosokká, arrogáns imperialistákká váltak, és megpróbálták a *Pax Germanica* néven ismert eszméjüket ráerőszakolni az egész világra. Az én hazámban, Magyarországon a tisztességes emberek kerültek börtönbe, míg a maradék szabadon közlekedhetett. Az addigi üldözöttek üldözőkké váltak. A börtönben töltött idő lett a tisztesség és a becsület mércéje.

Egy ilyen inverz korban élünk ma. Ennek az országnak az alapítóeszméje volt, hogy minden ember egyenlőnek születik; elidegeníthetetlen jogokról beszéltünk a boldogság keresésének útján. Országunk legfőbb értéke az emberi élet volt. Ekkor irányt változtatva tízezer mérföldre utaztunk otthonunktól, hogy kincseinket egy értelmetlen és erkölcstelen háborúra tékozoljuk, technikai fölényünkkel tönkretéve egy fejletlen országot, mely soha nem támadott meg bennünket. Jelenleg vagyónukat egy korrupt, demokráciaellenes kormány megválasztásának támogatására pazaroljuk, amelyet saját népe elutasít, mert komédiát űz a demokrácia alapelveiből. A világ rendőrei próbálunk lenni a *Pax Americaná*-t alkalmazva. Vezetőink üzelmeiket zárt ajtók mögött folytatják, kizárva bizalmukból a népet. Semmibe vesszük alapelveinket, és nem tiszteljük az emberiség véleményét. Legnagyobb hivatali épületeink a Pentagon és az FBI épülete, ezzel is jelképezve az irányt, amelyben országunk halad. Cinkosai vagyunk minden diktátornak, és fegyverekkel látjuk el őket a népük elleni küzdelemben. Eljárást folytatunk dr. Ellberg ellen, miközben nemzeti hőssé emeljük Calley hadnagyot.⁷⁵ A környezet megőrzéséről beszélünk, de közben mérgekkel ezer hektárnyi erdőterületeket irtunk ki visszafordíthatatlanul. Teljes az inverzió.

Hogyan került sor erre? Fölcserélt dolgok csak fölcserélt dolgokkal illenek össze, tehát ha a fölcserélődés folyamata megindul, visszafordíthatatlan. Hogy hol is kezdődött valójában ez a folyamat, nehéz megmondani. A Sztálinhoz való közeledésünk hideg fogadtatása, és az ő törekvése, hogy uralni fogja a világot, kétség kívül fontos szerepet játszott. Inverziót terjesztünk. A közelmúltban sikeresek voltunk abban is, hogy visszakényszerítsük Japánt a fegyverkezés útjára.

Fönnáll a veszély, hogy ha egyszer az inverzió teljes, minden újra logikussá válik. Ez következetes és logikus rendszer, csak az irány végzetes. Logikusnak látszik, hogy mi és a szovjetek megszállottak módjára milliárdokat költsünk fegyverkezésre, miközben a világ gyermekeinek fele éhesen megy aludni,

⁷⁵ Calley hadnagy egy vietnami falunak, My Lainak kiirtásával vált hírhedtté. Tettének megítélését vitatták, de végül hadbíróság elé állították, és 1971-ben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1974-ben elnöki kegyelemmel szabadult.

mert nincs elég fehérje, hogy ép testeket és lelkeket építsen föl. A természetnek hárommilliárd évre volt szüksége ahhoz, hogy létrehozza az emberi lényt, és új fejezetet nyisson a világegyetem történetében azzal, hogy lelket ad az anyagnak. Hatalmas eszközöket építünk megsemmisítés céljára, melyek pillanatok alatt eltörölhetnek bennünket a világ fölszínéről. Ezernyi atombomba áll kilövésre készen, ezernyi gomb és ismeretlen ujj, melyek elindíthatják a holokausztot.

A modern tudomány egyik legfőbb vizsgálati eredménye, hogy „ami megtörténhet, az meg is fog történni”. Ide vezet az inverzió; eredménye egy pusztulásra orientált társadalom, amely eszközeit fölemelkedés helyett önmegsemmisítésre használja. Az inverzió olyan lassan és fokozatosan ment végbe, hogy észre sem vettük. Így hát mi, a világ egyik leggazdagabb országa, inflációval, bűnözéssel, munkanélküliséggel, éhezéssel, nyomornegyedekkel, gettókkal, kábítószerrel és háborúval küszködünk, és csöndben figyeljük, ahogy dollárunk értékét veszítve zuhan az infláció útvesztőjében. Természetesnek tartjuk, hogy éjszakánként nem merünk kimenni az utcára, nehogy kiraboljanak, és otthonunkban sem érezzük magunkat biztonságban.

Kérdés, hogyan kerüljünk ki ebből a helyzetből, mielőtt átlépnénk azt a határt, ahonnan már nincs visszaút. Hogyan állítsuk vissza az elveket, melyen országunk alapszik, igazodva a tudományos és technológiai fejlődéshez? Sztálin halott, nincs többé egységes kommunizmus. A jelenlegi fércmű nem megoldás, teljes visszaalakulásra van szükség. Sürgősen amerikanizálnunk kell Amerikát Vietnam vietnamizálása⁷⁶ helyett.

Szent-Györgyi Albert professzor Nobel-díjas, Az örült majom szerzője.

VASÁRNAP, 1971. OKTÓBER 10.

Levelek a szerkesztőnek

*Akadémikus melldőngetés*⁷⁷

A szerkesztőnek:

Dr. Szent-Györgyi Albert jelentős tudományos eredményei elvitathatatlanok, csakúgy, mint az, hogy eredeti gondolkodású és képzelőerejű tudós. Kevésbé

---

⁷⁶ Vietnamizálás. Amerikai terv a háború befejezésére, az amerikai fokozatos kivonulása Dél-Vietnamból úgy, hogy fölfegyverzik a vietnamiakat.

⁷⁷ Szent-Györgyi Albertnek a társadalmi kérdésekkel foglalkozó cikkei, olvasói levelei visszhangra találtak. Ezt mutatja ez a vele vitatkozó, később pedig az egyetértő vélemény.

érdemdús viszont a szeptember 26-i számban megjelent, *Amerika fejtetőre áll* című cikke. Megkockáztatom, hogy ha egy tudományos cikkének ennyi tartalma lenne, egy átlagos újság nem fogadná el közlésre.

Dr. Szent-Györgyi úgy érzi, hogy anyagi javainkat egy korrump, antidemokratikus kormány választási győzelmének elősegítésére költjük Vietnámban. De azt nem említi, hogy az alternatíva egy még kevésbé demokratikus észak-vietnami kormány támogatása lenne. Fölpanaszolja, hogy vezetőink zárt ajtók mögött intrikákat szőnek. Hogy képzei, a kormányzati munkát a piactéren kellene folytatni? A fegyverkezési versenyért országunkat hibáztatja, mert azzal jár, hogy gyerekek milliói (öt idézve: a gyerekek fele a világon) éhesen fekszik le. Végül egy nagyon szép, de értelmetlen frázissal fejezi be írását: kezdjük el Amerika amerikanizálását Vietnam vietnamizálása helyett.

Az Egyesült Államok akadémiai közössége (oktatók, kutatók) sok tagjának melldőngtetése ugyanolyan logikátlan, mint a népesség másik részének szuperhazafisága. Pont az akadémiai közösségnek nem kellene logikátlanul és érzelmi alapon tovább csökkenteni a már így is eléggé megfakult szavahihetőséget.

PAUL GRIMINGER

táplálkozástudományi professzor

Rutgers Egyetem

Highland Park, N.J., 1971. szeptember 28.

SZOMBAT, 1971. OKTÓBER 23.

A tudomány és a kormány elválaszthatatlan

„Ha mindent kidobnánk, amit a tudomány alkotott, meghalnánk”

Szent-Györgyi Albert

Woods Hole, Mass. – A tudomány válsága (alapítványok, irányításuk és felhasználásuk inkább rombolja az életünket, ahelyett, hogy javítaná és védelmezné) része az általános válságnak, és csak ebből a szélesebb nézőpontból érthető. Az emberiség története két részre osztható: a tudomány előtti és a tudományos korszakra. Az elsőre a befelé forduló gondolkodás volt a jellemző, amely az embert tette a világmindenség közepébe. A természet titkainak megmagyarázására isteneket formált saját képére és hasonlatosságára. A tudomány születése a gondolkodás új fajtájának fölfedezése volt a reneszánsz korban, amelynek lényege az igazság keresése az igazság kedvéért. Ez följosította az embert a természet vizsgálatára, amely olyan természeti erők

mesterévé tette, amelyek túlmutattak saját erőin. Ezek az erők képessé tették arra, hogy beavatkozzék a természet folyamataiba, túlnépesítve és túlzottan kihasználva kis bolygóját, szeméttelappé vagy emésztőgödörre változtatva, vagy letörölve saját magát a Föld fölszínéről.

A társadalmi kapcsolatokat és a politikai struktúrákat az élet olyan fontos tényezői alakítják, mint a kommunikáció sebessége, a távolság jelentősége vagy a gyilkolás és rombolás ereje. A tudomány a kommunikáció sebességét tízmilliószorosra növelte, a földi távolságokat századrészére csökkentette, és milliószorosra fokozta a fegyverek erejét. Ez új világot teremtett, amely nem működik tovább az erkölcs veszélyeztetése nélkül, ha a kapzsiságnak vagy a hatalomnak a régi módszereit alkalmazzuk, vagy olyan ódivatú vezetőink vannak, akik olyan korban nőttek föl, amelyben a szerzett jogok alapján kialakult állapotokat kellett megvédeni.

A tudomány megváltoztatta az emberi élet arculatát. Ha mindent kidobnánk, amit a tudomány alkotott, meghalnánk. Jelenleg az egyik veszély a tudomány és a kormány szétválasztására tett Bronowski-javaslat. A Washingtonban üléselő 450 képviselőnk között nincs egyetlen tudós sem, így fogalmuk sincs arról, hogy a problémákat, ugyanúgy mint az egyenleteket, nem lehet megoldani trükközéssel, ráolvasással vagy bombákkal, még atombombával sem. A tudomány az emberi kíváncsiság eredménye. Fejlődését nem lehet megállítani csak az emberi természet megváltoztatásával. Megállítása igazságtalan lenne utódainkkal szemben. Erkölcsi kötelességünk, hogy úgy hagyjuk a tudományt utódainkra, ahogy elődeinktől kaptuk. Amit kötelességünk megállítani, az az, hogy a politikai rivalizálás és harc eszközeként használják. Meg tudjuk akadályozni, hogy az amerikai tudósok fele, kétharmada, akiket a kormány fizet, a gyilkolás eszközeit fejlesszék az élet és a termelés javítása helyett. Meg tudjuk akadályozni azokat a háborúkat, amelyeket intrikus kormányok akarnak hatalmuk és presztízsük növelése érdekében vagy a hadiipar profitjának a növelésére.

A tudomány korábban nem létezett, új egységet teremtett. A kommunikáció sebességének növelése és a távolságok csökkenése új, egységes emberiséget hozott létre. Ennek a közösségnek érdekei védelmére nincsenek képviselői vagy intézményei. Az Egyesült Nemzetek (ENSZ) sajnos csak egy „egyesült kormány”, ahol együtt folytatják intrikáikat, szörszálhasogatásukat és irigykedésüket. Még csak nem is nemzetük képviselőiben. A legtöbb kormány nem a népe érdekeit képviseli. A saját egyéni ambícióikat, homályos ideológiákat képviselnek, mint olyan hatalom és presztízs, amelyek közel állnak egyéni érdekeikhez. Elherdálják népük vagyont azzal az ürüggyel, hogy őket védik (Jefferson) úgy, mint a „kevesek összeesküvése a többséggel szemben” (Babeuf).

Ezek a tényezők, tetézve még a jelenlegi válsággal, vezettek oda, hogy az emberiségnek nem volt ideje hozzáidomulni ehhez az új világhoz, amelyet a tudomány gyors fejlődése teremtett. A tudomány nehézsége egy szélesebb körű baj része.

Különböző föltételekkel különböző következetes rendszerek hozhatók létre, amelyek önmagukban logikusak. Ptolemaiosz a Földet tekintette a világ-mindenség közepének, Kopernikusz a Napot. Mindkét rendszer logikus és következetes. Maga Kopernikusz sem merte azt mondani, hogy az ő rendszere a jobb. Az egyetlen mód, hogy dönteni tudjunk a két rendszer között, megnézni, hová vezetnek. Ha egy úrhajós Ptolemaiosz alapján végezné számításait, sehova sem jutna. A mi jelenlegi politikai rendszerünk a szegénység, infláción, munkanélküliségen, bűnözésen, kábítószereken, háborún és értékeink tagadásán keresztül a végső katasztrófába vezet. A megoldás nem a tudomány elválasztása a politikától, ahogy Mr. Bronowski javasolja, hanem éppen az, hogy a tudomány járja át a politikát.

Dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas, Az örült majom című könyv szerzője.

KEDD, 1971. NOVEMBER 2.

A tudomány szerepéről

Eugen Loeb

Poughkeepsie, N. Y. – Bár teljes szívemből egyetértek dr. Szent-Györgyi Alberttel, hogy a tudományt és a kormányt nem szabad szétválasztani, azt mégsem gondolom, hogy ezt a mély válságot, amely egyaránt érinti Keletet és Nyugatot, meg lehetne oldani azzal, ha a kormányban növelnénk a tudósok számát.

A társadalom bonyolultabbá válik, egyre fontosabb a társadalmi rendszereknek az emberi célokhoz igazítása. Az emberséges társadalom kérdése is annyira bonyolult, hogy csak a tudomány eszközeivel, ennek keretében lehet a modelljét kidolgozni és a szükséges intézkedéseket meghozni. A tudományos modellek révén a kormánynak útmutatója lenne a válság megoldására. A tény az, hogy jelenleg hiányzik ilyen útmutató; a társadalomtudomány nem teljesítette ezt a föladatot, és nem alkalmaz olyan módszereket, amelyek a „Természet könyvéből” származnak. Valójában a „társadalomtudomány” is egy természettudomány, amelyik társadalmi-gazdasági fogalmakat használ.

A szellemi életben szerzett jogok miatt nem lesz könnyű kialakítani a társadalom valóságos tudományát, amíg egyszerű intézkedések, mint a tulajdonformák vagy a parlament összetételének megváltoztatása, nem járnak elkerülhetetlen kudarccal, és kiderül, nincs más választásunk.

Egyszer el kell kezdeni a tudomány alkalmazását a mindennapi életben, mert nem engedhetjük meg sokáig, hogy a társadalom szervezése a gondolkodás alacsonyabb szintjén legyen. A tudomány és a kormány szétválaszthatatlansága megköveteli, hogy mielőtt a politika a tudományra épülne, a társadalomtudományoknak is el kell fogadniuk azt a feladatukat, hogy ők legyenek az emberi társadalom létrehozásának az alapjai. Dr. Szent-Györgyi Alberthez hasonlóan én is azt szeretném, ha a tudomány áthatná a politikát; sajnos, jelenleg ez még hatásosan nincs meg.

SZOMBAT, 1971. DECEMBER 18.

Levelek a szerkesztőnek

Amerika Indiapolitikája

A szerkesztőnek:

A legtöbb amerikaiban visszatetszést keltett a Pakisztánban elkövetett fajirtás. Sokan érzünk csodálatot is India iránt, és személyes hálát a pakisztáni menekültekkel való bánásmódért.

A legfájdalmasabb, hogy elnökünk, akiről föltételezzük, hogy minket képvisel, hivatalosan fejezte ki csodálatát Jahja Khán⁷⁸ iránt. Adófizetőként elég fájdalmas, hogy a dolgok a mi hadseregünk háborús bűnös cinkosságával történtek. Szükséges, hogy részt kérjünk mások bűneiből?

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1971. december 14.

VASÁRNAP, 1972. JANUÁR 9.

Akkor hol az ellenség?

Szent-Györgyi Albert

Woods Hole, Mass. – A távolságok csökkenése és a kommunikáció, az adatkezelés sebességében bekövetkezett milliószeres növekedés olyan új egységet teremtett, amely ezelőtt nem létezett: az emberiséget. Bár nem lesz tőle több a fizetésünk,

---

⁷⁸ Pakisztánban 1969-ben Muhamad Jahja Khán vezetésével a hadsereg vette a kezébe a hatalmat, de az ország két tartománya között elmérgesedett helyzetet már így sem lehetett kezelni. India biztatására Kelet-Pakisztán 1971. április 17-én Banglades néven kimondta függetlenségét, ám az új országból a pakisztáni csapatokat csak év végén, indiai segítséggel tudták kiűzni.

sorsunk hozzákötődik. Ennek az új egységnek nincs képviselője, aki az érdekeire ügyelne; sem szervezete, amely megvédené, bár a legnagyobb veszedelemnek van kitéve. Bombák ezrei állnak silókban kilövésre készen, melyek bármelyike elindíthatja a holokausztot, amely eltörölhet minket a Föld színéről, és nem tudjuk, kinek az ujjai nyomják meg azt az egy gombot a sok ezerből, amelyik bármelyike elhozhatja az utolsó ítélet napját; és az „atombombaklub” taglétszáma egyre nő.

Ez az új egység, az emberiség, távolról szemlélve bizarr látvány: csoportokból, nemzetekből áll. Nincs ellenségeskedés ezen csoportok között, nem akarják elpusztítani egymást, élni és élni hagyni akarnak. Nem ellenségek. Nincs rosszindulat a két legnagyobb, az USA és a Szovjetunió népei között, sőt látható szimpátia van köztük, amely az egymás országába látogató művészek és tudósok fogadtatásában nyilvánul meg. Az is igaz, hogy ez a két csoport a világháború óta együttesen több, mint ezeröttszáz milliárd dollárt (1 500 000 000 000 \$) költött olyan fegyverekre, amelyek egymás ellen irányulnak, mialatt a világ gyerekeinek nagyobbik fele éhesen ment aludni, nem lévén elég fehérje az egészséges szellem és test felépítéséhez.

Akkor hol az ellenség?

Akkor ki az ellenség?

Valahol lennie kell valaminek, amely az embereket arra ösztönzi, hogy munkájuk gyümölcsét fegyverekbe öljék. A feszültség nem az emberek között van. Feszültség csak a kormányaik között van. Úgy rémlik, a kormányok természete az, hogy a barátságos emberekből ellenséget csináljon. Korábban a mi kormányunk is megpróbált ellenségeskedést szítani egy régi barát, India, a legnagyobb demokrácia ellen, pártját fogni egy fanatikus diktátornak,⁷⁹ egy későn jövőnek a tömeggyilkosok listáján. Csak a kormányok ellenségeskednek, nem az emberek. Észak-Vietnam népe sokkal inkább a barátunk, mint Dél-Vietnam korrump, antidemokratikus kormánya, amelyért föladtunk mindent, és belebuktunk; ez a kormány ellensége azoknak az elveknek, melyekre a mi országunk épült.

Az, hogy miért cselekszenek így a kormányok, nagyon bonyolult probléma. Talán azért van szükségük ellenségekre, mert a megfélemlített embereket könnyebb irányítani, de az is lehet, hogy az emberiség ügyei máshogy látszanak közletről, és máshogy a hatalom csúcsairól.

A halál közletről mindig tragédia. A hatalom csúcsairól milliók halála csupán statisztika. Egy texasi farmer⁸⁰, aki azzal a szándékkal akart a csúcsra

⁷⁹ Jahja Khán Pakisztán katonai diktátora 1969–1971 között.

⁸⁰ Lyndon B. Johnson (1908–1973) az USA 36. elnöke a Demokrata Párt színeiben, 1963 és 1969 között. Kennedy elnök meggyilkolása után lett elnök, majd 1964-ben újraválasztották.

jutni, hogy egy nagyszerű társadalmat hozzon létre, hamarosan háborúba kezd, és ezt egy Wall Street-i ügyvéd⁸¹ kiterjeszti és állandósítja. Vagy lehet, hogy csak a hadi dicsőség az, amely kielégítheti egy gazdag farmer vagy egy sikeres ügyvéd ambícióit, akik hirtelen a világ legnagyobb hadseregének főparancsnokai lettek? Talán csak egy győztes tábornok engedheti meg magának, hogy befejezen egy háborút, ahelyett hogy kezdene egyet, és figyelmeztetné népét a hadiipari komplexumra, a támogatásuk helyett.

Ahogy a kormányoknak ellenségekre van szükségük, a hadseregeknek kormányokra az állandó növekedéshez. A hadseregek olyanok, mint az elburjánzás sebességét nézve a ráksejtek, és az egész emberiséget egyetlen helyőrséggé teszik; ezáltal a hadiipar a legnagyobb üzlet lesz. A kormányok, a hadseregek és a hadiipari komplexumok az ellenségek, nem az emberek, és az ENSZ képtelen helyretenni a dolgokat, mert nem az embereket képviselik benne, hanem a kormányokat.

Ami ezeket az ellenségeskedéseket még értelmetlenebbé teszi, az az, hogy az emberiségnek léteznek közös, halálos ellenségei is, amelyek ellen közösen harcolhatnánk. Ezek a különböző környezetszennyezések, amelyek lassan lakhatatlanná teszik bolygónkat. Nagy gond a túlnépesedés és készleteink kimerülése. Az emberiség teste tele van sebekkel, mint a vietnami háború és a közel-keleti feszültség, és ez általános nyomorral fenyeget, amelyet a legsürgősebben rendezni kellene. A természetnek 3 milliárd évre volt szüksége arra, hogy az emberi életet létrehozza, és a legnagyobb ostobaság a folytonosságot veszélyeztetni. Az emberiség legnagyobb problémája nem a kommunizmus, hanem a militarizmus (a fegyverkezés) és a túlzott kormányzati hatalom.

Az elmúlt évtized során jelentős változás jött létre az emberi elmében. A hatalom és az erő nem uralkodik már mindenek fölött. Vannak magasabb értékek. Ezért sikerülhetett Ghandinak⁸² a legerősebb katonai erőt fél kézzel kiverni az országból, és ezért bukott meg Jahja Khán, és ezért nem nyerhetjük meg a vietnami háborút. Ezért van nagy igény az illendőségre, a jóakaratra,

---

⁸¹ Richard M. Nixon (1913–1994) az USA 37. elnöke a Republikánus Párt színeiben 1969 és 1974 között. 1973-ban fegyverszünetet kötött Vietnamban, és ez a vietnami háború végét jelentette. A Watergate-botrány miatt 1974-ben lemondott hivataláról. Ő az Egyesült Államok történetének első elnöke, aki lemondott.

⁸² Mahatma Gandhi (1869–1948) jogász, politikus. India politikai és spirituális vezetője, az indiai függetlenségi mozgalom vezéralakja. Elvének lényege, hogy az igazság ereje győz, így a célokat passzív ellenállással kell elérni. Politikai küzdelme csak részben érte el a célját: a hinduk és muzulmánok kiegyezése nem jött létre, és a volt gyarmat 1947. évi függetlenné válásával két országra szakadt: Indiára és Pakisztánra. 1948-ban honfitársa, egy szélsőséges hindu nacionalista lelőtte.

a becsületre és a könyörületre, és az emberiség a legjobbat fogja vezetőjének elismerni, nem pedig a legerősebbet. A fő probléma ma már nem az, hogy van-e élet a halál után, hanem hogy van-e élet a születés után.

*Szent-Györgyi Albert professzor Nobel-díjas,
Az örült majom szerzője.*

SZERDA, 1972. JANUÁR 18.

Tudósok McGovernért

Boston, január 17. (AP) – Húsz tudós, köztük négy Nobel-díjas, megalakította a *Tudósok George McGovernért* csoportot, jelentették be tegnap a szenátor massachusettsi kampány-főhadiszállásán.

A Nobel-díjasok a következők: Owen Chamberlain⁸³, Kaliforniai Egyetem, Berkeley; Salvador Luria⁸⁴, Massachusetts Institute of Technology; Szent-Györgyi Albert, Tengerbiológiai Laboratórium, Woods Hole és George Wald⁸⁵, Harvard.

SZOMBAT, 1972. ÁPRILIS 15.

Levelek a szerkesztőnek

Nemhivatalos jelölt

A szerkesztőnek:

Sokkoló volt Connally miniszter visszautasító döntése Edward Kennedy szenátor rendőri védelméről, azzal a megokolással, hogy ő hivatalosan nem elnökjelölt. Ő nemhivatalos jelöltje nemzetünk jelentős részének. A „szigorúan jogszerű” hozzáállást mellőzni kell, ha a nemzeti érdek úgy kívánja. Katonáink százezrei szolgálnak Vietnamban egy esztelen háborúban, így könnyen

---

⁸³ O. Chamberlain (1920–2006) amerikai fizikus, a fizikai Nobel-díjat megosztva 1959-ben kapta „az antiproton fölfedezéséért”.

⁸⁴ S. Luria (1912–1991) olasz származású amerikai biológus, az orvosi Nobel-díjat megosztva 1969-ben kapta „a vírusok reprodukciós ciklusának és genetikai szerkezetének fölfedezéséért”.

⁸⁵ G. Wald (1906–1997) amerikai biokémikus, az orvosi Nobel-díjat megosztva 1967-ben kapta „a látás elsődleges retinális vegyi és élettani folyamatának vizsgálatában elért eredményeiért”.

kiállíthatunk kettőt Kennedy szenátor védelmére. Orgyilkosok döntő szerepet játszottak a két utolsó elnökválasztásban,⁸⁶ és mi nem akarjuk folytatni ezt a tendenciát.

Kennedy szenátor védelmének a megadása fölmentené a kormányzatot az alól a gyanú alól, hogy „szigorúan jogszerű” hozzáállása mögött politikai megfontolások húzódnak meg.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT
Woods Hole, Mass., 1972. április 3.

PÉNTEK, 1972. JÚLIUS 14.

Hagyjuk virágozni a Földet

Szent-Györgyi Albert

Woods Hole, Massachusetts – Valami baj van az iránytűnkkel. Úgy látszik, valaki fölcserélte rajta a pólusokat, D-t festett az északi és É-t a déli pólus fölé, így rossz irányban hajózunk.

Hajóutunkat 200 évvel ezelőtt független nemzetként kezdtük, azzal, hogy lemondtunk a gyarmatosításról; kinyilatkoztattuk, hogy minden ember egyenlőnek születik, és egyenlő jogai vannak ahhoz, hogy a boldogságot a saját módján keresse. Most a legádázabb gyarmatosító háborúval vagyunk elfoglalva. Azt is szentül ígértük, hogy illendően tiszteletben tartjuk az emberiség véleményét, s most figyelembe sem vesszük. Száz évvel ezelőtt egy kisebb polgárháborúban vívtuk ki nemzeti egységünket, és most minden kincsünket arra költjük, hogy megakadályozzuk egy kis ázsiai nemzet egyesülését azáltal, hogy erkölcstelenül megtámadjuk félelmetes, romboló gépezetünkkel.

Még választások meghamisításához is társul szegődtünk. Azt állítjuk, hogy védjük a természetet, miközben naponta sok ezer négyzetméter területet teszünk belőle a földdel egyenlővé, több millió négyzetmétert lombtalanítunk, és teszünk terméketlenné vegyszerekkel. A gyönyörű vidék hatalmas részét holdbéli tájjá változtatjuk, a bombakráterektől himlőhelyessé. A tiszteletludásról prédikálunk, és vádat emelünk a prostitúció ellen, míg katonaságunk

---

⁸⁶ Szent-Györgyi arra utal, hogy a lelőtt John Kennedy elnöknek utóda automatikusan az alelnöke, Lyndon Johnson lett, akit emiatt a következő elnökválasztáson, 1964-ben nagy fölényrel újraválasztottak. A következő, 1968-i választáson eséllyel induló Robert Kennedyt még a kampány alatt lelőtte egy orgyilkos, ezért a harmadik Kennedy fiúra jobban kellene vigyázni. Edward Kennedy 2009-ben, 77 éves korában, agydaganat miatt hunyt el.

– becsületes emberek lányait kurvává téve – prostituáltakat toboroz. Napalmmal égetünk asszonyokat és gyerekeket, s hagyjuk, hogy a bűn és az erény közötti határvonal elmosódjék.

Volt egy másik iránytűnk is, amelyen a D a derűs életet és az É pedig az életteleniséget jelentette. Most 15 tonna TNT-vel egyenértékű robbanóanyag⁸⁷ jut minden emberre. Jelképesen azt mondhatjuk, mindannyian 15 tonna TNT-rakás tetején ülünk, és arra várunk, hogy fölrobbanjon. Mindközben azzal is tisztában vagyunk, hogy egy tonna fölrobbanása a többi robbanásához vezet, és ez lesöpri az emberiséget a Földről. Ennek ellenére biztonságunkat a rakás növelésével próbáljuk fokozni.

Volt egy harmadik iránytűnk is, amelyen a D a dicsőséges elmét, az É az értelmetlenséget jelenti. Úgy látszik ezen is fölcserélték a betűket, így az emberiség évente 200 milliárd dollárt költ fegyverkezésre, pusztító katonai limlomokra, míg gyerekeink felének éhesen kell lefeküdnie, agyának egészséges működéséhez nem kap elég fehérjét, és félelme marad örök életére. Egyedül mi amerikaiak a II. világháború óta egy billió dollárt (1 000 000 000 000 \$) költöttünk fegyverkezésre, hadiipari komplexumokra, bár senki nem támadott meg bennünket.

Az úgynevezett ellenségeink alig várják, hogy barátságot köthessenek velünk, s még saját szövetségeseik elárulására is hajlandók, prédául hagyva őket a mi hadseregünknek. Örömet szereznek nekünk, mikor olyan fegyverkorlátozási szerződést írnak alá, amely megtiltja, hogy bármit fölépítsenek, amit mi nem szeretnénk. Mi pedig szabad kezet kapunk bármi olyan fölépítésére, amit csakugyan akarunk: ezáltal megsokszorozzuk a robbanófejek számát, és a föld alól az óceán alá telepítjük a rakétasilókat. Valósággá változtattuk a középkori hiedelmet, miszerint egy feneketlen szakadék veszi körül a világot, s mi épp efelé hajózunk.

Miért nem ébredünk föl mindannyian, és miért nem küldjük vezetőinket egy igazi „csúcstalálkozóra”, a hajóról a tengerbe dobva minden elromlott iránytűt, a pusztító kacatokat? Miért nem kezdünk új korszakot, a tisztelet-tudás korát, az őszinteség, az emberiség, az értelem, a jóakarát, a részvét és az emberi együttérzés korát, újból virágzóvá téve a mi csodálatos kis földgolyónkat, magunk mögött hagyva mindent, ami a sötét, középkori, tudomány előtti világra emlékeztet? Ez tenné széppé forradalmunk 200. évfordulóját.

Szent-Györgyi Albert professzor Nobel-díjas, Az örült majom szerzője.

---

⁸⁷ A rombolás egysége a klasszikus robbanóanyag, a TNT (tri-nitro-toluol). Az atom és hidrogénbombák erejét ebben mérik. 1 kilotonnás atombomba súlya sokkal kisebb, mint ezer tonna, de rombolóereje ezer tonna TNT-nek felel meg.

VASÁRNAP, 1972. DECEMBER 3.

Az utolsó Apolló-kilövés szerdán

*Tudósok méltatják a programot
A 25 milliárd dolláros űrprogram 11 éve tart – a Kennedy űrközpont
visszaszámlálása*

„Itt az ideje a nagyobb lépéseknek, itt az ideje egy nagy amerikai vállalkozásnak, itt az ideje, hogy ez a nemzet egyértelmű vezető szerepet töltsön be az űrkitatásban, amely sok tekintetben a jövőnk kulcsa lesz a földön” – Kennedy elnök 1961. május 25-i bejelentése az Apolló-program indításáról.

Részlet

John Noble Wilford

Tudósítónktól

Cape Kennedy, Fla., december 2. – A nagyobb lépések sikerültek, a Holdra és vissza. Most az utolsó Apolló űrhajó, az Apolló 17 áll készen a szerda éjszakai kilövésre, hogy küldetésével érjen véget a nagy amerikai vállalkozás.

Végző visszaszámlálás és az utolsó visszatérés után, a 11 évig tartó 25 milliárd dolláros kiadás után, az Apolló a kiszámíthatóan működő égi szerkezetek világából átlényegül történelemmé.

(...)

A New York Times megkérdezett több mint 20 olyan tudós és kutató gondolkodót, akik nem érintettek az űrprogramban, hogy véleményük szerint hol az Apolló-program helye a világűr felderítésének széles történetében és az emberi fejlődésben, az embernek saját magának és az univerzumnak a megismerésében.

(...)

Dr. Szent-Györgyi Albert, a mass.-i Woods Hole Izomkutató Intézet Nobel-díjas biológusa arra az időre emlékezett, amikor „lehetetlennek” tűnt, hogy az ember repüljön; amikor apja birtokán, Magyarországon a parasztok úgy gondolták, hogy az „lehetetlen”, hogy egy kocsis lovak nélkül menjen.

„Az Apolló-űrrepülések után a tudományos szótárakból azt a szót, hogy »lehetetlen«, ki kell törölni” – mondta.

„Az emberi szellem számára a legnagyobb bátorítást jelentik.”

Az emberben fölmerül a kézenfekvő kérdés: „Ha el tudunk repülni a Holdra, miért ne mennénk?”

1972. DECEMBER 29, PÉNTEK,

„Meg kell mondanunk az elnöknek⁸⁸”

Washington – Vajon mi, tudósok tanácskozhatunk-e Washingtonban úgy, hogy figyelmen kívül hagyjuk azt a tényt, hogy kormányunk ebből a városból irányítja a történelem legnagyobb légitámadását?⁸⁹ Támadásokat indítanak polgári célpontok ellen, és közben nyájasan közzéteszik a katonai célpontok listáját, ami ilyen körülmények között sérti minden gondolkodó ember érzékenységét. Észak-Vietnamban alig vannak katonai célpontok, és egy B-52-es bombázó célterülete három km hosszú és egy km széles. 10 ezer m magasból hajtja végre a bombázást, ahonnan a célpontok fölismerhetetlenek. Ilyen bombázók most is cikáznak a világ legnépesebb városai fölött, az ölés és a rombolás példa nélküli orgiájában, amely mindenhol megrémíti az embereket, ahogy annak idején Guernica, Coventry, Drezda bombázása megrémítette. És mindezt a mi nevünkben.

Tudósként nagy a felelősségünk. Szerintünk a magyarázat – a tudomány nem technológia; legtöbbünk nem készít célközelben robbanó időzített berendezést, B-52-es bomba-célgömböket; és az elektronikus harcmező összes mesterkélt szuper harci technikáját sem – mi túl gyakran hangoztattuk, hogy a tudományunk az összes ilyen technika fejlődési forrása. Igazából a II. világháborúban, amelyet némi igazsággal nevezhetünk védekező háborúnak, készek voltunk segíteni a technológiai fegyvertár jó néhány prototípusának megtervezésében, amelyeket most az egyik legkisebb és legszegényebb nemzet ellen használnak – amely nemzet oly keveset nyújt katonai célpontként. Ez a fegyvertár Indokínában már magát a természetet semmisíti meg: a tájat, a fákat, az őshonos állatokat, megfosztva szegény embereket házuiktól, földjüktől, megélhetésüktől és sokukat az életüktől is.

Tanácskozhatunk éppen most a természetről, amikor kormányunk megsemmisíti? Mintha igazából nem is innen irányítanák?

Egy évvel ezelőtt, amikor Philadelphiában – a testvéri szeretet városában – tanácskoztunk, rendelte el elnökünk újra Észak-Vietnam tömeges bombázását, amelyet 1968-ban állított le. December 26-án (karácsony másnapján, vasárnap reggel) kezdődött, és december 31-ig, tanácskozásunkig ezer bombázó folytatott támadó repülést Észak-Vietnam ellen. Tudjuk, hogy ez

---

⁸⁸ Richard Nixon

⁸⁹ A tiltakozásról, bevezető mondatát idézve, olvashatunk; Ralph W. Moss: *Szent-Györgyi Albert*, Typotex, Budapest, 2003. 231. l.

a bombázás azóta is folytatódik, és a mostani karácsonyi ünnepek alatt, mikor újra találkozunk, még nagyobb intenzitással folyik.

Tudományunk az életet vagy a halált fogja szolgálni? Bolygónkkal, amelyre vigyáznunk kell – a környezettel, amelyet olyan komolyan veszünk –, kapcsolatban hogyan tanácskozhatunk itt a védelem és a fönntartás különböző lehetőségeiről, miközben máshol könnyelműen pusztítjuk?

Föl kell emelni a szavunkat amerikaiként, tudósként a tudomány eredményeivel való gyalázatos visszaélésekkel szemben, ne használják gyilkolásra és pusztításra.

Meg kell mondanunk az elnöknek, hogy melyik oldalon állunk. Ragaszkodjunk a bombázások azonnali befejezéséhez. Ragaszkodjunk a tűzszünet megkötéséhez, amely gyakorlatilag már a múlt év október 26-án készen állt az aláírásra.

E nyilatkozatot az A. A. A. S. (Amerikai Szövetség a Tudomány Fejlődéséért) adta ki, és az egyesület alábbi tagjai írták alá: dr. George Wald, Nobel-díjas, Harvard Egyetem; dr. Salvador Luria, Nobel-díjas, M. I. T.⁹⁰; dr. Szent-Györgyi Albert, Nobel-díjas, Tengerbiológiai Laboratórium, Woods Hole; dr. Everett Mandelshon, az A. A. A. S. alelnöke; dr. John Edsalle, a biokémia professzora, Harvard; dr. E. W. Pfeiffer, az állattan professzora, Montanai Egyetem; dr. Arthur Galston, a biológia professzora, Yale Egyetem; dr. Arthur Westing, az A. A. A. S. Gyomirtók Értékelési Bizottságának igazgatója; dr. Richard Lewontin, a biológia professzora, Chicagói Egyetem.

PÉNTEK, 1973. JÚNIUS 8.

Tudósok sérelmezik a kutatáspolitikát

Nobel-díjas és mások is bomlasztásról beszélnek

Harold M. Schmeck Jr.

Tudósítónktól

Washington, június 7. – Kilenc Nobel-díjas a maguk és 8000 további tudós nevében levelet küldött ma Nixon elnöknek, tiltakozva a kormányzat orvosi kutatásokat támogató politikája miatt.

A levél szerint a kormányzat hangsúlyosan „megrohamozott néhány látványos témát”, mint a rák vagy a szívbetegségek, és ezzel szétbomlasztott más, hasonlóan fontos kutatási területeket.

A levél ugyancsak kifogásolja azokat a jelenlegi terveket, amelyek törlik az orvosi képzéseknek és ösztöndíjaknak szövetségi támogatását. Három

---

⁹⁰ M. I. T., Massachusetts Institute of Technology, a híres bostoni műszaki egyetem.

Nobel-díjas egy mai sajtótájékoztatón kijelentette, hogy ezek a továbbképzési programok előrehaladást jelentenek az orvosi kutatás fejlődésében, beleértve a rák és szívbetegségek elleni küzdelmet is. „Melegszívű jókívánságok helyett a kormányzat rossz tanácsokat ad” – jelentette ki dr. Christian Anfinsen, a múlt évi kémiai Nobel-díj nyertese. Ez a politika aláássa a nagyon életerős orvosi kutatásokat és általában az orvostudomány fejlődését. Véleményét osztotta a sajtótájékoztatón jelenlévő másik két tudós is, dr. Julius Axelrod, az orvosi/életani Nobel-díj 1970-i és dr. Marshall Nirenberg, az 1968-i nyertese.

(...)

Rajtuk kívül a levél aláírói még: dr. Max Delbruck a Kaliforniai Műszaki Egyetemről, dr. H.K. Hartline, Rockefeller Egyetem, dr. Arthur Kornberg, Stanford Egyetem, dr. William H. Stein, Rockefeller Egyetem, dr. Szent-Györgyi Albert, Tengerbiológiai Laboratórium, Woods Hole, Mass., és dr. Edward L. Tatum, Rockefeller Egyetem.

CSÜTÖRTÖK, 1973. OKTÓBER 11.

Levelek a szerkesztőnek

Hogy állunk a háborús fölbujtással?

A szerkesztőnek:

Három hónapra van korlátozva az elnök háborús hatalma, ami rosszabb és veszélyesebb, mintha egyáltalán nem volna ilyen törvény. *Először:* Alkotmányunk szerint az elnök egyáltalán nem kezdhet háborút. A három hónapos korlátozás alkotmányossá teszi háborús jogát. *Másodszor:* Egy ilyen törvény arra csábíthatja az elnököt, hogy elkezdjen egy háborút olyan elképzeléssel, hogy három hónapon belül befejezi, és nemzeti hőssé válik.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT

Woods Hole, Mass., 1973. október 5.

SZOMBAT, 1974. MÁRCIUS 29.

Nyikolaj Viktorovics Podgornijnak

*A Szovjetunió Legfelső Tanácsa
Elnöksége elnökének*

Alulírott Nobel-díjasok a többiekkel együtt üdvözlöttük az elmúlt két évtizedben a Szovjetunióban meglévő korlátozások enyhítését. Üdvözlöttük, és

szívesen vettük a szovjet természettudósokkal és humán értelmiségiekkel való együttműködési lehetőségeket is.

Olyan emberek, mint Andrej Szaharov⁹¹ és Alexander Szolzsenyicin⁹² jelentős erőfeszítéseket tettek a békés egymás mellett élésért és megértésért. Ez az egyetértés vezet majd el egy jobb és békésebb világhoz.

Mindegyikünk nagyra becsüli a szabad kutatáshoz és az eredmények félelem nélküli közléséhez való jogot. Ezért fogadtuk tehát nagy aggodalommal kollégáink elnyomásáról és az ellenük a Szovjetunióban folyó zaklatási kampány újjáéledéséről szóló hírt.

Tragikus volna – mind a Szovjetunióban élő, mind a világ többi népe számára –, ha két olyan emberóriást, mint Szaharov és Szolzsenyicin, megakadályoznának abban, hogy tovább folytassák az emberiségért végzett hasznos munkájukat.

<i>Adrian, Edgar Douglas</i>	<i>Crick, Francis Harry C.</i>	<i>Kendrew, John Cowdery</i>
<i>Anfinsen, Christian B.</i>	<i>Dam, Henrik Carl P.</i>	<i>Khorana, Har Gobind</i>
<i>Arrow, Kenneth J.</i>	<i>Delbruck, Max</i>	<i>Kornberg, Arthur</i>
<i>Axelrod, Julius</i>	<i>Eccles, John Carew</i>	<i>Krebs, Hans Adolf</i>
<i>Bardeen, John</i>	<i>Eigen, Manfred</i>	<i>Kusch, Polykarp</i>
<i>Barton, Derek, H.R.</i>	<i>Forssmann, Werner</i>	<i>Kuznets, Simon</i>
<i>Bethe, Hans Albrecht</i>	<i>Gábor, Dénes</i>	<i>Lagerkvist, Par Fabian</i>
<i>Blackett, Patrick M.S.</i>	<i>Giauque, William F.</i>	<i>Lamb, Willis Eugene</i>
<i>Bloch, Felix</i>	<i>Glaser, Donald A.</i>	<i>Laxness, Haldor Kijan</i>
<i>Bloch, Konrad</i>	<i>Granit, Ragnar</i>	<i>Lederberg, Joshua</i>
<i>Boll, Heinrich</i>	<i>Hartline, Haldan Keffer</i>	<i>Lee, Tsung-Dao</i>
<i>Brattain, Walter Houser</i>	<i>Hassel, Odd</i>	<i>Leloir, Luls F.</i>
<i>Burnet, Frank Macfarlane</i>	<i>Heisenberg, Werner</i>	<i>Luria, Salvador E.</i>
<i>Butenandt, Adolf F.J.</i>	<i>Hershey, Alfred D.</i>	<i>Lynen, Feodor</i>
<i>Chamberlain, Owen</i>	<i>Herzberg, Gerhard</i>	<i>Martin, Archer John P.</i>
<i>Cooper, Leon N.</i>	<i>Hill, Archibald Vivian</i>	<i>McMillan, Edwin M.</i>
<i>Cori, Carl Ferdinand</i>	<i>Holley, Robert W.</i>	<i>Medawar, Peter Brian</i>
<i>Cournand, Andre</i>	<i>Huxley, Andrew Fielding</i>	<i>Muliken, Robert S.</i>
<i>Frederic</i>	<i>Kastler, Alfred</i>	<i>Murphy, William P.</i>

⁹¹ Andrej Szaharov (1921–1989) szovjet fizikus, az 1953-ban elkészült szovjet hidrogénbomba egyik kidolgozója. Részt vett a '70-es évek emberjogi mozgalmában, 1975-ben Béke Nobel-díjat kapott.

⁹² Alexander Szolzsenyicin (1918–2008) orosz író, 1970-ben kapott irodalmi Nobel-díjat a Gulagról írott műveiért.

<i>Nirenberg, Marshall</i>	<i>Robbins, F. Chapman</i>	<i>Thomson, George Paget</i>
<i>Noel-Baker, Philip J.</i>	<i>Robinson, Robert</i>	<i>Todd, Alexander R.</i>
<i>Northrop, John Howard</i>	<i>Samuelson, Paul A.</i>	<i>Towness, Charles</i>
<i>Onsager, Lars</i>	<i>Schrieffer, J. Robert</i>	<i>Urey, Harold Clayton</i>
<i>Pauling, Lynus Carl</i>	<i>Segre, Emilio Gino</i>	<i>du Vigneud, Vincent</i>
<i>Perutz, Max Ferdinand</i>	<i>Shockley, William</i>	<i>Wald, George</i>
<i>Porter, George</i>	<i>Stein, William H.</i>	<i>Walton, Ernest T.S.</i>
<i>Porter, Rodney R.</i>	<i>Synge, Richard L.M.</i>	<i>Watson, James Dewey</i>
<i>Purcell, Edward Mills</i>	<i>Szent-Györgyi, Albert</i>	<i>Weller, Thomas Huckle</i>
<i>Rabi, Isidor Isaac</i>	<i>Tatum, Edward Lawrie</i>	<i>Wilkins, Maurice Hugh</i>
<i>Reichstein, Tadeus</i>	<i>Theorell, Axel Hugo T.</i>	

BIZOTTSÁG az ENYHÜLÉSÉRT
Dr. Gerhard Herzberg, elnök
Toronto, Kanada

CSÜTÖRTÖK, 1974. ÁPRILIS 18.

Levelek a szerkesztőnek

Bűn és kegyelem

A szerkesztőnek:

A bűnöket meg kell büntetni, és itt volt elkövetett bűn. Ami bonyolítja a sorozást megtagadók amnesztiájának kérdését, az az, hogy nem világos, ki követte el az ország javai elvesztésének bűnét és ártatlan emberek megöletését fiataljainkkal, otthonok milliónak lerombolását és millió hektárok himlőhelyes sivataggá alakítását.

Az az elnök, aki elkezdte a háborút, vagy az, amelyik folytatta? Vagy az a hadsereg, amelyik harcolt? Vagy az a kongresszus, amelyik jóváhagyta? Vagy az az adófizető, aki fizette a számlát, a munkás, aki gyártotta a rombolás szerkezeteit, vagy azok a fiúk, akik a száműzetést választották inkább, minthogy részt vegyenek egy olyan dologban, amelyet bűnnek és a nemzet szégyenének gondolnak?

Csak a történelem fogja tisztázni ezeket a kérdéseket, de amíg tisztázódnak, jobban tesszük, ha felejtünk és megbocsátunk; általános amnesztiát hirdetünk.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1972. április 3.

1974. DECEMBER 23.

Levelek a szerkesztőnek

Világválság: kevesen sokakkal szemben

A szerkesztőnek:

Nem értem, miért hívunk egy megállapodást „fegyverzetcsökkentési egyezménynek”, amikor a fegyverzet növeléséhez vezet. Azon csodálkozom, hogy ezek az okos emberek, akikre rábíztuk a sorsunkat, miért mindig korlátozásról beszélnek, mikor ez a szó kevesebb és nem több fegyvert jelent.

Nem gondolom, hogy értetlenségem az intelligenciám szűkösségéből fakad, hiszen sok dolgot képes vagyok megérteni. Például azt, hogy az ország gazdagsága össze fog omlani, ha bevételének harmadát öldöklésre és rombolásra költi, és a harmad csak a jéghegy csúcsa. Azt is megértem, hogy a világon a gyerekek fele miért fekszik le éhesen, és miért nem jut annyi fehérjéhez, amennyi egy egészséges szervezet fölépítéséhez kell, ha a világ évente elveszteget 300 milliárd \$-t fegyverkezésre, azaz pusztításra.

Azt is megértem, hogy képtelenség helyileg befoltozni a válságot, ha ez a világválság része. Megértem, hogy az elhalálázás korlátozását nem lehet büntetlenül bevezetni a születésszabályozás bevezetése nélkül. Azt is megértem, hogy miért gondolja sok tudós kollégám, hogy az emberiség lesöpri magát bolygónk tragikusan összezsugorodott felszínéről még a század vége előtt, elérve a fegyverzetek erejének milliószeres növekedését.

Megértem, hogy nem lesz egészséges gazdaság, viszont lesz éhezés egész addig, amíg a fegyverkezés lesz a legjobb és legnagyobb üzlet, hacsak nem tanulunk meg bombákat enni. Megértem, hogy a tudomány nem tudja átalakítani a világot jogászai trükkökkel, és nem lesz tartós béke addig, amíg az emberek elutasítás helyett nemzeti büszkeséggel tekintenek a tömegpusztító fegyverekre.

Van még sok dolog, amit megértek, de van néhány olyan is, amit nem.

Nem értem például, hogy a szuperhatalmak vezetői miért nem fognak össze, hogy megszabadítsanak bennünket óriási veszteségeinktől, és miért nem vigyázzák együtt a békét és a rendet, tartják az atomot a helyén, hogy ne pusztítsa el az emberiséget. Szomorú, hogy az emberiség nem elég intelligens ahhoz, hogy gyilkolás nélkül oldja meg problémáit.

A tudomány megváltoztatta az emberi élet arculatát és a politikai elveket, amelyek jó szolgálatot tettek addig, amíg idejétmúlttá nem váltak. A jelenlegi világválságot csak úgy lehet megoldani, ha a régi elképzeléseket forradalmian újra cseréljük. Bolygónk túl kicsi már ahhoz, hogy a politika az „erősebb kutya” elvén alapuljon az „egyik ember segíti a másikat” elv helyett. Az ember nem vérszomjas

vadállat, és a háborúk csak egy viszonylag kis csoport kapzsiságát és hatalom utáni sóvárgását szolgálják, egy kisebbség összeesküvését a többséggel szemben.

Szimbolikusan szólva jelenleg minden ember egy tíz tonna TNT (trinitro-toluol) tartalmú hordó tetején ül, és képtelen vagyok belátni, hogy miért leszünk nagyobb biztonságban egy húsztonnás tetején. Csak sokkal szerencsétlenebbek leszünk.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, *orvosdoktor*
Woods Hole, Mass., 1974. december 10.

SZERDA, 1975. JANUÁR 8.

Levelek a szerkesztőnek

A Pentagon prófétái

A szerkesztőnek:

Dr. Szent-Györgyinek a december 23-i számban megjelent levele kifejezi aggodalmunkat a fegyverzetcsökkentési megegyezés miatt és amiatt, hogy milyen nagy a különbség köztünk és a fegyverszakértők között. Például a kockázatok kiegyensúlyozásában a „tíz tonna TNT”, amelyen szimbolikusan mindnyájan ülünk, kevésbé hat számunkra veszélyesnek, mint a húsz tonna, amelyet a szakértők javasolnak. Régóta csodálkozom katonai és diplomáciai szakértőink magabiztosságán, amellyel más nemzetekről nyilatkoznak. Amikor gyakorlott pszichológusok nem mernek jóslásokba bocsátkozni, akkor a Pentagon prófétái megnyugtattak bennünket pl. arról, hogy az oroszok fölülmúlnak bennünket fegyverzetben, és képesek az „első csapás megtételére”. Nem veszik figyelembe atom-tengeralattjáróink elrettentő erejét.

Egy ilyen tengeralattjáró, ha „első csapást” mér, képes lerombolni több mint száz orosz várost. Az orosz vezetők öngyilkos hülyék volnának? Elfelejtették az előző két háborúban elszenvedett veszteségeiket? Az effajta pszichológiai jóslás mindannyiunk életének kockáztatása, és próbára teszi az állampolgárok hiszékenységét.

MARIAN TYLER CHASE
Georgetown, Conn., 1974. december 30.

SZOMBAT, 1975. MÁRCIUS 29.

Ahogy a kígyók csinálják, úgy kellene az embernek is

Szent-Györgyi Albert

Woods Hole, Massachussetts – A kígyók csak úgy tudnak nőni, ha levedlik bőrüket. A vedlés fájdalmas folyamat, de nélküle elpusztulna a kígyó.

Az emberiség is fejlődik, és ledobja magáról az elavult eszmék, gondolkodás-módok és intézmények kinőtt bőrét.

A munkanélküliség, az infláció, a bűnözés, a költségvetési hiány számai riasztók, ám ami még riasztóbbá teszi őket, hogy ezek még nem a végső állapotot mutatják. Folyamatos fejlődést tükröznek.

Ami végzetessé teszi még ezeket, hogy senki nem érti, és senki nem tudja, hogy mit kellene tenni. Az elnöki bizottságok tevékenysége abban merül ki, hogy kifejezik meglepetésüket a legutóbbi rosszabbodás miatt. Kis foltozgatásuk azonban sehova sem vezet, a probléma ugyanis világméretű.

Az ember kicsi, a természet nagy, így az ember sorsa a természettel való kapcsolatának függvénye, föltéve, ha megérti, és a természet erőit a saját javára tudja fordítani. Az ember és a természet kapcsolatának változása megfelel a történelem négy periódusának.

Az ember akkor tört ki az állatvilágból, amikor megtanulta használni a szerzőségeit és fegyvereit. Ez tette vadásszá a gyűjtögető embert. Ez az időszak több millió évig tartott. Tízezer évvel ezelőtt fölfedezte az ember, hogy meg tudja művelni a földet, és az állatokat munkára fogni. Ez a vadászt gazdává tette, és elvezetett a városi civilizációhoz. Négy évszázaddal ezelőtt, a reneszánsz korában az ember fölfedezte a természet megismerésének új módszereit, a mérést, számolást és a kísérletezést. Három évszázad szunnyadó időszaka után ez a kísérletező tudomány arra tanította az embert, hogy építsen olyan gépeket, amelyek neki dolgoznak. Az iparosodással megteremtette a technikai civilizációt.

A legnagyobb forradalom a 19. és 20. század fordulóján következett be, amikor egy évtizeden belül hat óriási fölfedezés született: a röntgensugárzás, az elektron, a radioaktivitás, a rádium, a kvantum és a relativitáselmélet.

Ez teremtette meg a modern tudományt, és megmutatta, hogy az emberek kicsiny természeti világa mögött a végtelen széles kozmikus világ van elrejtve, amelyben nincsenek kövek, barlangok, kutyák és tárgyak, de van energia és elektromágneses sugárzás. Az ember nem a kozmikus világra jött létre, amelyről érzékszerveink nem közvetítenek ismereteket.

A kozmikus erőknek és sebességeknek az ember által alkotott modern tudomány a mestere. Ennek révén cserélhető le minden elavult gondolkodás és idejétmúlt intézmény, és dönthet az ember útkereszteződéseknél, hogy melyik a jólét és egészség iránya, és melyik az önpusztításé.

Életünk egyik fő tényezője a távolság. Ez mérhető és kifejezhető yardban, de jelentősége attól a sebességtől függ, amellyel át tudjuk hidalni. A távolság úgy zsugorodik, ahogy a sebesség nő.

A vonat sebessége százszorosára nőtt, és ez földünket korábbi méretének századrészére zsugorította. A kommunikáció sebessége milliószorosára nőtt,

és így nőtt fegyvereink ereje és hatósugara is. A fegyverkezési költségek ezzel arányosan nőttek, romba döntve gazdaságunkat.

Itt állunk most tragikusan összezsugorodott bolygónkon tönkrement gazdaságunkkal, ezzel a félelmetes fegyverzettel a kezünkben, félelemmel és gyanakvással a szívünkben.

Vagy alkalmazkodunk az új helyzethez, átalakítjuk gondolkodásunkat és emberi viszonyainkat, valamint a dicsőségről, az erőről, az uralkodásról, a kizsákmányolásról vallott elavult eszméinket a kölcsönös megértésre, a tiszteletre, segítségnyújtásra és együttműködésre cseréljük, vagy elpusztulunk.

Jelenleg a kihalás felé tartunk, és ki fog könnyeket hullatni értünk? Ki fogja sajnálni a dinoszauruszt?

Szent-Györgyi Albert 1937-ben az aszkorbinsav (C-vitamin) felfedezéséért kapott Nobel-díjat; most rákkutatással foglalkozik.

CSÜTÖRTÖK, 1975. NOVEMBER 27.

A tudósok a vitában két részre szakadtak

Sun Myung Moon szerepe visszalépéseket okozott a konferencián

Részlet

Walter Sullivan

A „Tudomány egysége” a témája annak a nemzetközi konferenciának, amely holnap kezdődik a Waldorf-Astoria Hotelben több Nobel-díjas részvételével és Sun Myung Moon⁹³ tiszteletes anyagi támogatásával.

A koreai származású evangélista körüli ellentmondások miatt azonban néhány résztvevő és szekcióelnök lemondta részvételét.

Az egész vasárnap tartó rendezvény a negyedik alkalma a „Tudomány egysége” témában évente rendezett konferenciáknak. Az előzőknek New York, Tokio és London adott otthont. Mindegyik a Nemzetközi Kulturális Alapítvány nagyvonalú finanszírozásával zajlott, fizetve a résztvevők utazási és részvételi költségeit.

A Mr. Moon által jegyzett Nemzetközi Kulturális Alapítvány világszerte elismert embereket tudott megnyerni részvételre. Néhányan, mint John C. Eccles, Robert S. Mulliken és Szent-Györgyi Albert – mindhárman Nobel-díjasok – visszatérő résztvevők.

---

⁹³ Sun Myung Moon tiszteletes (1920–2012) világméretű Egyesítő Egyház nevű mozgalma ma is vita tárgya.

Akik visszavonták vagy visszautasították a részvételt, különböző okokat jelöltek meg, többek között a Mr. Moon mozgalma iránti ellenszenvüket.

A mozgalom ismerős New York és más városok lakóinak, ahol az evangélista már megjelent. A közösség poszterekkel fölszerelt fiatal rajongók gyülekezete, akik kezükben a mozgalmat ismertető irodalommal toboroznak.

A mozgalomnak jelentős földbirtokai vannak Westchester megyében és másutt. A szülők azzal vádolják Mr. Moont, hogy kizsákmányolja gyerekeiket. Ráadásul Mr. Moont a dél-koreai kormány is ideológiai visszaéléssel vádolja.

(...)

Többen, akik még tervezik részvételüket, azt bizonygatják, hogy a legfontosabb a konferencia témája, és az anyagi támogató nem döntő tényező, különösen amikor a legnagyobb formátumú személyek vannak a résztvevők között.

KEDD, 1976. JANUÁR 6.

Levelek a szerkesztőnek

Versenyben a végzet felé

A szerkesztőnek:

Kíváncsi vagyok, hogyan lehet az amerikai népet fölrázni kábultságából, amelyben megengedi, hogy teljes sebességgel vigyék a végső katasztrófa, az atomháború felé. Senki nem akar informálódni elolvasva az Atomkutatók Bulletinjének valamelyik számát. A kormány sem szentel figyelmet arra, hogy a jelenlegi megközelítésnek vége van; politikusait teljesen lefoglalják az egyéni és nemzeti politikai játszmák. Valószínűnek látszik, hogy a III. világháborút a második nürnbergi per fogja követni, föltéve, ha lesz hozzá elég túlélő. Nem lenne ajánlatosabb a fordított sorrend, előbb bírósági tárgyalás, megelőzve ezzel a háborút azoknak a háborús bűnösöknek az elítélésével, akik az emberekkel olyan pusztító eszközökre költették a pénzüket, amelyek majd megölik a gyerekeiket? Sajnos nincs bíróság, amelyik ilyen ítéletet tudna hozni. Akkor viszont a tudósok, akiknek a legvilágosabb ismeretük van a veszélyekről, hozzanak ilyen ítéletet, még akkor is, ha nincs hatalmuk végrehajtására. A tudósok hozták létre a rombolás erőit. Bűnösségüket mérsékli az a tény, hogy időben fölhívták a figyelmet arra, hogy ezeket rossz célra is lehet használni; nem hibáztathatók, amiért szavaik süket fülekre találtak.

A bostoni fojtogató nejlonharisnyát használt a fojtogatáshoz, a nejlonharisnya gyártója mégsem vádolható gyilkossággal. Tudós lévén engem zavar, hogy gyakran a tudósokat okolják a közelgő katasztrófáért.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a fokozatos leszerelés összetettsége miatt lehetetlen. A szuperhatalmak vezetői miért nem ülnek össze, hogy garantálják a jelenlegi határokat, és megállapodást kössenek a teljes leszerelésről, és arról, hogy a megspórolt 200 milliárd dollárt pedig pusztuló világunk újjáépítésére költik? A II. világháború óta több mint ezermilliárd dollárt költöttünk a biztonságra. Most már olyan biztonságban vagyunk, hogy sötétedés után nem merünk kimenni az utcára, mert attól félünk, hogy kirabolnak vagy megölnék, de még otthon sem érezzük biztonságban magunkat. De van gyógymód a kábítószer, a bűnözés és a terror ellen, egy élhető világ.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT, orvosdoktor
Woods Hole, Mass., 1975. december 29.
Az író orvosi Nobel-díjas

SZOMBAT, 1978. JANUÁR 7.

Szent István koronája hivatalosan visszatért Magyarországra

Paul Hofmann

Budapest, január 6. – Cyrus R. Vance amerikai külügyminiszter ma ünnepélyesen visszaadta Szent István koronáját Magyarországnak, és azt mondta, hogy ez az esemény „a népeink és kormányaink közötti kapcsolat javulását” tükrözi.

A kommunista párt⁹⁴ első titkára, Kádár János nem vett részt azon az ünnepségen, amelyet a Duna-parton álló gótikus parlament épületében, a gazdagon díszített márvány kupolateremben tartottak. A párt a háttérben maradt, amikor a korona, a magyar szuverenitás és egység szimbóluma, több mint 32 éves amerikai „tartózkodás” után hazakerült.

Az ünnepségen részt vett Magyarország római katolikus prímása, Lékai László bíboros, és a protestáns, valamint a zsidó közösség vezetője. Vance külügyminisztert elkísérte az Egyesült Államok Kongresszusának delegációja és kiváló magyar származású amerikaiak egy csoportja.

A nemzeti kincsek visszaadását kísérő érzelemkitörés szembeszökő volt, ahogy du. 4-kor megkezdődött az ünnepség, és a katonazenekar eljátszotta a himnuszt. Sok jelenlévő magyarnak könnyes lett a szeme, amint mereven állva nézték a vörös bársonyra helyezett koronát.

Beszédében Vance utalt rá, hogy az elmúlt 200 év alatt a magyar és az amerikai nép sorsa gyakran kapcsolódott össze. Visszaidézte, hogy a II. világháború után Szent István koronája és a koronázási ékszerek az Egyesült Államok hadseregéhez kerültek megőrzésre.

---

⁹⁴ A Magyar Szocialista Munkáspárt.

„Abban a tudatban fogadtuk el ezt a felelősségteljes feladatot, hogy a korona a magyar nép tulajdona” – jelentette ki Cyrus R. Vance. „Ennek a történelmi és vallási kincsnek, amely a nép történelmében majdnem ezer éven át központi szerepet töltött be, Magyarországon kell lennie, hogy az emberek féltékeny gonddal őrizhessék.”

A koronát formálisan Apró Antal, az Országgyűlés elnöke vette át. Üdvözölte az amerikai–magyar kapcsolatok fejlődését, amelyet a „fölbecsülhetetlen értékű nemzeti kincs” visszatérése mutat.

„Az ősi haza nyelvén népünk tisztelettel köszönti azon magyar származású amerikaiak százazreit, akiket a történelem viszontagságai arra kényszerítettek, hogy elinduljanak az úton, és akik mindig megőrizték tiszteletüket és szeretetüket az ősi haza iránt” – mondta Apró.

Miután Apró úr befejezte a beszédét, a díszszázad tisztjei betolták azt az emelvényt, amelyen eddig egy szomszédos teremben a korona pihent. Az ékszerekkel díszített koronát a legenda szerint II. Szilveszter pápa küldte 1000-ben Magyarország első királyának, Istvánnak, aki félnomád népét a keresztény hitre térítette.

A korona körül a koronázási ékszereket, *regáliákat* helyezték el, a királyi kardot és kardhüvelyt, az arany jogart és országalmát. A korona mögött, egy másik emelvényen az aranyhímzéses koronázási palást volt látható.

Magyar hivatalos szervek közölték, hogy a koronát és a koronázási ékszereket állandó kiállításon mutatják be, valószínűleg a Nemzeti Múzeumban. Véglegesen visszakerülhetnek majd a Duna másik oldalán lévő budai királyi palotába, amelynek háborús sérüléseit még nem állították helyre.⁹⁵

A díszünnepség után Mr. Vance találkozók sorozatát bonyolította le magyar hivatalos személyiségekkel, este pedig az állami fogadáson vesz részt. Visszatutazása előtt, holnap délelőtt találkozik Puja Frigyes külügyminiszterrel, és áttekintik az amerikai–magyar kapcsolatokat.

A Budapestre látogató hivatalos amerikai delegáció tagjai között van Adlai E. Stevenson, Illinois állam demokrata szenátora és három demokrata képviselő, Lee H. Hamilton Indianából, Fortney H. Stark Kaliforniából és Theodore S. Weiss Manhattanból. A delegáció további tagjai: a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert, Matthew C. Nimetz, a külügyminisztérium tanácsadója, Geno Baroni tiszteletes, a Házépítési és Városfejlesztési Hivatal másodtitkára,

⁹⁵ Két évtizeden át valóban a Magyar Nemzeti Múzeumban állították ki. 1999. december 21-én az Országgyűlés elfogadta a Szent Koronáról szóló 2000. évi I. törvényt, melynek értelmében 2000. január 1-jén ünnepélyes keretek között a korona a jogarral és az országalmával együtt a Parlament kupolacsarnokába került. Azóta ott látható. A koronázási palást a Magyar Nemzeti Múzeumban maradt.

George Higgins, az Amerikai Katolikus Konferencia és Arthur Schneier rabbi, a Lelkiismeret Könyörgése Alapítvány elnökei.

SZOMBAT, 1981. SZEPTEMBER 5.

Szabadalmak

Stacy V. Jones

Új vegyületek a magas vérnyomás kezelésére

A Nemzeti Rákkutatási Alapítvány, Bethesda, Md., kapott a héten egy szabadalmat olyan vegyületekről, amelyek hatásos fájdalomcsillapítók és vérnyomáscsökkentők. A 4287205. számú szabadalom tulajdonosa Szent-Györgyi Albert, az alapítvány mass.-i Woods Hole laboratóriumának tudományos igazgatója és Fodor B. Gábor⁹⁶ a West Virginia Egyetem professzora, az alapítvány területi igazgatója.

A vegyületek új gyűrűs acetálok. Az őket használó páciensek általános fájdalom-csillapodást és vérnyomáscsökkenést tapasztaltak. A szabadalom kedvező eredményekről számol be hét különböző, előrehaladott állapotú rákos beteg kezeléséről a vegyületet mind szájon át, mind injekcióként adagolva.

Ha a gyógyszer átmegy az engedélyezési eljáráson Nafocare néven kerül forgalomba. A kutatást folytatják, amint a vegyületek bármilyen immunitást mutatnak a betegséggel szemben. A társadalmilag támogatott alapítványnak 35 laboratóriuma van az országban és külföldön.

SZOMBAT, 1986. OKTÓBER 25.

Elhunyt Szent-Györgyi Albert

Ő izolálta a C-vitamint

Walter Sullivan

Dr. Szent-Györgyi Albert, aki az orvosi/élettani Nobel-díjat 1937-ben kapta a C-vitamin izolálásáért, veseelégtelenségben hunyt el szerdán, Woods Hole-i (Mass.) házában, jelentették be tegnap. 93 éves volt.

---

⁹⁶ Fodor B. Gábor (1915–2000) a szegedi egyetemen 1937-ben szerzett vegyészdiplomát Bruckner Győző és Szent-Györgyi Albert tanítványaként. 1950 és 1956 között a szerves kémiai tanszék vezetője. 1964-ben külföldre távozott, 1969-től a West Virginia Egyetem professzoraként újra együttműködött Szent-Györgyi Alberttel.

Albert Szent-Gyorgyi Dead; Research Isolated Vitamin C

BY WALTER SULLIVAN

Dr. Albert Szent-Gyorgyi, who won the Nobel Prize in Physiology or Medicine in 1937 for his isolation of vitamin C, died Wednesday of kidney failure at his home in Woods Hole, Mass., it was reported yesterday. He was 93 years old.

The career of the Hungarian-born biologist was marked by a variety of medical accomplishments and political activities. In 1934 he won an Albert Lasker Award for his research on heart muscle contraction, including his discovery of actomyosin, a complex of the proteins actin and myosin, and its role in muscle contraction. The award, at that time, was given through the American Heart Association.

Dr. Szent-Gyorgyi spent World War II in Hungary and was an anti-Nazi activist, taking refuge in the Swedish Embassy as the war drew to an end to avoid arrest. After liberation by the Soviet army he was offered the presidency of the Hungarian Republic. He declined the post and instead became head of the Hungarian Academy of Sciences.

"After two years, I became disillusioned and left my country," he later said, adding that he began to dislike the growing Soviet dominance of his native land. He applied for admission to the United States, but acceptance was delayed six months, reportedly because he was thought to be too sympathetic to the Soviet Union.

His most recent associations were with the Marine Biological Laboratory in Woods Hole, Mass., and the National Foundation for Cancer Research in Bethesda, Md., which has explored his bioenergetic theory of cancer. His

theory did not gain wide acceptance and after 1974 he was no longer able to obtain Federal financing for his cancer research.

In 1934 Dr. Szent-Gyorgyi (pronounced Saint GYOR-gye) created a sensation at a meeting of the British Association for the Advancement of Science in Aberdeen in Scotland when he spoke of his attempts to identify the ingredients in fruits and vegetables, as well as the adrenal glands of humans and cattle, that prevents scurvy.

His research led him to the slaughterhouses of Chicago where, aided by money from the Josiah Macy Jr. Foundation, he said he obtained "literally tons" of cattle adrenals. From them he extracted traces of vitamin C.

He then returned to Hungary and began testing paprika. His tests on paprika yielded substantial amounts of the vitamin, also known as ascorbic acid, which was reported to be effective in treating such ailments as purpura, nephritis, and various hemorrhagic diseases, as well as for scurvy.

Dr. Szent-Gyorgyi was born in Budapest to a prominent family. He entered medical school in 1911. In World War I he served in the medical corps on the Polish front, was wounded and decorated for bravery. He earned his medical degree in 1917 and then obtained a doctorate in physiology at Cambridge University in 1927.

When he became the first resident Hungarian to win a Nobel Prize he became a national hero, but went into hiding when his anti-Nazi activities and British associations became known.

Asked once to define research, he said: "Research is four things; brains

Associated Press, 1938
Dr. Albert Szent-Gyorgyi

with which to think, eyes with which to see, machines with which to measure, and, fourth, money." He was described by an interviewer as "articulate, witty, and highly convincing," speaking accented but fluent English.

In later years he spoke out frequently against the war in Vietnam and in favor of disarmament. He wrote 10 books including, "Science, Ethics and Politics," "The Crazy Ape," and "What's Next?" Other books, such as "The Living State and Cancer," dealt with his theory that on the submolecular level electrons play a special role in many biological processes.

In the 1950's he headed the Institute of Muscle Research at Woods Hole. Early this year the Albert Szent-Gyorgyi Institute was formed there to further pursue his electron theory with himself as scientific director. He moved to the United States in 1947 and became a citizen in 1955.

He is survived by his wife, the former Marcia Houston, of Woods Hole.

EDWARD DOISY SR.; WON NOBEL PRIZE

He Isolated Vitamin K and 2
Female Sex Hormones —
Won Honors in 1943

ST. LOUIS, Oct. 24 (UPI) — Dr. Edward Adelbert Doisy Sr., the 1943 Nobel Prize winner in physiology and medicine who isolated vitamin K and two female hormones, died Thursday. He was 92 years old.

The internationally acclaimed scientist, who was professor and chairman emeritus of the biochemistry department at St. Louis University's School of Medicine, died of heart disease at the university's hospital.

Dr. Doisy isolated the sex hormone estrone in 1929. He later identified estradiol, an even more powerful female hormone.

The isolation of estrone was the first great accomplishment in a long-term research project that began in 1922 in collaboration with Edgar Allen, a biologist. Dr. Doisy's first major research concerned ovarian function in rats and mice. The study was later expanded to involve other mammals. He pursued this research for 12 years, and succeeded in purifying estrone to a pure crystalline substance in 1929 and purifying two other hormones of comparable importance, estriol and estradiol-17 beta, by the time the studies were completed in 1934.

The physical work involved in the extraction process was immense. It has been estimated that Dr. Doisy had to purify material from four tons of sow ovaries to obtain 10 milligrams of pure

A magyar születésű biológus karrierje az orvosi kutatások és a politikai szereplés több területére kiterjedt. 1954-ben ő nyerte el az Albert Lasker-díjat a szívizom-összehúzódás kutatásáért, benne az aktomiozin fölfedezéséért (amely aktinból és miozinból álló összetett fehérje) és az izom-összehúzódásban játszott szerepéért. A díjat abban az időben az Amerikai Kardiológusok Szövetsége ítélte oda.

Dr. Szent-Györgyi a II. világháború alatt Magyarországon élt, és náciellenes tevékenységet folytatott, a letartóztatás elől a svéd nagykövetségre menekült. Miután a szovjet hadsereg főlzabadította az országot, felajánlották neki a Magyar Köztársaság elnöki posztját.⁹⁷ Ezt nem fogadta el, helyette a Magyar Tudományos Akadémia elnöke lett.

„Két év alatt kiábrándultam, és elhagytam hazámat” – nyilatkozta később, hozzátéve, hogy elege lett a szovjet befolyás erősödéséből szülőföldjén. Bevándorlási engedélyt kért az Egyesült Államokba, de csak 6 hónapos késéssel kapta meg, a Szovjetunió iránt tanúsított túlzott szimpátiája miatt.

A Tengerbiológiai Laboratóriumban, Woods Hole, Mass., és a Nemzeti Rákkutatási Alapítványhoz, Bethesda, Md., kapcsolódva dolgozta ki a rákbetegségre

⁹⁷ Ez nem bizonyított. Fölmerült a neve, de a pártpolitika másképp döntött.

vonatkozó bioelektronikus elméletét. Ezt széles körben nem fogadták el,⁹⁸ és 1974 után már nem kapott állami támogatást rákkutatásra.

1934-ben dr. Szent-Györgyi (nevének kiejtése ugyanaz, mint a sárkányölő Szent Györgyé) szenzációt keltett Aberdeenben, Skóciában a Brit Tudományfejlesztési Társaság ülésén tartott előadásával, amelyben arról számolt be, hogy sikerült gyümölcsből és zöldségből kinyerni olyan skorbutellenes anyagot, amely megtalálható az ember és a szarvasmarha mellékveséjében is.

Kutatásai elvezették a chicagói vágóhídra, ahol a Josiah Macy Jr. Alapítvány pénzügyi támogatásával, ahogy ő mondta, „szó szerint tonnaszám” kapott marhamellékvesét. Ebből nyomnyi mennyiségű C-vitamint tudott extrahálni.

Visszatérve Magyarországra megvizsgálta a paprikát, és kiderült, hogy tekintélyes mennyiségű vitamint tartalmaz, amelyet aszkorbinsavnak neveztek el, és a skorbuton kívül hatásos vesegyulladás és vérzékenység ellen is.

Dr. Szent-Györgyi Budapesten született előkelő családban. 1911-ben kezdte orvosi tanulmányait. Az I. világháborúban egészségügyi katonaként a lengyel fronton teljesített szolgálatot, megsebesült és kitüntették. 1917-ben szerezte meg orvosi diplomáját, és 1927-ben Cambridge-ben élettanból⁹⁹ doktorált.

Hazájában nemzeti hősként tisztelték, amikor első magyarként Nobel-díjat kapott, de bujkálnia kellett, amikor náciellenes tevékenysége és angolbarátsága kiderült.

Egyszer arra a kérdésre, hogy mi a kutatás lényege, a következőt válaszolta: „A kutatáshoz négy dolog kell; agy a gondolkodáshoz, szem a látáshoz, eszközök a mérésekhez és pénz.” Egy interjúban úgy jellemezték, mint „világos, szellemes, nagyon meggyőző embert”, aki akcentussal, de folyékonyan beszél az angolt.

A későbbi években gyakran szót emelt a vietnami háború ellen és a leszerelés érdekében. Tíz könyvet írt, többek között a *Tudomány, erkölcs, politika*, *Az örült majom* és a *Mi lesz?* címűeket. A többi könyvében a szubmolekuláris biológiára vonatkozó elméletét fejtette ki, mely szerint az elektronok speciális szerepet játszanak a biológiai folyamatokban.

1950-ben nevezték ki az Izomkutató Intézet vezetőjének Woods Hole-ba. A kezdeti években Szent-Györgyi Albert intézetét tudományos igazgatóként elektronelméletének vizsgálatára formálta át. 1947-ben telepedett le az USA-ban, és 1955-ben kapott állampolgárságot.

Gyászolja Woods Hole-ban felesége, korábbi nevén Marcia Houston.

⁹⁸ Ma viszont már széles körben elfogadott, hogy a párosítatlan elektronnal bíró szabad gyökök fontos szerepet játszanak a rák kialakulásában.

⁹⁹ Tévedés: kémiából doktorált.

SZOMBAT, 1986. NOVEMBER 1.

Szabadalmak

Stacy V. Jones

Az immunrendszer serkentése

Részlet

Washington – A Nemzeti Rákkutatási Alapítvány, Bethesda, Md., birtokolja a jogát azoknak a szabadalmaknak, amelyeket a héten jelentettek be Nobel-díjas és az alapítványhoz tartozó projektigazgató kutatók.

A 4 620 014. számú szabadalmat az immunrendszert erősítő vegyületekre adták meg. A munkát a néhai Szent-Györgyi Albert¹⁰⁰ Nobel-díjas és Fodor B. Gábor, a West Virginia Egyetem professzora végezte. A vegyületeket a továbbiakban az Amerikai Biotechnológiai Vállalat, Rockville, Md. vizsgálja.

(...)

Az 1972-ben létrehozott alapítványnál 60 rákkutató dolgozik, és beszámolójuk szerint 50 millió dollárt költenek alapkutatásra.

---

¹⁰⁰ Szent-Györgyi Albert szellemi örökségének szép szimbóluma, hogy még halála után is jelent meg hír tudományos munkájáról. Ismertségét és elismertségét mutatja, hogy róla fényképes nekrológot közöltek, míg ugyanazon az oldalon az ugyancsak Nobel-díjas Edward Doisy-ról nem.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Szent-Györgyi Albert szegedi tevékenységét hűen tükrözi az itt eltöltött idő alatt, 1928 és 1948 között a Délmagyarországban megjelent 525 cikk, híradás, interjú, tudományos beszámoló. Egyaránt értesülhetünk a vitaminkutatás legújabb eredményeiről, nemzetközi elismeréseiről és arról, hogy hány pontot szerzett a Tanárképző Főiskola – Kémiai Intézet közötti kosárlabda-rangadón. Részletesen olvashatjuk, hogy a Nobel-díj elnyerése után milyen büszke volt rá az egyetem és a város, és milyen ünneplésben és elismerésekben részesítették világhírűvé lett polgárukat. Megítélése nem függött attól, hogy az újság címlapján mi szerepelt: politikai napilap, keresztény napilap vagy a kommunista párt lapja.

A The New York Times 132 híradása pedig kitűnő képet ad Szent-Györgyi Albert 1948 utáni amerikai tudományos (izomkutatás, rákkutatás) és közéleti tevékenységéről (tiltakozás a fegyverkezés, a vietnami háború ellen), így a korról is, amelyben élt.

9 789633 063484